

СИЛА и ЖИВОТЪ

БЕСѢДИ

ДЪРЖАНИ ОТЪ ДЖНОВЪ

(ПО СТЕНОГРАФСКИ БЪЛЕЖКИ)

Първа серия

„ЕТО ЧОВѢКЪТЪ!“

София - Царска Придворна Печатница - 1915

СИЛА и ЖИВОТЪ

БЕСЪДИ

ДЪРЖАНИ ОТЪ ДЖНОВЪ

(ПО СТЕНОГРАФСКИ БЪЛЪЖКИ)

Първа серия.

1. „Ето човѣкътъ!“	1	9. „Миръ вамъ!“	145
2. Житното зърно	19	10. Необходимостта да познаваме	
3. Явлението на Духа	39	Бога	157
4. Талантитѣ	59	11. Колко по-горѣ стои човѣкъ	
5. Любовта	75	отъ овца!	179
6. Сънищата на Иосифа	97	12. Фарисей и Митарь	197
7. Законътъ на служенето	117	13. Страхътъ	223
8. Важността на малкитѣ нѣща	125	14. Условията на вѣчния животъ	243

„Ето човѣкътъ!“

„Тогавъ Иисусъ излѣзе съ трънения вънѣшъ и съ багренищата. И рече имъ Пилать: Ето човѣкътъ!“¹⁾

Подъ думата „човѣкъ“ или „человѣкъ“ на български се разбира сжщество, което живѣе цѣлъ вѣкъ; обаче, въ първообразния езикъ, въ езика, на който е написана тази фраза, „човѣкъ“ има друго значение — значи: Иисусъ, Човѣкътъ, Който иде на земята, Братъ на страждущитѣ. Какво трѣбва да разбираме подъ тия думи? Могатъ ли, като излѣземъ ние прѣдъ свѣта, да кажатъ хората за насъ: „Ето човѣкътъ“? За да се удостои човѣкъ съ това име, трѣбва да съдържа въ себе си четири нѣща: да е богатъ, да е силенъ, да има знания, да има добродѣтели. Ама ще кажете: „Какво дири тукъ богатството?“ — Богатството е почвата, условията, при които може да се развива човѣкъ; то е почвата, въ която се развива силата; последната пъкъ внася топлина и свѣтлина, които въздѣйствуватъ на растенето, на развитието. Като дойдемъ до знанието — то е методътъ, чрѣзъ който трѣбва да се разбира и регулира нашиятъ животъ. Добродѣтельта пъкъ е цѣлътъ, къмъ която трѣбва да се стремимъ, И често хората задаватъ въпроса: „Какво трѣбва да правимъ?“ — Посѣйте едно житно зърно, и то ще ви покаже какво трѣбва да правите. Ще

¹⁾ Ев. Иоанъ 19; 5.

кажете: „Какъ“. — Турете влага, и слънчевитѣ лъчи ще покажатъ наждѣ се стреми житното зърно — къмъ една посока — къмъ слънцето — изворътъ на живота. И ние, като житното зърно, трѣбва да растемъ — да се стремимъ къмъ Бога. Но може да попита нѣкой: „Когато зърното израсте, стига ли до слънцето? А азъ искамъ да намѣря Бога“. — Тебѣ не ти е необходимо да знаешъ дѣ е Богъ, а само трѣбва да се стремишъ къмъ Него. Зърното е разбрало какво нѣщо е слънцето и е приело това, което желае. Сжщиятъ законъ важи и за насъ — и ние трѣбва да произведемъ сжщия резултатъ. Ние трѣбва да бждемъ посѣти, животътъ ни непрѣмѣнно ще има мжчнотии, които съставятъ тия малки, но необходими спънки, както е съ житното зърно — извѣстно налѣгане е потрѣбно, и слѣдъ това ще дойде процесътъ на растенето, знанието, а когато завържемъ плодъ, това вече е добродѣтелята. Слѣдователно, трѣбва да бждемъ посѣти, трѣбва да ни се тури малко прѣстъ, да има малко налѣгане, слѣдъ туй трѣбва да растемъ нагорѣ и да придобиемъ знания, а това знание, слѣдъ като израсте до извѣстна степенъ, трѣбва веднага да се прѣвърне въ житно зърно. И слѣдъ туй ще прати Господарътъ да ожънатъ житото, и Той ще отдѣли потрѣбното отъ непотрѣбното — житото отъ кжклицата. Ние се раждаме, това значи изникваме; растемъ, развиваме се, умираме и ни заравятъ въ гроба, това е тъпкане, върщене. И отъ гмното Господъ ще прибере онова, което му трѣбва. Туй съотвѣтствува на плѣвнята и житницата: плѣвата турятъ въ плѣвнята, а зърната — въ житницата.

Прочетохъ ви 19. глава отъ Евангелието на Йоана, за да видите четиритѣ нѣща, които Христосъ носѣше на кръста — четири нѣща, които и ние трѣбва да научимъ, като туримъ добродѣтелята на главата, която не бѣше прикована, отъ лѣва страна — знанието, отъ дѣсна — силата, а отдолу при краката — богатството, и ние ще имаме тогава разпнатия човѣкъ. Т. е., като приковемъ богатството, силата и знанието, тѣхнитѣ сокове ще възлѣзатъ къмъ главата — къмъ добродѣтелята. Когато Господь иска да направи човѣка добъръ, приковава го на кръста — заковава неговитѣ богатства, сила, знания. А що значи заковаване? Турятъ го въ касата, да го не вземе нѣкой, да не разполага никой съ него, защото Господь ще разполага. Той казва: „Когато Азъ работя, ти ще бждешъ спокоенъ“. И, понеже човѣкъ не иска да стои спокоенъ, Господь казва: „Заковете го, за да бжда спокоенъ, Азъ да работя . . .“ А когато ни приковатъ на този кръстъ, не бива да плачемъ, защото Господь работи тогава за насъ. Нещастенъ е онзи, който не е прикованъ на кръста. Който иска да се занимава съ него Господь, трѣбва да мине прѣзъ този процесъ на развитие. Говоря ви алегорично.

Прѣди тоя процесъ на развитие непрѣмънно трѣбва да има вѣра, вѣра непоколебима въ общия божественъ планъ, който има прѣдъ очи всички твари, които Богъ е създалъ. Не трѣбва да се съмнѣваме въ Бога, понеже Той е свършенъ, всесиленъ; на-ли и Иисусъ на едно мѣсто казва: „Невъзможното за човѣка за Бога е възможно“. Божественитѣ пжтища сж неизповѣдими. Не бива да се

допуша мисълта, че тия пжтища може да бждатъ изопачени и възпрѣни: то е невъзможно.

А когато сме приканени и сметръгнали въ божествения пжтъ, трѣбва да имаме оная проста вѣра, която иматъ дѣцата, и да избѣгваме недостатъци като посочения въ слѣдния разказъ. Въ Англия единъ великъ художникъ искалъ да изрисува картина, въ която да изобрази крайната бѣднотия. Съ дни и мѣсеци обикалялъ той Лондонъ, за да намѣри субектъ, който да подхожда на идеята. Намира най-послѣ едно дѣте окжсано, което му прилегнало на сърцето, и си казва: „Ето лицето, което ще послужи за създаване на картината!“ Приближава се до него, дава му своята картичка съ адреса и му казва: „Елате слѣдъ четири дена, има да Ви говоря нѣщо“. Това дѣте, като вижда човѣка тѣй облѣченъ, думаси: „Какъ ще отида при него така, почти изпокжсано“, и отива при познати да се пооблѣче и се прѣдстави, както се прѣдставятъ на царетѣ; намира дрехи, облича се и отива у живописеца. „Кой сте Вие?“ попиталъ го художникътъ. — „Азъ съмъ еди-кой“. — „Я си вървете! Ако искахъ такива, облѣчени, има ги съ хиляди. Вие ми трѣбвахте тѣй, както Ви видѣхъ тогава“. И ние, когато Небето ни покани на работа, искаме да се облѣчемъ. Обаче, силата не е въ нашитѣ дрехи, шапки, ржкавици и чепичета, нито въ якитѣ, вратовръзкитѣ и часовницитѣ — тѣ не съставятъ нищо важно; силата е въ нашия умъ, въ нашето сърце, въ благороднитѣ пориви и стремѣжи да правимъ добро. Когато имаме тия нѣща, другитѣ сами по себе, на свое врѣме, ще дойдатъ. Нима, когато отидемъ на Небето, трѣбва да си вземемъ дрехитѣ отъ тукъ? Господь,

когато ни вика на Небето, съблича ни тукъ, Той не иска нашитѣ дрипи, а казва: „Донесете го както си е“. Когато нѣкой умре, всѣки отъ насъ се отвърща отъ него; дори и ония, които сж го обичали, казватъ: „Махнете го по-скоро!“ Кждѣ е, тогава, тѣхната любовъ? Но Господъ не се отвърща и казва: „Донесете го, Менѣ ми трѣбва такъвъ, какъвто си е“. И когато ни турятъ въ гроба и ни оставятъ, какво прави Господъ? Той почва да говори съ насъ, а не, както нѣкои мислятъ, че умрѣлитѣ се освобождаватъ. Пита ни: „Е, разбра ли живота, разбра ли какъвъ е смисълътъ на живота, който Азъ ти пратихъ?“ Въ този именно разговоръ Господъ рисува Своята велика картина, тогава се заражда онзи процесъ: людѣтѣ, слѣдъ като изпратятъ човѣка, почватъ да плачатъ и да изреждатъ всичкитѣ негови добри качества — виждатъ божествената картина, която е изобразена въ тия качества.

Ние трѣбва да прѣтърпимъ страданията, които ни идватъ, и да извлѣчемъ поука отъ тѣхъ, Иисусъ съ Своитѣ земни страдания искаше да ни даде примѣръ, че трѣбва да се подчиняваме на този божественъ процесъ. На едно мѣсто казва: „Нима Азъ нѣмамъ властъ да поискамъ Отецъ Мой да изпрати хиляди ангели, да ме избавятъ? Но, ако не изпълня това, за което съмъ дошълъ, какъ ще се повдигнатъ човѣцитѣ?“ Па и самъ Той искаше да се издигне. Вие сте на земята, единъ день и за васъ ще дойдатъ бури, мжнотии и, може-би, сжщата участъ, но, когато дойде този часъ, ни най-малко не трѣбва да го считате нещастие, защото тамъ, дѣто нѣма страдание, нѣма и забогатяване; тамъ,

дѣто има скърби, има и радости; дѣто има смъртъ, има и възкресение. И онзи, който не иска да участвува въ страданията на човѣчеството, не ще спечели нищо. Па и що сж страданията? Слѣдствия отъ грѣшки, причинени нѣкога по наше неумѣние. Тия именно грѣшки се изправятъ чрѣзъ процеса на страданието. Този процесъ е методъ да се приспособимъ и достигнемъ до ония висши, възходящи трептения, които ни очакватъ на Небето. Трѣбва да се прѣнесатъ сто скърби, за да се понесе една божествена радостъ. Тогазъ именно ще оцѣнимъ, както трѣбва, онази радостъ и ще я задържимъ. И затуй Господъ започва съ страданията, за да ни кали (както желѣзарьтъ кали желѣзото, за да го направи годно за работа), да издържимъ радостта, която ще дойде отпослѣ.

Всѣки отъ насъ е нуженъ и много нуженъ на Господа. Може за свѣта вие да не прѣдставлявате нищо, да сте една нула, обаче, за Бога сте важна единица. Само Господъ, Който ви е пратилъ на земята, оцѣнява вашитѣ страдания, и, слѣдователно, не трѣбва да се безпокоите какво свѣтътъ мисли за васъ; Онзи, Който ви е пратилъ, Той мисли за васъ и ви оцѣнява. За васъ е важно да имате одобрението на Бога. Ако Господъ е съ васъ, вие ще бждете красиви, а свѣтътъ обича красивото; ако Той е съ васъ, вие ще бждете богати, силни добри, а доброто всѣкога се почита.

Сега ще ви говоря за Бога, не като същество, както казватъ философитѣ, отвлѣчено, разпрѣснато изъ пространството, Който не знаете кждѣ е, а за онзи Господъ, за Когото проповѣдвамъ, Който мисли за насъ, Който наблюдава,

постъпките ни, изправя, поправя, наказва, облича, съблича — кара да се раждаме и умираме. Що е умиране? Господъ прави операция, вижда, че вие ще изгубите много, скратява процеса на вашия живот — „за да не направи дълъг повече, вземете му капитала, който съмъ му далъ, врѣмената не сж сега благоприятни, оставете го за друго врѣме, доведете го при Мене“. И въ този процесъ ние мислимъ, че свѣтътъ ни е забравилъ. Но, ако свѣтътъ ни е забравилъ, Господъ мисли за насъ. А свѣтътъ трѣбва непрѣмънно да ни забрави. Една мома никога не може да се омъжи, ако люби всички момци; трѣбва да избере едного и да каже: „Това е моятъ свѣтъ“. Та и въ живота този фактъ е сжщо тъй вѣренъ. Вие трѣбва да имате само единъ Господъ. Има много богове въ свѣта, които ще искатъ да ви прибератъ; но вие трѣбва да намѣрите вашия Богъ, съ Когото можете да живѣте, да се развивате, богатѣете.

Писанието казва: „Богъ не е само на небето; Той живѣе въ сърцата на смиренитѣ“; слѣдователно, първото качество, което трѣбва да придобиете, за да може Той да заживѣе въ васъ, е смирението. Но това смирение не е като смирението на една овца — като ви набиятъ или счупятъ краката, да кажете: „Нѣма какво да се прави!“ Не е смирение, когато ви взематъ всичкото богатство, да кажете: „Ние се смирихме“. Смирение е, когато имате всички богатства, сила, знания, доброто, да съзнаете и кажете: „Господи! Ти разполагашъ съ всичко, каквото имамъ“. А сега всѣки единъ прави слѣдното: всички проповѣдватъ Евангелието и сѣ свѣта оправятъ; но, щомъ опре Господъ до тѣхнитѣ

прѣпълнени кесии, извикватъ: „А, тамъ не може! Половинѣта, вижъ, можемъ да дадемъ, но всичкото не“. Като дойде до силата, казватъ: „Ти не можешъ да разполагашъ съ всичката ми сила“. Ала, когато се намираме въ нужда, искаме и Го молимъ да ни ржководи и помогне. Този начинъ на човѣшко разбиране живота прѣобладава въ всички философии отъ хиляди години насамъ. И нашитѣ нещастия идатъ тъкмо отъ това. А Иисусъ съ Своя животъ иска да ни покаже пжтя. Мнозина християни разбиратъ, че, като станатъ християни, трѣбва да напуснатъ свѣта. Вие можете да се откажете отъ вашитѣ кжщи, богатства, жени, дѣца, и при все това пакъ да мислите за тѣхъ. Можете да отидете въ нѣкой уединенъ мѣнастиръ и пакъ да мислите: „Какво ли станаха жена ми, дѣцата ми, кжщата ми?“ А това значи, че вие не сте се отказали отъ тѣхъ, че не сте свободни. Да се откажемъ отъ нѣщата, не значи да ги забравимъ, а да оставимъ хората свободни — да оставимъ жената да постжпва, както тя знае, да оставимъ сина да постжпва, както той знае. Да се откажемъ отъ свѣта, значи да го напуснемъ, да не му прѣчимъ, — нека си върви по своя пжть: можемъ ли да спремъ течението на рѣката? Трѣбва да я оставимъ да върви по своя пжть, можемъ да направимъ само едно — да я използуваме. Тѣй сжщо не можемъ да спремъ и живота, а трѣбва само да използуваме нѣщата. И Иисусъ ясно и положително ни казва: „Ако Ме обичате“ — а трѣбва да Го обичаме — никакъ не казва: „Горко вамъ, ако не Ме обичате!“ Не! Господъ никога не иска насила жертви отъ насъ.

Хората казватъ: „Защо Господь, като е всемогущъ, не оправи свѣта?“ — Какъ да го оправи?“ — „Онзи, който лъже, да му изсъхне езикътъ; онзи, който краде, да му изсъхне ржката“. Ами тогава ние щѣхме да имаме единъ свѣтъ само отъ нѣми и сакати. Какъ мислите — щѣше ли да ни бжде приятенъ такъвъ единъ свѣтъ, само отъ неджгави хора? Господь, обаче, дава диаметрално противоположно управление, върви по обратния на този процесъ и казва, че, който иска да бжде господарь, трѣбва да бжде слуга. Тоя процесъ състои въ слѣдното. Силнитѣ хора искатъ обикновено всички рѣки да се вливатъ въ тѣхната рѣка; въ доброто, обаче, процесътъ е тъкмо обратенъ — Господь се разлива въ малки рѣкички и, намѣсто Той да ги управлява, оставя тѣ сами да се управляватъ. Може да направите единъ малкъ опитъ въ вашия домъ. Да излѣзе отъ васъ мисълта вие да управлявате; турете си на ума да станете слуга — да станете слуга зарадъ Господа, и тогава ще слѣзете на мѣстото на Господа. Търсите Господа на небето, но Той не е тамъ; когато вие пѣшкате и страдате, Той е въ васъ. И туй, което хората наричатъ растене, напрѣждане, то е, че въ този процесъ работи Господь. Той е най-добриятъ работникъ. Нѣкои се оплакватъ: „Защо Богъ не вижда нашитѣ страдания?“; но Той казва: „Нѣмамъ врѣме; Азъ съмъ толкова заетъ съ вашитѣ работи, заетъ съмъ съ много по-важни ваши работи; когато остане врѣме, ще се занимая съ вашитѣ външни дребни недоразумѣния“. Туй не е алегория, а дѣйствителность. Има единъ стихъ въ Свещеното Писание, въ който Господь казва: „Азъ бѣхъ на Израиля като нато-

варена каруца, въ която хората постоянно турятъ всичко“. Страданията, обаче, които тукъ изпитваме, сж страдания на Господа; Той страда и плаче въ васъ. Казваме: „Азъ плача, скръбна ми е душата“; но, когато кажемъ: „Господи! прости — азъ Ти причинихъ толкова страдания съ нечисти мисли и дѣйствия“, тогава ще дойдемъ на онзи истински пжтъ, който ще ни избави отъ съврѣменното зло. И най-сетнѣ, трѣбва да оставимъ нашия Господъ да закрѣпне въ насъ. Ние сме Го свързали съ вжжета и сме Го приковали. Трѣбва да Го положимъ и оставимъ спокоенъ въ гроба, и Той тогава ще възкрѣсне и ще ни освободи. И бждете увѣрени въ едно нѣщо: ония, които спѣватъ пжтя Му, то сме ние, хората: дяволитѣ не спѣватъ пжтя Господень. Понеже Той е положилъ закона на свободата, Той не може, не иска да измѣни тоя законъ, и, докогато не дойдемъ до това съзнание доброволно да се подчинимъ, Той нѣма да ни избави. Трѣбва да проникне въ насъ дълбоко съзнанието да бжлемъ подобни на Него. Тогазъ нашитѣ богатства, сила, добродѣтели ще употребимъ за въздигане — на кого? — на нашитѣ братя, на нашитѣ ближни. Всѣки отъ васъ трѣбва да търси и цѣни душитѣ на своитѣ братя, а не да обича тѣхнитѣ тѣла. И мога да ви кажа, че Иисусъ, като е дошълъ тукъ, и сега не е напусналъ земята; Той живѣе между човѣцитѣ, работи между тѣхъ и трѣбва вече да възкрѣсне въ насъ. Да имаме вѣра, но не оная вѣра и онзи страхъ, които имаха евреитѣ — „Ние нѣмаме другъ царь, освѣнъ кесаря“, та, когато този кесарь, слѣдъ нѣколко години, разруши Иерусалимъ и събори храма имъ, тѣ се отказаха отъ

него. И сега може да каже човѣкъ: „Кесарь е моята царь“, но послѣдствията ще бждатъ сжщитѣ.

Нека се повърна. Изпърво трѣбва въ този свѣтъ да живѣемъ, да се подготвимъ; не можемъ да живѣемъ на Небето, защото тамъ топлината и свѣтлината сж много ярки. Както градинарьтъ, когато прѣсажда борове, снети отъ високо мѣсто, прави разни прѣсадки, додѣто да ги аклиматизира, тъй и Небесниятъ Отецъ не може да ни вземе отъ тукъ и направо да ни посади въ Райската градина. Дори и нашата училищна система е тъй наредена: най-напрѣдъ трѣбва да минемъ първо отдѣление, че послѣ — второ, по-нататкъ — класоветѣ, университета и най-послѣ да влѣземъ въ свѣта. То сж сѣ методи на културата, къмъ които трѣбва да се приспособи онзи, който иска да напрѣдне. Единъ християнинъ, по моето схващане, не трѣбва да бжде глупавъ човѣкъ и да казва: „Както даде Господъ“. Когато сте изорали нивата си, вие посѣвате жито, защото, ако не посѣете жито, какво ще даде Господъ? Бурени и тръне. Обработете лозето, посадете го, и то ще ви даде плодъ. И каквато лоза посадите, таквъ плодъ ще даде — ако посадите долнокачествени прѣчки, ще ви даде киселица. Господъ даде на вашето дѣте добъръ умъ, но вие какво посадихте въ неговия умъ — да-ли ония зародиши, които ще дадатъ добъръ плодъ? Ние искаме да бждемъ добродѣтелни, силни, богати; можемъ да имаме и добродѣтель, и сила, и богатство, и е потрѣбно да ги имаме: условията, при които тѣ вирѣятъ и може да се развиватъ, сж: божественитъ зародишъ, божествениятъ законъ и божественото равновѣсие. Равно-

вѣсието — това е добродѣтелята, законътъ — това е знанието, условията — това е силата, зародишътъ — това е богатството. Но ще ме попитате: „Какъ ще намѣримъ Господа?“ — Много лесно нѣщо. Единъ искалъ да направи смѣшка и да дразни едного, който му рекълъ: „Ние сме въ градина, въ която има много хубави ябълки“. — „Но азъ не виждамъ нищо“, отговорилъ му другиятъ, като си затворилъ очитѣ; приятельтъ му зашилъ една плѣсница, и онзи прогледналъ и видѣлъ. Тѣй и Господъ понѣкога ни зашие плѣсница, и ние видимъ. Онѣзи отъ васъ, на които сж затворени очитѣ, да искатъ да имъ се отворятъ. Съврѣмениятъ свѣтъ аргументира и казва: „Кждѣ е Господъ? — Той е и въ дърветата, и въ камънитѣ, и въ земята“; обаче, когато дойде нещастieto, всѣки се обръща нагорѣ и вижда, че Той е тамъ, и извиква: „Господи!“ Ето затуй сж нещастията — тѣ сж плѣсницата, която ни зашива Господъ, като ни казва: „Азъ ви създадохъ да гледате, а не да стоите съ затворени очи“. Та ние, за да се издигнемъ, трѣбва да добиемъ състоянието на дѣцата — да търсимъ и да бждемъ възприемчиви.

Сега ще ви кажа друго нѣщо. Какъвъ е нашиятъ методъ, по който трѣбва да работимъ? Отсега нататкъ трѣбва всѣкога да сме свързани умствено и сърдечно съ всички хора по земята, защото спасението е въ нашитѣ общи молитви — „съединението прави силата“. А когато умоветъ и сърцата на хората се съединятъ, тогава ще настъпи царството Божие на земята. У приятель, когото дѣйствиелно обичаме, не бива да търсимъ недостатъцитѣ му: и той, като насъ, може да ги има;

недостатъцитъ сж външната дреха, съ която е облѣченъ човѣкъ; но човѣшката душа е чиста, тя не може да се развали, не може да се разруши; вашата божествена душа никой не е въ състояние да поквари. Може да се нацапа отвънъ, но вътрѣшно не може, понеже Богъ обитава въ нея. А немислимо е да се разруши нѣщо, което Богъ пази. Ние можемъ да се подчиняваме на свѣта, както е казалъ Иисусъ на Пилата, който му рекълъ: „Азъ имамъ власть да те разпна“ — „Подчинявамъ се на онзи, който ти е далъ тази власть, но моята душа е свободна“. Трѣбва да се подчинимъ на врѣменнитѣ страдания; ние не можемъ да ги разберемъ, но, когато умремъ и възкрѣснемъ, ще разберемъ защо сж били тѣ. Всички досега сж се терзаяли отъ трепети и страхове въ живота. А това не е животъ. Животъ е, когато човѣкъ е изпълненъ съ благородни чувства. Щастливъ е онзи, който се радва, че е могълъ да направи добро безкористно. Нѣкой ви докачилъ, не му снемате шапка, не се ржкувате; може и да се ржкувате, безъ това да е ржкуване; може да му снемете шапка, безъ това да е зачитане. И обикновено снемаме шапка на по-голѣмъ; но съ това нѣкакъ му казваме: „Можешъ ли ме повиши?“ Има една дяволска риба въ морето, която, каквото срѣщне по пжтя, сѣ го поздравлява. И човѣкъ хваща нѣкого за ржка. Защо? Тия дяволски прѣсти на човѣшката ржка много говорятъ; напр., най-малкиятъ казва: „Пари можешъ ли ми да? Трѣбва търговия да почна. Загуби имамъ отъ нея, ограбенъ съмъ, можешъ ли ми помогна?“ Безименниятъ — „Азъ желая художнишка слава и знания“. Срѣдниятъ — „Азъ искамъ права и приви-

легии“. Показалецътъ — „Менѣ ми трѣбватъ почитъ и уважение“. Палецътъ — „Азъ искамъ сила и умѣние“. Поздравениятъ, ако може и желае, ще му даде. И тръгнатъ двама, че послѣ трима въ обществото и образуватъ котерия, ала не намиратъ онова, което търсятъ. И най-послѣ дойде Иисусъ и каза: „Това, което вие търсите — богатство, сила знания, доброта — Азъ мога да ви го дамъ. Нѣма никой отъ васъ, който е оставилъ баща си и майка си за Мене и да не е приелъ стократно бждещия животъ“. Ето Човѣкътъ, Който може да се ржкува съ насъ, Който може да ни даде и богатство, и сила, и знания, и доброта. Но хората казаха: „Махнете, разпнете Го“; на което Пилатъ имъ забѣлѣжи: „Вие Го изгубвате“. Иисусъ и днесъ седи прѣдъ васъ, и азъ ви казвамъ: „Ето Човѣкътъ, Когото вие търсите, Човѣкътъ, Който само може да внесе спокойствие въ вашитѣ сърца, да ви даде умъ, да ви даде здраве, обществено положение, да ви повдигне, да ви покаже пжтя, да се проясни вашиятъ умъ“. Но вие въ вашето съмнѣние казвате: „Покажете ни Го да Го видимъ!“ — Азъ ще ви приведа едно сравнение. Задава се вечеръ отдалечъ човѣкъ съ малка свѣщъ, азъ ви казвамъ: „Ето човѣкътъ, който ви носи свѣтлина“; вие, обаче, виждате свѣщъта, не виждате човѣка, него ще видите — кога? — когато изгрѣе слънцето. Търсите сами тая свѣтлина, която носи Човѣкътъ, — тя ще ви помогне да намѣрите пжтя, по който трѣбва да вървите. Така трѣбва да схващате въпроса. Да ви дамъ едно друго, по-ясно сравнение. Допуснете, че ви ввеждамъ въ една богата, но тъмна приемна, и ви казвамъ: „Това е една стая съ чудни

украшения, съ грамадни богатства, тамъ въ онзи жгълъ има това, въ другия — туй и туй“. — „Може, ама кой знае, не виждамъ нищо“, възразявате. Внеса ли малка свѣщъ, тогазъ близкитѣ прѣдмети почватъ да се очертаватъ; внесе ли още една, прѣдметитѣ по-ясно се очертаватъ; като се увеличатъ свѣщитѣ, стоята постепенно сѣ повече и повече се освѣщава; като свѣтне електрическата лампа, прѣдметитѣ ставагъ ясни, а като дойде дневната свѣтлина, всичко се вижда. Свѣтътъ е като тая стая, и всѣки отъ насъ трѣбва да бжде свѣтоносецъ, да носи по една свѣщъ, и, като влѣземъ всички съ своитѣ свѣщи и ги туримъ една до друга и така увеличимъ свѣтлината, ще видимъ много. Вашитѣ мозъци — това сж свѣщи. Азъ не обичамъ хора, които носятъ угасени свѣщи, а само такива, които носятъ запалени свѣщи, като на Разпети Петѣкъ. Всѣки отъ насъ самъ трѣбва да бжде запалена свѣщъ. Прѣданъ, любящъ, добъръ човѣкъ е запалена свѣщъ. И грѣшка голѣма е да бжде човѣкъ изгасена свѣщъ. Питате: „Какво да правимъ“. — Трѣбва да се молите единъ за други, да прашате добри мисли на своитѣ приятели, да се молите за тѣхъ, да искате да бждатъ благословени, и Господъ, като благослови тѣхъ, ще благослови и васъ. А защо да се молимъ? Прѣзъ лѣтния сезонъ на 1899 г. въ Новопазарско стана голѣма суша; околнитѣ турци отъ 39 села се събиратъ и се молятъ за дъждъ, и завалѣва дъждъ; българитѣ си казватъ: „Богъ, като праща на тѣхъ дъждъ, ще прати и намъ“; обаче, не падна надъ тѣхнитѣ села, и говедата имъ измършавѣха отъ гладъ. Когато хората се молятъ, моли се и ти: и ти трѣбва да си пода-

дешъ прошението; Господь нѣма да държи особена графа за тебе, ако не се молишъ. Молитвата има велика сила, и съврѣменнитѣ хора трѣбва да бждатъ хора на молитвата: съ молитвата ще подготвимъ своя умъ и своето сърце. И не за себе си да се молимъ: то е егоизъмъ. — Не искамъ да се занимавамъ съ умоветѣ на хората, моето желание е да се занимавамъ съ тѣхнитѣ сърца, защото всичкото зло се таи въ сърцата. Па и самъ Господь казва: „Сине мой, дай си сърцето“. Трѣбва да започнемъ сега едно прѣчистване, като за Великдень — да отворимъ прозорцитѣ и да измиемъ пода. Всички пѣшкаме подъ едно брѣме, всѣкждѣ има обща дисхармония, мжжъ и жена не могатъ да се споразумѣятъ — кжща дѣлятъ, пари дѣлятъ, жената не е доволна, че мжжътъ държалъ паритѣ. Да-ли мжжътъ или жената ги държатъ — това е безразлично. Спогодете се кой да бжде касиерътъ. Спорятъ кой да държи първо мѣсто въ кжщи — дали кокошка или пѣтелъ да пѣе. Що за кокошки и пѣтли? — това не съставлява никаква важность въ живота. — Казахъ, друго е важно.

Иисусъ е дошълъ и работи, и когато свѣтлината идва, тя идва постепенно, тихо, безъ шумъ. Той нѣма да дойде като грѣмотевица, както нѣкои го очакватъ. — И това може да стане, но тамъ не е Иисусъ. Когато Пророкъ Илия отишълъ въ пустинята и се прѣдалъ на постъ и молитва и когато дошла буря и огънь, а Илия закрилъ очитѣ си, Богъ не е билъ въ бурята и огъня, а въ тихия гласъ, който говорѣлъ. Господь не е въ вашитѣ страдания, въ вашата сила, въ вашитѣ знания. Кждѣ е? Въ любовта. Ако любите, Той е въ васъ. Не любите ли, нѣма Го. И

вие трѣбва да любите — туй е законътъ. Ние не любимъ, а чакаме хората да ни любятъ! То значи да седимъ прѣдъ печка и да чакаме да ни донесе другъ дърва да се стоплимъ. Ние, ние сами трѣбва да имаме туй гориво, което да използваватъ и други.

Ние, които слѣдваме Иисуса, Който ни е далъ достатъчно сили, трѣбва, най-сетнѣ, да Го пуснемъ да влѣзе въ насъ. Сега, азъ ви оставямъ този Човѣкъ: ще Го приемете ли или разпнете, ще Го пуснете ли или ще кажете: „Не Го искаме“ — този е въпросътъ, който трѣбва да рѣшите. Ако кажете: „Пуснете Го, той е нашъ Господъ“, вие сте разрѣшили въпроса, и ще дойде блогословението. И тогазъ ще се изпълнятъ думитѣ на Писанието: „Азъ и Отецъ Мой ще дойдемъ и ще направимъ жилище въ васъ“. Тогазъ свѣтлината ще бжде въ насъ, и ние всинца ще се примиримъ.

(Бесѣда, държана на 16 мартъ 1914 г въ София).

Житното зърно.

„Ако житното зърно, паднало въ земята, не умре, остава си само; ако ли умре, принася много плодъ“.¹⁾

Житното зърно е емблемата на човѣшката душа. То прѣдставлява велика история въ развитието на природата. Ако вие можехте да разгърнете листата на житното зърно, да прослѣдите неговата история, щѣхте да разберете напълно историята на човѣшката душа. Както житното зърно пада въ земята и умира, както то пониква, израсва и дава сѣме, сѣщото става и съ човѣшката душа. Може-би, прѣдъ васъ житното зърно да прѣдставя нѣщо много скромно, нѣщо, което нѣма никаква цѣна — 1/16-хилядна частъ отъ килограма: на колко бихте спаднали неговата цѣна, когато единъ килограмъ струва единъ грошъ? — обаче въ житното зърно има сила, възможность, духъ на самоотричане, съ която сила то храни себе си и другитѣ. И когато вие седнете на трапезата, не мислите никакъ за житното зърно, не знаете каква радостъ то внася въ васъ, какви мисли то носи. Вие не знаете неговия произходъ. Хората не го оцѣняватъ, кокошкитѣ сѣщо — никой не го оцѣнява. Но то е една велика загадка въ свѣта.

Сега, какво се крие въ това житно зърно? То

¹⁾ Ев. Иоанъ 12: 24.

е емблема на живота. И ако вземемъ българската буква Ж, съ която начева думата, тя напълно съотвѣтствува на житното зърно — долу двѣ крачета, корени, горѣ двѣ клончета. Като го посѣемъ, то ни показва накждѣ трѣбва да се стремимъ. Житното зърно ни казва, че трѣбва да се стремимъ къмъ Оногози, отъ Когото сме излѣзли — къмъ Бога; че, за да се стремимъ къмъ Бога, трѣбва да се разклонимъ, да пуснемъ клончета, да зацѣвтимъ, да вържемъ храна за свѣта, т. е. „да помагате и да се жертвувате за своитѣ ближни, както азъ правя“. И затуй казва Христосъ на друго мѣсто: „Азъ съмъ живъ хлѣбъ, Който съмъ слѣзълъ отъ Небето“. И хлѣбътъ отъ какво става? Отъ житното зърно. Съврѣменнитѣ хора казватъ, че тѣхниятъ животъ е нещастенъ, всички сж недоволни — и царе и князе; като започнете отъ най-високия до най-долния, сѣ искатъ нѣщо и, като имъ се даде, пакъ сж недоволни и пакъ искатъ. А попитайте ги защо сж недоволни. Търсятъ нѣщо повече. Но нека се обърнемъ къмъ историята на житното зърно. Когато го посѣятъ въ земята, какво бихте казали, ако бихте били на негово мѣсто? Ще кажете: „Свърши се съ насъ, изчезна нашиятъ животъ, изгни!“ Но въ житното зърно има повече вѣра, отколкото у насъ. Когато е погребано въ почвата, то гние и се сплува, но веднага разбира езика на слънцето и, щомъ първитѣ негови лъчи се появятъ, казва си: „Азъ нѣма да умра, азъ ще възкрѣсна и ще принеса плодъ за други“, и въ него се заражда енергия, и то почва да се стреми къмъ слънцето. Завръзва, узрѣва. Но хората не го оставятъ: взематъ сѣрпъ и го изрѣзватъ.

Неговитѣ страдания не се свръшватъ тукъ: слѣдъ като го ожънатъ, стѣгатъ го въ снопи, послѣ бодватъ го съ вили и го мѣтатъ въ колата, занасятъ го на гумното и го слагатъ едно връзъ друго на голѣми, като планини, купи. Слѣдъ това прѣкарватъ надъ него коне и дикани. Какво бихте помислили вие, ако бѣхте на негово мѣсто? Прѣзъ този процесъ минава и човѣшкиятъ животъ. Ще попитате: „Защо трѣбва да минемъ прѣзъ всичкия този процесъ?“ — Човѣкъ трѣбва отъ този примѣръ съ житното зърно да извлѣче поука. Минатъ диканята и копитата на коня надъ житното зърно, извадятъ го и го слагатъ въ хамбара. Но мжкитѣ му и тукъ не се свръшватъ: прѣсѣватъ го, лошитѣ зърна падатъ отдолу, хубавитѣ оставатъ горѣ, турватъ го въ чували и хайде на воденицата, подъ ония два тежки камъка да го търкатъ и смажатъ съвсѣмъ. Ако бѣхте на мѣстото на житното зърно, какво бихте казали? „И това било животъ и свѣтъ, който Господъ създалъ!“ Но житното зърно има велико търпѣние; то казва: „Вие ще видите каква е още моята история“. Изваждатъ го изъ воденицата на брашно, донасятъ го въ кѣщи, но пакъ не го оставятъ на мира; запретне се пѣкъ сега жената съ своето сито, прѣсѣва го, едно хвърля, друго изсипва въ ношвитѣ, туря му квасъ и замѣся хлѣбъ. Вие да сте на мѣстото на житното зърно, ще кажете: „Нашитѣ страдания се свършиха вече“. Не! като втаса, хайде въ пещъта вжтрѣ, и, като го извадятъ отъ тамъ, виждаме ония хубави съмуни. Ако сте на мѣстото на житното зърно, ще кажете: „Най-сетѣ, нашитѣ страдания се свършиха!“ Но, като мине малко, почватъ да чупятъ тия хубави съмуни и да ядатъ. Житното

зърно по такъв начинъ влиза въ стомаха, образуватъ се сокове, които влизатъ въ нашия умъ, и какво става? Въ нашия мозъкъ се образуватъ велики мисли, въ нашето сърце — нови желания. Житното зърно носи дрехата, която облича нашитѣ чувства, то се излива въ перото на писатели и поети, излива се въ лжка на цигуларя. Ето това дава житното зърно. И ако това зърно не бѣше прѣкарало процеса на туй развитие, никога не бихме видѣли тия хубави нѣща въ природата. Защо? Защото житното зърно ни дава сила да гледаме и виждаме. Затуй казва Христосъ: „Азъ съмъ живъ хлѣбъ“. А за да бжде човѣкъ живъ, трѣбва да бжде въ общение съ своята срѣда, да се впусне въ нея да помага и да му помагатъ. Както житното зърно е минало прѣзъ този процесъ, и ние трѣбва да се жертвуваме по сжщия начинъ. И жертвоприношението не е толкова тежко.

Сега, нека се обърнемъ къмъ историята на Христовия животъ, къмъ историята на еврейския народъ. Какъ ще си обясните това противорѣчие: единъ народъ чака съ хиляди години своя Избавителъ, своя Царъ да дойде и му даде свобода, а въ това врѣме, когато Той се явява, именно еврейскитѣ първосвещеници и князе се оплакватъ противъ Него? Вие бихте казали, че, ако Христосъ би дошълъ въ наше врѣме, щѣхте да постѣпите по-добрѣ. Съмнѣвамъ се. И ще ви приведа единъ фактъ. Вижете какъ постѣпва мжжътъ съ жена си и обратното, и ще знаете какъ щѣхте да постѣпите съ Христа. Когато Истината се яви въ свѣта, Тя нѣма да се облѣче въ празнична прѣмѣна, а въ най-

скромна дреха, и затова и Христосъ се яви между еврейския народъ въ тази проста форма. Тази е причината, дѣто хората не могатъ да проумѣятъ Истината. Такива сж законитѣ на този свѣтъ:

Но има и другъ законъ въ свѣта, който се проявява въ слънчевата свѣтлина. Когато слънцето почне да свѣти върху всички зародиши и сжщества на земята, тази свѣтлина, която у човѣка произвежда радостъ и веселие, у други произвежда умраза и злоба. Свѣтлината, която у едни докарва разположение, прави други свирѣпи! Свѣтлината и топлината върху единъ вълкъ го каратъ да мисли кждѣ може да намѣри овце да ги изеде; като паднатъ сжщитѣ върху единъ крадецъ, той ще почне да мисли какъ да ви открадне пари; паднатъ ли върху човѣкъ, който се стреми да прави добро, той ще помисли да намѣри нѣкой бѣденъ човѣкъ да му помогне. Дайте едно житно зърно на кокошката, тя ще образува хубави пера; дайте го на свиня, тя ще образува хубава четина; дайте го на вълкъ, той ще образува хубави зжби и нокте; дайте го на рибата, тя ще образува хубави луспи. Физиолозитѣ не могатъ да обяснятъ този процесъ. Всѣко сжщество приспособява храната, топлината и свѣтлината съобразно съ своето развитие и понятие. Тоя законъ може да разберете, като опитате тия два противоположни свѣта. Не може да ви се обясни защо у хората сжествува злото, защо тѣ прѣдпочитатъ умразата прѣдъ любовта, лъжата прѣдъ истината. Това не можемъ да обяснимъ; много въпроси „защо“ ще останатъ необяснени. Българската дума „защо“ е една въпросителна, която подразбира: „азъ искамъ“.

Защо трѣбва да искаме? Има единъ законъ, който казва, че трѣбва да се стремимъ къмъ напредѣкъ.

Христосъ казва, че, ако житното зърно, паднало на земята, не умре, остава самó на този свѣтъ. Какво нѣщо е самотията въ живота? Самотията е най-тежкото страдание, което може да изпита човѣкъ. Да се размножавашъ — това е смисълътъ на живота. Всички страдания въ свѣта произлизатъ отъ това, че хората искатъ да живѣятъ сами за себе си. Всѣкога злото се ражда отъ това желание да бждемъ сами и да станемъ центъръ на свѣта. А въ божественитѣ закони това нѣщо е немислимо. Нашитѣ мисли и желания прѣтърпѣватъ крахове, защото ние ги градимъ на пѣськъ. Въ свѣта можемъ да бждемъ щастливи, тъкмо когато живѣемъ за Господа. И трѣбва да живѣемъ за Него. Обяснението на това нѣщо намираме и въ самата природа. Когато слънцето изгрѣва сутринъ, то изгрѣва за всички, защото то всички обича; то е внимателно къмъ всички същества, отъ най-низшитѣ до най-висшитѣ, и затова всички отправятъ очи къмъ него. Отъ тамъ иде тази енергия, която ви възкрѣсява и въздига. Но казва ли ни слънцето, че трѣбва да влѣземъ въ него? То ни казва да се възползуваме само отъ благата, които ни дава, и, както то озарява свѣта, така и ние трѣбва да прѣскаме свѣтлина, просвѣщение на окръжаващитѣ насъ. Въ нашия умъ има нѣкои прѣвратни понятия, които произлизатъ отъ нашия индивидуаленъ животъ. Напр., ако влѣзете въ една къща, въ която има само единъ прозорецъ, а има посѣтители 20 — 30 души, вие ще имъ кажете: „Вие нѣмате право, азъ само искамъ да гледамъ“, и, когато вие гледате слънцето,

всички други ще бждат лишени отъ неговата свѣтлина, а вие трѣбва да позовете и тѣхъ да го видятъ, да имъ покажете пжтя да излѣзатъ изъ тази кжща и да видятъ свѣтлината. Затова не е хубаво човѣкъ да държи много хора при себе си, защото никога не могатъ всички изеднѣжъ да се ползватъ отъ слънчевата свѣтлина и топлина. Трѣбва да имъ кажемъ да излѣзатъ вънъ. Затуй казва Исусъ; „Който люби себе си, трѣбва да излѣзе вънъ“; и на друго мѣсто „Който люби баща си и майка си повече отъ Мене, не е достоенъ за Мене“. Та, ако едно сжщество се приближи много до прозореца, то ще затули цѣлия хоризонтъ за другитѣ. Дръжте се 20 — 30 крачки по-далеко. То е физическата обстановка. Съ това Исусъ иска да каже, че животътъ не се съдържа въ материалнитѣ блага; тѣ сж само едно просто помагало тѣй, както учебницитѣ, плочитѣ, писалкитѣ прѣдставятъ помагала за ученицитѣ. Да не мислите, че Господь е приготвилъ за васъ само тия дребни нѣща: Той ви е приготвилъ по-велики нѣща. Попитайте една жаба какви сж нейнитѣ схващания за живота; тя ще каже: „Надъ блатото, въ което азъ живѣя, искамъ повечко мухички да хвърчатъ, и да сж по-близко, да ги хващамъ“. И когато нѣкога я видите, като-че философски гледа и мълчи, тя наблюдава мухитѣ: като дойдатъ по-близо до нея, да може да ги улови. Такова е нейното схващане на живота. Като вървимъ по тази стълба нагорѣ, да не мислимъ, че сме вече на върха на своето развитие: въ тази стълба на развитие между насъ и пжтя, къмъ който се стремимъ, има още много пжть да се извърви. Разстоянието между човѣцитѣ и анге-

литѣ е толкова голѣмо, има почти такова отношение, каквото има между единъ главочъ, отъ който се е образувала жабата, и човѣка. Отъ гледището на ангелитѣ, ние сме още жабички. Казватъ нѣкои : „На-ли хората сж направени по образъ и подобие Божие?“ Но тѣ още не сж добили такъвъ образъ и подобие. Вие виждате какво вършимъ. За да кажемъ : „Ние сме направени по образъ и подобие Божие“, трѣбва да имаме чертитѣ на Бога. А какви сж Неговитѣ черти? Тѣ сж Добродѣтель, Любовь, Мждрость и Истина. Добродѣтеля изключва злото, любовта — умразата, мждростта — безумието, истината — лъжата. Изключени ли сж тия нѣща у насъ, ние имаме подобие Божие; не сж ли изключени, ние сме още жабички. Нѣмамъ нищо противъ тази жаба; тя трѣбва да яде мухи. И защо тя яде мухи? Ще ви кажа. Понеже мухата, като хвърката, живѣе въ едно положение по-високо, то жабата, като има и тя стремежъ да хвърчи изъ въздуха, иска да възприеме вибрациитѣ на мухата, ъда ги развие и да хвърчи. Защо вълкътъ яде овце? Той трѣбва да яде овце, за да стане кротъкъ, защото, като ядемъ добри работи, ставаме добри. Артисти сж правили опитъ, когато сж искали да играятъ роль на идеална любовь, да се хранятъ дълго врѣме съ овче месо, защото това месо прѣдразполага къмъ такива чувства. Слѣдователно, вълкътъ има право да яде овце, ако иска да стане кротъкъ. И непрѣмѣнно ще стане такъвъ, защото сега вълкътъ е много по-кротъкъ, отколкото е билъ нѣкога. И дѣто хората ядатъ овце и кокошки, ще ви кажа, че тѣ ядатъ овце, защото искатъ да станатъ хубави, ядатъ и кокошки, защото искатъ да станатъ и крилати като ангелитѣ. И имате право

да се храните съ тѣхъ. Злото не е въ яденето. Когато забраняватъ да се яде извѣстна храна, то става отъ съображението да се не причинява страдание на съществото, което се употребява за тази храна. Казвамъ, че можете да ядете. Ще отидете въ курника и, като хванете кокошката, ако не крѣкне, можете да я заколите и изедете. Щомъ изкрѣкне, оставете я. Също и овцата — щомъ, заблѣе, оставете я: тя иска да живѣе. Слѣдователно, вие трѣбва да ги питате. Питайте коя овца и кокошка искатъ да живѣятъ въ васъ. Христосъ казва: „Азъ съмъ живъ хлѣбъ, и, който Ме яде, ще има животъ вѣченъ“.

За да можемъ да разберемъ думитѣ Христови, трѣбва да се очистимъ: да очистимъ зрѣнието, да очистимъ и ума си. Нашиятъ умъ е едно прѣкрасно оржие, когато знаемъ какъ да го употребяваме; но той е и много опасно оржие, когато не умѣемъ да си служимъ съ него. Когато орете съ рало една непосѣта нива, за да я засѣете, това е ваше право; вие вървите по естественъ законъ; Но, когато разоравате една вече засѣта нива, вършите глупостъ. Нѣкои хора казватъ: „Ние трѣбва да мислимъ и да критикуваме“, защото науката безъ критика не могла. Да критикувате, но какъ? Критика, като хирургията — да изрѣзвате болно мѣсто отъ човѣшкото тѣло, разбирамъ, тя е полезна, но да изрѣзвате здраво мѣсто, не разбирамъ. Да бжде човѣкъ такъвъ хирургъ не е мъчна работа: всѣки може, като вземе трионъ, да прѣтрие крака на нѣкого; всѣки отъ васъ има тая способностъ, но малцина сж ония, които знаятъ да вършатъ правилно своята хирургическа операция. За да се на

учимъ, непрѣмѣнно трѣбва да се обсебимъ отъ закона на добродѣтелята и на любовта. Когато ви говоря за любовта, не разбирайте, че азъ проповѣдвамъ едно учение на миръ и спокойствие; човѣкъ, който иска да люби, трѣбва да опита най-голъми страдания въ свѣта; който не е страдалъ, той не може да изпита този божественъ принципъ на любовта. За да обичаме Бога, трѣбва да сме готови да се жертвуваме, както Богъ се жертвува за насъ. За да Го познаете, вие казвате: „Господи! дай това, което ни трѣбва“. „Дай, дай, дай!“ — ето какъвъ зовъ се носи отъ единия до другия край на свѣта. И никога паритѣ не сж били тъй евтини, както днесъ; всѣки отъ насъ днесъ взима, може-би, 3 — 4 пжти по-голъма заплата, отколкото едно врѣме сж взимали хората, и пакъ нѣмаме достатъчно. Паритѣ сж обезцѣнени, защото нѣма какво да съотвѣтствува на тѣхъ. А то трѣбваше да искаме жито, царевица, круши, ябълки. Вие казвате: „Господи! искамъ да бжда красивъ, искамъ да бжда богатъ“. Вие искате да обсебите много нѣща, а знаете ли, че то е нещастие за васъ, защото, щомъ станете богати, всѣки ще мисли да ви направи зло, и, за да се упазите, ще ви сж потрѣбни хора, както богатитѣ американци взиматъ по 3—4 гавазии да ги пазятъ, защото на всѣка крачка искатъ да ги изнудватъ. А намъ трѣбватъ не богатства, а ония основни нѣща, които правятъ живота добъръ. Ние сме изоставили развитието на своето сърце и, слѣдователно, трѣбва да се повърнемъ къмъ този основенъ принципъ — да развиемъ и облагородимъ сърцето си. Злото не се гнѣзди въ ума, а въ сърцето. Всѣки отъ насъ трѣбва да попита своето

сърце какво то желае. Нашето сърце се е покварило по наша вина; ние сме го накарвали много пжти, като слугинитѣ, да лъже, да мисли зло и т. н. Господъ казва въ Писанието: „Сине мой, дай си сърцето“; Той познава и вижда грѣшкитѣ на хората и иска отъ насъ не друго, а да му отворимъ сърцето си, да влѣзе Той въ него. Ще кажете какъ? По сжщия начинъ, както отваряме прозореца да влѣзе свѣтлина въ нашата стая. Казано е: „стая, кждѣто влиза свѣтлина, лѣкарь не влиза, болестъ не царува“, или: „кждѣто свѣтлина не влиза, отъ тамъ лѣкарь не излиза“; сжщо тъй въ онова човѣшко сърце, въ което е влѣзълъ Господъ, дяволъ не влиза. Господъ е именно лѣкарь въ този смисълъ. Лѣкарьтъ, като дойде, каже: „Ти трѣбва да ядешъ повече, трѣбва да пиешъ повече, трѣбва да направишъ еди-какво и еди-какво“, и ние търпимъ, търпимъ, докато най-послѣ грѣбнакътъ ни се прѣчули. Ние често мязаме на онзи камиляръ, който пжтувалъ прѣзъ пустинята и чиято камила едва носила товара; като намѣрилъ на пжтя една лисича кожа, метналъ я отгорѣ на камилата, но отъ това грѣбнакътъ на камилата се прѣчупилъ, и товарътъ останалъ тогава въ пустинята. Гърбътъ на камилата може да носи само извѣстно количество тежина. Камилата — това сме ние: ние сме, които пжтуваме, и, ако туримъ на гърба си повече товаръ, отколкото можемъ да носимъ, единъ день ще спънемъ своето развитие. Азъ съ това не ви прѣпоржчвамъ сиромашия; азъ ви прѣпоржчвамъ богатства въ трояко направление — не само физическо, не само умствено, но и духовно. Небето иска такива богати хора, защото тѣ могатъ да бждатъ щедри. И когато

Христосъ казва : „Събирайте съкровища“, Той разбира такива съкровища. Влагайте тоя вашъ капиталъ въ Небето, за да може Богъ отъ лихвитѣ да храни бѣднитѣ хора на земята. Не сж ангелитѣ, които изработватъ нашето спасение, ние сами трѣбва да извършимъ това. И имаме всичкитѣ условия да го извършимъ. Законътъ не е да бждемъ всички еднакво учени ; всѣки трѣбва да знае толкова, колкото му е потрѣбно. Нѣкой казва : „Мозъкътъ ми е малъкъ“ ; азъ му отговарямъ : „Ако не можешъ да гледашъ малъкъ конь, какъ ще можешъ да гледашъ по-голѣмъ ; ако имашъ малко сърце и не можешъ да го управлявашъ, какъ ще управлявашъ друго по-голѣмо сърце, което има по-голѣми желания?“

Какво трѣбва да правимъ ? Не трѣбва да мислимъ за бждешето, а да използваме всички блага, които ни дава днешниятъ день, за добро ; той ни носи всички бждащи блага. Законътъ е такъвъ, че Богъ, Който е далъ условия за този день, ще ги даде и за другитѣ : нѣма защо да мислимъ какво ще стане съ насъ въ бждаще, а трѣбва да бждемъ спокойни : има извѣстни закони, които регулиратъ отношенията на хората. Че може нѣкой да направи пакостъ, това не е никакъ произволно ; то ще стане по самия законъ. Всѣко нещастие, обаче, ще ви донесе благословение ; всѣка мжнотия ще разкрие за васъ новъ хоризонтъ. Туй можете да провѣрите всѣкога, и затова не трѣбва да се безпокоите за нещастията, които може да ви се случатъ. Нѣкои ме питатъ по политическия животъ на България : „Какво ще стане съ нея?“ — Чудна работа ! Че какво е станало сега ? На България ѝ правятъ малко

разтривка — туй е всичкото. Снели сж ѝ малко отъ товара; дали сж ѝ нова опитностъ и задача за разрѣшение. Ние не седнемъ да мислимъ разумно върху законитѣ, които регулиратъ живота, а търсимъ виновнитѣ. Кой е виновенъ, кажете? Виновнитѣ сега нѣма да ги намѣрите. Виновенъ е индивидуалниятъ животъ на човѣка. Когато човѣкъ иска да стане царъ на хората, той е виноватъ. И оня, който иска да свали единъ царъ, и той е виноватъ. Безразлично е за насъ, кой е царъ — единъ или другъ, трети или четвърти: всички вървятъ по единъ и сжши пжтъ. Не казвамъ, че човѣкъ не трѣбва да желае да стане царъ или царица. Но кому? На себе си, на своя умъ, на своето сърце, на своята воля. Какъ сж вашитѣ подданици — вашитѣ мисли, чувства и желания, подчинили ли сте ги, турили ли сте редъ и поредъкъ въ себе си? Вие първи дайте образецъ на свѣта. Какъвъ ще бжда азъ проповѣдникъ, когато се обръщамъ къмъ хората и казвамъ: „Бждете щедри“, а самъ съмъ скжперникъ; казвамъ: „Не крадете“, а самъ крамъ; казвамъ: „Не лъжете“, а самъ лъжа? Учителъ, който учи хората, трѣбва да бжде моделъ — самъ да дава примѣръ. И Иисусъ, когато слѣзна да учи хората, пръвъ имъ даде модела, и, ако ние усвоимъ Неговото учение, свѣтътъ веднага ще се измѣни. Въ насъ е скрита една динамическа сила, която не умѣемъ да използваме, защото не знаемъ какъ да работимъ. Единъ трънъ се изпрѣчилъ еднѣжъ на едно шосе и заприщилъ пжтя на хората; минавали пжтници, удряли го съ криваци, но, колкото го удряли, толкова повече той расълъ, докато почнали да се прѣкатурватъ колата. Намѣрили се всички въ

чудо; но дошълъ единъ съ трънокопъ и казалъ: „И азъ да покажа своето изкуство“ и започналъ отдалечъ — отдалечъ да подкопава коренитѣ; трънътъ отначало почналъ да се смѣе и да си дума: „Толкова хора нищо не можаха да ми направятъ, та ти ли ще ме уплашишъ?“ Но трънокопътъ копалъ по-издълбоко, и трънътъ по едно врѣме рекълъ: „Този синъ майчинъ ми намѣри слабото мѣсто“. Докогато и вие не турите трънокопъ да работи въ васъ, всѣкога трънътъ ще ви се смѣе и ще казва: „Азъ ще израсна повече“. Това е една алегория, която трѣбва да схванете. Кой е този трънокопъ? Мислете и намѣрете. Ние трѣбва да бждемъ винаги на мѣстото на сѣдия. Напр., въ американската гражданска война довели двама прѣстѣпника, единиятъ билъ слѣпъ, а другиятъ — безъ крака; прѣстѣплението имъ състояло въ слѣдното: ходили да крадатъ ябълки; градинарътъ ги хваналъ и ги докаралъ прѣдъ сѣдията; но слѣпиятъ взелъ да казва: „Азъ съмъ слѣпъ, азъ не крадохъ ябълки, но си прострѣхъ ржцѣтъ и взехъ нѣкои отъ земята“; а онзи, безъ крака, взелъ да вика: „Азъ нѣмамъ крака и не мога да ходя да крамъ“. Сѣдията, слѣдъ като размислилъ, рекълъ: „Турете куция върху гърба на слѣпия“ и добавилъ: „Този, който има очи, е намѣрилъ ябълката, а онзи, който нѣма крака, а има ржцѣ, е бралъ ябълкитѣ“. И дѣйстви-телно, така сж ги хванали. Такъвъ е и човѣкътъ — всѣки отдѣлно състои отъ двѣ сжщества, едното слѣпо, другото безъ крака. Когато Господъ ги хване на мѣстопрѣстѣплението, всѣко отъ тѣхъ вземе да казва: „Не съмъ бралъ, не съмъ пипалъ, не съмъ стѣпилъ съ кракъ“; но Господъ казва:

„Турете една върху другия“, и така ги сжди. Кой е този безъ очитѣ? Човѣшкиятъ инстинктъ. Оня безъ краката? Човѣшкиятъ умъ. И двамата кажатъ: „Хайде да пооткраднемъ“, качатъ се и тръгнатъ да крадатъ ябълки, и, като ги хванатъ, единиятъ казва: „Защо ме биете?“ и другиятъ казва: „Защо ме биете?“ но и двамата сж виновни.

Еволюция е потрѣбна за насъ; насъ ни очакватъ по-голѣми блага; но трѣбва да станемъ доста умни, доста добри, да възмжжеемъ, за да ни се повѣри това наслѣдство. Тия три нѣща, които изброихъ -- добродѣтель, правда, мъдростъ — сж велики богатства, и, когато вие ги притежавате, ще бждете здрави и щастливи.

Но, ще кажете: „Какъ можемъ да приложимъ това учение въ свѣта?“ — Не се изисква отъ насъ ние да оправимъ свѣта: свѣтътъ е оправенъ, въ свѣта нѣма анормалности, всичко върви по опрѣдѣленъ редъ; събитията, естествени или политически, знаемъ защо идватъ, нѣма защо да обръщаме туй течение. Но едно е необходимо — индивидуалното изправление на личността въ свѣта, била тя мъжъ или жена. Когато се изправи личността, ще се изправятъ нейнитѣ дѣца — синове и дъщери, а когато се изправятъ тѣ, ще се изправятъ и тѣхнитѣ ближни и цѣлиятъ свѣтъ самъ по себе си. Какъвто е квасътъ, такава ще бжде и заквасеното. Този е принципътъ, който е положилъ Христосъ, и Христосъ дѣйствува, за да се осжществи той. И както една какавида се подема и се образува по-нататкъ, така и свѣтътъ ще се подеме и ще се измѣни къмъ по-добръ. Въ този свѣтъ има голѣмо безпокойствие, защото всички ония, които не могатъ да завиятъ

пашкулъ, се опасяватъ какъ ще прѣкаратъ зимата, която приближава. Прѣобразованието, слѣдователно, трѣбва да стане въ нашия умъ, въ нашето сърце, въ нашата воля, и, когато стане това прѣобразование, ще почувствуваме, че у насъ има извѣстна вжтрѣшна сила. Ние тогава ще дойдемъ въ съприкосновение съ ония по-висши сщщества, които сж напрѣднали и които наричаме светии. Като влѣземъ въ свръзка съ тѣхъ, нашиятъ умъ ще се просвѣти, както ученицитѣ се просвѣтяватъ между своитѣ учители. Светиитѣ сж учители на човѣчеството, и ние всинца трѣбва да се ржководимъ отъ тѣхъ — тѣ учатъ свѣта какъ трѣбва да живѣе. Но, ще кажете вие: „Кждѣ сж тия учители; на кое мѣсто сж? Ние имъ виждаме образитѣ въ черква“. Всѣко нѣщо си има сѣнката, и по нея ние можемъ да намѣримъ прѣдмета. Вашитѣ желания въ свѣта сж една сѣнка, вашитѣ стремежи сжщо; вие искате да разберете сжщността, трѣбва да вървите по закона — отъ сърцето нагорѣ, къмъ вашия умъ, да мислите за Бога. Какъ да си прѣдставимъ Бога? Ние можемъ да си Го прѣдставимъ като най-добъръ, съвършенъ Човѣкъ, въ Когото нѣма никаква злоба, никаква умраза, Който обича хората, както истински баща обича дѣцата си — такова е отношението на Бога спрѣмо насъ. Какъ мислите вие, Той слуша ли ни сега или не? Той слуша и работи въ нашитѣ умове. Разположението, което имаме всѣки день, се дължи Нему. Както слънцето ни разполага добръ всѣки день, когато изгрѣе, така и щастливитѣ минути въ живота се дължатъ на това вжтрѣшно слънце, което ни е огрѣло. И въ духовния животъ има изгрѣване и

залѣзване. На зрѣла възраст слънцето възхожда — вие сте напладне, въ старостъ вие залѣзвате, за да изгрѣете пакъ. Господь ще изгрѣе въ сърцата и умоветѣ на мнозина, но и за мнозина пъкъ нѣма да изгрѣе. Ония, въ които Господь изгрѣе, ще почувствувать радостъ и веселие, а ония, за които нѣма да изгрѣе, ще кажатъ: „За насъ животътъ е нещастие, скръбъ, страдание“. Тѣ трѣбва да почакавъ. Защо? Защото нѣма у тѣхъ условия да изгрѣе; защото, ако изгрѣе прѣждеврѣменно, ще бже нещастие за тѣхъ. По-добрѣ е сега да си починатъ. Не казвамъ, че ще умратъ — ни най-малко; азъ ви цитирамъ единъ законъ.

Когато се говори за залѣзване, всѣки мисли за умирање. Какво нѣщо е умирање? Това е прѣдположение. Всѣки отъ васъ трѣбва да е умиралъ, за да може да разправи какво нѣщо е смъртъ; а сега само си въобразява. Въ единъ свой разказъ Толстой ето какво говори: Срѣща единъ руски монахъ на 85-годишна възраст, съ бѣла брада, и го запитва: „Какви бѣха причинитѣ, които те заставиха да станешъ монахъ?“ И монахътъ разправилъ вкратцѣ своята история така: „Азъ съмъ отъ княжеска фамилия; когато бѣхъ между 21—25 години, баща ми и майка ми искаха да ме оженятъ за една княгиня; въ това врѣме паднахъ въ летаргически сънь, дойдоха лѣкари, пипаха ми пулса — „сърцето ѣ спрѣло, той е умрѣлъ“ забѣлѣжиха тѣ и рекоха да ме погребатъ; казахъ въ себе си: „нимà това е смъртъта?“ не можехъ да дамъ знакъ, че съмъ живъ; идва годеницата и баща ѝ, и слушамъ той я кани да поплаче — „да кажатъ хората, че си го обичала“, „никога не съмъ го обичала, а обичамъ богатствата му“, отговори

тя; а азъ си рекохъ: „ако Господь ме повърне въ свѣта, азъ ще захвана другъ животъ“; колко е тежко да си живъ и да не можешъ да кажешъ, че си живъ; да виждашъ, че плачатъ всички, и не можешъ да кажешъ, че си живъ!“ И колко души сж заровени тъй! Нѣма нищо по-тежко отъ това да те заровятъ живъ. Най-голѣмо нещастие е да останешъ съ дни и мѣсеци въ земята и да не можешъ да се освободишъ отъ тѣлото; то е най-тежкиятъ затворъ — адъ! Ако бѣхме чисти, щѣхме да знаемъ кога душата е излѣзла изъ тѣлото, и никога нѣмаше да имаме такива страдания. Слѣдъ като каже лѣкарьтъ, че болникътъ не е живъ, отеднѣжъ хората рекатъ: „Вдигайте го!“ Ще му направятъ красивъ ковчегъ и съ пѣсни и музика ще го отнесатъ. Дѣ остава тѣхната любовъ? Това е любовта на ближнитѣ и на обществото! Нѣкой казва: „Азъ ви обичамъ“. Какъ? Както котката обича мишката, или както вълкътъ овцата? И то е любовъ. Но то е любовъ такава, отъ която свѣтътъ страда. А любовта, която е потрѣбна на свѣта, е да обичаме другитѣ и да имъ помагаме да бждатъ щастливи, както ние сме щастливи. И затуй Иисусъ е казалъ: „Онзи, който вѣрва въ Мене, ще прави това, което Азъ правя, и, който Мене люби, ще го възлюби и Отецъ Мой и ще дойде и направи жилище въ него“. Вие казвате: „Какво ще стане съ България?“ Азъ ви питамъ: „Какво ще стане съ васъ?“ Не знаете, че дяволътъ е взелъ всичката ви собственостъ, продалъ ви е дори кожата, а питате: „Какво ще стане съ България?“ България — това сте вие. Трѣбва да се молите, да ви помогне Господь да изпждите този неканенъ гостъ изъ васъ,

да запазите своята собственост, своя умъ и своето сърце. Дяволътъ е виновникъ на тия страдания. Не трѣбва да му се сърдите. Азъ го похвалявамъ само въ едно нѣщо — че е много работливъ, не се обезсърчава: ако го изпждите изъ една врата, влиза прѣзъ друга; ако не сполучи по единъ начинъ, търси другъ, трети, четвърти. Ето една отлична и насърчителна негова черта. И Господъ казва: „Вземете примѣръ отъ него: той е учителъ на хората, учи ги и ще научи всинца; като ви лъже, лъже, най-сетнѣ вие ще кажете: „Научихме твоитѣ лъжи, и не можешъ вече ни излъга“. Единъ рекълъ на единъ свой приятелъ: „Моята маймуна не можешъ я излъга“; отива приятелътъ му при маймуната, почва да се прѣструва, че спи, зажу-мѣва и маймуната, а той задига паритѣ; връща се господарътъ ѝ и я набива хубаво; втори пѣтъ маймуната си отваря хубаво очитѣ, не замижва, защото знае, че има дърво. Съ опитността, която имаме въ свѣта, слѣдъ страдания, когато дяволътъ дойде, ще му кажемъ: „Моитѣ очи сж отворени“. Когато почнете да страдате, казвайте: „Още не съмъ миналъ цѣлия процесъ на житното зърно“, и, когато вашитѣ мисли и вашето сърце се прѣобразятъ и станатъ прѣкрасни, тогава ще добиете образа и подобие на Божие, тогава Богъ ще ви възкреси, тъй както слънцето съживѣва посѣтото житно зърно.

(Бесѣда, държана на 23 мартъ 1914 г. въ София).

Явлението на Духа.

„А всѣкому се дава явлението на
Духа за полза“¹⁾.

Има много въпроси, които занимаватъ човѣшкия умъ, много, съ които човѣчеството се е занимавало и въ миналото; такива въпроси ще има и въ бъдеще. Ще ви дамъ едно кратко опредѣленіе на понятието „духъ“. Много умове иматъ смѣтно понятие за духа. Даже и въ ума на хора, които притежаватъ обширни знания, това понятие е смѣтно. Ще попитате: „Какъ е възможно човѣкъ да бжде ученъ, а неговитѣ понятия за духа да бждатъ смѣтни“? Азъ отговарямъ: много естествено. Ако бѣхте лишени отъ зрѣние и имаше прѣдъ васъ една картина, вие щѣхте да имате за нея твърдѣ смѣтно понятие. Слѣдователно, и на учения човѣкъ понятието за духа може да бжде смѣтно. Когато разгледваме тоя въпросъ, трѣбва да имаме прѣдъ видъ, да-ли притежаваме съответнитѣ чувства и способности да дойдемъ въ съприкосновение съ самата дѣйствителностъ на нѣщата; защото може да имаме понятие за свѣта и неговитѣ наредби прѣко или косвено, но тия наши понятия ще се различаватъ въ единия и въ другия случай. Ще ви дамъ единъ кратъкъ прѣ-

¹⁾ I. Кор. 12: 7.

водъ на думата „духъ“. На български тази дума има четири букви. Ако вземемъ буквата **д**, тя образува три жгла и отдолу буквата **п**; тритѣ жгла показватъ триединството на Бога, тритѣ сили, които се проявяватъ. Буквата **у** — двата прѣста, показаленътъ и срѣдниятъ турени нагорѣ, показватъ, че човѣшката ржка нѣщо работи. Буквата **х**, кръстътъ — това е проявлението на онази сила, която дѣйствува въ четири направления: едната линия, която отива нагорѣ, и другата, която я прѣсича, показватъ човѣшкото проявление, т. е. двѣтѣ сили, които не сж съгласни, които се кръстосватъ. Като посочимъ единъ прѣстъ нагорѣ, това показва, че посочваме къмъ Бога, а когато човѣкъ дойде въ разрѣзъ, това е другата линия на кръста, значи, духътъ слиза и опрѣдѣля туй противорѣчие между Бога и Неговитѣ дѣца. Буквата **ъ** означава равновѣсието на човѣшкия умъ, който иска да даде на хората да разбиратъ основнитѣ закони. Това тълкувание азъ вадя отъ самитѣ букви на думата. Сега, другото тълкувание на духа е: проявлението на неговата сжщина. Вземете, напр., свѣтлината, която слиза отгорѣ — това е Духътъ. Слънцето не знаемъ какво е; ученитѣ казватъ, че то се намирало на 92 милиона километра далечъ отъ земята; може да е толкова — не знаемъ; па може да има въ това изчисление нѣколко милиона километра разлика. Ако речемъ да провѣримъ, въпросъ е, да-ли ще го намѣримъ на тази точка, която ни опрѣдѣлятъ ученитѣ. А какво е вжтрѣшното състояние на слънцето — дълбока философия. Едни казватъ, че било жидко, други — твърдо. Може да е вѣрно и едното и другото. Но за свѣтлината, която слиза, ние

вече имаме реално понятие, понеже виждаме туй, което слиза отъ слънцето и разкрива прѣдъ нашитѣ очи цѣлата земя съ всички прѣдмети на нея. Свѣтлината е Духъ, Който слиза отъ слънцето и има прѣко съприкосновение съ нашия животъ. На това слънце можемъ да уподобимъ и Духа. Той нѣма да слѣзе иначе, защото, ако слѣзе, ще разтопи, подобно на слънцето, всичко това, което виждаме около насъ; то ще стане на прахъ и пепель, или пѣкъ ще се обърне въ газообразно състояние. Затова Богъ казва: „Азъ нѣма да слѣза, а ще проводя прѣзъ пространството Своя Духъ, да принесе на хората Моето благословение“. Ето защо Богъ не иска да слѣзе при насъ, а изпраща Духа Си — свѣтлината. Този Духъ, тази творческа способностъ е именно, която гради въ насъ. Всичко, каквото притежаваме, Нему се дължи. Тази разумна сила, която се проявява отъ Бога, ученитѣ хора я опрѣдѣлятъ въ видъ на закони, на сила, на сродства между елементитѣ и т. н. — даватъ ѝ разни имена. Но то е една сжщностъ разумна, която работи; то е Духъ, Който създава закони.

Духътъ има прѣко общение съ нашата душа. Именно чрѣзъ промѣнитѣ, които ставатъ въ нашия душевенъ миръ, ние добиваме понятие за Неговия произходъ. Безъ душата не щѣхме да имаме никакво схващане за Духа. Душата съ своя начинъ на мислене прѣдставя въ насъ Божествения свѣтъ. И ако има у насъ нѣщо божествено, то е свѣтлата душа, която мисли. Ето защо, когато говоримъ за човѣка, трѣбва да разбираме нея. Отдѣлете отъ човѣка разумната душа, той остава формено животно съ четири крака; по нищо повече не се

различава : яде, спи, има всички нужди и слабости на животното. Духът се проявява въ човѣшката душа. Поради това, човѣкъ, въ различие отъ другитѣ същества, ходи правъ. Защо другитѣ животни не ходятъ изправени? Зашото сж въ разрѣзъ съ Господа. Дѣто тѣ ходятъ на четири крака, то показва, че тѣхната воля е въ контрастъ съ проявлението на Бога. Ще минатъ, може-би, хиляди години, и тѣ ще достигнатъ онзи етапъ на човѣка, да се издигнатъ и се изправятъ. Ние сме се издигнали сравнително и се стремимъ да се издигнемъ повече, защото искаме да се приближимъ до Бога и да бъдемъ въ съгласие съ Него — има желание у насъ да вървимъ изъ божествения пѣтъ. И ако правимъ грѣшки, правимъ ги не по зла воля, а по други причини, които лежатъ въ нашето минало.

Сега, казва се, че този Духъ се дава всѣкому за полза; въ какво именно състои тази полза? Самата дума „полза“ има извѣстно съдържание, защото всички работятъ за полза. Работникътъ копае лозе, но чака да му платятъ надница 2 — 3 лева; жената работи нѣщо за мъжа, но и тя очаква отъ него нѣщо за Великденъ, за Рождество Христово, за голѣмитѣ празници, за лѣтния сезонъ — всѣки сѣ за полза работи. Нѣкои мислятъ, че животътъ е много идеаленъ; но какво тѣ смѣтатъ идеаленъ животъ? Азъ разбирамъ идеалния животъ така: да има хармония, съгласие въ всички наши отношения. Нѣкои искатъ да живѣятъ на Небето; но кждѣ е Небето? Подъ думата „Небе“ разбирамъ едно състояние, дѣто съществува пълненъ порядѣкъ, дѣто хората спазватъ своитѣ права и задължения единъ къмъ други. Иска единъ чо-

вѣкъ да напрѣдне, но ти му прѣчишъ, ти го задържашъ въ напрѣдка, като му налагашъ свои права, когато трѣбва да съзнаешъ, че имашъ къмъ него задължения. Прочетената отъ мене глава изъ Евангелието показва какви трѣбва да бждатъ нашитѣ отношения. „Но има извѣстни безмислени нѣща тамъ“ — ще кажете. Една руска поговорка казва: „И въ беспорядкъ естъ порядокъ“ — и въ безобразието има благообразие, ще кажа.

Ще приведа една аналогия, за да разберете отдѣ произтичатъ кривитѣ понятия за нѣщата. Напр., давамъ на едного орѣхъ и му казвамъ да прави изслѣждане върху него. Единъ ще направи изслѣждане върху вкуса му, ще опита неговата външна зелена обвивка, ще го ухапа и ще го хвърли. Давамъ орѣха на друго лице, то, вече доста благоразумно, сема горната, зелената му обвивка, обаче, като опитва втората, изпотрошва си зжбитѣ и го захвърля и той. Давамъ орѣха на трето лице; то, обаче, още по-благоразумно, махва най-горната обвивка, счулва съ камъкъ костеливата черупка, изважда ядката и я изяжда. Ако съберемъ тия трима и ги попитаме какво нѣщо е орѣхъ, единътъ ще каже, че орѣхътъ е плодъ стипчавъ, лютъ, отровенъ; вториятъ — че е плодъ коравъ, който чули зжбитѣ на хората, третиятъ — че е нѣщо вкусно и приятно. Тази аналогия може да се приспособи и къмъ нашитѣ погрѣшки: всички нѣща въ свѣта сж облѣчени съ обвивки, и, ако нѣмаме достатъчно знания, ние нѣма да намѣримъ сжщността. Храната е потрѣбна за тѣлото, но потрѣбна е храна и за ума и душата; ще рече, трѣбва двойко да се хранимъ. И когато говоримъ, че не е хубаво човѣкъ да прѣяде, раз-

бираме, че еднакво трѣбва да се нахранятъ тѣлото, умътъ и душата. То е цѣль троятъ кржгъ, който образува човѣка. Ето защо и тримата ония, които се произнесоха за орѣха, не сж достатѣчно умни. Онзи, който изяде орѣха, мисли, че е най-умниятъ. Не! Давамъ орѣха на четвърти, той взема, но, вмѣсто да го изеде, го посажда и слѣдъ 10 или 15 години единътъ този орѣхъ дава хиляди орѣха. Тѣй че, имаме четири категории хора въ свѣта, които мждруватъ: едни казватъ: „Свѣтътъ е калпавъ, развратенъ, не заслужва да се живѣе“; други казватъ: „Въ него царува егоизъмъ, по-лошъ не може да бжде“; трети: „Свѣтътъ е хубавъ, приятенъ“; тѣ сж по-близо до истината. А четвъртитѣ кои сж? Ония, които сж влѣзли въ божественото училище и сж почнали да се учатъ, т. е. да насаждатъ хубавитѣ нѣща. Най-отличното понятие за човѣка е да знае, че земята е божествено училище, въ което е поставенъ да се учи, да се научи да сменя горната и долната обвивка на орѣха, черупкитѣ, и да не изяде орѣха, а да го насажда. И, когато научи свойствата на всички нѣща, ще разбере сжщинския смисълъ на земния животъ. И както единъ господарь праща слугитѣ си на лозето да работятъ и имъ дава хлѣбъ и инструменти, потрѣбни за работа, тѣй и Богъ е далъ на човѣка мозъкъ, като инструментъ за работа. За какво го е далъ? Камъне ли да чупи или да изпитва горчивата черупка на орѣха? Не, но да се научи да насажда орѣха. „Немаъ ще ми стане по-добрѣ, ако насаждамъ само орѣхи“, ще каже нѣкой, „нѣма да ми стане по-добрѣ“. Подъ думата „орѣхъ“ трѣбва да разбираме добритѣ мисли, желания и дѣйствия,

които можемъ да посадимъ у другитѣ. Тази работа ще ви донесе благоденствие. Когато въ постигане на едно ваше желание срѣщнете извѣстна съпротива, недѣйте се отчайва и недѣйте го захвърля: Богъ е облѣкълъ една мисль въ 3 — 4 дрехи — може едната да не е благоприятна, но другата ще бжде благоприятна. Ако снемете лошата дреха, ако посадите вашитѣ мисли въ добра почва, тѣ безъ друго ще дадатъ добъръ плодъ. Азъ тъй гледамъ на свѣта. Злото е привидно; то сж външнитѣ обвивки на нѣщата. И хората сж привидно лоши. Не че не сж лоши, лоши сж, но по сжщина пакъ не сж лоши, защото отъ Бога зло не може да излѣзе. Лошото произлиза отъ извѣстни наши отношения, които имаме въ свѣта. Двѣ фамилии живѣятъ въ една кжща, дѣто има четири стаи; едната фамилия има повечко дѣца, другата по-малко, почнатъ да спорятъ първо за стайтѣ, кой колко стаи да вземе и, вижъ, изеднѣжъ се скарали. Питамъ: защо е това скарване за стаи? То е съвсѣмъ нищожна причина. И почне едната фамилия да говори по адресъ на другата фамилия. „Тѣ сж хора неразбрани“, а и втората по адресъ на другата — сжщото. А въ дѣйствителностъ и едната и другата сж неразбрани, защото разбранъ човѣкъ никога не се кара. Тази дума „кара“ произхожда отъ санскритски коренъ: да се карашъ значи да бждешъ въ тъмнота. Хора, които сж въ видѣлина, не се каратъ. Извѣстно проявление въ нашия мозъкъ помрачава нашитѣ мисли, тогава послѣдватъ лоши желанія. Когато имаме вѣтли мисли, ние сме готови да живѣемъ въ миръ и съгласие; шомъ, обаче, дойде малко помрачение, готови сме да измѣнимъ нашитѣ отношения. Та,

злото произлиза отъ помрачаването на човѣшкия умъ. Сега, понеже Господь знае, че на земята сѣществува извѣстенъ мракъ, който причинява врѣда — мракътъ винаги причинява врѣда: ако бихме живѣли постоянно въ мракъ, той щѣше да атрофира всички наши чувства, очи, уши и пр., както има извѣстни риби, които сж живѣли съ години въ подводнитѣ пещери и сж изгубили способността да виждатъ — Той е изпратилъ именно този Духъ да реагира върху насъ, върху нашитѣ мисли и чувства, върху тѣлото, за да мислимъ правилно за нѣщата и да си съставимъ вѣрно понятие за тѣхъ.

На първо мѣсто трѣбва да си съставимъ правилно понятие за себе си, сир. какво трѣбва да бжде нашето отношение къмъ Бога. Споредъ моето схващане, земята е едно училище само за индивидуалната човѣшка душа. Ако има нѣщо реално въ свѣта, то е човѣшката душа. Нѣкои се питатъ „Какво съмъ азъ?“ — Азъ съмъ това, което мисли, това, което чувствува и желае. А всѣка мисль, всѣко чувство и желание има и своята форма. Когато вие искате да направите едно оржие, съ което да убивате хората, какъ го приспособявате? Вземате извѣстни практически съображения, какво то трѣбва да бжде — да бжде остро, да може да разрушава. Правите топка за игране на дѣцата; правите ли я остра? Не. Правите я валчеста, гладка, за да не причини врѣда на дѣтето, защото всички нѣща, които сж остри, сж врѣдни. Казватъ за нѣкого, че ималъ изтънченъ умъ; да, ако е необходимо да воюва, трѣбва да има много тънъкъ умъ и взривни сили — кждѣто ударятъ, да съкрушатъ. Но, когато човѣкъ живѣе въ мирно общество, каква нужда и каква полза има

отъ такъвъ тънъкъ и остъръ умъ? Па и ако турите въ военно врѣме начело човѣкъ съ тѣпъ умъ, той сжщо не е на мѣстото си. Ние сме измѣнили хода на нѣщата: турили сме тѣпитѣ нѣща при остритѣ или пѣкъ обратното. Азъ не казвамъ, че не трѣбва да се воюва на земята; воюванетоъ въ природата има два принципа: единъ, който разрушава, и другъ, който гради. Но въ едина и въ другия има постоянно изтощение. Ние не само когато любимъ, ами и когато мразимъ, се изтощаваме, защото онзи, който мрази, чупи камъне, а, като изтощаваме живота въ чупене на хиляди тона камъне, какъвъ смисълъ ще има за насъ животътъ? Когато постоянно мислимъ зло, постоянно трошимъ камъне. На Господа, впрочемъ, и този материалъ е потрѣбенъ: Той ще използва нашия трудъ да направи гладки пѣтища, и хората косвено ще ни благодарятъ, че сме натрошили потрѣбнитѣ за тѣхния пѣтъ камъне. Каквото и да вършимъ въ свѣта, нашиятъ трудъ ще бжде полезенъ, ако не за насъ, то за други. Въ едина случай, ако любимъ, вършимъ работа съзнателна, въ другия случай несъзнателна и, слѣдователно, наградата не може да бжде една и сжща.

Прочее, ако искате да се прояви Божествената Любовь, трѣбва Духътъ да бжде въ васъ, да Му дадете мѣсто да се прояви. Но Духътъ е много деликатно сжщество; да не мислите, че ще дойде да чука силно на вашитѣ врата, не; той ще потропа тихичко на вратата на вашето сърце и, ако му отворите, веднага ще измѣни издѣно вашия животъ, ще ви покаже какъ да живѣете; ако похлопа на вратата на вашата воля, ще ви каже какво трѣбва да вършите и да го вършите съзнателно. А ако

не му отворите, вие ще разберете скоро какво нѣщо сте изгубили. Когато срѣщнете единъ идиотъ, да знаете; че въ миналото, когато Духътъ е потропалъ на неговитѣ врата, той не Му е отворилъ. Казвате за нѣкого, че е глупавъ. Защо? Защото, когато Духътъ е потропалъ нѣкога на вратата на неговия умъ, той Го е отхвърлилъ. Който е жестокъ, да знаете, че, когато Духътъ е потропалъ на неговото сърце, той сжщо не Го е приелъ. Жестокостта е като кристалъ, който нѣма мекота. Ала не трѣбва да мислите, че между жестокитѣ хора нѣма понѣкога добри; но изобщо тѣ не сж за едно организирано човѣшко общество. И тъй, трѣбва да сме винаги готови да дадемъ мѣсто на Духа да проникне и да се прояви въ всѣкиго отъ насъ.

Нѣкои казватъ: „Искаме да видимъ Духа“. Ами че единственото нѣщо, което виждате, то е Духътъ. Той говори, но, понеже вашитѣ уши сж тжли, не чувате, както, когато говорите на глухи хора, не чуватъ. Искате да чуετε; е добръ! нагласете ухото си да схваща това, което Духътъ му говори. „Азъ искамъ да видя Духа“. Хубаво, ами ако вашето око е примрѣжено, какъ ще Го видите? Единственото нѣщо, което ние виждаме въ свѣта, повтарямъ, то е Духътъ. Ето това цвѣте, което държа — то е Духъ, и, ако бихте могли да видите, ще съзрете цѣла човѣшка фигура въ него. Сега, защо не виждате? Понеже вашето зрѣние е ограничено, вие виждате само сгжстенитѣ части, а несгжстенитѣ не виждате. Напр., нѣкои нѣща ви се показватъ валчести — орѣхътъ; но, ако го посадите, валчесто ли стѣбло ще изникне? Веднага ще прояви своята сжщностъ. За да познаете нѣщата,

грѣбва да ги посадите въ тѣхната почва. И ако можете да посадите това цвѣте по този начинъ, веднага ще видите, че и то е разумно сжщество. А какво ви говори това цвѣте? Тази краска защо е турена? Тя е турена, за да покаже, че животътъ безъ любовъ нѣма смисълъ. И съ хиляди години то говори на хората какво трѣбва да правятъ — че трѣбва да любятъ, че умътъ не трѣбва да бжде нито много остъръ, нито много тѣпъ. Въ нѣкои случаи трѣбва да бжде остъръ, но, когато се намирате между умни хора, не е необходимо остроумие. Когато се намирате между неприятели, сърцето трѣбва да бжде кораво, а между приятели — меко. Трѣбва да знаете какъ да обичате. Когато вземете една роза и я помиришите, двѣ нѣща се проявяватъ: едното — нѣжно благоухание, другото — бодили. Всѣки човѣкъ има своитѣ бодили; но тѣ, разбира се, не сж човѣкътъ. Бодилитѣ сж за ония условия на живота, когато човѣкъ трѣбва да воюва, да се брани, когато не трѣбва да бжде много мекъ. Съ дяволитѣ не бива да си давате рандеву; срѣщу тѣхъ трѣбва да имате шипове. Но между приятели вашиятъ барутъ трѣбва да бжде влаженъ. Има врѣмена, кога трѣбва да бжде сухъ и кога влаженъ. Какво ще направи мжжътъ, когато барутътъ му е сухъ и когато жена му всѣки день го задѣва? Когато се оженятъ, трѣбва и двамата да овлажнятъ барута. Прѣдъ свѣта барутътъ ви трѣбва да бжде сухъ, за всѣка нужда . . . Това е една алегория, която азъ привеждамъ, за да научите всички тия отношения, които сжществуватъ въ свѣта. Вие имате приятели и казвате, че ги познавате; но, докато не научите едновременно и тъмната и свѣтлата страна на

вашиятъ приятели, не ги познавате добръ. Искате да бждете всъкога добъръ; трѣбва да бждете добъръ при извѣстни условия, а лошъ при други. Когато разгнѣвите приятеля си, трѣбва вече да се защищавате, а, за да се защищавате, трѣбва да знаете да воювате. Ако се борите съ нѣкой неприятель, вие си вършите длъжността; ако воювате съ мирни или безоръжни хора, вършите глупостъ. Казватъ: „Животътъ е борба“. И мжжътъ, като се ожени, казва: „Животътъ е борба“. А съ кого воюва? Съ жена си, и жената съ мжжа си. Народятъ имъ се дѣла, и тѣ четатъ девиза: „Животътъ е борба“ и си казватъ: „Е, ами ние съ кого ще се боримъ — братчетата съ сестричетата“. И започва борба, хванатъ се за коситѣ и, като се разплачатъ, хайде при мама и при тате. Хората иматъ девизъ! Като нѣматъ истински противникъ, тѣ си го създаватъ — мжжъ съ жена, братъ съ сестра, свещеникъ съ своитѣ пасоми, учителъ съ ученицитѣ си. Ето хора, които не разбиратъ живота. Борба трѣбва да сѣществувъ, обаче съ онази природа, която трѣбва да се подчини. Когато прѣдстои да разрушимъ извѣстна скала въ планината, да пробиемъ тунелъ, разбирамъ да дѣйствуваме така, но да употребимъ тия срѣдства въ организирано общество, не разбирамъ, Туй показва, че хората не разбиратъ отношението, което сѣществува между тѣхъ и тѣхния духъ, задачитѣ, които имъ налага послѣдниятъ.

Апостолъ Павелъ описва въ прочетената глава какво трѣбва да бжде това отношение. Може да ми зададете въпроса: „На-ли сѣществуватъ въ свѣта хиляди отношения?“ — Но ние трѣбва да изберемъ

само ония, които сж благоприятни за насъ. Трѣбва да знаемъ, напр., отношенията на водата къмъ насъ. Ако я туримъ въ стомаха, ще има благоприятни послѣдици; ако, обаче, я туримъ въ дробоветъ, ще произведе съвсѣмъ други послѣдици. Ако внесемъ въздухъ въ дробоветъ, ще бжде благоприятно за насъ, но туримъ ли го въ стомаха, ще произведе точно обратенъ резултатъ и т. н. Нѣщата иматъ отношения къмъ извѣстни удове. Трѣбва да знаемъ кждѣ е мѣстото на водата, на въздуха, на свѣтлината, на звука, на мириза. Вие ще кажете: „Ами че тия нѣща ние ги знаемъ — че свѣтлината е потрѣбна за очитѣ, а звукътъ — за ухото“. — Така. Но вие разбирате ли вжтрѣшния смисълъ на тази свѣтлина? Сутринъ, когато изгрѣе слънцето, какво вие си казвате? „Ха, слънцето изгрѣ“. Но, когато нѣкой каже: „Учителътъ иде“, какво подразбиратъ ученицитѣ? Всички се размръдватъ, взематъ книжкитѣ си и насѣдатъ по чиноветѣ. Щомъ изгрѣе слънцето, всѣки отъ насъ трѣбва да вземе своята книжка и да каже: Учителътъ-Духъ иде“ и да седне на чина и да се попита какво трѣбва да върши тоя день. Слънцето казва: „Ще ви прислушамъ, ще ми отговорите, ще ви прѣдамъ, и вие ще ми прѣдадете“. Туй разбира изгрѣването на слънцето. Ако всѣки день можемъ да проучимъ програмата, която нарежда нашиятъ Духъ, животътъ би текълъ много благоприятно. „Но, ще кажете, днешното слънце мяза на вчерашното — еднакво изгрѣва“. — Не! Азъ не съмъ видѣлъ въ живота си два дена подобни единъ на другъ, и слънцето да изгрѣва еднакво; всѣки день се различава отъ други и всѣки има своята програма. И

свѣтлината, която идва, не е една и сѣща: различава се отъ оная, която е дошла прѣди нѣколко дена. Въ туй именно седи величието на Божественния Духъ, Който носи неизброими богатства, невидими свѣтове и разкрива какъвъ е Богъ въ Себе Си. Той е нѣщо велико. Срѣщате единъ приятель и казвате: „Ивана, какъ го оцѣнявате?“ — „Той е високъ 1¹/₂ метъръ, или 165 с.м., има гъсти вѣжди, въздебелички бърни, обича да похапнува и да попиynuва“. Но това не е важно. Дойде день вие го обиквате, и за васъ вече изчезватъ неговитѣ дебели бърни, неговитѣ външни, невидими недостатъци — почвате да виждате въ него нѣщо друго. Значи, снемате първата обвивка на орѣха, виждате неговия умъ. Ако го посадите, половината отъ орѣхитѣ, които ще роди, ще бждатъ за васъ, другата половина за него. Ако го изедете, какво ще се ползувате? Нѣма да се ползувате нито вие, нито Иванъ. Тѣй щото, Духътъ, когато дойде, казва, че всѣки день трѣбва да посѣвате по-добри мисли, по-добри желанія. Срѣщате единъ вашъ приятель, и нѣкой пжтъ казвате: „Не зная какво да говоря“. Виждате, че хората бѣбратъ много, а вие не знаете какво да кажете, или говорите много работи, но не онова, което ви трѣбва. Най-първо трѣбва да посадите орѣха и, слѣдъ като го посадите, тогава може да разговаряте колкото искате. Прѣди да посадите орѣха, недѣйте говори. Онзи, който е работилъ, върне се въ кжщи и приказва: „Работихъ, уморенъ съмъ, гладенъ съмъ“. Говоренето показва извѣстни отношения, които сжществуватъ между насъ и нашитѣ дѣйствия. Първото нѣщо, което трѣбва да правите всѣки день, то е да си

зададете въпроса: „Какъв плодъ трѣбва днесъ да посадя?“ Ако посадите единъ орѣхъ, той слѣдъ врѣме ще принесе своитѣ богатства въ изобилие. Тази притча бихте разбрали, само когато се върнете, както ще се върнете, на онзи свѣтъ, отъ кждѣто сте дошли; тогава ще забѣлѣжите каква полза сж принесли ония добри желания и мисли, които сте посѣли, добринитѣ, които сте направили на вашитѣ ближни, приятели, жена, дѣца. Сега тия нѣща още ви сж тъмни. — Другъ примѣръ. Казвате си: „Този синъ сега азъ го храня, ама кой знае да-ли ще ме гледа нѣкога?“ „Сега го уча, та, когато остарѣя, да ме гледа“. Не очаквайте да ви гледа, когато остарѣете. Па може и да не остарѣете, може да заминете по-рано отъ него, безъ да стане нужда той да ви гледа. Казва майката: Ехъ, да имамъ дъщеря на стари години да ме гледа“. То е много криво схващане на живота. Дайте възпитание на дѣцата си и не очаквайте за васъ нищо. Ако въ тѣхъ сте посадили добъръ орѣхъ, не само ще ви гледатъ, но и ще ви обичатъ. Когато една майка не е обичана отъ своитѣ дѣца, това показва, че не е могла да ги възпита. Та, първото нѣщо, за да ви обичатъ дѣцата, е, ржководими отъ този Духъ, да научите дѣцата да ви обичатъ.

Ще заключа своята бесѣда съ едно сравнение. Има три отношения, които трѣбва да пазимъ. Въ свѣта сжествува Богъ, сжествуваме ние, сжествува извѣстно общество; нѣкои турятъ на първо мѣсто себе си, като казватъ: „Азъ, послѣ обществото, а накрая Господъ“. То е съвсѣмъ криво разрѣшение на въпроса. Други казватъ:

„Първо обществото: азъ живѣя за народа, за обществото, послѣ идвамъ азъ, че най-послѣ Господъ“. И то е лошо разрѣшение. Трети казватъ: „Първо Богъ, Господъ, Духътъ ми, тогава азъ, разумната душа, която трѣбва да служи Нему, че послѣ на обществото, и най-послѣ на себе си“. Ето правилното разрѣшение. Всѣко друго разрѣшение нѣма да бжде правилно разрѣшение. Всички погрѣшки произхождатъ отъ слѣдното. Искаме да знаемъ, обществото ли е главата, или ние. Ако на едно тѣло туримъ три глави, то нѣма нищо да свърши! Вѣчно нѣма да има съгласие въ кой пжтъ да тръгне. Нѣкой пжтъ се борите какво да рѣшите; това показва, че имате три глави; отсѣчете двѣтъ, турете Господа да бжде глава. Всѣко нѣщо трѣбва да бжде на мѣстото си. Сега, запитайте се; кой е вашъ глава. Ако кажете, че е Господъ, бихъ се радвалъ. Турете Господа начело. А знаете ли какво ще бжде тогава вашето състояние? Нѣма да има въ васъ двоумѣние, страхъ, трепети, ще имате воля, ще бждете смѣли, рѣшителни, умни, добри хора. Ще бждете богати въ всѣко отношение — каквото хванете съ ржка, злато ще става. Нѣкои ги е страхъ отъ паритѣ; само глупавитѣ ги е страхъ. Защо? Защото духомъ ~~сж~~ ~~слаби~~. Знаете какво казва прѣданието за праведния Йовъ — че ималъ червеи и, като ги подарявалъ на нѣкой просякъ, червеитѣ се прѣвърщали въ жълтици. Ако бждете и вие като Йова, червеятъ, който дадете, ще се прѣвърне въ злато. Вие често онеправдате червеитѣ, но и тѣ извършватъ отлична работа въ свѣта, свърѣмениятъ свѣтъ дължи много на тѣхъ. Като ги хване Господъ съ ржка и ви ги

даде, тѣ се прѣвръщатъ въ златни монети. А какво е това злато, тази монета, която ви дава Господь? Придобивате знания и опитность. Една умна жена, която вземе сѣрѣва, мръсна вълна, какво прави съ нея? Изпира я, извлага я, изприда я и изтъча платъ; глупавата, напротивъ, като я види така мръсна, ще я хвърли навънъ. Колко пѣти и Господь ви е далъ Духъ, и вие сте Го отхвърляли!

Правилото какво изисква? Като се върнете вечерно врѣме отъ работа, да снемете раницата отъ гърба си и да я оставите въ антрето, всички вземания-давания, които имате, и тѣхъ да оставите въ антрето; да влѣзете въ стаята си свободни, като-че въ свѣта нѣма никакви вземания-давания за васъ, и да кажете: „Благодаря на Господа за това, което ми е далъ“; нааяжете се хубаво, поблагодарете Му пакъ: и сутринъта, като станете, вземете изново раницата или тевтеритѣ и тръгнете на работа. Ние какво правимъ? Дойдемъ вечеръ и си легнемъ съ пълна раница на гърба и цѣла нощъ се мѣтаме въ леглото. Духътъ казва: „Снемете раницата си: не ѝ е мѣстото тукъ“. Съдаме да ядемъ, тежко ни е; защото имаме раница на гърба си. Трѣбва да я снемемъ и се нахранимъ. Това е то посланието на Духа. Нѣкои хора били грѣшили; оставете този въпросъ вънъ, въ антрето: нема Господь не знае, че хората грѣшатъ; ние ли ще оправимъ свѣта? Има кой да го оправи. Вечеръ, като се върнемъ, трѣбва да поблагодаримъ на Бога, че ни е пратилъ между тия грѣшни хора, за да ни дадатъ добри уроци. Като срѣщнемъ такъвъ, трѣбва да му кажемъ: „Много добръ си носишъ раницата“. Той е грѣшникъ и въ туй

състояние той е човѣкъ съ раница. Единъ день тя ще му слѣзе отъ гърба. Нѣкой е грубъ, киселъ; защо? Защото не е снелъ раницата отъ сърцето си. Други не може да мисли; защо? Нека сHEME раницата отъ ума си, и тогава ще мисли добръ.

Сега, ще приведа още единъ примѣръ и ще заключа. Има двѣ крайности, двѣ противоположности въ дѣйствителния животъ, които трѣбва всѣкога да имаме прѣдъ видъ; това сж: доброто и злото — два полюса, крайнитѣ допирни точки на земния човѣшки животъ. Въ старо врѣме нѣкой си царъ ималъ двѣ дѣщери; голѣмата била много красива и стройна, но имала много лошъ езикъ; малката била много добра по душа, но много грозна по лице. По причина на тия имъ външни и вжтрѣшни недостатъци, никой отъ околнитѣ княжески синове не искалъ да имъ прѣдложи ржка. Загриженъ бащата за бждешето на своитѣ дѣщери, понеже оставалъ безъ наслѣдници, рѣшилъ да свика съвѣтъ отъ най-мждритѣ хора на своето царство, да му посочатъ пжтъ отъ това безизходно положение. Между многото добри съвѣти, които прѣдлагали всички, най-стариятъ измежду тѣхъ и, впрочемъ, най-мждриятъ далъ слѣдния съвѣтъ: „Ти — казалъ той на царя — ще направишъ една странноприемница въ полза на всички, и първитѣ двама млади мжже, които дойдатъ въ нея, тѣ ще бждатъ твоитѣ двама зетове, които сждбата ти отрежда“. Добриятъ баща помислилъ, че, може-би, сждбата ще се усмихне на побѣлѣлитѣ му коси и ще му изпрати знатни лица, отъ нѣкои царски домове. Когато страннопроемницата била свършена и отворена, първитѣ посѣтители били, дѣйствително, двама млади момци. Обаче,

за голѣмо очудване на бащата, единиятъ отъ тѣхъ билъ слѣпъ, а другиятъ — глухъ. Изненаданъ отъ това, царьтъ извиква стария мѣдрецъ и му казва: „Каква е тая работа — единътъ е слѣпъ, а другиятъ — глухъ? Какъ ще я уредимъ — не виждамъ“. — „Ще Ви кажа — отговорилъ мѣдрецътъ — глухия ще ожените за красивата си дъщеря, а слѣпия — за грозната“. Така сторилъ и царьтъ. И наистина, двата брака излѣзли щастливи: дъщеритъ му добръ прѣкарвали. По едно врѣме зетовѣтъ почнали да се стѣсняватъ вътрѣшно отъ своитѣ неджзи. Тоя, който билъ глухъ, когато неговата жена викала и сипѣла отгорѣ му всички проклятия, повдигалъ раменѣ и си думалъ: „Така е то, когато е лишенъ човѣкъ отъ едно чувство. Вѣрвамъ, тя говори божествени работи, но на-ли не мога да ги разбера, това е моето нещастие. Бихъ далъ всичко въ този свѣтъ, само да мога да чуя поне една отъ сладкитѣ ѣ думици“. Слѣпиятъ отъ своя страна, като слушалъ умния и сладъкъ говоръ на своята жена, излиянието на нейната душа, думалъ си: „Колко прѣкрасно сѣщество е тя! Колко хубава трѣбва да е! Но на-ли съмъ слѣпъ — това е голѣмото мое нещастие въ тоя животъ. Бихъ далъ всичко, да можехъ поне за единъ мигъ да видя външния образъ на това божествено съкровище“. Достига това до ушитѣ на царя, и той повиква стария мѣдрецъ и го помолва да му каже, не може ли нѣкакъ да се измѣни сѣдбата на двамата му зетове, да се избавятъ отъ своитѣ неджзи. „Може — казалъ маститиятъ старецъ — но ще се развали тѣхното щастие и блаженство на земята“.

Ако Богъ те е свързалъ съ красивата царска

дъщеря и те е лишилъ отъ слухъ, да не ти е жалко, че не чувашъ гласа ѝ. Наслаждавай се отъ вида ѝ и благодари. Не искай да чувашъ думитѣ ѝ, да не би да се огорчишъ и дойдешъ въ противорѣчие съ себе си. Двѣ добрини на земята не може да се събератъ на едно мѣсто. Ако Господъ те е свързалъ съ грозната царска дъщеря и те е лишилъ отъ зрѣние, отъ врѣменнитѣ илюзии на земния животъ, пакъ благодари. Наслаждавай се на добрия ѝ говоръ, на сладкия ѝ езикъ; не искай да видишъ нейния външенъ видъ и образъ, защото ще изгубишъ и това, което имашъ. Доброто не всѣкога е облѣчено въ царска мантия. Доброта и красота само на Небето живѣятъ заедно. Тукъ, на тоя свѣтъ, тъй е — добро и зло се редуватъ въ човѣшкия животъ. Ако въ единъ животъ Богъ те свързва съ злото, благодари Му. Не се утѣснявай. Не знаешъ дълбокитѣ причини защо това е сторено. Знай, че цѣлътъ е за добро. Съ врѣме ще разберешъ великата любовъ на Небето. Ако въ другъ животъ те свърже съ доброто, благодари Му и не желай да облѣчешъ царска мантия и да се любишъ на своя изгледъ. Не търси да примиришъ доброто и злото въ себе си: то е невъзможно. Това ти се дава, за да се учишъ да познавашъ дълбокитѣ работи на живота на Духа. Твоитѣ неджзи ще се махнатъ, когато сърцето ти се отвори, Духътъ дойде и душата ти се съедини съ Него.

(Бесѣда държана на 20 априлий 1914 г. въ София)

Талантитѣ.

„И единому даде петъ таланта, другиму два, а другиму единъ — всѣмъ споредъ силата му“.¹⁾

Ще ви говоря върху 15. стихъ отъ 25. глава на Евангелието отъ Матей. Нѣма съмнѣние, много пжти сте чели тази глава, спирали сте се върху талантитѣ да размишлявате; може-би, сте правили и извѣстни заключения, нѣкои отъ които сж били по-близо до истината, други — по-далечъ. Ще взема този стихъ въ неговия обикновенъ смисълъ.

Когато Иисусъ е изказвалъ едно изречение или притча, ималъ е прѣдъ видъ основната божествена мисълъ, божествения законъ, т. е. той не е говорилъ, само за да намѣри поводъ да говори, но е изказвалъ извѣстни истини. Сега, може да си зададемъ въпроса: защо на едного е далъ петъ таланта, на другиго два, а на послѣдния единъ? Това случайно ли е или е обмислено? Въ природата всички нѣща, които Богъ е създалъ, не сж случайни — нищо нѣма случайно. Ние казваме за много нѣща, че сж станали „случайно“, когато не можемъ да си ги обяснимъ. Срѣщаме единъ човѣкъ и си казваме, че случайно го срѣщаме. Единъ отъ законитѣ на живота казва, че нашата срѣща се обуславя отъ извѣстни прѣдшествующи причини,

¹⁾ Мат. 25: 15

които сж ни докарали да се срѣщнемъ. Каѣо не знаемъ закона, казваме, че се срѣщаме случайно безъ никаква причина, но това не е така.

Какво трѣбва да разбираме подъ думитѣ: петъ таланта, два таланта, единъ талантъ? Има три вида хора: едни, които отговарятъ на петътѣ, други — на двата, а трети — на едина талантъ. Сега, кои сж тия на едина талантъ? Тѣ сж ония, които живѣятъ само за себе си. „Да ядемъ по три пѣти на день, да пийнемъ, да си полегнемъ, за да ни стане тѣлото по-гойно, и да се обличаме хубаво — ето за това, казватъ тѣ, сме дошли на тоя свѣтъ“. Тѣ сж хора егоисти, безплодни, безсѣменни — хора съ единъ талантъ. А кой сж съ два? Човѣкъ, който се е оженилъ — той е единътъ талантъ, а жена му — другиятъ. Събиратъ се двама и спечелватъ още два таланта — раждатъ имъ се дѣца; ставатъ четирма, и казватъ: „Господи, ние използвахме двата таланта; отгледахме дѣца и спечелихме още два“. То е въ първия смисълъ. Въ втория смисълъ, тѣ сж хора, които живѣятъ за своя домъ, за обществото, за народа. Ония съ петъ таланта притежаватъ вече нѣщо повече. Петътѣ таланта съотвѣтствуватъ на нашитѣ петъ чувства; значи, хора, на които всички чувства — зрѣнието, слухътъ, обонянието, вкусътъ и осезанието — сж на мѣстото. Тѣ сж хора съ прави сжждения и заключения за всичко, що Богъ е създалъ: разбиратъ природата, разбиратъ нѣщата, разбиратъ причинитѣ и слѣдствията; Тѣ сж учители на свѣта, тѣ живѣятъ за цѣлото човѣчество.

Сега, да направимъ едно малко прѣсмѣтане на даденитѣ таланти: имаме $1+2+5=8$ таланта.

Числото 8 произволно ли е? Не; то е число на труда. Писанието казва, че Господъ направи свѣта въ 6 дни; на седмия день си почива. Слѣдъ всѣка почивка идва новъ работенъ день. Ние сме въ осмия день. И Господъ е казалъ на хората: „Ето, Азъ направихъ свѣта, сега започва вашиятъ день, работете, и Азъ единъ день ще дойда да ревизирамъ вашата работа“. Ние живѣемъ въ осмия день и, понеже не знаемъ какъ да работимъ, правимъ грѣшки. Но Господъ казва: „Работете, вървете напредъ, грѣшки, разбира се, ще правите“. Кой учителъ не очаква ученицитѣ му да кжсатъ книги и да нашущавятъ училището? Коя жена, която шѣта, не нашущавя? Кой бояджия нѣма да се нацапа, като боядисва? Кой човѣкъ, който работи, нѣма да се окирливи и окжса дрехитѣ си? Въ пжтя на нашето развитие не бива да искаме невъзможното, трѣбва постоянно да очакваме промѣна и изхабяване. Плашите се отъ смъртѣта. Но що е смъртъ? Смъртѣта е овехтяване, скжсване на нашата дреха. Такъвъ е законътъ. Тѣлото постепенно се измѣня. Писанието казва: „Господъ направи човѣка по свой образъ и подобие“; да, божествениятъ планъ е такъвъ; но, понеже той е оставилъ на насъ да работимъ, да си създадемъ мозъкъ и сърце, характеръ, да се възпитаеме, то при изпълнение на този божественъ планъ, това, че ще ошушавимъ, ще пооцапаме наоколо, нищо не значи. Когато се гради кжща, върху мѣстото има разхвърлени камъне, тухли, пѣськъ — много работи; но, слѣдъ като се изгради кжщата, всичко това се очиства, и тогава хората влизатъ да живѣятъ въ нея. Слѣдователно, ние сега сме въ периода на

осмия день и градимъ. И въ туй градене три категории хора работятъ: едни, които иматъ по единъ талантъ, други — по два, трети — по петъ.

Сега, нека дойдемъ да съберемъ тия таланти на онзи, който е спечелилъ отъ петътѣхъ още петъ — ставатъ десетъ, отъ двата още два — четири, ставатъ всичко 14 и съ една заровецъ въ земята — 15. Добрѣ, отъ това число като извадимъ даденитѣ 8, колко сж спечеленитѣ? 7. Какво означава числото 7? Казахме, почивка. Сега имаме закона, мисълта, която Христосъ е скрилъ вътрѣ, която мисль схваща само онзи, който знае Писанието — именно, че онзи, който иска да почива, трѣбва да е работилъ и че който не е работилъ, не бива да почива, защото Господъ, като е работилъ шестъ дена, на седмия е почивалъ. Ние често казваме: „Кога ще си почина!“; още не си почналъ да работишъ, каква почивка търсишъ? Едва си дигналъ мотиката на рамо и искашъ почивка! Слѣдъ като прѣкопаешъ цѣлото лозе, тогазъ трѣбва да искашъ, и ще дойде почивката. Трѣбва да разберемъ основния божественъ законъ, че почивката е резултатъ на работата. Само ония ще бждатъ радостни, весели, които сж работили; па и Христосъ го казва: „Онѣзи, които сж работили, ще влѣзатъ въ радостта Господня; всички блага, които Азъ имамъ, ще иматъ и тѣ“. А какво е казалъ на онзи, който не е работилъ, а скрилъ таланта въ земята? „Вземете му една талантъ и го дайте на онзи, който има петъ, а него изхвърлете вънъ, въ тъмнината, да се научи тамъ да работи“. Коя е тази външна тъмнота? Червеитѣ, които работятъ долу въ земята. Ако не се научите да работите, Господъ ще ви

направи червеи и ще ви тури въ земята да работите въ тъмнота, додѣто се научите да работите. Всички ония, които искатъ да философствуватъ върху божествения законъ, ще опитатъ да-ли тия думи сж прави или не. Азъ ви говоря тази сутринъ върху този основенъ законъ: трѣбва да работимъ. И само когато работимъ за Бога, то е работа; когато работимъ за себе си, то е трудъ.

Работата подразбира знание; онзи, който е взелъ петъ таланта, има петъ чувства — нему Господъ е далъ всички способности и необходими знания; и онзи, който има два таланта, и той притежава способности съобразно съ своитѣ знания. Ще направя още едно сравнение. Съ единъ талантъ — това е човѣкъ, който мяза на единъ минералъ, който не може да се размножи — той винаги остава единъ. Въ него слънчевата свѣтлина може да се прѣчупва много добрѣ, но той не може да бжде разумно същество. Когато вашето сърце, се втвърди като минералъ, вие сте човѣкъ, който имате само единъ талантъ. И тамъ се крие опасността, защото Писанието казва: „И ще ви отнема каменното сърце“. А този единъ талантъ трѣбва да се прѣобърне и да почне да ражда и се развива. Другитѣ таланти се подразбиратъ — житното зърно, растителниятъ животъ, който стои малко по-високо отъ минералитѣ и който се размножава и припечелва. Красивитѣ минерали какво могатъ да ни доставятъ въ живота? Бихме измрѣли всички, ако останѣше отъ тѣхъ да живѣемъ. Благодарение на житното зърно, което носи два таланта, благодарение на трудолюбието и благодарение още на ония петъ таланта, способности,

които притежава нашият умъ за по-висшъ духовенъ животъ, който показва какъ трѣбва да разработваме благата, които Богъ ни дава, можемъ да се избавимъ отъ много бѣди въ този свѣтъ. Ние трѣбва да си задаваме въпроса, какво значи това „всѣкому по силата“; то значи, че всѣки отъ насъ трѣбва да знае своята сила. Често хората казватъ: „Азъ искамъ да имамъ по-голъми дарби, по-голъми способности“. Хубаво. Ако ти ония дарби, които имашъ, не си използувалъ, не знаешъ какъ да ги разработвашъ, кой ще ти даде повече? Всѣки отъ насъ има толкова дарби, че, ако бихме ги разработили, тѣ сж достатъчни да създадатъ основа за петъ таланта. А петъ таланта малцина иматъ. Азъ вѣрвамъ, че повечето отъ васъ, които ме слушате тукъ, имате по два таланта; дори положително мога да кажа, че всинца имате по два таланта. Но, ако прѣвърнете тия два таланта въ четири, ще бжде друго. А какво означава числото 4? Че трѣбва да намѣрите процеса на прѣчистването на вашия животъ. Имате нужда отъ вода, но тя е мжтна, на-ли трѣбва да намѣрите сръдство да я прѣцѣдите? Ако я пиете съ калъта, ще ви поврѣди. Значи, числото 4 е божествениятъ процесъ, чрѣзъ който нашитѣ желанія и мисли въ този свѣтъ се прѣцѣждатъ. Онзи, който има два таланта, трѣбва да работи дотогава, докогато направи една цѣдилка... А знаете ли колко тя струва? Попитайте единъ млѣкаръ, идете въ една мандра и попитайте онѣзи, които правятъ сирене, какво остава въ цѣдилката. Прѣзъ нея може да излѣзе само суроватката. Вашата цѣдилка е вашиятъ критически умъ, който трѣбва да имате за нѣщата на живота. Когато

казватъ за нѣкого, че е критикъ, трѣбва да подразбирате, че той има цѣдилка, въ която, като тури да прѣцѣжда нѣщо, цѣнното остава, а непотрѣбното пада долѣ. Зависи какво прѣцѣждате; ако прѣцѣждате сирене, то остава въ цѣдилката; но, ако прѣцѣждате вода, чистата, бистрата вода ще излѣзе отъ филтъра, а мжтокътъ ще остане въ него. Цѣдилката ви трѣбва да има двѣ сжществени качества, значи, два таланта: когато употребите един талантъ, цѣнното трѣбва да остане въ цѣдилката; когато употребите втория талантъ, цѣнното трѣбва да излѣзе извънъ нея. Ще направя друго сравнение. Цѣдилката съ сиренето — това е вашиятъ житенъ хамбаръ, водата извънъ цѣдилката — това е вашето жито, посѣто вънъ, на нивата — въ живота. Първиятъ талантъ трѣбва да се ползува отъ плода, който ви е далъ Богъ, а втория талантъ трѣбва да посѣете — да работите съ него. Въ свѣта имате разни прѣдназначения; нѣкой пжтъ вие въ своитѣ прѣдприятия сполучвате, други пжтъ не; това ни най-малко не трѣбва да ви обезсърчава, защото, който има малко таланти и иска да придобие повече, трѣбва повече да работи. Такъвъ е законътъ. Опасно е за онзи, който има единъ талантъ и не е никакъ работилъ съ него. Първото нѣщо, което се изисква отъ насъ, е да знаемъ какъ да работимъ.

Азъ ви казахъ, че вие имате два таланта; ще попитате кои сж тѣ. Вашиятъ умъ и вашето сърце — това сж два таланта. Но, ще кажете: „Въ какво мога да употребя моя умъ?“ — На нѣкой човѣкъ тамъ на пжтя му се счупва колата, минавате отъ тамъ, имате знания, поправете му колата;

той ще ви бжде признателенъ, а нѣкога, на реда си, той ще ви помогне. Въ случая и вие печелите. Вториятъ талантъ — то е вашето сърце. Нѣкой човѣкъ е боленъ; вашето сърце трѣбва да ви накара да го споходите и да му прислужите. Двата таланта — това сж коренитѣ на нашия животъ. Подъ сърце трѣбва да разбираме коренитѣ на нашия животъ, а подъ умъ — клонищата и листата отвѣнъ. Вие знаете, че въ природата сжществува едно съотношение между коренитѣ и клончетата. На всѣко клонче съотвѣтствуватъ малки коренчета долу въ земята, и, когато долу изсъхне нѣкой корень, изсъхва горѣ и съотвѣтниятъ клонъ. Законътъ, който трѣбва да спазвате, е този; да знаете, че, ако у васъ изсъхне едно желание, ще изсъхне непрѣмѣнно и една мисль; ако изсъхнатъ двѣ ваши желания, ще изсъхнатъ двѣ мисли, ако изсъхнатъ три желания, ще изсъхнатъ три мисли, и единъ день, когато вашитѣ чувства се атрофиратъ съвършено, ще изсъхнатъ всички клончета, и вие ще се прѣвърнете въ човѣци, които иматъ само единъ талантъ.

Да вземемъ човѣкъ, който има петъ чувства — зрѣние, слухъ, обоняние, вкусъ и осезание — каква роля играятъ тия чувства въ нашия животъ? Тѣ сж петътѣ врати, прѣзъ които човѣкъ влиза въ тоя свѣтъ, чрѣзъ които ние изпитваме природата, — петъ области, отъ които можемъ да черпимъ богатства. Човѣкъ, лишенъ въ пълния смисълъ на думата отъ слухъ, е глупавъ човѣкъ; да си лишенъ психически отъ зрѣние, значи да си лишенъ отъ възможность да видишъ истината; да си лишенъ отъ обоняние въ психическо отношение, значи да

си лишенъ отъ своя интелектъ; да си лишенъ отъ вкусъ, значи да си лишенъ отъ любовъ и т. н. — такива нѣща можемъ изброи доста. Всѣко наше сѣтливо съотвѣтствува на една велика божествена добродѣтель, и всѣки отъ насъ трѣбва да наблюдава да-ли чувствата му сж въ хармония съ неговото сърце, да-ли сж въ свръзка съ истината. Ако погледнемъ на този свѣтъ, той е облѣкло на истината; видимиятъ свѣтъ е изразъ на истината; въ всѣки листъ, камъче, изворъ, скала има велики уроци; вжтрѣ сж скрити велики знания. О, какви истини може природата да ни разкрие! Вземаме едно камъче, потъркаляме го и го захвърляме — казваме, че то нищо не струва. Не сме разбрали смисъла на това камъче. Или вземаме едно цвѣте, поокжсаме листата му и го захвърляме — нищо не струва; не сме разбрали смисъла на това цвѣте. Да дойдемъ сега на нашия слухъ; чуемъ думата „любовъ“ — тя е едно цвѣте. Разбрали ли сме смисъла на тази дума — какво тя значи? Не. „Що е“, — се питаме; — „нищо“, и захвърляме го. Чуемъ думата „истина“ и казваме: „то е празна дума“. Кое е, тогава, най-важно за насъ? „Човѣкъ да си похапне и, слѣдъ като си похапне, да си пийне една чашка винце“, казватъ нѣкои. Що се отнася до задоволяване на вкуса, то е вѣрно; но, всичко не се заключава въ яденето. Наистина, човѣкъ трѣбва да се храни, но по този законъ за петътъ таланта трѣбва да се храни съ петъ вида храна — всѣко чувство трѣбва да се храни съ своята съотвѣтна храна; не го ли хранимъ така, то се атрофира.

Виждате, че християнството е една наука; то не е за забавление. И знаете ли каква наука е

християнството? То е една велика школа, съ своитѣ отдѣления, класове, университети, академии, и всѣки, който идва да слуша въ нея, трѣбва да разбира това, което слуша. Азъ не искамъ хора съ единъ талантъ, които сж го заровили; въ училището, въ което прѣподавамъ, искамъ хора съ два таланта. Защо? Защото не искамъ да си губя врѣмето въ безплодна работа. Бихте ли обичали да развѣждате въшки или бълхи? Това сж смѣствата съ единъ талантъ. Всички паразити сж хора съ единъ талантъ, тунеядци, лѣнивци, които живѣятъ само на гърба на другитѣ, които ги очаква голѣмо наказание. Изпитвайте духоветѣ; когато дойде единъ духъ, първо вземете и го изучете; ако е съ два таланта, приемоте го и го нагостете; ако е съ единъ талантъ заровенъ, недѣйте го приема; съ единъ талантъ ли е — вѣнъ: той е въшка, бълха, той е единъ вѣлкъ, който не можете облагороди. Ама нѣкои казватъ: „Този човѣкъ може да се облагороди“; азъ казвамъ, че той може само въшки да развѣжда. Какъ е постѣпилъ господарьтъ съ оня, който е ималъ единъ талантъ? Взелъ и го изпждилъ вѣнъ, за да го научи да работи. Не бива никога да насърчаваме човѣка съ единъ заровенъ талантъ; трѣбва да му кажемъ: „Тебе, приятелю, те очаква най-голѣма опасностъ въ живота“. Не бива да го лѣжемъ, а трѣбва да му кажемъ истината. Често казваме: „нѣма нищо“. Имашъ дѣте; видишъ ли, че има единъ талантъ, изпжди го вѣнъ. Нека отиде да се лута изъ свѣта. Ще кажете: „Не е ли това жестоко?“ Вземете му таланта, защото не е знаялъ да го оползотвори. Имате синъ съ единъ талантъ, пращате го въ

странство да слѣдва по философия или медицина или по нѣкое изкуство; той ви пише „Татко; прати ми 4—500 лева, защото ми трѣбватъ за това и онова“, а въ сжщностъ взема паритѣ и гуляе по шантанитѣ; минаватъ 2—3—7—10 години, синътъ не свръшва, бащата си каза: „А, то е много дълбока наука“; похарчва по него 20—30 хиляди лева и очаква отъ него много нѣщо; слѣдъ 7 или 10 години синътъ се връща, но, освѣнъ дѣто не припечелилъ знания, освѣнъ дѣто похарчилъ толкова срѣдства, той се връща съ 10 градуса по-долу, съвсѣмъ разкапанъ, развратенъ въ мислитѣ и желаніята си, и тогава бащата казва: „Защо, Господи, ми го даде?“ Да-ли Господъ ти го е далъ или ти самъ го взема? Когато единъ крадецъ открадне петачета, които не вървятъ, да-ли онзи, който ги е ималъ, е виноватъ? Не, самъ крадецътъ, който ги е открадналъ. Често, когато нѣкой краде отъ Господа, задига онова, което не струва.

Разбира се, съ своята бесѣда азъ не искамъ да ви плаша, защото моята цѣль не е такава. Когато единъ ученикъ е въ училище, когато той се въвежда въ лаборатория за експериментални опити, учителятъ трѣбва да му обясни свойствата на разнитѣ нѣща и да му каже, че, ако не внимава, единъ опитъ може да му коштува много скъпо. Защото мнозина отъ невнимание сж изгубвали своето зрѣние и други сѣтива.

Нека приложимъ Христовото правило въ обществения животъ. Често ме питатъ: „Защо България страда?“ Ами че вие поставяте начело на управлението за министъръ-прѣдседателъ човѣкъ съ единъ талантъ, и искате той да оправи България; че какъ

ще я оправи? Този човѣкъ, както казва Христосъ, трѣбва да се смѣкне и изхвърли вънъ. За поста министъръ-прѣдседателъ се изисква човѣкъ съ петъ таланта, не даже съ два. — Хора съ два таланта би трѣбвало да бждатъ жандарми, войници; офицеригѣ трѣбва да иматъ по четири таланта; генералитѣ и министритѣ — по петъ, а за царетѣ, които заематъ най-високитѣ мѣста въ държавата, трѣбватъ десетъ таланта. България страда. — защото начело на управлението ѝ не се поставятъ хора съ петъ таланта; често сж поставяни съ единъ, и слѣдъ това ги викатъ и ги сждятъ; както виждате, и сега ги сждятъ. Тия, които сж крали, сж глупави, но пъкъ и ония, които сж ги турили на властъ, сж още по-глупави. Единъ човѣкъ услава негоденъ слуга и очаква отъ него добра работа, а послѣ се чуди какъ не се е свършила работата. Трѣбва да се чудимъ по-скоро на господаря. И сега въ България ние се нуждаемъ отъ хора съ два, четири, петъ, десетъ таланта. Имаме ли ги, ще бждемъ пръвъ народъ въ свѣта; не ще има мжчнотии и спънки за насъ; дори всички държави да се опълчатъ противъ българския народъ, нѣма да успѣятъ. Тогава — азъ ви увѣрявамъ — никакво нещастие не би ни сполетило. Затуй молете се да се създадатъ такива хора. Тѣ ще дойдатъ. Да туримъ тия таланти — два, четири, петъ и десетъ — въ работа.

И най-сетнѣ, питамъ: защо ни е този умъ, който ни е далъ Господъ? Най-първо той е една цѣдилка. Прѣцѣдихте ли съ нея млѣкото? Знаете ли какъ да го подквасите и подсирвате? Да приложимъ въ живота тоя законъ за прѣцѣждане.

Често се оплакватъ: „Нѣмамъ приятели въ свѣта!“
Защо нѣмате приятели? Когато ми кажете: „Нѣмамъ нито единъ приятель“, азъ вече мога да се усъмня и да кажа, че вие сте човѣкъ съ единъ талантъ. Ако кажете: „Мене никой не ме обича“, азъ ще си направя заключение, че сте човѣкъ съ единъ талантъ, който сте заровили всичко божествено въ земята; човѣкъ егоистъ, който живѣе за себе си, заслужва да бжде безъ приятели, да бжде вънъ, въ тъмнота. Това е, което казва Христосъ съ тия таланти. Ще попитате: „Хубаво, каква е тази подкваса, съ която трѣбва да работимъ?“ — Вие я имате, но трѣбва да знаете какъ да подквасвате, да подсирвате млѣкото. Ако млѣкото е много студено, може ли да се подкваси? Не може. Ако е много горещо може ли? Пакъ не може. Трѣбва да спазвате единъ основенъ законъ при подквасването: трѣбва да имате добри чувства, добри желанія, да подквасвате човѣка съ добра мая, да го подквасвате така, че да не се вкисне, да го заквасвате съ истината, и ако го заквасите съ нея, вие сте хора съ два таланта, тогава ще имате четири, а като имате четири таланта, вие сте вече хора спасени, значи, сте минали прѣзъ закона на Исуса, прѣзъ процеса на самоусъвършенствуването, очистването отъ лоши желанія. Това сж двата таланта, които трѣбва да приложите въ живота си.

Може да сте слушали и други проповѣди върху талантитѣ. Тѣ означаватъ пари, способности, сила; тѣ сж нѣщо обективно, не субективно. Талантитѣ е всѣкога сила, внесена извънъ, която може да ни се даде и пакъ да ни се вземе. Талантитѣ

не може да бждатъ никога притежание на човѣка, тѣ сж принадлежали и принадлежатъ само на Бога, и Той ги дава и взема, споредъ както ние постъпваме. Раждате се на земята, дава ви два таланта и ви казва: „Работи! ако спечелишъ още два, ще ги умножа, ще ти дамъ петъ, ще влѣзешъ въ Моята радостъ“. Па дори кога ви е далъ само единъ талантъ, и за него има мѣсто въ свѣта: ако такъвъ човѣкъ каже, че иска да спечели още единъ талантъ, ще се избави. И когато виждаме, че такъвъ човѣкъ прави усилия и страда, това паказа, че иска да спечели още единъ талантъ, защото, когато човѣкъ страда, въ него страда онова първоначално грѣшно същество, което има само единъ талантъ. Такъвъ човѣкъ трѣбва да мине отъ единицата, отъ своето „азъ“, отъ своя егоизъмъ къмъ божествената любовъ и самопожертвоването: Човѣкъ, който има само единъ талантъ, трѣбва да се самопожертвува, за да спечели два. Да обработите сърцето и ума си — това значи да имате два таланта, а петъ — да развиете всички ваши чувства въ съвършенство. Развитието на всички тия чувства знаете ли какво нѣщо е? Мнозина гледатъ, но не виждатъ, слушатъ, но не чуватъ, вкусватъ, но не разбиратъ благото. Напр., когато човѣкъкуси хлѣбъ, казва ли нѣкога: „Господи! благодаря Ти за хлѣба, който Си ми далъ, благодаря Ти за живота, който внасяшъ чрѣзъ него въ мене?“ Ако не благодарите, това показва, че не само не сте разбрали какво нѣщо е вкусъ, но не сте разбрали и защо е направена тази уста. Тя е потрѣбна, за да влѣзе въ нея първо животътъ на любовта, който е основа на всичко.

Задръжете тия мисли въ себе си: Ако Господь

ви е далъ единъ талантъ, молете Му се да бжде съ васъ и да ви даде два — тамъ е спасението. Христосъ дойде да спаси свѣта, да спаси повече ония, които иматъ единъ талантъ. Но знаете ли колко скърби Му коштуваха тия мързеливци? Много скжпо. Ако човѣкъ има единъ талантъ, оставете го на Господа; азъ ви казвамъ, изпждете го. Защо? Защото само Господъ е въ състояние да го излѣкува, да го спаси; вие не сте въ положение да направите това. Като ви казвамъ: „Изпждете го навънъ“, искамъ да му направите съ това добро, за да намѣри Господа, защото, като се държи за васъ, той никога нѣма да работи; като се намѣри изоставенъ, той ще се обърне къмъ Господа и ще бжде спасенъ. Не му давайте да яде, нека гладува 2—3—5 дена; нека се помъчи малко — какво има! Какъ тъй? Дѣтето по колко пжти плаче прѣзъ деня? Ако не плаче, майка му нѣма да го нахрани. Хора съ единъ талантъ — въ тѣхъ нѣма животъ; колкото мрътвото тѣло може да работи, толкова и човѣкъ съ единъ талантъ. Колкото може единъ скжперникъ да пожертвува, толкова може да помогне човѣкъ съ единъ талантъ. Казвамъ на всички ви, които сте тукъ, които имате по два таланта: ако замязате на такъвъ човѣкъ и се прѣвърнете въ единъ талантъ, ще направите велико прѣстжпление. Вие сте хора, които можете да имате по четири, и когато ви намѣри Господъ, че работите, и вие му кажете: „Съ двата таланта, които ми даде, Господи, припечелихъ още два“, Той ще каже: „Добри рабе, влѣзъ въ Моята радост!“.

(Бесѣда, държана на 27. априлий 1914 г. въ София).

Любовта.

„Ако говоря съ човѣчески и ангелски езици, а любовь нѣмамъ, ще съмъ мѣдъ, що звѣнти, или кимваль що дрънка“.).

Думата „любовъ“ е станала много прозаична въ устата на хората; дотолкозъ прозаична, че нѣма вече никакъвъ смисълъ. Когато нѣкоя дума изгуби свой смисълъ, избезсолява, а всичко онова, което избезсолява, нѣма въ себе си сила и, вслѣдствие на това, въ него наставка упадъкъ. Въ органическия свѣтъ, когато извѣстна храна влѣзе въ стомаха и не може да реагира правилно върху него, образува се едно състояние, което лѣкаритѣ наричатъ „мжчно храносмилане“ и което, отъ своя страна, произвежда извѣстна неприятностъ на самото тѣло. Този законъ е вѣренъ, не само по отношение на физическия свѣтъ, но и по отношение на умственния животъ: когато ни се прѣдстави една мисълъ, която не може да реагира върху нашия мозъкъ, и умътъ ни не може да я възприеме, образува се и у насъ сжщото състояние. Тѣй става и съ човѣшкото сърце: когато едно желание влѣзе въ сърцето на човѣка и не може да реагира върху него, а сърцето, вслѣдствие на това, не може да го възприеме, образува се пакъ едно подобно състояние.

Човѣшкото естество има трояко разбиране върху нѣщата. Вземете единъ плодъ, ябълка, червена, пѣстра, красива; най-първо нейната форма мами вашитѣ очи: ще вземете, ще я обърнете откъмъ едната, послѣ откъмъ другата ѣ страна и ще си съставите чрѣзъ очитѣ, споредъ, нейната външна форма и цвѣтъ, извѣстно понятие за нея. Слѣдъ като вашитѣ очи свършватъ този процесъ, ще приближите ябълката до носа си, да видите да-ли издава нѣкакъвъ миризъ, и вашето обоняние ще опрѣдѣли качеството на тоя миризъ. Когато вашето обоняние свърши своята работа, ще поискатъ вашиятъ езикъ и вашитѣ жбѣи да опитатъ ябълката, и тѣ ще направятъ послѣдната операция върху горката ябълка — ще развалятъ нейната красива дреха, и отъ тази пѣстра прѣмѣна нѣма да остане нищо; езикътъ ще каже: „Тази ябълка е вкусна“. Тѣй и любовта има въ живота трояко проявление по отношение на хората, и поради неразбиране нейнитѣ съотношения се ражда онова криво схващане за нея, което съществува у хората. Едни казватъ, че тя е чувство, други — сила, трети — илюзия и т. н. Какъвто е умътъ на човѣка, такъвъ му е и халътъ, дѣто се казва; слѣдователно, споредъ него ще бжде и схващането му за любовта. За да познаете сжждението на единъ човѣхъ върху извѣстенъ въпросъ, вижте какво той говори и пише; за да познаете една жена, посѣтете я, вижте домътъ ѣ какъвъ е; за да познаете една готвачка, влѣзте въ кухнята ѣ и вижте какво и какъ готви; за да познаете единъ войникъ, пуснете го въ бойното поле; за да познаете единъ учителъ, трѣбва да го видите въ училището; единъ свеще-

никъ — въ църквата и т. н. Всѣко нѣщо трѣбва да бжде изпитано на неговото мѣсто. Слѣдователно, когато дойдемъ да говоримъ за значението на любовта въ обширенъ смисълъ, разбира се, не всички ще сте готови да разберете това, което мога да ви кажа, и, за да мога да прѣдамъ тази мисълъ, да ви бжде понятна, трѣбва да я облѣка въ проста форма. Мога да говоря на езикъ непонятенъ вамъ, не защото имамъ желание да бжда неразбранъ, но защото има причини, поради които езикътъ ми може да бжде неразбираемъ. Когато се роди едно малко дѣте, майката първо му дава млѣко, послѣ, като поотрасте то, приготвя му жидка храна, сетнѣ му сдѣвква, и то, отъ своя страна, първо смучи и гълта млѣкото, и много му е приятно; за да му даде майката, обаче, по-твърда храна, трѣбва да му изникнатъ зжби: иначе, ще се развали стомахътъ му. Но прѣди растенето на зжбитѣ става извѣстенъ процесъ — дѣтето боледува. И тогава майката си казва: „Дѣтето има огница, да-ли нѣма да умре, ще викамъ лѣкаръ“; обаче, когато зжбитѣ израстатъ, това състояние минава. И въ човѣшкия животъ се явява сжщо такова състояние — когато му дадатъ твърда храна, любовта, той прѣминава прѣзъ процеса на страданията. Слѣдователно, когато казваме „страданията сж необходими“, подразбираме, че е необходимо да ги минемъ, да израснатъ нашитѣ зжби, за да можемъ да се нахранимъ съ тази твърда храна. Какви сж тия зжби — послѣ мога да ви ги изтъкувамъ; но сега ви казвамъ, че, щомъ почнатъ вашитѣ страдания въ свѣта, то е признакъ, че сж почнали да ви никнатъ зжби. Когато минете прѣзъ

този процесъ, вие сте вече сформирани, имате 32 зжба, сте въ възрастта на Христа — 32 години.

Сега, да направя единъ малъкъ разборъ, какъ апостолъ Павелъ е схващалъ любовта. За да разберемъ любовта, трѣбва да сравнимъ това понятие съ противоположнитѣ нему понятия. Когато човѣкъ иска да опише нѣкой прѣдметъ, трѣбва да намѣри отличителнитѣ му бѣлѣзи; описва, напр., единъ конь, една крава, овца, вълкъ и т. н. — трѣбва да намѣри бѣлѣзитѣ, които отличаватъ едно отъ друго всѣко отъ тия животни. Въ описанието правимъ разборъ обикновено на външната страна, но можемъ да направимъ разборъ и на вътрѣшнитѣ особености, като изтъкнемъ разликитѣ, които съществуватъ между тѣхъ. Въ съвременния свѣтъ всички хора искатъ да сж краснорѣчиви оратори, понеже всѣки знае, че единъ ораторъ съ силата на словото може да влияе на тълпата. Но апостолъ Павелъ казва: „Ако имамъ всички краснорѣчия, които човѣшкиятъ езикъ може да добие, нѣщо повече, дори ако имамъ краснорѣчието на ангелитѣ, а не разбирамъ любовта, нищо нѣма да ме ползува“: отношението ще бжде сжщо такова, както когато гледаме една ябълка само отъ вънъ. Сега всѣки у насъ се запитва каква ще бжде неговата сждба и оная на България? Ако можехте да прокувате, всички ще се стекатъ да ви питатъ, и вие ще бждете на почитъ, ако вашето пророчество се сбъдне. Но апостолъ Павелъ казва: „И ако имамъ пророчество, и зная всичкитѣ тайни и всѣко знание, и ако имамъ всичката вѣра, щото и планини да прѣмѣствамъ, а любовъ нѣмамъ, нищо не съмъ“. Тия нѣща, които ставатъ днесъ, не съста-

вятъ живота. Можете да мѣстите планини и градове, можете да разпрѣдѣляте цѣли царства, но всичко това е само външната страна на живота. И по-долу апостолъ Павелъ още казва: „И ако раздамъ всичкия си имотъ за прѣхраната на сиромаситѣ и ако прѣдамъ тѣлото си на изгаряне, а любовъ нѣмамъ, нищо не се ползувамъ“.

Значи, дори да имаме всички дарби, които апостолъ Павелъ оповѣстява, а сме лишени отъ любовъ, ние сме лишени отъ най-важното. Не че тия нѣща не струватъ, но сж само външната страна на човѣка, не засѣгатъ човѣшката душа. И той започва по-нататкъ да описва положителнитѣ качества на любовта. Първото нейно качество е дълготърпѣнието. А знаете ли смисъла на търпѣнието? То е основниятъ стълпъ на живота. Имате ли търпѣние, можете да постигнете всичко; нѣмате ли го, нищо нѣма да постигнете въ живота. Човѣкъ съ търпѣние е като корабъ съ котва; човѣкъ безъ търпѣние е като корабъ безъ кормило. Именно това е отличителното свойство на любовта. Затова е казано: „Богъ е любовъ“, понеже Той е дълготърпѣливъ. Дълготърпѣнието е признакъ на великата любовъ, която Богъ храни къмъ насъ. Ако Той нѣмаше тази любовъ, не би ни изтърпѣлъ досега; не би изтърпѣлъ нашето невѣжество и нашитѣ низости и отдавна би очистилъ свѣта отъ насъ. Та, съ каквато работа и да се заемемъ, каквито блага и да искаме да добиемъ въ живота, за насъ търпѣнието е безусловно необходимо. Мнозина казватъ: „Търпѣнието — това е волщина“. Не, търпѣнието е велико качество, и въ човѣшкия характеръ нѣма по-благородна черта отъ него. Търпѣ-

нието не се ражда съ човѣка, трѣбва да се добие; Любовта може да ни дойде даромъ, но търпѣнието трѣбва да го придобиемъ. А страданието е единъ процесъ, чрезъ който може да се придобие търпѣнието; този е методътъ за придобиване на търпѣние.

За да търпимъ, трѣбва да сме заквасени съ три основни качества: мъдростъ, истина и добродѣтель. Защо майката прѣтърпѣва извѣстни грѣшки на своето дѣте, а гледа да го възпита? Тя прѣдвижда, че то, макаръ и да има своитѣ слабости, ще стане въ бъдеще великъ човѣкъ, човѣкъ, полезенъ на своя домъ и на своята родина. Именно, като прѣдвижда това, майката си казва: „Азъ за това дѣте ще се изложа на всички несподи и ще прѣтърпя всички негови слабости“. И тя умно постѣпва. Търпѣливиятъ човѣкъ е уменъ и прѣдвижда бъдещето. Вземете една мома; когато не е още омжжена, тя държи ржцѣтъ си много чисти, не иска да ги накваси дори съ вода, маже ги съ парфюми; но, когато се омжи, не се стѣснява да ги намаца вече въ парфюма на дѣтенцето, и дори това ѝ е приятно. Какво намира тя въ това дѣте? Какво я привръзва къмъ него. Да го прѣтеглишъ — ще излѣзе само нѣколко килограма. Въ него има една божествена душа, която привлича любовта на майката дотолкозъ, щото тя съ своето дълготърпѣние е готова въ всичко да му угоди, грижи се по всѣкакъвъ начинъ за него. Ако останѣше да го отгледа мжжътъ, той би го захвърлилъ, би казалъ: „Тази работа не е за мене“. Слѣдователно, всѣка работа въ този свѣтъ, за да можемъ да я свършимъ, непрѣмѣнно трѣбва да имаме любовъ

— тя е великъ факторъ въ сърцата на ония, които я иматъ.

Говоря ви върху любовта въ нейния широкъ смисълъ; не ви говоря за сжщността ѝ. Нѣкои хора считатъ любовта за едно усѣщане, за едно приятно разположение на сърдцето. Това не е любовъ, защото човѣкъ може да пийне половинъ кило винце, пакъ ще му стане приятно на сърцето; за извѣстни болки правите извѣстни разтривки и отъ тѣхъ сжщо усѣщате извѣстна приятность; но това не е оная приятность, която дава любовта. Когато човѣкъ ви люби, може нѣкой пжтъ да ви причини и болка: любовта едноврѣменно причинява и страдание и радост — то е нейно свойство. Тя е сила съ двѣ острила: тя милва всички, но и наказва всички. И какъ ви наказва? Като се отдѣли отъ васъ, ставате тжженъ и казвате: „Нещастенъ съмъ“. Защо сте нещастенъ? Отъ отсжствието на любовта. Азъ съмъ щастливъ — защо? — защото любовта присжтствува въ мене. Но любовта казва и друго — търпѣнието е пжтътъ по който тя може да дойде въ човѣшкото сърце. Дълготърпѣнието създава условия да се прояви любовта. Безъ търпѣние любовта не може да дойде у насъ. То е първото основно качество — авангардъ на нейното идване. Когато усвоите туй търпѣние въ неговото широко разбиране, вие ще видите, че то е голѣма сила въ ржцѣтъ на смѣлия, на рѣшителния човѣкъ — такъвъ човѣкъ има велико бждеще прѣдъ себе си.

Сега, ще оставя думата „благосклонность“ — тя е положителната, активната страна на любовта, когато дълготърпѣнието е пасивната, съхранителната

страна, при която имате да издържите извѣстенъ товаръ; благосклонността е любовъ готова да гради, да направи услуга нѣкому, комуто и да е — срѣщнете единъ просякъ, иска да му направите извѣстна услуга, направете я; единъ вашъ приятелъ има благородни черти, иска да му направите извѣстна услуга, направете му я, макаръ той и да не е отъ вашето убѣждение и вѣра. Искаме хората да ни обичатъ и да бждатъ учтиви, а често ние нарушаваме това правило, и освѣнъ че нѣмаме търпѣние, но често не показваме поне дължимата къмъ хората обикновена благосклонность. Нѣкои казватъ, че обичатъ нѣкого, а говорятъ на други лошо за него. Ехото на това говорене единъ день ще се чуе, защото, каквото човѣкъ посѣе, това и ще пожъне; ако посѣе ябълка, ябълки ще събере; ако посѣе тръне, тръне ще пожъне. Не говоря какви трѣбва да бждатъ моитѣ отношения къмъ васъ, всѣкога гледамъ какви трѣбва да бждатъ отношенията ми къмъ Бога, къмъ любовта, сир. къмъ онова, какво се изисква да сторя спрѣмо своитѣ братя. Какъ ще разбера моитѣ постѣпки, то е второстепененъ въпросъ, важно е за мене да-ли съмъ приготвенъ, да-ли мога да изпълня онзи основенъ законъ, който любовта ми налага — мога ли да бжда търпѣливъ, както тя иска, мога ли да бжда благосклоненъ, както тя желае. Това е нужно за всѣкиго едного, за цѣлия свѣтъ, за онѣзи, които дѣйствително иматъ сърце. Онѣзи, които не разбиратъ това — тѣхъ ще оставя. Нѣкои питатъ: „Какво ще стане съ лошитѣ, грѣшнитѣ хора?“ Това, каквото ще стане съ камънитѣ, съ мравкитѣ, съ малкитѣ бубулечки. Па, нима мислите, че положението

на нравките е по-лошо отъ вашето? Тѣ сж хиляди пжти по-щастливи отъ васъ: тѣ не усѣщатъ тия страдания, които вие усѣщате. Трѣбва да съжаляваме само ония хора, въ които се е пробудило божественото съзнание, които разбиратъ любовта, доброто и злото, които страдатъ и се терзаятъ. Нѣкои хора казватъ: „Менѣ не ми върви въ свѣта — азъ съмъ нещастенъ човѣкъ“. Отговарямъ: „Защото любовта не те е посѣтила, затова си нещастенъ“. „А защо не дохажда?“ — „Защото си нетърпѣливъ“. — „Ама мжча се да бжда търпѣливъ“. — „Хубаво, почналъ си“. — „Пакъ не ми върви“. — „Защото не си благосклоненъ“. Ще кажете: „Тия нѣща сж много хубави и лесни да ги направи човѣкъ, ще ги направимъ“; но не ги правите. Азъ ви казвамъ като лѣкарь: „Всинца сте болни“; защото не съмъ срѣщалъ човѣкъ здравъ въ пълния смисълъ на думата; напълно здрави сж само светиитѣ и ангелитѣ, които живѣятъ на Небето; хората сж болни — разбира се, не въ еднаква степенъ. Единъ лѣкарь, като влѣзе въ кжщата ви, ще ви каже: „Вашата кжща не е хигиенична, защото е на сѣверъ; ще излѣзете отъ тая стая ще се прѣмѣстите въ южна; трѣбва да държите прозорцитѣ доста отворени, за да влиза чистъ въздухъ и свѣтлина; ще промѣните постелката; ще обърнете внимание на храната и т. н.“. И любовта казва сжщото — „Вашата стая е на сѣверъ, нехигиенична, трѣбва да влѣзете да живѣете въ южна стая, дѣто слънцето може дз ви огрѣе“, сир. тя иска да каже: „Трѣбва да бждете търпѣливи и благосклонни“. Тя казва: „Това сж моитѣ двѣ ржцѣ, съ които постоянно работа — тѣ сж ржцѣтѣ на любовта“. И

знаете ли колко струватъ тия двѣ ржѣ? Неоцѣними богатства. Когато имате тия ржѣ, вие сте въ състояние всичко да работите. Повтарямъ, за да израстатъ вашитѣ духовни ржѣ, трѣбва непрѣмѣнно да имате търпѣние и благосклонностъ. Щомъ се откажете отъ тия двѣ качества, и външнитѣ ваши органи не могатъ да реагиратъ, па и вътрѣшнитѣ не могатъ да се развиватъ, за да се проявятъ добродѣтели. А защо трѣбва да бъдете добродѣтелни? Защото добродѣтелитѣ ще ви донесатъ всички необходими материали за съграждане на вашата къща, ще ви донесатъ всички ония сокове, които сж потрѣбни за вашето израсване. Добродѣтелята не е нѣщо отвлѣчено, а е нѣщо реално, което винаги е въ състояние да гради.

Та затуй, онѣзи отъ васъ, които могатъ да разбиратъ, трѣбва да схванатъ въ какво се състои търпѣнието въ пълния смисълъ на думата — не онова търпѣние да понасяшъ обиди: то още не е търпѣние; тайната на търпѣнието е, когато човѣкъ ви обиди, да намѣрите въ обидата добрата страна и да я използвате. Обидата — това е единъ много добравъ орѣхъ, който ви е далъ нѣкой; вие трѣбва да го счупите, да извадите ядката отвжтрѣ и да я изедете. И ако можете така да се храните, вие ще станете напълно здравъ. Хората, когато говорятъ лошо за васъ, когато ви охуватъ, тѣ ви даватъ храна, и, ако умѣете да използвате тая храна, ще бъдете прѣдволни. Хората ви хвърлятъ твърди камъни; вие трѣбва да ги разчупите, защото вжтрѣ въ тия камъни има съкровища, които можете да използвате и съ това да се обогатите. Като отидете у васъ, почнете да размишлявате и да се молите

на Господа да разберете търпѣнието. Досега много хора се занимаватъ съ глупави работи, много християни искатъ да бждатъ велики, знаменити, да иматъ много знания. Хубаво, знанията сами по себе ще дойдатъ, стига да бждете човѣци да умѣете да ги възприемете и използвате; тѣ може да бждатъ и като сила, която може да облагодѣтелствува васъ и вашитѣ ближни, стига да умѣете да ги използвате както трѣбва; но може да бждатъ и като раница на гърба на човѣка.

Любовта не завижда. Значи, за да видите да-ли ви е посѣтила истинската любовъ, трѣбва да се поизпитате да-ли не завиждате. Завиждате ли — нѣмате любовъ. Любовта трѣбва да съществува вѣчно въ нашитѣ дѣла: тя е потребна и въ тоя нашъ животъ и въ слѣдващия и въ по-другъ животъ, и, колкото по-нагорѣ отиваме, толкова по-дълбокъ смисълъ ще намѣримъ въ нея. Трѣбва отсега да хванемъ този пжтъ: други пжтъ за Небето нѣма. Ще кажете: „Този пжтъ е труденъ, не може ли безъ него?“ — Не може. Безъ него всѣкждѣ другадѣ можемъ да влѣземъ, но не и въ Царството Божие. Любовта не завижда, на неправдата не отговаря съ неправда, на злото не отвръща съ зло, всичко прѣтърпѣва. Разбира се, не казвамъ, че завистъята, че гордостъята нѣма да посѣтятъ никога нашето сърдце; по нѣкой пжтъ ще дойдатъ, като гости, но и затуй нѣма да ни сждятъ; работата е, да не правимъ приятелство съ тѣхъ. По нѣкой пжтъ се хванемъ ржка за ржка съ завистъята и казваме за хората: „Той е лошъ, трѣбва да се пазите отъ него“ и правимъ живота на човѣка нещастенъ. Застистъята не е нѣщо отвлѣчено, както

виждате, това сж съществата, които сж добили отрицателни качества; дори има на земята хора, които сж олицетворение на завистта.

Само слѣдъ като научимъ тия двѣ качества — търпѣнието и благосклонността — ние ще научимъ историята на нашия животъ, ще научимъ защо сме слѣзали на земята. Пакъ ще ви наведе примѣра съ житното зърно, че въ свѣта нѣма отъ всички сегашни плодове по-примѣрно отъ житното зърно: ако искате да изучите процеса на търпѣнието, вижте търпѣнието на житното зърно. Безъ търпѣние ще имате разочарование. Много хора нѣма да ви повѣрватъ. Ще кажете: „Мене не ме слѣдватъ хората“. Защо ще ви слѣдватъ: хората не сж родени васъ да слѣдватъ? Ще слушатъ вашето учение, но да ви слѣдватъ — никога. Питате често: „На кого сте послѣдователъ?“; на хората, наистина, може да бждете послѣдователи, но по нѣкога може да бждете излѣгани, когато, ако бждете послѣдователи само на Бога, нѣма да бждете никога излѣгани. Единъ е пътятъ, и Исусъ Христосъ го казва: „Азъ съмъ пътятъ“. Ако не те слѣдватъ хората, ще рече, ти не си въ пътя. Може да каже нѣкой: „Азъ не вѣрвамъ“ и да трѣгне по другъ пътъ; но единъ день безъ друго ще се убѣди, че този е пътятъ; животътъ ще му го каже, защото той е единъ великъ изпитъ. Ама ще кажете: „Убѣди ме, че тогава“. „Не искамъ да те убѣждавамъ. Азъ ти казвамъ, че този хлѣбъ, който ти давамъ, той ще те нахрани“. — „Ама кажи ми отъ какви елементи е съставенъ, съ каква вода е замѣсенъ“. — Нѣмамъ време. Ще вземешъ ли хлѣба да ядешъ?“ — „Не искамъ“. Турямъ го въ торбата и замина-

вамъ. Ще запитате сжщо: „Какво е любовъ, отъ какви елементи е тя съставена?“ Ако много запитвашъ, ще я туря въ торбата, ще я метна на гърба и ще тръгна на пътъ по-нататкъ; ще ти кажа: „Нѣмамъ врѣме да разправамъ сега тия въпроси“. Животътъ е нѣщо положително — опитайте, вземете наляжте се отъ този хлѣбъ и ще видите. Любовта е храна на живота: безъ нея не може да се живѣе и да се постигне нѣщо въ свѣта. Нѣкои хора иматъ твърдѣ смжтно понятие за любовта било по отношение на търговия, било въ учение, било въ война. Всѣкждѣ трѣбва да имаме любовъ; тя е велика сила. И тази сила, съ която азъ повдигамъ туй стъкло, сжщо е любовъ. Сжщата тази сила може да се турн и въ единъ топъ, да хвърли граната и да убие сума хора, може да се прояви въ землетресение, може да разруши дори и цѣлата земя, може да създаде и единъ свѣтъ. То е отношение въ нейното употребление — какъ се употребява извѣстна сила. Любовта е една сила, която чрѣзъ извѣстно регулиране може да се използва. Хората сж себелюбивн — като дойде любовта, искатъ да я затворятъ въ себе си. Но, ако тя бѣше затворена въ насъ, ще разруши нашитѣ стѣни и ще излѣзе навънъ. Въ такова жилище, въ каквото искаме да я затворимъ, не може да стои. И се ражда смъртъ. Смъртъта е процесъ на разрушение на всѣкаква егоистична мисль и желание; съ нея Богъ разрушава всички огради, въ които лошитѣ духове сж се вградили. Нашето сърце и нашиятъ умъ трѣбва да иматъ всички условия, за да я възприематъ. Тя е тиха, спокойна, но сжшеврѣменно съ своитѣ дѣйствия тя е сила

ужасна. Когато сме въ хармония съ нея, свѣтътъ е блаженство; не сме ли въ хармония, нѣма опасна сила въ природата отъ любовта. И затова хората отъ практика казватъ: „Който много обича, много и мрази“. Колкото тя е силна въ положителната страна, толкова е силна въ отрицателната; затова трѣбва да бждемъ съ нея много внимателни. Когато я имаме, да не дѣйствуваме отрицателно, защото тя тогава дѣйствува разрушително — явяватъ се болести, страдания, разрушение на цѣлото общество. Мнозина казватъ, че Господь е любовь и, като любовь, не трѣбва да наказва. Господь, като е толкова благъ, е въ сжщото врѣме и възискателенъ. Като ни види недоволни, казва: „Турете му единъ килограмъ на гърба“. Ние питаме: „Защо ми турятъ тази тежестъ?“ Но Той, безъ да отговори, казва: „Турете му още единъ килограмъ“. — „Ама не мога да нося“. — „Турете му още единъ килограмъ“. И като ни притисне така, не можемъ да мърдаме. Тогава почваме да казваме: „Господи! Прости ми“ — „Снемете му единъ килограмъ“, отговаря Господь. Повтаряме молбата — „Снемете му още единъ килограмъ“; колкото повече се молимъ, толкова повече килограма ни се снематъ отъ гърба. И като снесе всичката тежестъ, Господь ни попитва: „Е, научи ли урока?“ — „Научихъ го хубаво“. — „Ако искашъ да не те товари вече, трѣбва да бждешъ благосклоненъ и търпѣливъ спрямо околния свѣтъ, къмъ всички, които сж около тебе, както и тѣ къмъ тебе трѣбва да бждатъ благосклонни и търпѣливи; тия малки твои братя може да грѣшатъ, но ти трѣбва да имашъ търпѣние, както азъ търпя; въ деня, въ който прѣ-

сплещишъ закона, ще почна пакъ да те товаря“. — „Не мога да нося“. — „Ще носишъ“. Азъ ви казахъ какъ можемъ да се освободимъ отъ нашия товаръ. Всѣки отъ сърце трѣбва да каже на Господа: „Азъ съмъ благодаренъ отъ душа и сърце за всичко, което Си ми далъ“; защото Богъ е далъ на всѣки човѣкъ хиляди блага, но той не знае какъ да използва тия блага — „Вода газе, жаденъ ходи“. Много търговци сж недоволни — защо? — защото имали 10 хиляди лева и не имъ стигали. Като имъ дадешъ 20 хиляди, пакъ не имъ стигатъ; дадешъ имъ 50 хиляди, 100 хиляди, пакъ сж недоволни. Знаете ли съвременното човѣчество на какво мяза? Сигурно сте чели за онзи рибаринъ, който намѣрилъ едно красиво око. Попитали го: „Колко искашъ за това око?“, — „Колкото то тежи“. — „Прѣтеглете го“. Турили 10 грама, окото недоволно, турили 20 грама — пакъ недоволно, турили 100 грама — недоволно, турили единъ килограмъ, 100 кгр., 1000 кгр., 10000 кгр., всичкото злато — окото останало пакъ недоволно. „Какво ще правимъ — не може да се изплати?“ взели да се питатъ. Най-послѣ повикали единъ старъ мъдрецъ и го попитали: „Какво да правятъ“. — „То е много лесна работа — отговорилъ мъдрецътъ — вземете малко прѣстъ и посипете окото“. Направили това, и кжпонитѣ съ окото се вдигнали нагорѣ. И Господъ единъ день, като ни види недоволни, ще каже: „Турете прѣстъ на очитѣ му“, и ние вече ставаме доволни. Както ние често обичаме да подсоляваме и подпиперяваме нашето ястие, така и Господъ, като не сме доволни, ще ни тури малко солъ или пиперъ, за да ни направи доволни. За-

щото животът не седи въ многото, което имаме, а въ онова, което можемъ да използваме въ даденъ моментъ, и въ това — да бъдемъ благодарни отъ туй, което Богъ ни е далъ. Тогава Богъ ще ни даде още по-голъми блага.

Та, тази глава отъ апостола трѣбва да я приложимъ въ практическия животъ: да почнемъ да работимъ и да бъдемъ полезни на своитѣ братя, които сж около насъ. Ние сме като въ училище — учимъ нѣщата; не сме като въ разсадникъ. Църквата е голѣмъ разсадникъ; тамъ може всичко да посѣешъ; училището е, обаче, градина, въ която трѣбва да се посѣятъ само нѣща, които ще принесатъ полза. Въ училището трѣбва да се научимъ какъ да обработваме и насаждаме хубавитѣ и полезни нѣща. И по отношение на училището има една връзка между сърцето и ума — ние трѣбва не само да разсаждаме, но и да култивирани и покажеиъ ония основни закони, по които трѣбва да се развива животътъ.

Казвате: „Защо Богъ не ми е далъ по-голъми способности, по-голъма сила, повече пари?“ — Азъ виждамъ много причини за това. Зашото, колкото пжти ви е прещалъ на нивата, васъ, вашитѣ дѣди и прадѣди, да работите, вмѣсто да се заемете да обработвате умоветъ и сърцата си, вие сте се занимавали съ вкуса на запрѣтеното дърво, да правите все нови и нови опити, които сж коствали всичкия вашъ капиталъ. Колкото пжти сте идвали цѣлокупно на тая нива, вмѣсто да работите, вие сте бѣгали и сте се връщали при Него и сте се молили пакъ да ви даде нѣщо наготово. Вие сте като ученици, които бащата и майката

искать да направятъ учени, а тѣ не се учатъ, бѣгатъ отъ училището; мнозина отъ васъ сж бѣгали отъ това божествено училище. Казвате: „Туй нѣщо не може да се измара на глава, ами хайде да го ударимъ презъ просото“. Много пжти сте говорили това, па и сега може да го кажете; но то не е умно нѣщо. Онези, които иска да научи божественъ законъ, да приеме една по-висока степенъ, да се издигне въ областта на светиитѣ, отъ гдѣто да гледа ясно на живота, и Господъ да гледа благосклонно на него, непрѣмѣнно трѣбва да свърши божественото училище на земята съ зрѣлостенъ изпитъ. Въ това свършване седи благо на всѣкого. Неподготвени въ тоя свѣтъ, ще карате коне, ще орете, ще трошите камъни, ще правите пжтища, докато научите онова, което конетѣ, ралото, камънитѣ и пжтищата ви учатъ — да се подготвите за Царството Христово. Непослушнитѣ дѣца Господъ ги туря камъни да трошатъ, а на послушнитѣ дава благородни занятия. Ще кажете: „Тежко е това учение!“ Да, вѣрно, за мързеливитѣ, съгласенъ съмъ, че е тежко; но за прилежнитѣ, за трудолюбивитѣ и смиренитѣ — то крие богатства. Знаете ли защо червеятъ е въ земята, жабата въ водата, птицата въ въздуха и човѣкътъ посрѣдъ тѣхъ? Това сж четири велики положения на живота. Но, ще ми кажете: „Това сж нѣща отвлѣчени“. — Не сж отвлѣчени; това сж четири велики истини, които ви показватъ тѣсния пжтъ — пжтя на Божията мисль. Той е тѣсенъ — вѣрно; но за това нѣщо има дълбоки причини, които сега не мога да обяснявамъ. Тѣ лежатъ извънъ границитѣ на тоя свѣтъ.

Но да се повърна на думата „любовь“, която хората сж обезсолили, извратили; потъпкали сж нейната доброта, нейната красота и сж развалили нейната звучна хармония дотолкозъ, че сега сж останали само нейнитъ дръзгави звуци, които дращатъ ухото ни. И ние си казваме: „Любовь — това сж илюзии на живота, празни мечти на младитъ и зелени моми и момци, които гонятъ неуволимата сѣнка на живота“. Да, сѣнка; но задъ тая сѣнка има реалностъ, отъ която произтича сокътъ на живота, отъ който душата постоянно утолява своята жажда, както утрудениятъ пѣтникъ при студения и бистъръ планински изворъ. Какво неоцѣнимо богатство, какви знания сж скрити въ тая едничка дума! И ако хората знаеха какъ да я произнасятъ правилно, тъй, както тя е произнесена първоначално отъ Божествената уста, всичко наоколо имъ щѣше да се усмихва и съ умиление да слуша тоя небесенъ зовъ. Тъ щѣха да иматъ магическия жезълъ на древнитъ мъдреци, прѣдъ силата на който всичко се е прѣкланяло за добро. Мнозина ще кажатъ: „Какво щастие е, човѣкъ да притежава тоя жезълъ!“ Вѣрно, най-голѣмото щастие, което човѣкъ може да добие на земята. И може да го добие, стига да иска да се стреми непрѣодолимо къмъ това благо.

Сега само това ще ви кажа: ако вземете първо да изучите търпѣнието въ живота — всѣкога и всичко да прѣтърпѣвате съ смирение и радостъ — ще намѣрите истината. Съ вашето нетърпѣние и лоши мисли създавате една тежка атмосфера въ вашата къща. Жената недоволна, защото мъжътъ взималъ 150 лв.; това иска, онова иска —

желания, желания, желания; а кой ще работи заради васъ, кой другъ ще ви ги достави, а не вие сами? Напр., ако всички поискать да иматъ пълни хамбари, безъ да работятъ, отдѣ ще ги взематъ? Благата се добиватъ мжно — съ трудъ. Затуй трѣбва да бждемъ доволни отъ онова, което Богъ, въ Своята велика Мждрость, е благоволилъ да ни даде.

Не ви съвѣтвамъ никога да слушате хорски съвѣти. Може да извлѣчете извѣстна поука отъ тѣхъ, но всѣки трѣбва да слуша онзи съвѣтъ, който Богъ е вложилъ въ неговата съвѣсть. Вижте какво казватъ хората и, ако то е въ съгласие съ онова, което Господъ ви казва вжтрѣшно въ вашата съвѣсть, послушайте ги; ако не, не слѣдвайте чужди съвѣти никога. Ако искате да бждете свободни отъ грѣшки, непрѣмнно трѣбва да слушате Господа: всѣки единъ, който не слуша Господа, не е уменъ човѣкъ, а е робъ на своитѣ външни влѣчения, на хората, на всички.

Вие търсите Господа — кждѣ? Той е у васъ, въ вашия умъ, въ вашето сърце, Той се проявява въ тия двѣ дарби. Слушайте добръ ума си и сърцето си — чрѣзъ тѣхъ Господъ ви говори. Ама нѣкои ще ви проповѣдватъ, че умътъ и сърцето сж развалени. Не е право. Ако нашиятъ умъ и нашето сърце бѣха развалени, съ какво ще познаемъ Господа? Има нѣща у насъ развалени, но не всичко е развалено. И азъ ви питамъ: ако не вѣрвате на своя умъ и на своето сърце, на кого ще вѣрвате? Ако вашиятъ умъ и вашето сърце сж развалени, като моето, защо ще вѣрвамъ въ васъ? Въ кого трѣбва да вѣрваме? Въ Господа,

Който живѣе въ насъ. И когато вѣрваме на себе си, ще вѣрваме и на своя братъ. Който не вѣрва въ Господа, Който живѣе въ него, не може да вѣрва на другитѣ хора. И онзи, който не е благосклоненъ къмъ ближнитѣ си, не е угоденъ Богу. Затуй Господъ казва да обичаме ближнитѣ си. А вашиятъ ближненъ е нараненъ, разпнатъ, прикованъ на кръста. Не е вашиятъ Господъ на небето; вие сте Го приковали. Че туй е истина, четете Евангелието. Вашето спасение ще стане не иначе, а чрѣзъ това приковаване — търпѣние и благосклонность. Тогава ще дойде вашето освобождение. Ще кажете: „Това е мъчна работа“. Не е мъчна. Не се бойте. Да те приковатъ на кръста е приятна работа. Господъ хиляди години търпи приковаването. „Да не пострадаме?“ — Нѣма да пострадате. Хората, които ги е страхъ отъ страдания, ние не ги искаме въ училището ни. Вие трѣбва да благодарите на Бога за тия страдания: тѣ сж пратени отъ Него. И тия страдания, които сега ви се даватъ, вие ги заслужвате, вие сте достойни за тѣхъ. Ако Христосъ не бѣ носилъ този тръненъ вѣнецъ, ако не бѣ прикованъ на кръста, какъ щѣше да прояви тази любовь? Бихте ли Го обичали днесъ, ако искаше и би живѣлъ като царь? Вие Го обичате, защото бѣ прикованъ на кръста за нашето спасение.

Затуй отсега нататкъ бждете герои, не се страхувайте отъ страдания, а казвайте на свѣта, че сте мъже и че не единъ кръстъ, а десетъ сте готови да носите. Единъ се оплакалъ, че кръстътъ, който носѣлъ, билъ много тежъкъ; Господъ рекълъ: „Вземете му го“ и го ввелъ въ една голѣма зала и му рекълъ: „Въ тази зала има голѣми и малки,

златни, сребърни, желѣзни и каменни кръстове, избири си единъ“: човѣкътъ, като ходилъ, ходилъ, намѣрилъ единъ малъкъ кръстъ и рекълъ: „Туй кръстче искамъ“. — „Ами че това е кръстътъ, който ти носѣше досега; този кръстъ бѣхъ ти далъ“, рекълъ Господь. Та, често ние прѣувеличаваме нашитѣ страдания. А тѣ сж пжтътъ на нашето възлѣзване къмъ Бога. И затуй, когато нѣкой страда, да си казваме: „Той е грѣшникъ, който се спасява“. Азъ го ублажавамъ и му казвамъ: „Братко, ти си по-близо до Небето; бихъ желалъ да бжда на твоето мѣсто“. Когато нѣкой каже: „Азъ не съмъ видѣлъ страдания“, азъ му казвамъ: „Ти си още зеленъ“. Зеленото е приятно, но, когато почне да зрѣе, дохаждатъ страданията. Сега вземете тази мисль въ себе си, давамъ ви я за размишление отъ страна на Господа: когато ви дойде страдание, да се радвате и да благодарите на Господа, че ви обича, та ви го праща. Страданията сж признакъ на Любовта Божия, и нека всинца да носимъ този кръстъ. Затуй и на цѣлокупния български народъ, като душа, Господь му даде тия страдания, да усвои тия двѣ велики качества — дълготърпѣнието и благосклонността. „Ама, казвате, гърцитѣ и сърбитѣ сж такива, онакива“. — Нищо — не обръщайте внимание, вие си научете урока за вашето спасение, а какви сж тѣ, оставете: тѣ нищо не сж спечелили, и тѣ ще дойде врѣме да учатъ този урокъ, който вамъ е даденъ по-рано, за което трѣбва именно да благодарите, а не да роптаете. „Насъ ни разпнаха“. — „Нѣма нищо — вие сте по-близо до Мене“, отговаря Господь, „другитѣ не сж; тѣ сж сега далечъ, но и тѣ ще дойдатъ на

това мѣсто*. Когато ви разпнатъ, тогава ще влѣзете въ Царството Божие. Затуй нека се радваме, че имаме нѣщо повече на тоя свѣтъ. Нека всинца бждемъ послѣдователи Христови и достойно да носимъ това име на земята — християни. Какво ще кажатъ други, да оставимъ настрана. Нека бждемъ дълготърпѣливи и благосклонни и да изпълняваме дълга си къмъ Бога тъй, както го разбираме въ нашитѣ чисти мисли и жѣлания. И въ тоя великъ пжтъ никога да не се спъваме, а да воюваме смѣло, рѣшително, и да насърчаваме всѣкиго, който воюва заедно съ насъ. Това е силата, съ която ще надделѣемъ сегашнитѣ мжчнотии.

(Бесѣда, държана на 6. юлий 1914 г. въ София)

Сънищата на Иосифа.

„А Иосифъ видѣ сънь, и приказа го на братията си: и възненавидѣха го още повече“.¹)

Често въ живота си задаваме въпроса: защо по нѣкой пжтъ ни се случватъ нещастия? Изобщо се смѣта, че хората страдатъ и изплащатъ нѣкои прѣгрѣшения отъ настоящето или отъ миналото, и търсятъ причината на това. Виждаме, че животътъ се е изразилъ тѣй върху Иосифа поради два съня, които той разправилъ на братята си. Разбира се, тѣ изтълкували сънищата, че той билъ съ тайни замисли и задни цѣли, и, за да не имъ стане глава, заражда се въ тѣхъ мисълта да го прѣмахнатъ. И, както виждате, това не сж чужди хора, а собствени братя. Така, тѣ при първия удобенъ случай го хващатъ и продаватъ на исмаиляни, които пъкъ го прѣпродаватъ на единъ египтянинъ, и тогава захващатъ изпитнитѣ за Иосифа — Богъ изпитва неговия характеръ. Животътъ на човѣка не е нищо друго, освѣнъ изпитни — тѣ сж пробниятъ камъкъ, съ който се изпита характерътъ на човѣка. Най-цѣнното нѣщо въ душата на човѣка е неговиятъ характеръ, който трѣбва да мине прѣзъ огъня — изпитнитѣ. И само когато мине прѣзъ тоя огънь и устои на всички изпитни, само тогава може

¹) Битие 37: 5—11, 39: 1—23.

да се каже, че човѣкъ има характеръ цѣненъ, устойчивъ, вѣченъ — има вѣченъ домъ, въ който може да живѣе: характерътъ, това е човѣшкиятъ домъ. Ние виждаме, че върху Иосифа идватъ напасти една слѣдъ друга; подиръ тия напасти отъ двата съня идватъ и други, за които говори гл. 39, а именно, понеже той билъ красивъ момъкъ, жената на господаря му се влюбва въ него; тя иска да се удовлетвори, но той ѝ казва: „Не, господарьтъ ми е далъ всичко въ моитѣ ръцѣ, освѣтъ тебе, ти си негова собственостъ, негово право, и азъ не мога да сторя тоя грѣхъ прѣдъ Бога“. Ние виждаме, че въ душата на тоя младъ човѣкъ царува Господь — всѣко нѣщо, което иска да извърши, той по-рано прѣтегля съ тази мѣрка, да-ли е право, да-ли е угодно на Господа или не. Той знаеше неприятноститѣ, които можеше да произтекатъ отъ неговия отказъ да изпълни волята на една такава жена, но пакъ прѣдпочете да страда, отколкото да съгрѣши. Подиръ тази изпитня, наистина, той намѣри затвора. Но Господь и тукъ му помага. Ако прѣгледате цѣлата повѣсть въ тази глава, ще видите, че Богъ не го оставя, а го извежда изъ затвора чрѣзъ тълкуване на други два съня на египетския царъ. Когато минаваме прѣзъ изпитни, ние не знаемъ прицѣлната точка, къмъ която Богъ се стреми. Вие искате да отидете на Небето, но, ако нѣкой ви запита какво разбирате подъ думитѣ „Небе“ или „Рай“, не знаете да му отговорите точно. Вие имате за Небето извѣстна идея, но тя е за васъ толкова неопрѣдѣлена, както сж били неопрѣдѣлени и ония два съня въ ума на Иосифа. И наистина, какво отношение сж могли да иматъ

снопетъ, слънцето, луната по отношение на него? Но тѣ показваха стечението на извѣстни бѣдещи събития — продаването му, изкушението му отъ жената, затварянето му въ тъмница, избавянето му и въздигането му.

Сега, кое е това царство и тази жена? Египетъ е царството, въ което ние живѣемъ, а жената на царедвореца, която ни изкушава, е свѣтътъ. Вие сте слуги, които сте продадени, като сте изпждени отъ вашитѣ братя, намирате се въ Египетъ, и жената на този царедворецъ ви прѣдлага да се удоволствувате съ нея — свѣтътъ ви прѣдлага извѣстни блага и ви изкушава. Не е злѣ човѣкъ да се удоволствува, но има нѣща забранени. Когато Адамъ бѣше въ Рая, Господъ му каза да яде всичко, само единъ плодъ му забрани, и за непослушанието му дойдоха всички страдания. И въ този свѣтъ има нѣща забранени и, ако вие се опитате да ядете отъ забранения плодъ, непрѣмѣнно ще дойде страданието. Колцина хора обичатъ да пипнатъ паритѣ на други: потрѣбни имъ сж за кжщи, за удоволствия, за разходки въ странство. Иосифъ, обаче, не е гледалъ така на въпроса; той можеше да има благоволенieto на жената на царедвореца, но си помисли: „Азъ прѣдпочитамъ да имамъ благоволенieto на Бога, отколкото благоволенieto на една чужда жена“. Свѣтътъ е жена, която не принадлежи намъ. Утрѣ, като си направи удоволствието, тя може да ви захвърли. Вашата външна красота е, отъ която тя се привлича къмъ васъ. Съврѣменното заблуждение лежи въ слѣдното нѣщо. Когато хората ни почитатъ повидимому, ние се заблуждаваме, като мислимъ, че това е за нашитѣ достойн-

ства. Имаме единъ пѣвецъ знаменитъ, прославенъ, но всички почитатъ само неговия пѣвчески талантъ, неговото гърло; развали ли се неговиятъ ларинксъ, изхвърлятъ го, като дрипа. Всичкото почитание се отдава на една малка ципица на гърлото му. Сжщо, имаме единъ великъ цигуларъ; всички го уважаватъ, докато той може да движи лжка; парализира ли се неговата ржка, никой не иска да чуе за него. Може да сте красивъ проповѣдникъ, но всички ще ви слушатъ, докато говорите сладкодумно; когато вашиятъ гласъ стане дрѣзгавъ и прѣгракне, ще ви кажатъ: не искаме проповѣдникъ безъ гласъ. Жената, докато е красива, всички я обикалятъ; изчезне ли ѝ красотата, кажатъ: „Нека друга дойде на нейно мѣсто“. Иосифъ знаеше тази самоизмама отъ нѣщата и той реализираше само нѣща вътрѣшни, нѣща устойчиви, вѣчни, които всѣкога може да дадатъ миръ на човѣка, и той да има по този начинъ благоволенieto на Бога.

Ние трѣбва да бждемъ внимателни къмъ малките причини, които именно докарватъ нещастията. Ако Иосифъ не бѣ казалъ съня си на братята си, това нещастие не би го сполетило. Задава се въпросъ: не би ли дошло то при други случаи? Има изпитни, които не може да се избѣгнатъ. Нѣма да ви разправямъ за тия вътрѣшни закони, а ще кажа, че има нѣща абсолютно опрѣдѣлени отъ Бога. Ако речемъ да избѣгнемъ отъ малките, ще дойдатъ голѣмитѣ. За да можемъ да неутрализираме сдраданията, трѣбва да вземемъ урокъ отъ поведението на Иосифа. Ни най-малко не бива да се самозаблуждаваме, че, ако днесъ сме добръ, утрѣшниятъ день нѣма да измѣни нашия животъ и да ни

донесе нещастия, които никакъ не сме очаквали. Сждбата или Провидѣніето е опрѣдѣлило прѣзъ какви изпитни да мине човѣшкиятъ животъ. И тия изпитни сж необходими. Защо сж необходими? Ще ви дамъ само едно сравнение. За да минете една дълбока рѣка, вамъ е необходима лодка; за да прѣхвърлите океана, вамъ е необходимъ параходъ; тъй, и за да се прѣведете огъ единъ свѣтъ въ други, ви е необходимъ този параходъ, който се нарича вѣра. И тия изпитни и нещастия сж сжщо необходими — тѣ сж горивото, това е вашиятъ пжтенъ билетъ. Всѣки, който иска да измѣни пжтя на необходимия законъ, е глупавъ човѣкъ. Всѣки, който казва: „Защо Господъ ми даде тия страдания?“, който роптае, е глупавъ човѣкъ въ пълния смисълъ на думата. Всѣки, обаче, който каже: „Искамъ да науча тѣхния смисълъ“, и е благодаренъ на тѣхъ, той е уменъ човѣкъ. Забѣлжете: когато сполетиха Иосифа нещастията, той не възропта, а ги посрѣщна съ радостъ въ душата си и благодари Богу, че, като се издигна въ двора на господаря си до положение да има всичко, не се възгордѣ. Като му даде господарьтъ много по-голѣми блага, той не се съблазни отъ ония, които му прѣдлагаше жената, понеже той си каза: „Азъ имамъ да изпълня единъ законъ — не трѣбва да грѣша“. Значи, удоволствието въ този смисълъ е грѣхъ.

Въ шо състои грѣхътъ? Всѣко нѣщо, което не ражда, нѣма плодъ, или зародишъ, въ себе си, е грѣхъ. Една жена, която сводничи, блудствува, безъ да ражда, прави грѣхъ. Зачатието изкупва грѣха. Всѣко дѣйствие, което не носи животъ въ себе си, е прѣстѣпно прахосване на божествената енергия.

Когато нѣкой ви кара да направите грѣхъ, той иска да прахосате своята божествена енергия, Пиете чаша вино — на слѣдния день ви боли глава; какво сте придобили? По-благороденъ да сте станали — не е. Защо да желаемъ и вършимъ нѣща, които не придаватъ нищо на нашия характеръ? Всинца трѣбва да се ограничимъ само въ рамкитѣ на ония удоволствия, които сж позволени, законни, естествени. Напр., вземете едно момче и момиче, които играятъ на кончета и на кукли — тия нѣща имъ принасятъ извѣстни удоволствия, а отъ друга страна сж и възпитателни, приготвятъ ги за други служби. Тѣй, и за по-възрастнитѣ има въ живота извѣстни удоволствия, които сжщо могатъ да ги ползватъ. Обаче, има и удоволствия, които всѣкога носятъ съ себе си разрушение на човѣшкитѣ чувства, на човѣшкитѣ сили, на човѣшкото спасение. Неестественитѣ животъ, тѣй наречената скрита, незаконна любовъ, която упражняватъ нѣкои мъже и жени, дѣйствува разрушително и върху сърцето и върху ума имъ. Вие обичате нѣкого, запитайте се, угодно ли е това Богу, принася ли полза на този, когото обичате, да-ли не развърщавате неговата душа и неговия умъ. Иосифъ бѣше младъ, неопетненъ; една развратена жена поискала да го оскверни, но той не се поддаде на нейното изкушение, за да опетни името си, отъ което — ако бѣ се поддадъ — ни поменъ нѣмаше да остане. Забѣлѣжете, първо жената, Ева, бѣ турена на изпитание и не устоя, а слѣдъ туй — и нейниятъ мъжъ; сега се туря мъжътъ на изпитание. Тази сжщата змия бѣ, която изкуси Ева въ градината: — „Вижъ, ако вкусишъ отъ това дърво, какви знания, каква сила

ще имашъ, ще станешъ като Бога“; Ева се подаде и каза: „За слава азъ съмъ готова, мога да го сторя“, защото то бѣше формено изневѣрване. Тази смъщата змия се прѣдстави и на Иосифа въ формата на жена и му каза: „Ела съ мене“; но той ѝ каза „не“. Слѣдъ това дойдоха страданията, но дойде и издигането. Мжжътъ и жената прѣдставятъ два принципа, двѣ велики сили, разумни, които дѣйствуватъ: едната сила наричаме активна, другата — пасивна, едната — дѣйствующа, другата — възприемчива — два процеса въ природата, които се смѣняватъ. Богъ не всѣкога дава, понѣкога взема. Той въ едно отношение дава, въ друго взема. Отъ една страна, океанътъ изпраща влага на сушата, отъ друга, чрѣзъ рѣкитѣ тази влага пакъ се връща въ океана. Въ този смисълъ мжжътъ и жената сж два принципа, които работятъ — единътъ принципъ творчески, наричанъ мжжъ, Богъ, вториятъ пасивенъ, наричанъ жена или Господъ — то е сѣ едно. Слѣдователно, трѣбва да бждемъ и въ двата момента на живота вѣрни на тия принципи. Ако свѣтътъ изисква да добиемъ блага, ще ги добиемъ само когато устоимъ на този възвишенъ божественъ принципъ. Ако сте вѣрни нему, всички мечти и желанія на вашия умъ и на вашето сърце може да се постигнатъ. Ще ги постигнете само по единъ начинъ — чрѣзъ Бога! само Той може да задоволи вашитѣ мисли и желанія. Майката отхранва дѣтето, учителътъ възпитава ученика; както дѣтето не може безъ майката да се отгледа и израсне, така и ученикътъ не може да се научи безъ своя учителъ. Иосифъ слушаше гласа на своя Учителъ, Който бѣ въ него, — на Бога, Който го учеше да спазва ве-

ликия законъ на движението и раздвижването на живота. Всичкиятъ нашъ стремежъ въ живота трѣбва да бѣде насоченъ къмъ това — да развиемъ нашия характеръ. Какъ? Характерътъ е слобенъ отъ мисли и чувства, отъ положителни сили. Живота не трѣбва да разбираме тъй, както го схващатъ нѣкои сега — въ тия ограничени рамки, както го схваща единъ ученъ, единъ докторъ, единъ философъ, не; ние трѣбва да разберемъ живота тъй, както Богъ го е ограничилъ. Всички хора виждатъ нѣщата отчасти: съврѣменната наука показва само едната частъ на нѣщата; гениятъ на единъ талантиливъ музикантъ обхваща само една малка частъ пространство, умътъ на единъ философъ — сжщо; силата на единъ здравъ човѣкъ е ограничена само въ неговитѣ мускули. Но казватъ нѣкои: „Силенъ по умъ“. Силенъ по умъ човѣкъ може да бѣде само тогава, когато неговата сила е въ свръзка съ всичкитѣ божествени закони и когато той е въ хармония съ всички сжщества, които го заобикалятъ — отъ най-низшитѣ до най-висшитѣ. Тогава неговиятъ силенъ, мощенъ характеръ може да направи всичко, понеже всички сжщества му съдѣйствуватъ. Когато сме въ разрѣзъ съ тия божествени закони, явява се туй противорѣчие въ нашия умъ и всички несполуки, които срѣщаме въ живота. Защо нѣкога не сполучваме? Ние се двоумимъ; искаме да направимъ добро, безъ да прѣцѣняваме, че това, което вършимъ, не е добро. Ние мислимъ, че това, което тъкмимъ, е умно и че то ще се реализира; въртимъ го насамъ, въртимъ го нататъкъ, напредъ, назадъ, а то не става. Нѣкога се чудимъ защо не напредваме и защо нашата паметъ ослабва, защо

е тѣпа. Ние сами постоянно разбрѣкваме издѣно нашия животъ. Бива да размѣтишъ водата, когато ловишъ риба, но да я размѣтвашъ постоянно, и когато си изловилъ всичката риба, не бива. Често жената се разгнѣвява на мъжа и му мѣти водата. „Какво искашъ? Рокля? Хайде, нѣ ти рокля“, каже мъжътъ. Обистри се езерото. Утрѣ жената пакъ иска да хване риба — пакъ размѣтва водата: сега вече иска копринена рокля, часовникъ, да отиде на разходка. „Хайде, нѣ“, ѝ отговаря мъжътъ. Но този мъжъ единъ день пропада, нѣма пари и — какво прави? — взема, че избѣгва. Значи, езерото прѣсхва и изгубва рибата си и дори водата си. Какво тогава жената ще мѣти? Да мѣтимъ постоянно живота, да смушаваме себе си — това не значи да разбираме живота. Ще мѣтимъ, ще мѣтимъ, най-послѣ ще умремъ.

Да-ли сте помислили какво нѣщо е смъртта? Нарисувана е въ картинитѣ — човѣкъ състоящъ отъ кости и съ коса въ рѣка. Провѣрили ли сте, дали е така? „Не; майка ми и баба ми сж ми разказвали, че е така“. Може-би туй да е вѣрно, но разбрали ли сте смисъла на тия кости, защо смъртта е прѣдставена като човѣкъ безъ мускули? Трѣбва да бждете чисти като коститѣ, които сж бѣли; значи, трѣбва да бждете добродѣтелни. Всѣко нѣщо, което не е чисто, ще бжде изхвърлено; само добродѣтелъта нѣма да бжде закачана. Имате, слѣдователно, една емблема, за да не бждете засѣгани. Прѣстѣпите ли Божия законъ, всѣкога ще бждете закачани. Страхъ отъ наказание човѣкъ трѣбва да има прѣди, а не слѣдъ съгрѣшаването. Плачътъ не спасява човѣка; спасението седи въ организира-

нето на нашия умъ, на нашето сърце и на нашето тѣло. Това е нашата задача на земята. И за това нѣщо ние имаме единъ отличенъ примѣръ въ стария завѣтъ — най-великия характеръ въ лицето на Иосифа. И когато четемъ тѣзи глави отъ Битието, трѣбва да изучимъ добръ характера на Иосифа. Да не мислимъ, че той е билъ глупавъ; той е билъ много уменъ, и затова, както виждате, баща му го е обичалъ; обичята всѣкога се дължи на мждростта. Но Иосифъ е ималъ сжщеврѣменно и благородно сърце. Баща му е съзнавалъ това, но братята му сж мислили, че баща му го обича зарадъ нѣкои външни качества. И сж го продали. Но, при каквито условия и да го турѣха, характерътъ му щѣше пакъ да го издигне, както и го издигна. Поради неговитѣ цѣнни качества, господарьтъ му го поставя на високо мѣсто; друга една изпитня го туря въ затвора, но и тамъ се издигва, и най-послѣ Господъ го изважда отъ затвора, дѣто той прѣкарва — чели ли сте колко? — двѣ години, опрѣдѣленото за изпитание врѣме. А кой е вашиятъ затворъ? Вашето сегашно тѣло. Трѣбва единъ день да излѣзете изъ този затворъ, мръсенъ, нехигиениченъ. Досега вие сте се причащавали, но не знаете каква емблема прѣдставя отъ себе си виното. Хлѣбарьтъ трѣбваше да бжде посѣченъ, а виночерпецътъ — възстановенъ на своята служба — единиятъ принципъ въ живота, активниятъ, всѣкога трѣбва да се жертвува. А виното трѣбва да влѣзе да разхлади живота. То има голѣма сила, но, понеже съврѣменнитѣ хора не сж приготвени прѣдварително, се възбуждатъ отъ него: тѣ нѣматъ такъвъ организъмъ, за да го използватъ. Когато виното влѣзе въ шишето и почне да ферментира, шишето се пуква.

Но да се повърнемъ къмъ характера на Иосифа. Виждаме, че въ него е имало трѣзвѣнъ, разсѣдливъ умъ, който схваналъ какви сж основнитѣ закони на живота. Той е ималъ благородно сърце и не е искалъ по никой начинъ да изневѣри на обѣщанието, което е далъ на Бога. — „Азъ съмъ далъ честна дума на господаря си, а тъй сжщо и на Господа, да Му служа вѣрно и не мога да Му изневѣря“. Слѣдователно, той не е билъ такъвъ момъкъ, който да върви по течението на лошитѣ наклонности и желанія; въ всички случаи той се е водилъ отъ благородни пориви и е ималъ сърце и умъ уравниовѣсени. За да може Господъ да живѣе въ насъ, трѣбва нашиятъ умъ и нашето сърце да се намиратъ въ съгласие, да сж уравниовѣсени. Породи ли се между тѣхъ разногласие, Господъ не живѣе въ насъ. Има мѣста, които прѣкарватъ въ анархия, както сега е въ Сърбия и въ цѣлия свѣтъ, понеже умътъ и сърцето на хората не сж въ съгласие, защото всички искатъ да взематъ повече, а никой не дава; всѣки има за цѣль да ограби ближния си, и поради това винаги има сблъсквания между тѣхъ. То е общъ законъ, както между малкитѣ, тъй и между голѣмитѣ сжщества. Мнозина искатъ да живѣятъ. Нѣкои сж още при бащитѣ си и разправятъ какви сънища сж видѣли, други сж въ втората категория — продадени отъ братята си въ Египетъ, въ двора на този високъ царедворецъ, дѣто сж изложени на изкушенията на неговата жена, трети сж въ затвора. Най-доброто положение е да излѣзете прѣдъ Фараона. Но, за да излѣзете прѣдъ Фараона, трѣбва да минете прѣзъ три етапа — то сж три училища, три

курса: първиятъ при бащата, вториятъ при тази жена, която го изпитва, доколко е цѣломъждренъ, и Иосифъ даде много добъръ изпитъ — остави дрехата си и избѣга чистъ. Какво значи да оставишъ дрехата си? То значи да оставишъ намѣталото на душата си — плътта. Свѣтътъ ти казва, като онази жена: „Ела съ мене, азъ съмъ много хубава; инакъ, ще влѣзешъ въ затвора“; изпитва те, да-ли ще се изкусишъ или ще слѣдвашъ Божия законъ. А трѣбва да се лишишъ отъ всички блага, които те съблазняватъ, да побѣдишъ изкушенията и да слѣдвашъ Божия законъ. Вървайте въ Бога, имайте вѣра въ Него, и васъ непрѣмънно ви очаква велико бждеше, като Иосифа. Върху това не може да има двѣ мнѣния. Азъ ви показвамъ тукъ, какъ единъ младежъ, който върви по пжтя, който му посочва Богъ, се издига, отъ положението на единъ обикновенъ овчаръ, до най-високото положение въ Египетъ — не съ кражби, лъжи и убийства, а съ самоотречение прѣдъ страданията и съ пазене Божия законъ. Слѣдователно, мъдростта и знанието, които можете да имате въ вашия умъ, добротата, която можете да имате въ вашето сърце — само тѣ могатъ да ви помогнатъ. Никога не се лъжете отъ външни нѣща, които може да примамятъ вашитѣ очи, каквито и да бждатъ тѣ — черни или руси. За да бждатъ вашитѣ ржцѣ или вашето лице такива или други, това зависи отъ вашето сърце: каквито ви сж умътъ и сърцето, такава кжща ще си създадете, такива прозорци ще имате на нея. Всѣкога може човѣкъ чрѣзъ своя умъ и своето сърце да измѣни външното свое обществено положение — отъ сироманъ да стане

богатъ. Но ще го измѣни, само когато спазва божественитѣ закони.

Ако пристѣпимъ да разгледаме втората частъ отъ характера на Иосифа, когато братята се явили при него, ще видимъ, че той не си е отмѣстилъ, а плакалъ заедно съ тѣхъ и изливалъ всичката своя любовъ къмъ тѣхъ. Слѣдователно, ако въ нашия животъ нѣкой ни е направилъ пакостъ, не бива да му отмѣрваме съ сжщата мѣра. Да мислишъ зло, да си отмѣствашъ, да одумвашъ — това не е характеръ; характеръ е да прощавашъ, само така може да се издигнешъ до степенъ на благородство. И този примѣръ ние виждаме въ Христа — когато бѣше на кръста и Го подиграваха, Той рече: „Прости имъ, Господи!“ Ще дойде врѣме и ще ви попитатъ: „Простили ли сте на онѣзи, които ви оскърбиха, които ви продадоха?“ Единъ баща казва на своя синъ: „Ти нѣма да станешъ човѣкъ“; синътъ отива въ странство да се учи, връща се, издига се въ обществото, става управителъ, и първата му работа била тая: праща нѣколко души стражари, задигатъ баща му, докарватъ го при него, и синътъ го запитва? „Е, какво мислишъ — нѣма ли да стана човѣкъ?“ Баща му тогава казалъ: „Това, което направи, умно ли бѣше, така ли трѣбваше да ме докарашъ тука — да ме плашишъ? Ти си неразуменъ човѣкъ, който не знае какво прави. Ти трѣбваше да ми пратишъ каляска, да ме доведе“. Този е начинътъ, който употребяваме и ние — искаме да плашимъ хората. „Да ми даде Господъ сила, азъ зная какъ да управлявамъ — ще бѣся“. Хиляди години хората сѣ тая метода държатъ — всички се биятъ, и всѣка кжща плаче.

А колко се е подобрилъ свѣтътъ? Ни най-малко. Само любовта е, която може да внесе благородни елементи въ човѣщката душа. И наказанието ползува дотолкова, доколкото е наложено отъ любовъ да се изкоренятъ лошитѣ нѣща. Но онзи, който чрѣзъ своята операция рѣже здраво месо, не е уменъ хирургъ, а глупавъ. Слѣдователно, когато дойдете въ живота, ето какво трѣбва да правите: да съблюдавате основния законъ — между вашия умъ и вашето сърце да има равновѣсие.

Мнозина се съмнѣватъ да-ли има Богъ. Нѣкои отъ васъ ще кажатъ: „Вѣрваме, че има“. Но, ако ви поставѣха на мѣстото на Иосифа, щѣхте да кажете: „Ако имаше Богъ, нѣмаше да ме тури въ затвора. Да ме вземе отъ баща ми, отъ майка ми, братята да ме продадатъ — туй Богъ ли е? Не вѣрвамъ“. Трѣбва да приемате всички страдания отъ Божията ржка и, когато дойдатъ, трѣбва да се радвате: страданията сж ония камъни, съ които ще издигнете стѣпалата на вашата кжша; тѣ ще образуватъ вашия характеръ; тѣ сж съединителната нишка между човѣка и Бога; само чрѣзъ тѣхъ може да се мине отъ единъ свѣтъ въ други подобъръ. И по-добро нѣщо отъ страданията за вашето издигане нѣма въ този свѣтъ. Дѣйстви-телно, вамъ сж противни страданията, но въ сжщ-ностъ тѣ сж най-голѣмитѣ благословения. Когато една душа е страдала дълго врѣме, страданията ще дадатъ своя плодъ, и тя ще почне да се радва. Ако коренитѣ на дърветата не изсмукваха соковетѣ, щѣхме ли да се ползуваме отъ сладки плодове. Ако майката не страдаше, ако не носѣше въ утробата си, би ли имала дѣтенце да му се радва? Ако

бащата не направи самоотречение на своя индивидуален животъ, би ли се радвалъ? Учителъ, който не полага усилия, може ли да има ученици да го уважаватъ? Кой, като е лежалъ на гърба си, е билъ занесенъ на Небето и поставенъ тамъ на високо положение? Отъ едина до другия край на свѣта животътъ е сглобенъ само отъ страдания. Тъ сж като дѣланията на скулптора, който създава чрѣзъ тѣхъ една статуя. Когато научимъ дълбокия смисълъ на страданията, ще разберемъ, че това е процесъ, който изработва нашия характеръ. И когато ударимъ съ чукъ послѣднитѣ удари за доизработване на нашия характеръ, тогава ще прѣстанатъ мъченията и ще излѣзе великата статуя на нашия животъ. Ние се готвимъ да отидемъ на Небето. Какво ще занесемъ тамъ? Своя характеръ — той е нашето богатство. Вие обичате да сте мъжъ или жена красиви, стройни, съ благородни обноски, но, като влѣзете въ свѣта, какво ще кажатъ хората, ако не сте благородни по характеръ? Ще кажатъ ли, че въ вашето лице виждатъ човѣкъ съ добродѣтели? Когато човѣкъ нѣма красива вънкашность, а има здравъ умъ и добро сърце, хората викатъ: „Ето човѣкъ съ характеръ“. И това е най-добрата похвала, която може да ни отдаде свѣтътъ. Ако имаме такъвъ умъ и такова сърце, свѣтътъ ще се нуждае отъ насъ. Въ Египетъ прѣзъ врѣмето на Фараона имаше много знатни египтяни; защо Фараонъ не тури тѣхъ на първо мѣсто, а тури единъ чужденецъ? За неговитѣ хубави черти ли? Не. За неговия умъ и за неговата доброта. Ако сме като него, свѣтътъ ще ни отреди сжщото мѣсто; ако сме глупави, и свѣтътъ

ще ни изхвърли. Сегашнитѣ хора се осланятъ тъкмо на противното: казватъ: човѣкъ не трѣбва да бжде добродѣтеленъ, защото добродѣтеля била глупостъ. Не разбиратъ какво казватъ: външнитѣ, чуждитѣ нѣща и на Великденъ се взематъ; характерътъ, обаче, вѣчно ще остане у насъ — той е именно цѣнното. Днесъ вие се намирате въ сжщитѣ изпитни — вие сте разтревожени, както египтянитѣ прѣзъ врѣмето, когато Иосифъ е живѣлъ; не знаете какво може да се случи утрѣшния день. Сждбата, бждешето не е въ вашитѣ ржцѣ. Какъвъ обратъ ще взематъ събитията, не можете да прѣдвидите. Но сждбата би била въ ваши ржцѣ, ако имате вѣра и упование на Бога така, както Иосифъ ги е ималъ. Тогава вие непрѣмѣнно ще измѣните вашата сждба, дѣто и да сте, въ каквото положение и да ви поставятъ — като маслото, вие ще излѣзете надъ водата. Първото нѣщо за това е да не се боите и безпокоите; трѣбва да имате смѣлостъ и рѣшителностъ, да не сте страхливи. Страхътъ трѣбва да отстѣпи мѣсто на благоразумието. Трѣбва да се колебаете, само когато не сте рѣшили извѣстенъ въпросъ, да-ли е правъ или не, но, когато сте го рѣшили и смѣтате, че е правъ, непрѣмѣнно трѣбва да го обявите и да го отстоявате. Иосифъ тури въпроса прѣдъ жената ребромъ — „съ тебе това не мога да направя“. Лошитѣ послѣдици, наистина, дойдоха — хванаха го и го туриха въ затвора, но Богъ бѣше съ него.

При съграждане на характера е необходимо търпѣние. То е основата на нѣщата. И ние виждаме въ характера на Иосифа именно голѣмо тър-

пѣние: той никакъ не се е тревожилъ въ затвора, работилъ, училъ, готовъ да прѣтърпи всичко. Търпѣнието е една черта въ характера, съ която човѣкъ не се ражда, но която се придобива съ усилия. Всички страдания въ свѣта иматъ за цѣль само да сформиратъ у насъ търпѣнието, да се научимъ да търпимъ, да бждемъ хладнокрѣвни, да гледаме съ вѣра на бждещето и, каквито несгоди и разочарования да имаме, никога да не се обезсърчаваме. Момата може да каже: „Моитѣ мечти сж да се омжжа споредъ моя идеалъ“, а като се омжжи, казва: „Моятъ животъ спира“. Не, тя е въ началото на живота. Нѣкои казватъ: „Изгубихъ си паритѣ“. — Що отъ това? Ти си въ началото на своя животъ — нищо не си изгубилъ. „Изгубихъ си здравето“. — Ти си въ началото на своя животъ: друго здраве ще добиешъ. Въ каквото положение и да бждемъ поставени, ние трѣбва да търпимъ и да се упоаваме на Бога до послѣдна минута. Тази вѣра трѣбва да бжде дълбока въ всичкитѣ ни работи. Нѣкои искатъ да иматъ добро общество, да сж заобиколени съ добри хора. Иосифъ, като чужденецъ, живѣеше между чужди хора, но той съумѣ съ своето сърце и съ своя умъ да направи отъ тия хора добри приятели. Ама казватъ нѣкои: „Хората сж грѣшни“ — Отъ тия грѣшници именно си създайте приятели: въ тѣхъ има благородни души. Съврѣмениятъ християнинъ казва: „Той не е вѣрующъ, той е още зеленъ“. — Ами че, докато не бжде зеленъ, може ли да узрѣе? Нѣщата, които изникватъ изъ земята, първо сж зелени, не узрѣватъ веднага. Зеленината е процесъ, чрѣзъ който се изсмукватъ соковетѣ, и, когато се набератъ,

почва зрѣнето. „Ама обижда ме, че съмъ билъ зеленъ“. — Много добръ, че си зеленъ; той не те обижда; ако си благороденъ човѣкъ, съ трудъ единъ день ще узрѣешъ. Който не е зеленъ, не може да узрѣе. Ако не е зеленъ, ще бжде сухъ; а въ сухото нѣма процесъ на развитие. Ако сте зелени, азъ ви сърадвамъ: то е благородна черта да бждете зелени; когато узрѣете, ще станете жълти като злато. Всички обичатъ паритъ — узрѣването. Има нѣкои хора, които не сж узрѣли. Паритъ знаете ли какво сж? Да сте узрѣли. Животътъ състои въ постепенно развитие на зеленината до узрѣването; този постепененъ процесъ се нарича въ науката еволюция, развитие. Той е необходимъ, докато всички хора завършатъ процеса на развитието и придобиятъ всички знания и всичката доброта на своето сърце. Когато придобиятъ всички тия сокове, Господъ ще изпрати своята благодать, и плодоветъ у васъ ще узрѣятъ. Тогава ще се яви Господъ. Когато сте още зелени, той отъ далечъ гледа на васъ; когато узрѣете, непрѣмѣнно ще дойде и ще откъсне вашитъ зрѣли плодове, защото тѣ сж потрѣбни Нему. Когато почнете да разбирате, да отдѣляте сжщественитъ работи отъ не-сжщественитъ, прѣходнитъ отъ трайнитъ, когато вашиятъ характеръ се изработи и заякне, когато тия плодове по дърветата на вашата градина почнатъ да узрѣватъ, тогава Вие ще бждете извадени изъ затвора и прѣдставени прѣдъ Господаря на тоя свѣтъ да си кажете тълкуванието за двата съня на живота и ще изнесете истината не като затворници, а като свободни. Тогава истината ще ви бжде въ-нецъ на главата, а снопето на нивата ще ви се

поклонятъ, и слънцето и луната и единадесетътъ звѣзди на Небето ще ви поздравятъ. И ще разберете тогава дълбокия смисълъ на земния животъ. Тогава Господъ ще се яви, и ще се въдвори царството Божие на земята.

(Бесѣда, държана на 20. юлий 1914 г. въ София).

Законът на служенето.

„Който Ми служи, нека Ме послѣд-
ва, и дѣто съмъ Азъ, тамъ ще бжде
и Моятъ служителъ. А който служи на
Мене, него ще почете Моятъ Отецъ“.*)

Навѣрно, мнозина ще си зададатъ въпроса какъвъ смисълъ може да се крие въ думитѣ: „А който служи на Мене, него ще почете Моятъ Отецъ“. Свѣтътъ има разни стремежи: съврѣменнитѣ хора се стремятъ да добиятъ знания, богатства, земи, къщи, слава, величие, сила — иматъ стремежъ къмъ много работи. Исусъ настоява само върху едно нѣщо: върху служенето — човѣкъ да знае какъ да слугува. Слуга — ето една прозаична дума, която ни изобразява най-низкото обществено положение. Но има различни слуги — въ нѣкоя бира-рия, въ нѣкоя кръчма, въ нѣкоя кухня, въ театъра, въ университета, въ министерствата и т. н. Въ извѣстенъ смисълъ всички хора сж слуги, само че не всички признаватъ това. И тъй, въ свѣта има два вида служители: едни, които разбиратъ своитѣ длѣжности и знаятъ какъ да ги изпълняватъ, а други, които не знаятъ какъ да слугуватъ. Послѣднитѣ наричаме обикновено управляющи хора, господари, които седятъ и чакатъ други да имъ слугуватъ, учатъ другитѣ какъ да работятъ и слугуватъ. Всѣки иска

*) Ев. Иоанъ гл. 12: 26.

да бжде въ първата категория — господарь. Християнското учение, обаче, поставя диаметрално противоположното на тоя принципъ; то поставя именно принципа, че, който иска да бжде господарь, трѣба да бжде слуга; то казва, че Синь Божи не дойде да Му послужатъ, а да послужи. Ние сме заставени по закона на необходимостта да бждемъ слуги. Нѣкой казва: „Азъ съмъ господарь“; не, той се лъже, ако мисли, че е свободенъ, че на никого не слугува; той служи най-малко на стомаха си, който го заставя да върши работа, която не му е винаги приятна — да му сготви хубаво, да яде и да сдѣква храната много добръ, защото, ако не му слугува така, стомахътъ ще повърне назадъ храната и ще го накаже; ще му каже: „Ти трѣбва да ми служишъ добръ, иначе — ще те уволня“. Нѣкои мислятъ, че само господарьтъ уволнява слугитѣ си, но и стомахътъ уволнява господаря си. Я попитайте лѣкаря какво прави стомахътъ, когато не му слугуватъ добръ; да видите какъ той уволнява господаря си! Служенето е едно качество. Колко нещастия произтичатъ въ свѣта отъ това, че не знаемъ какъ да служимъ! Когато майката се научи да отгледва своитѣ дѣца, когато учителятъ се научи да прѣподава на своитѣ ученици, когато властта се научи какъ да слугува на населението, да удовлетвори неговитѣ нужди, да създаде закони, необходими за неговото развитие, свѣтътъ ще има по-друга физиономия, отколкото сега. Съврѣменната цивилизация е поставена днесъ на голѣма изпитня: милиони хора се викатъ да слугуватъ въ армиитѣ — нѣкои носятъ четки, други турятъ барутъ въ топоветѣ, огнестрѣлни гранати, други държатъ малки нишки и, като ги

опнатъ, създава се грѣмъ, други сж служители на коне; всичко това е пакъ служене. Тия слуги каква участъ ги очаква? Всички тия глави, крака, мишци ще бждатъ раздробени, разбъркани, ще станатъ на каша. Това хората наричатъ цивилизация, култура; съ него съврѣменнитѣ народи ни казватъ: „Намъ не ни трѣбва Господъ — науката ще ни издигне“. Обаче, ето на какво ни научи тя — да бждемъ корави, да правимъ пушки и гранати. Да, науката ни докара до този изпитъ, да направимъ една опасна проба, и сега Небето ни изпитва съ служенето, което ни се налага. Свѣтътъ изисква свои слуги да му слугуватъ, и Господъ изисква сжщо своето. Христосъ казва: „Който служи на Мене, него ще почете Моятъ Отецъ“. Ние сѣ уреждаме работитѣ си, а тѣ сѣ неуредени оставатъ. Заболѣваме, викаме лѣкари да ни лѣкуватъ, но, при все това, смъртта ни задига. Съграждаме кжща, туряме стражари, за да не ни заграбятъ богатствата, но най-сетнѣ ни ги заграбватъ. Христосъ казва: „Толкова хиляди години сте служили на този вашъ принципъ и виждате послѣдствията му; ако, обаче, служите на Мене, ще видите смисъла на вашия животъ“. Ние трѣбва да служимъ тъй, както Христосъ не дойде да Му послужатъ, а Той да послужи. Трѣбва хората да станатъ служители на по-слабитѣ, на по-немошнитѣ. Не трѣбва да туряме лоши хора да слугуватъ на свѣта. Знаете ли защо съврѣменното общество е развалено? Майкитѣ, които трѣбва да възпитаватъ сами дѣцата си, оставатъ възпитанието имъ на развалени и невѣжи слугини, а сами тѣ отиватъ по театри, балове, бирарии; и други удоволствия. Развратнитѣ и невѣжи слугини на какво ще научатъ

дѣцата? На това, което тѣ знаятъ. Слугинитѣ възпитаватъ съврѣменнитѣ дѣца не само въ България, но и въ Франция, Германия, Америка — навсѣкждѣ. Не казвамъ, че всички слугини сж развратни, но по-голѣмата частъ отъ тѣхъ сж такива по причина на своитѣ господари. Ако майкитѣ биха били слугини (въ пълния смисълъ на думата) на своитѣ дѣца въ пжтя на отгледването и възпитанието имъ, свѣтътъ би ималъ друга физиономия. Сжщо и ако бащата би билъ възпитателъ на своитѣ синове. Щомъ бащата и майката напушатъ своитѣ длѣжности и оставятъ на невѣжи слугини, които не разбиратъ въ какво се състои животътъ, да възпитаватъ дѣцата имъ, а тѣ отиватъ да се наслаждаватъ въ свѣта, резултатитѣ ще бждатъ лоши. Слугинята не може да възпита дѣтето, още и защото не го е родила и нѣма любовъ къмъ него. Тя си казва: „Ако господарката се разполага въ бирарията, защо азъ да ѝ гледамъ дѣцата?“

Ще ви обясня въ какво състои слугуването, какви качества трѣбва да има единъ слуга. Той трѣбва, прѣди всичко, да има благородно сърце, да бжде чувствителенъ, отзивчивъ, да бжде смиренъ, да бжде човѣкъ пластиченъ — да може къмъ всички условия да се приспособява; при това трѣба да бжде работливъ, а не мързаливъ. Животътъ е взискателенъ, и ние трѣбва да му слугуваме както трѣбва. Когато съврѣменниятъ шивачъ съберка нѣкоя дреха и не може да я ушие както трѣбва, връщатъ му я, и той плаща и плата и всички загуби; сжщото е и съ природата: тя ни дава единъ платъ — животътъ, който имаме, е единъ видъ платъ — и ни казва: „Скройте и съшийте тая дреха“, и ако

не можемъ да я съшиемъ добръ, тя ни глобява. Ако искаме да се научимъ какъ да слугуваме, трѣбва да се обърнемъ къмъ Христа, Той да ни научи. Слугата трѣбва да бжде много уменъ: глупавъ човѣкъ не може да слугува както трѣбва. Учителитѣ, свещеницитѣ — и тѣ сж слуги. Ако учителътъ разбира своето призвание, най-напрѣдъ трѣбва да разбира дѣтската душа, за да знае какъ да упжи дѣтето къмъ наука. Свещеникътъ трѣбва да разбира душата на своитѣ пасоми, за да може да имъ даде съотвѣтната храна за тѣхното сърце. Трѣбва да притежаваме и друга една черта — да имаме голѣмо търпѣние. Мнозина наричатъ търпѣливитѣ хора „воллове“ — „той е, казватъ, волъ“. Да бждешъ търпѣливъ не значи да бждешъ волъ; търпѣнието е разуменъ актъ; за да можемъ да прѣтърпимъ външнитѣ несгоди на живота, трѣбва да имаме вжтрѣшно равновѣсие на душата, сърцето и ума. Ще ви кажа единъ примѣръ за единъ математикъ отъ миналитѣ вѣкове. Той работилъ 20 години върху извѣстни изчисления, по тѣхъ ималъ вжтрѣ въ стаята си разхвърлени разни книжчета и винаги заключвалъ стаята си; единъ день забравилъ да я заключи, слугинята влиза да разтреби стаята, вижда много книжки разхвърлени по пода, взима всички листчета, хвърля ги въ печката и ги изгаря — прѣчиства хубаво стаята. По едно врѣме се връща математикътъ и попитва: „Кждѣ сж разхвърленитѣ листчета? — „Турихъ ги въ печката; вижте какъ сега е хубаво наредено“. — „Такова нѣщо другъ пжтъ да не правишъ“ — това било отговорътъ на математика. Ние слугуваме като тая слугиня — събираме листчетата, това

не струва, онова не струва, хайде въ печката. Този ученъ човѣкъ, чийто 20-годишенъ философски трудъ пропадналъ, не е постъпилъ както бихме постъпили ние, а е показалъ едно търпѣние за примѣръ: не направилъ друго, а ѝ рекълъ само: „Другъ пжтъ да не го правишъ“. Сега вие се намирате въ такъвъ периодъ — вашата кжща е отворена, слугинята събира всички листчета, ще ги видите единъ день изгорѣли въ печката и, когато намѣрите кжщата очистена по правилата на вашата слугиня, какво ще ѝ кажете? Азъ зная, че ще има плачъ — „Господи, азъ ли съмъ най-грѣшниятъ? Тази сждба само на мене ли даде?“ И ние смѣтаме, че сме хора, които разбираме Божествения Законъ! Ние трѣбва да кажемъ, като този философъ — „Моля, другъ пжтъ да не правишъ туй“. А, отъ своя страна, да си вземемъ за задача да държимъ нѣщата си въ порядъкъ, да не оставяме стаята отворена и на произвола на слугитѣ.

Сега, Христось казва: „Който служи на Мене, него ще почете Моятъ Отецъ“. Всинца вие мислите сѣ за тоя свѣтъ, за тия прѣходни работи, мислите да уредите тукашнитѣ, сѣмейнитѣ си работи, а много важни въпроси оставяте неуредени — отношенията ви къмъ вашия Господарь, Който единъ день ще ви повика да дадете отчетъ. И деньтъ иде. Знаете ли слѣдъ нѣколко години кждѣ ще бждете? Знаете ли въ това врѣме какво ще се разрази въ Европа? Какво ще бжде положението? Не знаете. Съврѣмениятъ свѣтъ ще бжде много прѣчистенъ, ще му бжде турена хубава инжекция за повдигане на новъ животъ. Хората, които идватъ на помощъ на цивилизацията, трѣбва да приложатъ Христовитѣ

принципи, да се научатъ какъ да слугуватъ, и ония, които не знаятъ да слугуватъ тъй, както иска Христосъ, нѣматъ шансъ за развитие. Дарвиновата теория казва, че прѣживѣватъ само способнитѣ, здравитѣ хора. Дѣйствително, ще прѣживѣятъ само ония, които сж духовно и морално здрави; ще прѣживѣятъ и тѣлесно здравитѣ, ако иматъ тази вжтрѣшна морална сила. Не се самозаблуждавайте да мислите, че здравето седи въ извѣстно затлѣствяване на лицето и изобщо на тѣлото — човѣкъ да има по-голѣма гуша, по-голѣмъ коремъ, да бжде по-шишкавъ, да яде повече. Ако цѣлиятъ животъ се прѣкара само въ ядене и пиене, не е ли то едно болѣзнено състояние? На единъ човѣкъ отъ 100 кгр. колко килограма храна му трѣбва? Зная за една англичанка, която изядала по 9 кгр. хлѣбъ, друга, която изядала хлѣба и кафето, приготвени за 72 дѣца; туй е болѣзнено състояние. Не съмъ противъ яденето, но свърѣменнитѣ хора мислятъ, че всичко се заключава въ яденето. И наистина, то отнема една трета отъ живота ни, защото отъ сутринъ до вечеръ само за ядене слугуваме: сутринъ мислимъ какво да приемъ, да-ли чай или млѣко, да-ли млѣкото да бжде приготвено съ какао по нѣмски, или съ кафе по турски, съ каймакъ ли да бжде или безъ каймакъ; едва сме закусили, почваме да мислимъ за обѣдъ какво да ядемъ, ще има ли пиле или говеждо, съ какво ще бжде сготвено, съ домати ли или съ тиквички, месото накълцано ли да бжде, да-ли ще има това или онова; свършимъ обѣда, почнемъ да мислимъ какво ще има за вечеря. Нѣкой пжтъ сме задоволени, други пжтъ не. Постоянно правимъ измѣнение на храната. И

наистина, храненето е станало цѣла готварска наука, по която хората отиватъ да се специализиратъ. То е хубаво, но то не е крайната цѣль на живота. Силата на една храна, която може да използва нашиятъ стомахъ, не зависи отъ това — какъ тя е сготвена. Да не мислимъ, че, като туримъ повечко солчица, пиперъ и масло, храната ще бѣде по-здрава — всичко това е за нашия вкусъ, за устата. За да изпитаме една храна да-ли е добра, трѣбва да видимъ като постои половинъ часъ въ стомаха, какво е разположението на тоя послѣдния: щомъ има малка тежестъ на стомаха, малко неразположение, стомахътъ казва: тази храна не съотвѣтствува на вашето здраве, не мога да ви дамъ потрѣбнитѣ сокове. Утрѣ пъкъ казваме: „Я, да му туря повечко, за да усиля работата му“, докато лѣкаритѣ констатируютъ разширение на стомаха. Съврѣменнитѣ хора живѣятъ само за стомаха си, и затова чрѣзмѣрната имъ работа е погълната само отъ чувства и мисли за него. Учителътъ прѣподава въ училището и мисли колко пари ще вземе — 300 ли лева или 400, и колко ще употреби за храна и за туй и онуй. Всичкиятъ въпросъ е сложенъ само за яденето, и слѣдъ туй се чудимъ защо не можемъ да се издигнемъ като учители и свещеници. Всички гледаме, какъ да поставимъ тѣлото въ по-здорово-словно състояние — каква храна да му дадемъ, какво жилище да му направимъ; всички работимъ за външната обстановка на нѣщата, но никой не се спира да помисли за вътрѣшната страна на човѣшкия животъ. Както нашето жилище трѣбва да е наредено хубаво, така трѣбва да бѣде въ редъ и нашиятъ умъ. Ако е потрѣбна хигиенична кѣща

за нашето тѣло, сжщо така трѣбва да бжде хигиенично обставено и нашето сърце. Не считамъ уменъ човѣкъ оня, който има хигиенична кжща, а нѣма хигиенично обставено сърце. Та, когато осждаме крайноститѣ, ние обръщаме голѣмо внимание на слугуването само на извѣстни външни нѣща, когато би трѣбвало на първо мѣсто да обръщаме внимание на своя умъ и на своето сърце, па тогава вече на своето тѣло. Само ако така съграждаме живота си, ще имаме Божието благословение.

Христосъ казва: „Ако нѣкой слугува на Мене да си прѣдложи сърцето“: Той е дошълъ на земята именно да обработи човѣшкото сърце. Туй обработване въ какво състои? Всички ония бурени, неджзи на нашия животъ да бждатъ отстранени. Вие отъ дълго врѣме сте християни, всички Христа слѣдвате, но, ако Той ви повика на изпитъ сега, колцина отъ васъ бихте издържали изпитъ върху търпѣнието и смирението, ако ви даде да разрѣшите задачата не само теоретично, но и практично, или пъкъ върху другитѣ човѣшки добродѣтели: правдата, любовта, истината, мъдростта? Мислите ли, че не бихте пропаднали на изпита? Да-ли ви обичатъ хората, вие го разбирате, но да-ли вие обичите другитѣ, не сте го разбрали. Щомъ Господь изисква да обичаме другитѣ хора, въ тази обичъ трѣбва да отидемъ до самоотречение. Казваме често: „Изядоха ме тия хора, ограбиха ме!“ Ами ние не ограбихме ли Господа — всички тия богатства, които намираме тукъ на земята? Господь е сега слѣзълъ на земята и казва на всички свои слуги, които сж крали и лъгали:

„Доста тия кражби и лъжи, елате, дайте смѣтка!“ — това е днешната европейска война. Господь казва: „Дайте отчетъ за онова, което съмъ ви далъ, какъ сте го използвали. Мнозина ще кажатъ, че икономически условия сж наложили тази война: Германия малко земя имала и затуй се била. Ако Германия има малко земя, Русия и Англия малко ли иматъ? Значи, не е въпросътъ за земя — има нѣщо друго, което липсва на хората. Всѣки иска да стане господарь, всѣка раса, която се издига, иска да господарува, всѣки народъ иска да бжде господарь надъ всички други народи, и затова всички дохождатъ до сблъсъвания. Ако всички хора имаха за ръководителъ Христовия принципъ, да слугуватъ на човѣчеството, ако всѣки имаше своя сфера на работа и би принесълъ своята лепта на човѣчеството, не щѣше да има никакви спорове. Сега всички се въоръжаватъ, за да иматъ господство. Нѣе казваме: „Колко сж глупави тия, които воюватъ!“ Но това, което става сега, то става всѣки день съ насъ: влѣзте въ една кѣща и ще видите какво става; взематъ се двама млади, оженятъ се, всички хора се радватъ — „Ето една двойка, която ще заживѣе въ миръ и съгласие;“ видишъ слѣдъ 2—3 мѣсеца жената разчорлавена, мжжътъ сжщо — биятъ се въ кѣщи; жената иска да заповѣдва, а мжжътъ казва: „Азъ съмъ господарь на кѣщата“. Обаче, и двамата се заблуждаватъ: нито единътъ е господарь, нито другиятъ е такъвъ, а и двамата сж слуги. „Ама казано е: мжжътъ е глава“. Да бждешъ глава не значи да бждешъ господарь; да бждешъ глава значи да бждешъ уменъ слуга и, като по-старъ отъ жена си, да я научишъ какъ да слу-

гува, и да кажете и двамата: „Ние сме слуги на нашия Господаръ; ние двама може да бждемъ наказани, но азъ ще ти кажа какъ трѣбва да се върши тази работа“. Това е въ алегориченъ смисълъ, но то става ежедневно въ свѣта. Да оставимъ мжжа и жената. Нѣкой пжтъ сме недоволни, роптаемъ противъ себе си — защо? — казваме: „Нѣмамъ воля, не мога да направя това и онова“. „Защо нѣмашъ воля; на-ли си господаръ на себе си; каква е причината?“ „Нѣмамъ умъ“. „Какъ да нѣмашъ умъ; коя е причината да нѣмашъ умъ? Трѣбва да има нѣкаква дълбока причина“. На какво се дължи туй вжтрѣшно раздвояване на човѣка? Дължи се на това, че ние сме дошли въ противорѣчие съ Господа, съ Великия Законъ. И когато човѣкъ всѣкога идва въ противорѣчие съ Божествения Законъ, повдигатъ се тия вжтрѣшни мжки, туй раздвояване, умътъ му се смущава, не знае що да прави, обхващатъ го лоши мисли и желания, които не съставляватъ истинската Божия сила, и животътъ взема друга окраска. Лошитѣ желания и мисли сж като змия, която постоянно обвива и изсмуква човѣка, докато всички сокове, които могатъ да хранятъ ума и сърцето, прѣстанатъ да ги хранятъ и вече се, почувствува парализиране. Знаете ли какво правятъ мечкаритѣ, които разиграватъ мечки? Даватъ на мечката съвсѣмъ малко брашънце и ѝ турятъ на бърната голѣма брънка, та, като я подръпнатъ, да се подчинява и да не бжде опасна. Трѣбва и на тази наша мечка да туримъ халка и синджиръ на долната бърна и да ѝ даваме малко брашънце, за да не се развиятъ у нея ония инстинкти, които

сж опасни. Вземете колко хора сж подлудѣли отъ искането да станатъ богати; спечелятъ хиляда, 10 хиляди, 50 хиляди, 100 хиляди, единъ милионъ, 10 милиона — не се насищатъ. Трупатъ, трупатъ богатства; защо имъ сж? Това нѣма никакъвъ вжтрѣшенъ смисълъ. За да се обогатятъ, хората почнаха сега да учатъ и нови начини, чрѣзъ магнетизъмъ и внушение да влияятъ на хората, да въздѣйствуватъ на тѣхнитѣ мисли и дѣйствия. Едно врѣме ходѣха разбойниците изъ горитѣ съ пушка, сега тѣ сж срѣдъ градоветѣ и носятъ съ себе други срѣдства, за да ограбватъ ближнитѣ си. Казватъ, че въ Нью-Йоркъ трима американски хипнотизатори заставили мислено единъ банкеръ да подпише чекъ отъ 15 хиляди долара, и той даде паритѣ. Начинитѣ на кражбитѣ се измѣниха. Всички искатъ да иматъ тази дарба, тази властъ въ свѣта; но знаете ли какво нещастие тя докарва? Привеждалъ съмъ този примѣръ и други пжтъ. Въ една стара басня се говори, че единъ човѣкъ искалъ да има такава сила въ своитѣ ржцѣ, че, каквото пипне, злато да стане. Казвалъ си: „Ако я придобия, за цѣлия свѣтъ ще бжде добръ“. Единъ ангелъ му казалъ: „Ако бжде послушана твоята молба, ще бждешъ ли всѣкога доволенъ?“ — „То ще бжде най-голъмото шастие за мене“. — „Да бжде споредъ желанието ти“ И когато този човѣкъ влиза въ кжщи, маситѣ, книгитѣ, чашитѣ — всичко станало на злато. Излѣзълъ въ двора, камънитѣ, дърветата — всичко се прѣвърнало въ злато. Рекълъ си: „Нѣма да бжда вече слуга, господаръ ще бжда. Жено, ние сме хора шастливи“. Слага жената трапезата, слага супа, хлѣбъ, сѣдатъ тѣ и дѣцата имъ да ядатъ,

мжжътъ хваща лъжицата, тя става злато; бръква въ супата, и тя става злато; хваща хлѣба, и той става злато; побутва масата, и тя става злато; побутва жената, и тя става злато. По едно врѣме хваналъ се за главата и почналъ да моли Господа да го избави отъ това голѣмо нещастие. Ето дождѣ могатъ да доведатъ лакомството и безумието. Ние може да имаме тази сила, но тя ще ни погуби живота. Богатството е вжтрѣ въ насъ, а не вънъ отъ насъ; то не седи въ нашата физическа сила. Силата на човѣка не седи въ неговитѣ мускули, а въ онова деликатно и нѣжно чувство, което може да развие всички други сили. И Богъ е така направилъ свѣта, че природата се подчинява на една най-слаба нагледъ сила — любовта. Тя е толкова нѣжна и деликатна, а въ сжщность всичко управлява. Когато любовта влѣзе въ човѣка, тя го разглобява и прѣобразява. Вземете единъ мжжъ, който е билъ много слуги и слугини; по едно врѣме той омеква и всичко жертвува, за да прави добро. Каква е тази сила, която завладѣва човѣка? Онзи принципъ, за който казва Христосъ — „Който служи на любовта, той слугува Менѣ“; това подразбира Христосъ — „Този слуга ще има всичко, което Азъ имамъ“. Хората търсятъ истината, и Христосъ турва тази истина въ живота, въ онова си-напово зърно. Ако туримъ тази малка подкваса, любовта, въ сърцата си и въ сърцата на ближнитѣ, на дѣятелитѣ, на управляющитѣ, тя ще прѣобрази цѣлия свѣтъ. Незачитането на Христовото учение създаде въ свѣта сегашния катаклизъмъ. Въ туй сблъсване и биене Господъ е турилъ млѣкото въ мжитилката, и хората се блѣска въ

нагорѣ, ту надолу, докато излѣзе маслото на повърхността; маслото ще бжде употребено за ядене, а другото ще остане мжтеница — едни ще станатъ масло, други мжтеница. И маслото и мжтеницата Господъ ще употреби за своитѣ добри цѣли. Сега, зависи кой отъ насъ кждѣ ще попадне, обаче сждбата на всинца ни е рѣшена — или въ маслото или въ мжтеницата.

Христосъ се обръща къмъ юдеитѣ и ги пита кои искатъ да бждатъ Негови ученици. Нѣкои отъ насъ казватъ: „Азъ съмъ вѣрующъ, вѣрвамъ въ Христа“. Ония, които само вѣрватъ Христа, тѣ сж слушатели; Неговиятъ въпросъ, обаче, се отнася къмъ онѣзи, които искатъ да приложатъ Неговия Законъ. Ако можете да се спрете и да размислите върху думитѣ „служувамъ на Христа“; ако би се опитали цѣла година да научите да служувате на Христа, бихте научили великата тайна на тия думи, която не може да се каже тукъ. Тя е много проста, но трѣбва да имате свѣтлина, Христосъ да ви даде тази свѣтлина, условията, при които може да се развива тя; само Той може да ви я даде. Азъ мога да ви дамъ сѣменца, но условията, за да израстатъ тѣ, може да даде само Христосъ. Туй чувство на любовъ не зависи отъ нашитѣ сили и желанія, то зависи отъ този контактъ, който бихме имали съ Христа. Нѣкои питатъ: „Кждѣ е Христосъ“, и Го очакватъ отъ небето. Христосъ е вече въ свѣта, и послѣдниятъ го чува. Той идва по два начина. Той има двѣ лица: едното е благо — „миръ вамъ“, а другото навжсено — съ огнь, пушки и топове. Сега Той вика: „Докарайте онѣзи, които не послушаха Моето учение, да изпитатъ горчивинитѣ на непо-

слушанието. Не искатъ на Мене да слугуватъ, нека изпитатъ всички горчивини на своитѣ дѣла. Всѣки да пожъне това, което е посѣялъ“, както не можемъ да простимъ единъ прѣстѣпникъ, който е избилъ сума невинни дѣца, а го наказваме.

Христосъ се обръща и казва: „Ако нѣкой слугува на Мене, Мене да послѣдва“. И вие казвате: „Лесно е да се послѣдва; можемъ да Го послѣдваме и да Му кажемъ: „Учителю“; но Той може да ви отговори; „Не защото искате учението Ми, казвате това, а защото се нахранихте отъ хлѣба и рибата“. Ще ви попита: „На нѣкой боленъ помогнахте ли, излѣкувахте ли го?“ За да слугува човѣкъ на Господа, не трѣбва Него да търси и Нему да слугува, а на Неговитѣ „по-малки братя“. Хората искатъ отъ Бога да направи тѣхнитѣ жена и дѣца да сж здрави, да имъ даде пари, да иматъ положение. Двѣ хиляди години ей-туй е слугуването на Господа. И сега Той пита Европа върху туй: „Вие толкова години какво направихте за Мене?“ И ако се яви Христосъ, вие какво ще Му кажете? Мислете, какво ще Му кажете върху това — какво сте направили за Него. Ние можемъ да бждемъ спокойни при тѣзи събития, които застрашаватъ цѣлия свѣтъ. За насъ е важно да знаемъ въ коя категория ще попаднемъ. Мнозина сте искали да видите Христа; приближава деньтъ, когато ще Го видите — нѣкои отъ близо, други отъ далечъ; нѣкои само горѣ на облацитѣ. И затуй казвамъ: моментитѣ, които прѣживѣвате, сж най-трудни за васъ. Ако отсега нататкъ имате илюзията да постигнете туй или онуй, много се лъжете. Азъ ви давамъ съвѣтъ: малкото врѣме, което остава да се научите да слу-

гват на Господа, за да не ви завари непригответени. Да не мислите, че има още време; нѣма никакво време; за цѣлото туй поколѣние нѣма време. И дѣца, и възрастни, и свещеници, и управляващи, и царе — всички трѣбва да се научатъ да слугуватъ на Господа; ако не — мжтеница ще станатъ. Млѣкото е вече издоено отъ кравата. Какво разбирате, че искамъ да ви кажа? Че млѣкото е излѣзло изъ плътта и че Господъ вече ще извади маслото изъ него. Тази крава виждаме всинца; издоената крава — това сме ние. Ако Богъ толкова хиляди години ни кани, какъ трѣбва да ни намѣри на земята, като се върне? Башата, когато се върне и намѣри дѣцата въ кжщи, че сж се хванали за коситѣ и се биятъ, какво ще помисли? Че майката не ги е възпитала добрѣ. Всѣки има противъ нѣкого по нѣщо: хората сѣ се сждятъ, обикновени граждани, учители, свещеници, либерали, консерватори, тѣсни и широки социалисти, между религия и учители и наука — всѣкждѣ има раздѣление на възгледитѣ; но ние трѣбва да дойдемъ до убѣждението да отхвърлимъ всичко онова, което трови нашия животъ, и въ този поне моментъ да се примиримъ, да станемъ тихи и спокойни, да очакваме съ смирение великото събитие, което настѣпва. Досега хората питаха има ли другъ свѣтъ или нѣма; настава единъ моментъ, когато Небето ще каже има ли духове или нѣма, има ли ангели или нѣма; до нѣкоя година ще видите има ли Господъ или нѣма; ще видите може ли Господъ да оправи свѣта или не може. Ако нѣкой не вѣрва, нека почака и ще провѣри. Съ аргументи нѣма да ви говоря сега — умнитѣ ще разумѣятъ това, което казвамъ. Който

не ще, ще остане въ бждеще пакъ да се учи наново.

Сега въпросътъ за васъ. Христосъ иска всинца вие да Му слугувате — онѣзи, които искатъ да Му бждатъ ученици, да Му слугуватъ въ широкъ смисълъ: да слугуватъ на страждущитѣ, на хора, които сж смутени, натжжени, да повдигнатъ тѣхния духъ. Има хора отчаяни и се питатъ: „Какво ще стане съ насъ? — да имъ покажете истинския пжтъ. Ще ви приведа единъ примѣръ и съ него ще заключа. Спира се единъ пжтникъ въ единъ отъ голѣмитѣ хотели на града Нью-Йоркъ. Влиза въ една стая, въ която имало и другъ единъ пасажеръ; той ималъ навика да спи много дълбоко; прѣзъ нощта хотелътъ се запалва; става единиятъ пасажеръ и отива при сънливия и му вика: „Ставай, че хотелътъ гори“; той му отговаря: „Махай се, остави ме да спя спокойно“; „Ставай, ти казвамъ, че хотелътъ гори“, настоявалъ първиятъ; другиятъ става, взема че го изтласва навънъ, затваря вратата и пакъ лѣга да спи; огньътъ обхваща хотела, най-послѣ виждатъ го на покрива, че вика за помощъ, но нѣма кой да му помогне. И вамъ ви казвамъ: този хотелъ, въ който живѣете врѣменно, гори, и ви съвѣтвамъ: спасявайте се, защото послѣ ще се качите на покрива и ще викате за помощъ, но не ще има кой да ви помогне. Когато ви казватъ, че хотелътъ гори, облѣчете се и излѣзте вънъ. Всичко това, което гори, ще се срути, всички тия нѣща, които сж спъвали човѣшкия прогресъ, ще бждатъ съборени, и тогава върху развалинитѣ Господъ ще съгради нѣщо добро. Да не мислите, че животътъ ще се свърши. Идва епоха

по-величава, отколкото е имало досега, и ние можемъ съ радостъ да очакваме това свѣтло бж-деще. Отъ тия бури, които идватъ да дезинфекциратъ, да прѣчистятъ свѣта, не трѣбва да се боимъ ни най-малко. Трѣбва да благодаримъ на Бога, че тѣ идватъ. И нѣма защо да се стараемъ да ги прѣдотвратимъ, па и никакъ не можемъ ги прѣдотврати; тѣ ще минатъ и ще принесатъ своето добро. Само трѣбва да бждемъ готови, когато дойде Христосъ, Който идва — за нѣкои е дошълъ, за нѣкои ще дойде тепърва, — когато дойде да ни каже думитѣ: „Който слугува на Мене, Мене да послѣдва“, да Го послѣдваме. Ще Го послѣдвате ли или не? Въ това послѣдване ще намѣрите идеала на индивида, на дома, на обществото, на народа и на цѣлото човѣчество: то е смисълътъ на човѣшкия животъ тукъ на земята.

(Бесѣда, държана на 27. юлий 1914 г. въ София).

Важността на малкитѣ нѣща.

„Гледайте да не прѣзрете едного отъ тѣзи малкитѣ, защото ви казвамъ, че ангелитѣ имъ на небесата винаги гледатъ лицето на Отца Моего, Който е на небесата“¹⁾.

Изобщо хората отъ двата пола иматъ стремѣжъ къмъ велики нѣща, къмъ голѣми работи; всѣки, по една вътрѣшна слабостъ, прѣзира малкитѣ работи. Даватъ ви едно петаче, казвате: „Не струва нищо; да сж хилядо, 10, 100 хиляди лева, разбирамъ, но петаче — азъ не съмъ просякъ!“ Даватъ ви единъ орѣхъ — „Ти ме обиждашъ; да ми падешъ 5—10 кгр., разбирамъ, но съ единъ орѣхъ ти, господине, подигравашъ ли се съ мене?“ Като се стремимъ къмъ голѣми работи, ние гледаме да се запознаемъ и съ високостоящи хора — съ царе, министри-прѣдседатели, началници, учени, философи; за по-низкостоящитѣ социално хора казваме: „Той е невѣжа, простакъ!“ Отъ едина до другия край на нашия животъ виждаме прѣзрѣние къмъ малкитѣ работи и търсене само на голѣми нѣща. Но Христосъ се обръща къмъ Своитѣ ученици и ги прѣдупрѣждава да не прѣзиратъ малкитѣ. Защо? „Не ги прѣзирайте, защото вие обиждате тѣхнитѣ ангели, които имъ служатъ на небесата. Ако прѣзирате тия малкитѣ, вие прѣ-

¹⁾ Ев. Матей 18:10.

зирате ангелитѣ, на които малкитѣ сж дѣца.“ Когато искаме да разцѣпимъ едно дърво, най-първо издѣлваме малки остри клинове, и тѣ, като влѣзатъ, отварятъ мѣсто за голѣмитѣ. Ако клиноветѣ бждатъ голѣми и тѣпи, какъ ще се забиятъ? Тѣй че, малкитѣ нѣща отварятъ пѣтъ на голѣмитѣ. И въ свѣта цѣлиятъ процесъ на развитието върви отначало съ тия дребни нѣща, които вие прѣзирате; на тѣхъ се дължи всичкиятъ прогресъ на вселената. Ние казваме, че ралото цѣлъ свѣтъ храни, че, като изоре орачѣтъ добръ нивата и я посѣе, тя дава голѣмо плодородие. Това е тѣй, но не бива да забравяме и ролята, която играятъ ония милиарди червейчета, които сжщо прѣбораватъ нивата. Понеже сме възпитани тѣй, че да прѣзираме слабитѣ, ние, и като влѣземъ въ Християнството, носимъ, подъ овчата кожа, инстинктитѣ на вълка, и вижъ, че по едно врѣме подъ тая невинна прѣмѣна си покажемъ своитѣ нокти; не забравяме своитѣ стари навици: щомъ нѣкой ни вземе единъ грошъ — скоро прощение въ сѣда. Открадне ли 5—10 хиляди лева — „А, браво!“ му речемъ. Обаче, онзи, който краде много, не е придобилъ този навикъ изеднѣжъ; най-напрѣдъ той е взелъ отъ баща си едно петаче, послѣ — единъ гологанъ, послѣ — грошъ, петъ гроша, десетъ гроша и т. н. Въ всѣко отношение този законъ е вѣренъ. Когато прѣзираме малкитѣ причини, ние пропускаме голѣмитѣ послѣдствия въ работата. Мога да кажа, че всички сегашни наши нещастия, общи и частни, се дължатъ на това прѣзрѣние на малкитѣ нѣща въ миналото. И затуй Христосъ се обръща къмъ Своитѣ ученици и имъ казва да не

прѣзиратъ „тия малкитѣ“. Сега, кои сж „тия малкитѣ“? Може нѣкой да каже: това сж нашитѣ дѣца. Вѣрно е, че сж нашитѣ дѣца. Но, като дойдемъ да приложимъ напълно Христовия законъ, ще видимъ, че има и много други работи, които не бива да се прѣзиратъ. „Не прѣзирайте тия малкитѣ!“ — ще ви обясня смисъла, който е скритъ въ тия думи. Единъ индусъ дава на сина си единъ орѣхъ и го накарва да направи изслѣждане върху него; синътъ счупва орѣха и го изяда. „Какво съдържа орѣхътъ?“ попиталъ слѣдъ това бащата. — „Нищо особено — малко ядки, приятни на вкусъ“. Индусътъ пита пакъ сина си: „Не намѣри ли въ този орѣхъ нѣщо друго?“ — „Нищо“. — „Синко, въ този орѣхъ се крие велика сила и, ако не бѣ го изялъ, а бѣ го посадилъ въ земята, би израсло отъ него голѣмо дърво, и ти би видѣлъ величието на туй малко нѣщо, което е зародишъ на голѣмо нѣщо“. Господъ ви праща една малка мисль, една ябълкова сѣмка, вие речете: „Тя е нищо“ и я захвърлите; но Господъ казва: „Попитайте каква сила съдържа тя, посадете я, и вие ще видите какво дърво ще израсте отъ нея“. Именно, поради туй постоянно прѣзиране на малкитѣ мисли, сме дошли до това положение и казваме, че свѣтътъ е лошъ. Ние сме най-умнитѣ!

Христосъ казва: „Не прѣзирайте тѣзи малки нѣща, не се стремете къмъ голѣмитѣ, научете се да разпознавате каква сила се крие въ малкитѣ нѣща и ги използвайте: тѣ ще ви помогнатъ да добиете голѣмитѣ“. На-ли и вашата кжща е съградена все отъ малки, микроскопични зрънца, сгжстени. Върху тия малки нѣща, като житното зърно, плодоветѣ и

други дреболии, почива нашиятъ ежедневенъ животъ. Това е по отношение на тѣлото; но и по отношение на ума именно малкитѣ мисли и желания причиняватъ радостъ и веселие въ живота. Нѣкой пжтъ се смѣемъ на дѣцата, че ги занимавали дребни мисли; не мислитѣ, а зрънцата, които спомогатъ за развитието на голѣмитѣ нѣща, сж дребни.

А защо не трѣбва да прѣзираме малкитѣ; защо не бива да прѣстѣпимъ втората Божествена заповѣдь: „да любимъ ближнитѣ си“? Всѣко живо сжщество, което има отношение къмъ нѣкого, което принася полза, не трѣбва да го прѣзираме. Може това сжщество да е гълъбъ, кокошка, овца, волъ, конь, магаре, за всѣко отъ тѣхъ има книга, въ която се пише: днесъ сте натоварили магарето съ толкова, утрѣ съ толкова — тамъ се пише, и като му прѣсметне Господъ по 5 лв. на день, слѣдъ 100 години — ако речемъ, че ви е служило прѣзъ цѣлъ животъ — какъвъ капиталъ ще имате да му плащате? Единъ день ще се озовете, като оня длъжникъ, че му дължите 10 хиляди таланта. Ще кажете: „Азъ не помня“; но Господъ е записалъ въ книгата, че дължите толкова. Тѣй че, всинца ние дължимъ на тия малкитѣ. Сегашното наше развитие, сегашнитѣ наши мисли, сегашнитѣ наши желания ние дължимъ на тия малкитѣ, за които говори Христосъ, и, слѣдователно, като имъ дължимъ, трѣбва да имаме любовъ къмъ тѣхъ, да знаемъ, че сж работили за насъ и че ние трѣбва да работимъ сега за тѣхъ. И пжтемъ ще кажа нѣщо за една загадка. Често сж ме запитвали: защо ангелитѣ се интересуватъ за хората, какво общо иматъ съ тѣхъ. Едно врѣме, когато ангелитѣ сж били въ нашето положение, като хора на зе-

мята, ние сме били въ положението на животни и сме имъ служили, тѣ ни дължатъ много, и сега Господъ ги кара да ни се отплащатъ. Сжщо и великитѣ ангели не прѣзиратъ по-малкитѣ свои събратя, защото послѣднитѣ сж работили за тѣхъ. Вие може да имате слуга невѣжа, но не знаете отношенията на този слуга къмъ васъ, защо Господъ го е докаралъ въ вашия домъ. Връзката ви съ него не е отсега; този слуга много пжти е бивалъ въ вашия домъ; вие не знаете, но Господъ знае; той, може-би, много пжти е избавялъ живота ви отъ погибель; слѣдователно, трѣбва да имате всичката любовъ и снизхождение къмъ него. И тогава си обясняваме този великъ Божественъ Законъ — да имаме любовъ къмъ по-малкитѣ. Любовта не е за великитѣ хора, за ангелитѣ, за светиитѣ, тя е за малкитѣ, дребнитѣ, бѣднитѣ, пропадналитѣ братя. Ето защо у майката се развива такава силна любовъ къмъ дѣтето; тя го обича по силата на този Божественъ Законъ, че трѣбва да го обича. Обича го ей-тъй по единъ вжтрѣшенъ огънь, защото Господъ инкогнито е влѣзълъ въ него. Вие искате да видите Господа, а когато Той дойде въ това дѣте, вие казвате: „Защо, Господи, ми даде това дѣте?“ Всѣки день викате Господа и всѣки день Го пждите. И минавате за умни хора! Такова поведение държите не само вие, но и цѣлъ свѣтъ. Господъ всѣки день ви опитва ума, да види колко Го обичате и колко говорите истината. Едно врѣме, когато свѣтътъ се развалилъ, разнесло се, че Господъ тръгналъ по земята, да види какъ живѣятъ хората, и послѣднитѣ рекли: „На небето сега нѣма Господъ, нѣма кой да ни контролира, ще живѣемъ

по-свободно“. Господь вижда на едно мѣсто, че единъ продава слѣпъ конь и че казва на купувача: „Вѣрвай Бога, не е слѣпъ“. — „Като се вѣришъ въ Бога, ще повѣрвамъ“ и купува коня. Господь минава край една кжща и вижда, че единъ мжжъ налага жена си: „Заради Господа — прости!“; той ѝ прощава. Тия двамата се явяватъ послѣ на Небето и казватъ: „Ние, Господи, на земята проповѣдвахме Твоето име“. Та и съврѣменнитѣ хора викатъ Господа, когато искатъ да продадатъ нѣкой слѣпъ конь и когато искатъ да биятъ жена си. Свещеницитѣ викатъ: „Вѣрвайте въ Господа“; но Господь какво ще имъ каже? „Не ви познавамъ, защото вие употрѣбихте Моето име не за Моята слава, а за да лъжете хората, да вършатъ извѣстни прѣстѣпления и да ги покриватъ“. Именно тия малки работи създаватъ нещастията. Вие имате слѣпъ конь, искате да го продадете въ името на Бога, но гледайте и дръжете смѣтка за онова, което вършите. Знаете ли кой е този слѣпъ конь? Той е вашето тѣло. И сѣ противъ него говорятъ хората и сѣ него наказватъ; всички казватъ, че то е криво. Че е тѣлото виновно. Единъ се напилъ въ кръчмата и казалъ: „Не давайте на коня да яде“; той грѣши, а наказва коня. Не прѣзирайте тѣлото и не смѣсвайте плътта съ вашитѣ желанія, съ вашитѣ похоти. Отъ тѣхъ трѣбва да се отречете, а не отъ плътта, защото то значи да се отречете отъ всички мисли и дѣла, които ставатъ чрѣзъ нея. И не бива да измжчвате вашето тѣло — този храмъ, който Господь е създалъ. Слѣдователно, къмъ вашето тѣло трѣбва да бждете много снизходителни, защото, докато то е здраво, можете да работите.

Сега, Христосъ, като казва „тѣхнитѣ ангели“, подразбира ония умни същества, които държатъ сметка за нашитѣ постѣпки. Това, което наричаме „съвѣсть“, то сж тия ангели, които живѣятъ въ насъ и които отбѣлѣзватъ всѣка наша постѣпка, добра или лоша, и които казватъ: „Ти направи добръ“ или „ти направи злѣ“ Обидишъ нѣкого, ангелътъ му ти казва: „Твоята постѣпка не е права“. Ти почнешъ да се извинявашъ: „Ама, извини, малко бѣхъ нервенъ, неразположенъ, такива сж условията“. Че си въ такова състояние, това нѣма нищо общо съ правилото, че не бива да прѣзирашъ тѣзи малкитѣ, върху които почиватъ Божественитѣ закони.

Тия малки работи по нѣкой пжтъ причиняватъ и голѣми ползи и голѣми врѣди. Единъ вълкъ разправялъ, че билъ юнакъ и че между животнитѣ той билъ царь; лисицата му рекла: „Не се хвали толкова, защото, ако комаръ влѣзе въ твоя носъ, ще те ужили, и нищо не можешъ му направи“. — „Като духна съ носа, ще изхвъркне“, отговорилъ вълкътъ. Единъ день влѣзълъ комаръ въ носа му, ужилилъ го, внесълъ зараза, и вълкътъ умрѣлъ. И въ нашия животъ често малкитѣ причини въ едно или друго отношение може да съдѣйствуватъ на нашето развитие, но може и да ни спънатъ. Причинитѣ, които ни правятъ добри и лоши, не сж сами по себе лоши; лошо е тѣхното употребление. Вземете за примѣръ въздуха: ако го поставите въ дробоветѣ, ще прѣчисти кръвта, и ще бжде човѣку приятно отъ това прѣчистване; но ако го поставите въ стомаха, ще образува коремоболие — едно и сжщо нѣщо въ двата случая про-

извежда двѣ тъкмо противни дѣйствия. Ако вземете да внесете въ стомаха вжгленъ въ разтворено състояние, ще причини приятностъ, но, ако го поставите въ дробоветѣ, той ще отрови. Слѣдователно, подѣ тия малки нѣща, за които говори Христосъ, че не бива да ги прѣзираме, Той разбира цѣлокупния човѣшки животъ, съ който ние сме тѣсно свързани. Напр., ако бихъ ви попиталъ: можете ли да кажете какъ сж се сформирали вашето тѣло, вашето сърце, вашиятъ умъ, можете ли да кажете, какъ сж станали тия нѣща? Първоначално човѣкъ, когато се е появилъ на земята, не е билъ грамаденъ, а микроскопиченъ, но при извѣстни условия се е развилъ и е станалъ човѣкъ, който е сега милионъ лжти по-грандиозенъ, отколкото е билъ. Неговата сила първоначално е била скрита въ зародишъ. Така, и въ съврѣмения нашъ животъ мисълта съдържа велика Божествена основа, и, ако тя падне на добра почва, може да възроди нашия животъ. Туй, което ние наричаме „възраждане“, сжществува като законъ на духа. Той е онзи вжтрѣшенъ Божественъ процесъ, който въздига и обновява човѣшкото сърце, човѣшкия умъ, човѣшката душа, човѣшкия духъ. Това е процесъ на възлизане отдолу нагорѣ. И въ този Божественъ стремежъ се изработва нашето повдигане, избавление и спасение. Ето защо всички сжщества, отъ най-голѣмитѣ до най-малкитѣ, се стремятъ да се обновятъ, да се повдигнатъ, и въ младостта се крие процвѣтѣването на човѣшката душа.

Когато говоримъ, че трѣбва да бждемъ снизходителни къмъ малкитѣ, то произхожда отъ принципа да не огорчаваме Господа, защото, когато огорча-

ваме единъ човѣкъ, не огорчаваме собствено него, а Господа, Който е въ него. Па и когато правимъ добро, ние помагаме на Господа. Когато помогнемъ нѣкому, и неговиятъ ангелъ, който е на Небето, ще бжде въ наша услуга. Слѣдователно, ако искаме да имаме приятели на Небето, трѣбва да слугуваме на малкитѣ, и тѣхнитѣ бащи, ангелитѣ на Небето, ще ни приематъ въ своя домъ и ще ни нагостятъ, ще бждемъ като у дома си. Услуга за услуга, любовъ за любовъ — така е свѣтътъ.

Сега, знаете ли защо Христосъ се е обърналъ съ тази мисль къмъ Своитѣ ученици? Прѣзирането — туй състояние трѣбва да изпждите изъ своята душа. Напр., срѣщате единъ човѣкъ, когото не познавате; въ васъ се заражда прѣзрѣние; че той, може би, стои по-долу отъ васъ; ако само констатираме невѣжество и му помогнете, то е друго, но, ако го прѣзрете, внасяте отрова. Отъ прѣзрѣнието се е родилъ съврѣмениятъ аристократизмъ, каститѣ — едни благородни, други неблагородни, едни богати, други сиромаси. Ако разбираме отношенията на нѣщата, ще видимъ, че не трѣбва да ни е срамъ отъ бѣднотията, защото тя е служба, дадена намъ да я носимъ: трѣбва да бждемъ малки, трѣбва да бждемъ бѣдни, за да станемъ богати. То сж два противоположни полюса, между които именно лежи развитието. И всѣкога движението е отъ по-голямитѣ къмъ по-малкитѣ, сир. Господъ всѣкога се стреми къмъ дребнитѣ, Той не се занимава съ велики работи. Той е направилъ свѣта, но управлението на цѣлия свѣтъ не Му прави толкова удоволствие, колкото, когато се занимава съ дѣцата. Неговата работа е, когато види хората, че грѣшатъ, да ги учи, и съ това Той дава и намъ примѣръ, да не

прѣзираме малкитѣ, а да ги търпимъ и да ги поучаваме — това е нашата почивка. Когато учителътъ се занимава съ своитѣ ученици, това му прави удоволствие, и той похвалява ученицитѣ, когато се учатъ. Светиитѣ, свещеницитѣ се занимаватъ съ грѣшницитѣ, за да ги обърнатъ къмъ Господа, И задачата на всинца ни е да обърщаме погледъ къмъ слабитѣ хора и къмъ дребнитѣ нѣща. Когато нѣкой каже: „Не мога да си почина“, азъ разбирамъ, че той се занимава съ голѣми работи, съ голѣми мисли. Какъ ще си почине, ако си тури на гърба тежка за сидитѣ му раница — отъ 10, 20, 50 кгр. злато? Като остави въ раницата само единъ наполеонъ, ще види какъ ще си почине. И сега Господъ идва да каже: „Долу раницитѣ!“ — да освободи свѣта отъ тѣхъ; долу оржията, които разрушаватъ умоветѣ ви и сърдцата ви, всички трѣбва да станете като дѣца: да не прѣзирате малкитѣ работи, които Азъ съмъ създалъ. Господъ иска да повърне хората къмъ онова чисто първоначално състояние, което хората наричатъ подивяване, но което въ сжщностъ не е подивяване. Азъ желая хората така да подивяватъ, „Дивъ“ на санскритски значи „чистъ“, Нека станемъ чисти и се приближимъ къмъ Бога, вмѣсто да огрубѣваме и да ставаме зли. Бихъ желалъ цѣлиятъ свѣтъ день по-скоро да подивѣе, да стане чистъ, благороденъ, да не прѣзира малкитѣ нѣща, които Богъ обича, и да тури любовта, правдата, мъдростта, истината и силата на онова високо мѣсто, на което тѣ трѣбва да стоятъ, Тамъ е спасението.

(Бесѣда, държана на 3, августъ 1914 г. въ София).

„Миръ вамъ!“

„А вечеръта въ тоя день, първиятъ на седмицата, когато вратата на изшата, дѣто се бѣха събрали ученицитѣ Му, стояха затворени, поради страхъ отъ Иудеитѣ, дойде Исусъ, застана посрѣдъ и имъ каза: „Миръ вамъ“!).

Безсмъртие — това е стремѣжъ на човѣшката душа, идеалъ, къмъ който тя се стреми и желае всекогда да го осъществи. Човѣшката душа живѣе на земята, за да намѣри пътя на безсмъртието. Безсмъртието се урегулирва отъ единъ великъ Божественъ Законъ, законъ, който човѣкъ трѣбва да проручи и приложи въ всички области на своя животъ. И въ този смисълъ ние трѣбва да се учимъ постоянно, да намѣримъ ония условия, при които безсмъртието може да съществува. Човѣкъ може да бжде базсмъртенъ и да изгуби своето безсмъртие, може да бжде смъртенъ и да придобие безсмъртие. Смъртъ и безсмъртие — това сж двѣ положения. На наученъ езикъ — безсмъртието е равновѣсие на нѣщата, на силитѣ, които дѣйствуватъ въ природата. Смъртъта е изгубване на това равновѣсие. Безсмъртието заключава въ себе си съединение, хармония; смъртъта — разединение, несъгласие, дисхармония. Когато хората желаятъ без-

1) Ев. Иоанъ 20: 29

смъртие, трѣбва да знаятъ какво именно то съдържа въ себе си. Когато влѣзете въ една съвременна концертна зала, за да послушате единъ симфонически оркестъръ, ако имате тази способностъ да наблюдавате, вие ще видите, че най-първо, когато дойдатъ свирачитъ съ своитъ инструменти, които сж повече струнни, тѣ ги изваждатъ изъ кутиитъ, слѣдъ това почватъ да нагласяватъ цигулкитъ, да опрѣдѣлятъ тоноветъ на жицитъ, които сж опнати нѣкои повече, други по-малко. Въ това нагласяване има извѣстно съотношение. И слѣдъ като нагласятъ инструментитъ по извѣстни тонове, тогава взематъ лжка и започватъ да свирятъ. Знаете ли колко време трѣбва на единъ цигуларъ, за да може да влѣзе въ единъ симфонически оркестъръ, за да може да владѣе своя инструментъ, своя лжкъ? Най-малко трѣбва да посвети 12 години на специално обучение. У насъ обикновено казватъ, че онзи, който свири на цигулка, е циганинъ, — такова е прозвището на цигуларитъ. Но въ този инструментъ има извѣстна емблема. Можемъ да кажемъ, че цигулката е най-съвършениятъ инструментъ, който отъ 300 години, откакъ великиятъ майсторъ Страдивариусъ го е направилъ, не е прѣтърпѣлъ измѣнения, защото почти е достигналъ своето съвършенство. Цигулката мога да уподобя на човѣшката душа: въ нея има четири струни и единъ лжкъ. Цигулката — това е човѣшката душа; струнитъ — това сж четиритъ човѣшки темперамента. Човѣшката воля можемъ да смѣтнемъ за лжкъ. Единъ цигуларъ, когато отиде да си купи струни, ще каже: „Дайте ми еди-коя струна — ми, ла, ре или солъ“ и, когато се завърне въ кѣщи,

той знае кждѣ да тури всѣка отдѣлна струна. Въ човѣшкото естество има, казахме, четири темперамента — холериченъ, флегматиченъ, сангвиниченъ и нервенъ — това сж четири състояния у човѣка. Тѣ съотвѣтствувамъ на човѣшката душа, умъ, сърце и животъ. Това сж четири главни струни, които трѣбва да знаемъ какъ да навиваме и отпущаме. И, когато нагласяваме своя умъ и своето сърце, трѣбва да знаемъ да ги нагласяваме на единъ и сжщъ тонъ. Въ цигулката четиритѣ жици сж нагласени на четири различни тона, като между всѣка жица има сжщо четири различни тона, сир, всѣка послѣдующа жица е съ четири тона повисоко стегната отъ прѣдидущата. Като нагласите цѣлата цигулка, имате $4 \times 4 = 16$ тона, стжпала, по които струнитѣ сж нагласени. Когато цигуларьтъ нагласи своята цигулка, взема лжка и започва да свири. И цигулката е именно единствениятъ инструментъ, на който се свири на кръстъ, инструментъ, който образува най-приятната музика, който съ тоноветѣ си най-много се приближава до човѣшкия гласъ. Слѣдователно, когато нагласите вашата цигулка и вземете лжка, вие образувате онзи кръстъ, отъ който сега се плачете и казвате: „Защо, Господи, ни даде този тежъкъ кръстъ!“ Азъ ви казвамъ, че Господъ ви е далъ единъ прѣкрасенъ инструментъ, но не знаете какъ да го нагласявате, и поради това го носите на гърба си като тежъкъ товаръ. Снемете го и почнете да го нагласявате да свири. И когато апостолъ Павелъ казва: „Азъ ще се похваля съ кръста“, какво вие подразбирате? Азъ виждамъ навсѣкждѣ хора, които носятъ тия кръстове, виждамъ ги по черквитѣ и навсѣкждѣ, но не съмъ

видѣлъ човѣкъ да свири на кръста си. Влѣзете въ концертна стая и виждате, че на свиренето на кръстъ хората ржкоплѣскаатъ, безъ да мислятъ, че и тѣ иматъ кръстове, страданията, че и тѣ свирятъ.

Но най-важното въ това свирене на кръстъ е пазенето на тактъ. Като вдигне капелмейсторътъ своята пръчица и замаха съ нея, всички трѣбва да внимаваатъ и да се ржководятъ отъ него. И движението на лжковетъ ни причинява извѣстна приятностъ, защото лжковетъ вървятъ по извѣстно правило. Та, когато дойдемъ до дълбокия вжтрѣшенъ смисълъ на живота, когато нагласимъ неговитѣ струни — умътъ, сърцето, душата, живота, и като впрегнемъ въ работа лжка — човѣшката воля, чрѣзъ Духа на Капелмейстора, Който ще вдигне Своята пръчка, ние ще създадемъ най-приятната музика въ живота си. Забѣлжете, че кръстътъ е велико благословение, съ което Господъ ни посѣщава на земята: отъ него излиза най-великата симфония, музика, пѣние, което се нарича спасение. Въ такова пѣние е спасението. Когато Христосъ страдаше на кръста, ангелитѣ горѣ, на Небето, не плачеха, а пѣха. Всички затворници въ ада се радваха, че иде тѣхниятъ Спасителъ. Сжщо и когаго Той се роди на земята, ангелитѣ дойдоха да извѣстятъ идването Му пакъ съ пѣние. Значи, когато се създаваше този Инструментъ, тѣзи Струни, този Лжкъ на нашата вѣра, ангелитѣ пѣха горѣ, на Небесата. Свърѣмениятъ християнинъ казва: „Горко ни! Земята е плачевенъ долъ, животътъ е брѣме, нѣма смисълъ“. За глупавитѣ хора, които не знаятъ и не желаятъ да свирятъ, които не знаятъ да стѣгатъ своитѣ струни, които не слушатъ Капел-

мейстора, за тѣхъ, наистина, животътъ е безъ смисълъ; но за онѣзи, които могатъ да нагласятъ своята цигулка и да свирятъ, за тѣхъ животътъ има голѣмъ смисълъ. И цигуларитѣ, които свирятъ тъй приятно, получаватъ много голѣма плата — по 4—5—6—700, 1000 лева на мѣсець, само като движатъ своя лжкъ. Христосъ често дохожда при васъ и пита: „Знаете ли да свирите?“ Когато азъ питамъ човѣка: „Знаещъ ли да страдашъ?“ подразбирамъ: „Знаещъ ли да свиришъ?“ Не искашъ да страдашъ значи — ти не искашъ да свиришъ. Онѣзи, които не знаятъ да свирятъ, сж мрачни; въ тѣхъ нѣмамъ надежда. Казватъ: „Човѣкъ, който пѣе, свири, зло не мисли“. Човѣкъ, който страда, значи — той пѣе и свири въ живота и се спасява. Цигуларь, който свири, гладенъ остава ли? Който не знае, ще проси. Който знае и седне нѣкъждѣ да свири, той получава заплата отъ хората. Който знае да страда, той гладенъ никога нѣма да остане. И забѣлѣжете, хората всѣкога се притичатъ да помогнатъ на оногова, който страда, тъй както даватъ на цигуларя. Когато азъ остана да послушамъ какъ нѣкой свири, а другитѣ гледатъ само лжка какъ се движи, азъ чувамъ и гласа на цигуларя и виждамъ да-ли той се е научилъ да свири или сега се учи. Ако се учи, той е новакъ, сега му прѣподаватъ уроци, но слѣдъ 12 години той ще бжде въ симфоническия оркестъръ, и тогава вие ще плащате скжпо за единъ билетъ, да го слушате...

Сега, когато ние научимъ този великъ законъ, да пѣемъ и да свиримъ, казано на модеренъ езикъ, или да страдаме, въ християнски смисълъ казано, — тия думи за менѣ иматъ едно и сжщо значение

— чръзъ страданието ние ще се доберемъ до онзи великъ законъ, безсмъртието — въ него е всичката хармония, въ него нѣма дисхармония. Христосъ, Който иде на земята, иде да научи хората какъ да пѣятъ и свирятъ. Той ще ви научи какъ да стѣгате струнитѣ на вашата душа. — Струната на душата е ми, най-горната струна, на ума — ла, на сърцето — ре, на живота — солъ. Ето първиятъ урокъ, който ще ви даде Христосъ. Много пжти се питатъ хората: „Защо Господъ ми е далъ това калпаво сърце?“ Да-ли сърцето е калпаво или ти си калпавъ! Казватъ: „Защо Господъ ми е далъ този глупавъ умъ?“ Умътъ ли е глупавъ или ти си глупавъ! „Защо е далъ Господъ този безсмисленъ животъ?“ Да-ли животътъ е безсмисленъ или ти не знаещъ защо е. Страданията — това сж законитѣ, чръзъ които Господъ дѣйствува за нашето развитие. Ние трѣбва да пѣемъ и свиримъ — да чувствуваме и мислимъ. Да мислишъ значи да свиришъ; да чувствувашъ значи да пѣешъ. Сега, ако двама съсъди нагласятъ цигулкитѣ си и почнатъ да свирятъ, ще бжде много приятно. Азъ прѣди година посѣтихъ една фамилия; бащата, майката, синътъ, дъщерята — всички свирѣха; бащата взелъ цигулката, синътъ — баса и т. н.; всички иматъ съ какво да се занимаватъ. Повечето съврѣмenni хора, мжжътъ, жената, дѣцата, не знаятъ да свирятъ и, като не вършатъ друго, почватъ да се биятъ. За тѣхъ, разбира се, животътъ е безсмисленъ. Христосъ казва; нагласете вашитѣ цигулки, теглете вашитѣ лжкове, научете се да свирите; като се съберете вечерно врѣме, вземете да свирите или пѣете подъ тактъ една пѣсень, че послѣ

друга, трета, четвърта. Нахранете се, почнете пакъ. Легнете да спите; на другия день хайде пакъ на работа въ живота.

Сега, ще кажете: „Каква свръзка има това съ Христовото възкресение“? Съврѣмениятъ християнинъ разисква въпроса за възкресението и казва: „Когато отида на Небето, тогава ще се науча на всичко“. Това е за онзи свѣтъ. Ами за този свѣтъ какво трѣбва да правимъ? Тамъ е нелогичността въ разсужденията на хората. За този свѣтъ сме много умни, но за онзи не. Когато единъ момъкъ иска да учи въ единъ университетъ, може ли да хвъркне и да влѣзе направо отъ кѣщи въ него? Трѣбва първо да прѣмине прѣзъ забавачницата, послѣ прѣзъ отдѣленията, класоветѣ на гимназията, да се подготви да разбира висша наука, че тогава да влѣзе въ университета. Сега, защо ни е пратилъ Господъ на земята и какво е тя? Това е забавачница, отдѣления на едно училище, които трѣбва да прѣминемъ. Ако не ги свършимъ, какъ ще влѣземъ въ класоветѣ? Като отидемъ на онзи свѣтъ, мислите ли, че ще ни приематъ въ класоветѣ? Не, по никой начинъ. Думата „възкресение“ заключава една велика идея въ себе си. Тя съдържа Божествени тайни. Да възкрѣснешъ — това значи да бждешъ господарь на всички елементи, на всички сили, на всички мисли, на всички желания, на всички свои дѣйствия. И какъ човѣкъ може да възкрѣсне, когато не е господарь на всички тия нѣща? Когато васъ една жаба, едно змийче може да уплаши, какъ вие се готвите за възкресение? Когато вие на земята не можете да понесете най-малката мжка и да послу-

жите на Господа, какъ можете да възкръснете? Ако единъ цигуларъ трѣбва да иждиви 12 години постояненъ 1—10-часовъ трудъ на день, за да се научи да свири, ние, християнитѣ, колко трѣбва да свиримъ, за да се научимъ на Христовото възкресение? Една отъ слабоститѣ на съврѣменната црква е, дѣто мисли, че всичко съ даръ може да се получи. Господъ може да ни даде цигулка, струни, лжкъ даромъ, и учитель може да ни хване и за него да плати, но ние ще трѣбва да иждивяваме на день 10 часа, да се научимъ да свиримъ — упражнението трѣбва да бжде отъ насъ. И онзи, който не може да се упражнява така, той е човѣкъ лѣнивъ, неспособенъ, той не е достоенъ за Царството Христово.

Когато Христосъ казва на своитѣ ученици: „Миръ вамъ!“, ако бихъ ви изтълкувалъ тази фраза въ нейния широкъ смисълъ, то значи сжщото както, когато капелмайсторътъ вземе нѣкоя симфоническа ария, махне съ пръчката и всички изеднѣжъ слушатъ и започнатъ да свирятъ. Когато и Христосъ казва: „Миръ вамъ!“, всѣки трѣбва да се приготви съ своята цигулка, съ своя лжкъ и да слуша този Божественъ тактъ, който отъ една край на свѣта до другия постоянно се движи. Всички хора пѣятъ и свирятъ прѣдъ Господа. Той ги инспектира. Онзи, който не се е научилъ да пѣе, криви си устата. Плаченето — това е криво пѣене. Въ смѣха устата се издигатъ малко нагорѣ, а при плача се накривяватъ надолу. Онзи, който плаче, е младъ, още не се е научилъ да пѣе И тъй, плачътъ е криво пѣене, което, впрочемъ, е подготовка за добро пѣене. Не е

лошо да плачешъ, защото слѣдъ врѣме този плачъ ще се прѣвърне въ много хубаво пѣене. Ама горко е на човѣка. Ще бждемъ снисходителни: той ще се научи да пѣе.

Съ тази нова енергия, която Христосъ внесе въ свѣта съ Своего възкресение, показва пътя на туй Божествено изкуство — спасението. И затова именно трѣбва да изучавате Евангелието усрѣдно. Вие казвате: „Това не разбирамъ, онова не разбирамъ, туй е потрѣбно, онуй не е потрѣбно, това е право, онова не е право“. Питамъ кое е право? Нѣкои хора не искатъ да страдатъ, не искатъ да пѣятъ, други не искатъ да работятъ. Какво искатъ, тогава? Плачътъ е едно упражнение; той е прѣминаване къмъ пѣене. Мотиката и тя сжшо има своя тонъ. Да работишъ съ мотика, да я вдигашъ и слагашъ — това значи да биешъ тжпанъ. А трѣбва да се бие тжпанътъ. Вдигашъ брадва и я слагашъ — това сж звѣнциѣ въ една музика. И когато вдигашъ мотиката и копаяшъ, и тогава трѣбва да мислишъ, трѣбва да си казвашъ: „Господарѣтъ ме гледа — трѣбва да зная ритмически да слагамъ тази мотика“. Сѣчи дърва, но ги сѣчи по всички правила на изкуството. Ние казваме: „Това е безсмислено, онова е безсмислено“. Че, тогава, кое има смисълъ въ живота? Най-малкиѣ нагледъ работи, на които отдаваме най-малко значение, иматъ най-голѣмо съдържание въ себе си.

Възкресението е единъ процесъ, който Духътъ Божи извършва въ нашия животъ, единъ великъ процесъ, чрѣзъ който Богъ възстановява тази първоначална хармония. Единъ день, когато вашитѣ уши се отворятъ и почнете да слушате малко по-

вече и по-отдалечъ, отколкото сега слушате — сега тѣ сж много дебели, нѣмате даже музикална способностъ, схващате само най-грубитѣ тонове — вие ще забѣлѣжите, че въ цѣлата вселена се движатъ извѣстни тонове, които прѣдметитѣ — изворитѣ, дърветата, листата — издаватъ, и ще чуете велика музика, която се разнася отъ единъ край на свѣта до другия, и тогава ще разберете вжтрѣшния смисълъ на живота. И Христосъ чрѣзъ Своего възкресение иска да ви въведе въ тая концертна зала. Той ще плати за васъ, ще ви даде по единъ билетъ, но ще имате ли ухо да разберете тази Божествена музика, когато влѣзете въ онази зала и видите онзи концертъ, онова свирене? Това е вжтрѣшниятъ дълбокъ смисълъ на Христовото възкресение. Това е животътъ, който се развива между ангелитѣ, отъ най-низшитѣ до най-висшитѣ. Навсѣкждѣ въ свѣта има туй Божествено проявление, и, понеже не можемъ да намѣримъ тази вжтрѣшна връзка, ние считаме, че между всички явления нѣма връзка. И когато чуете думитѣ: „Миръ вамъ!“ трѣбва да сте готови, какво ще ви заповѣда Капелмейсторътъ да свирите — да пѣте ли или да ялачете. Когато Господь вдигне Своята пръчка и каже: „Миръ вамъ!“ мжжътъ, който не знае да пѣе, почва да вика, и неговото пѣние вече се нарича биене. И той бие тжпана, но го бие накриво. Жената, и тя по нѣкой пжтъ бие накриво тжпана. Господь казва: „Ти не си научилъ да биешъ тжпана, еди-кой тонъ не вземашъ вѣрно, не си оправилъ гласа си, нагласи, постегни малко струнитѣ на своя животъ, на своята душа“. Пакъ каже: „Миръ вамъ!“ и започвате да

свите. „Чакай! прѣститѣ не слагашъ правилно на цигулката“ -- пакъ, ще те спре. Ще кажешъ: „Омръзна ми вече!“ Но трѣбва да разберешъ, че изкуство се придобива съ голѣмо търпѣние и трудолюбие и че за мързеливитѣ нѣма Небе. Затуй Господъ казва: „Ако не станете възприемчиви като дѣцата, нѣма да влѣзете въ Царството Небесно“; защото дѣцата иматъ желание да изучатъ нѣщата, а възрастнитѣ казватъ: „Намъ това не ни трѣбва, онова не ни трѣбва“, и най-послѣ се прѣгърбятъ надолу, станатъ като въпросителна, земята ги привлича и ги заравятъ въ нея. Господъ казва: „Понеже тази цигулка не е хубаво направена, турете я долу, пакъ наново да се направи“ Ще я сглобятъ пакъ, и ще излѣзе наново въ свѣта, за да започне пакъ да се учи — Господъ е рѣшилъ всѣки отъ васъ да се научи да пѣе и свири. Той не иска на Небето дѣца, които не искатъ да се научатъ да пѣятъ и свирятъ. И апостолъ Павелъ казва, че се прѣнесълъ на третото небе и чулъ нѣщо, което не може да се изкаже съ човѣшки езикъ. Той е чулъ пѣене и свирене. Иоанъ сжщо е казалъ, че е чулъ пѣене и свирене.

Тази е мисълта, която искамъ да ви оставя. Знаете ли кой е основниятъ тонъ на вашата душа? Знаете ли да нагласявате вашата цигулка? Научете се да я нагласявате. Всѣка сутринъ, като станете, нагласете вашата нервна система. Малко сте разсърдени, тревожни — това показва, че цигулката ви не е нагласена. Спрете се, нагласете я. И така, като я нагласявате постепенно, вашитѣ тревоги ще изчезнатъ. Какъ ще нагласите вашата нервна система? Ще отидете да се помолите — молитвата,

това е нагласяване. Нѣкои питатъ: „Защо трѣбва да се молимъ?“ Да нагласите цигулката си. Щомъ така нагласите цигулката си, ще кажете на Бога: „Моята цигулка е нагласена“, и Господъ ще ви каже: „Започнете работата на деня“. И мирътъ ще влѣзе посрѣдъ васъ, и работата ви ще спори. И жената нѣкой день не нагласява хубаво цигулката и почне да бие ту това, ту онова дѣте; разбира се, тоя день музиката не върви добрѣ. Казва: „Защо ми даде Господъ тия дѣца? Колко сж опачни!“ Да-ли дѣцата сж опачни или майката, то е въпросъ. Другъ день, когато е нагласена цигулката, всичко върви добрѣ, а дѣцата сж сжщитѣ. Та има нѣщо разгласено. Затуй, първото нѣщо, което трѣбва да правимъ сутринъ, е да се молимъ — да нагласимъ своя умъ, своето сърце, своята душа, своя животъ, и така да се явимъ прѣдъ Бога на работа. Да бждемъ благодарни и да кажемъ: „Ние днесъ научихме хубаво урока си по пѣние и свирене, и нашиятъ Татко, като се върне, ще бжде благодаренъ отъ насъ“. Христосъ е дошълъ да види какъ пѣемъ и свиримъ на земята. Той е прикованъ на кръста, и 500 милиона хора днесъ пѣятъ и свирятъ на този кръстъ, който, откакъ е дошълъ, е далъ свършената цивилизация.

И тъй, Християнството е Божествена музика, Божествено пѣние. Научете се да пѣете и свирите на него; добрѣ нагласете цигулките си, правилно движете лжка си и слушайте заповѣдитѣ на Капелмейстора. Всичкиятъ свѣтъ ще върви по този Божественъ законъ, и вие ще се пригответе за другия свѣтъ, за другия животъ, който иде.

(Бесѣда, държана на 11. септемврий 1914 г. въ София).

Необходимостта да познаваме Бога.

„А вѣченъ животъ е това, да познаватъ Тебе, Единаго Истиннаго Бога, и пратения отъ Тебе Исуса Христа !)“

Животътъ е най-естествениятъ и най-силенъ стремежъ на човѣшката душа; той е богатството, което тя желае да припечели. Този стремежъ съществува не отсега, а отъ хиляди и милиони години, и то не само въ човѣка, но и въ другитѣ млѣкопитающи, въ птицитѣ, въ рибитѣ и дори въ растенията. Различие има само въ методитѣ за добиване на живота у тия разни същества.

Да додемъ до човѣшкия стремежъ къмъ животъ — той засѣга насъ, важенъ е за нашето развитие. Вие влизате, напр., въ едно музикално училище, не само да слушате, но и да се учите. Даватъ ви цигулка, даватъ ви лжкъ, поставятъ ви струни на цигулката, научаватъ ви какъ да я нагласявате; даватъ ви учителъ да ви учи на основнитѣ правила на музиката, и почвате да упражнявате вашия умъ, вашитѣ ржцѣ, вашитѣ прѣсти. И по тоя начинъ, съ течението на врѣмето, вие усвоявате изкуството на единъ отличенъ виолонистъ. По сжщия законъ Господъ иска да ни научи

1) Ев. Иоанъ 17:3.

да усвоимъ метода, начина да придобиемъ живота. Човѣкъ е притежавалъ нѣкога вѣченъ животъ, но го е изгубилъ. Изгубилъ го е по една проста причина, и сега се стреми да изправи своята грѣшка. Тази негова грѣшка е причинила смъртта, и само когато човѣкъ е почналъ да изпитва постоянното разрушение на своята душа, на своя умъ, на своето сърце, на своя организъмъ, на всичко онова, което гради, само тогава той е разбралъ какво нѣщо е изгубилъ.

Въ първата глава на Битието се казва, че Богъ поставилъ човѣка въ рая и му казалъ да обработва и да използва всичко въ него, но му запрѣтилъ да се докосва само до едно дърво—дървото за познаване доброто и злото. Обаче, човѣкъ поискалъ да направи единъ малкъ опитъ на непокорство, и съ този опитъ започнала по-напрѣдъ жената. Казва се въ тази глава, че змията се увидя около дървото на познанието и почнала разговоръ съ Ева, като ѝ зададе въпроса: „Какъ така, вие като сте господари на рая и се ползвате отъ всички райски дървета, да не се ползвате и отъ дървото, което крие въ себе си велика тайна?“ Жената запитала отъ своя страна: „Каква тайна?“ — „Ако ядете отъ това дърво, ще имате познанието на Бога, ще знаете защо живѣете, ще познавате доброто и злото, ще бъдете много силни на земята, тъй както Богъ е силенъ“. И въ жената се заражда тогава тщеславие, и тя си казва: „Да стана като Бога — това е моето горещо желание“ и откъсва отъ запрѣтения плодъ, вкухва отъ него и сетнѣ отива и убѣждава мъжа си, та и той вкухва. И вслѣдствие на това, Писанието казва, двамата оголѣли — видѣли се голи. Кога

хората оголѣватъ? Нѣкой богатъ баша умира и оставя на сина си пари, чифлици и гори. Синътъ се запознава съ другари, тръгва по разходки и веселби, изхарчва всичко и оголѣва — оголѣва не туку-тъй, а отъ ядене, пиене и лѣнность. Това ни навежда на мисълта, че Адамъ и Ева сж яли дълго врѣме отъ това дърво и почватъ да залагатъ рая, и тогава Господъ имъ казва: „Какво залагате, вашъ имотъ ли е това? Скоро вѣнъ! Отсега нататкъ съ трудъ и потъ на челото ще изкарвате прѣхраната си, за да се научите на този великъ законъ — да оцѣнявате живота, който ви давамъ“. Човѣкъ лесно може да обѣднѣе. Единъ американски милионеръ, бащата на когото оставилъ двайсетина милиони долара наслѣдство, ималъ слабостъ къмъ цвѣтята и започва да събира разни цвѣтя изъ всичкитѣ крайща на земята; пращалъ дори специална експедиция за нѣкои особено рѣдки цвѣтя; слѣдъ нѣколко десетки години изхарчилъ всичко, каквото ималъ, и, когато умрѣлъ, трѣбвало да го погребатъ на общински разноси.

Но вие ще попитате: „Какъ човѣкъ може да изгуби своя животъ?“ Ще ви кажа какъ. Имате синъ, здравъ и читавъ, свършилъ въ странство, но се заражда въ неговия умъ да стане великъ, славенъ, да има Св. Георгиевски кръстъ; той казва: „Азъ ще отида да се бия за слава“ и отива; единъ куршумъ го ударва; приема славата, но изгубва живота си. Адамъ и Ева сж пожелали такъвъ единъ кръстъ, и Господъ ги пратилъ на бойното поле. Излизатъ отъ рая, отиватъ да завладѣятъ свѣта, но изгубватъ вѣчния си животъ.

Сега да се върнемъ къмъ Христовата мисль. Да харчимъ пари, да изгубимъ живота си — знаемъ, но да спечелимъ живота — не знаемъ. Христосъ е дошълъ тъкмо да ни научи какъ да спечелимъ изгубения животъ. Ще развия именно тази мисль прѣдъ васъ. Христосъ казва: „Азъ съмъ животътъ“. По какво се отличава животътъ отъ другитѣ сили? Той е една сила, която строи, въздига, съединява, обединява, дава радостъ и веселие на човѣшката душа. Въ послѣдния стихъ отъ главата, която ви прочетохъ, сж важни три думи: „животъ“, „познание“ и „Богъ“. Животътъ е цѣлътъ, къмъ която се стремимъ, познанието е методътъ за постигането на тая цѣль, а Богъ е срѣдата или условията, отъ които можемъ да черпимъ тоя животъ. Този въпросъ има двоякъ смисль: азъ мога да развия прѣдъ васъ неговата чисто философска страна, мога да ви обясня неговия биологически произходъ, неговата физиологическа или психическа проява и т. н., но това нѣма да ви ползува, тъй както ако на единъ гладенъ човѣкъ не му дамъ хлѣбъ да яде, а почна да му разправямъ: какъ е приготвенъ хлѣбътъ, отъ какво брашно е направенъ, коя жена го е замѣсила, какъ го е пекла, какви елементи той има, какъ сж ги намѣрили химицитѣ въ лабораторията и т. н. Човѣкътъ казва: „Азъ съмъ гладенъ, дай ми да ямъ. Че жена го е мѣсила, не ми трѣбва да знамъ. Че има такива или онакива елементи, сжщо не искамъ да зная. Единственото нѣщо, което ме интересува сега, е да се нахраня, че слѣдъ това ще мога да те слушамъ да ми приказвашъ за тия работи“. Та и ние ще кажемъ сега на философа: „Не искаме да знаемъ отъ какви

елементи е съставенъ животътъ, какъ и отъ какво е той замѣсенъ, какъ е произлѣзълъ; искаме да се нахранимъ, да ядемъ отъ вѣчния животъ, че послѣ можемъ да разискваме съ васъ, колкото врѣме щете, върху тия нѣща; сега искаме да се избавимъ отъ тази смъртъ“. И мисля, че това е правилното разрѣшение на въпроса.

Какъ можете да придобиете вѣчния животъ? Вие не сте още живѣли. Вие мислите, че живѣете и казвате: „Азъ живѣя“. Вие, наистина, имате животъ, но той не е вашъ; той е животъ заложенъ; утрѣ ще се яви онзи, на когото дължите, ще прѣдстави полицата за дълга ви, ще ви тури въ затвора и ще вземе живота ви. Ще ви сложатъ на носилка, и попътъ просто ще доде да потвърди присждата, като ви прочете една заукойна молитва, да ви помене Господъ въ Своего Царство, сир. да бжде милостивъ къмъ васъ; слѣдъ това, пѣвцитѣ ще изпѣятъ установената пѣсень и ще ви заровятъ. Какво е това да заровятъ човѣка? То значи да го затворятъ долу въ тъмницата, за да изплати своя дългъ. Всѣки, който, вмѣсто да отиде да изплати дълговетѣ си, отива да търси Георгиевски кръстъ, бива заравянъ въ земята, да изплати първомъ своя дългъ, да се научи да придобива своя животъ. Всички хора плачатъ, когато умре нѣкой тѣхенъ близъкъ; но плачъ не спасява: онзи, който има да взема отъ насъ, колкото и да плачемъ, нѣма да се смили, а ще каже: „Плати си дълга“. И смъртътъ, когато дойде, казва: „Азъ не искамъ вашитѣ сълзи, а искамъ да си платите дълга — вие ми дължите“. Сега, необходимо е да знаемъ основния законъ на живота, за да се освободимъ отъ смъртътъ.

Ще ви приведа единъ примѣръ за изяснение на това. Въ врѣмето на българското робство, въ епохата на еничеритѣ, нѣкой си турчинъ даалия, пехливанинъ, завладѣлъ цѣла една мѣстностъ и турилъ цѣлото население въ страхъ и трепетъ. Кого дѣ хване бие, трепе, наранява и убива — съ това той навсѣкждѣ се хвали, че гяуритѣ плаши. Никой отъ мѣстното население не смѣялъ гласъ да издигне, всички се на Бога молѣли отъ това зло да ги избави. Всички мже носѣли бѣлѣзитѣ на турския даалия. Но никой не смѣялъ глава да повдигне. Всѣки отъ страхъ своя яремъ носѣлъ. Единъ день минава прѣзъ това мѣсто младъ български овчаръ, спретнатъ и обутъ, съ кривакъ въ ржцѣ. Влиза въ една гора, съглежда го отдалечъ турскиятъ даалия и му извиква: „Ей гяуръ, стой! кой ти позволи тукъ да минавашъ?“ — „Азъ съмъ чобанинъ, стадо си прѣкарвамъ“. — „Я хвърлай тая тояга“. — „Но азъ ти я нося подаръкъ — тя е пълна съ злато. Моята баба ми каза, че дѣдо ми отъ рая я донесълъ. Тя никога не ме е лъгала и пжтя ми е управляла“. — „Гледай, тоя сѣрсемъ гяуринъ какви глупости говори! Ще ти кажа азъ тебѣ отъ кой рай е излѣзла, отъ вашия или отъ нашия! На нея твоята глава азъ ще набуча“. Обаче, смѣлиятъ овчаръ, съ първия още замахъ сабята на пехливанъ даалия на двѣ строшва; отъ втория замахъ, дѣсната му ржка съвсѣмъ увисва; третиятъ замахъ лѣвия кракъ на двѣ прѣчупва, и пехливанинътъ даалия на земята се срутва. „На-ли ти азъ казахъ, че моята тояга всѣкога право казва, че отъ рая е излѣзла? Засега ти стигатъ тия три думи, които отъ нея научи. Богъ добръ плаща. Втори

пжтъ като мина, моята тояга ми пакъ казва, още три думи ще ти кажа и главата ти ще смажа“. — „Вървамъ, отговорилъ пехливанинътъ даалия, въ своята тояга. Нейнитѣ думи въ живота си ще прилагамъ. Мога ли вече азъ да се противя на такава тояга, която отъ рая излѣзва и всѣкога право казва? Нека отсега нататкъ раята да бжде свободна, такава е волята на Аллаха“.

Привождамъ този поетически разказъ да обясня една истина въ народна форма. Този турчинъ — това е смъртъта. Раята — това сме ние човѣцитѣ. Има ли мѣсто въ свѣта, където този пехливанинъ да не е влизалъ? Има ли домъ отъ него непосѣтенъ? Какво говорятъ кръстоветѣ по гробоветѣ? Всички въ тоя свѣтъ за пехливанина даалия приказватъ, за неговитѣ подвизи майки и бащи говорятъ. Има цѣли томове, писани за неговата история, за неговата сила. Всички една пѣсень пѣятъ — непобѣдимъ е въ тоя свѣтъ нашиятъ пехливанинъ даалия. И ако нѣкой се опита да каже, че е възможно да се освободимъ отъ него, веднага чуваме думитѣ: „Ти лудъ ли си, съ всичкия умъ ли си? Това е невъзможно, ние не върваме; това сж празни думи, глупави фрази, младежки илюзии“. Но достатъченъ е този български младъ овчаръ, съ своята тояга излѣзла изъ рая, която лъжа не казва, съ три удара — срѣщу ножа, въ дѣсната ржка и въ лѣвия кракъ на даалията да опровергае лъжливата теория, че пехливанинътъ даалия е непобѣдимъ. Обаче, трѣбва мжжество, трѣбва воля за такава гигантска борба. Но ще възрази нѣкой и каже: „Азъ не виждамъ какъвъ дълбокъ смисълъ може да има въ тоя обик-

новенъ примѣръ“. Да, вие сте правъ, отъ вашето гледище, понеже не си задавате трудъ да приведете нѣщата въ редъ. Но, ако въ тая формула се крие слѣдната истина, тогава какво бихте казали? Ако именно този младъ овчаръ прѣдставлява разумния непоковаренъ човѣкъ; ако неговата баба прѣдставлява Божествената любовъ, която постоянно говори въ нашата душа, че свободата е човѣшко право; и ако дѣдото прѣдставлява Божествената мъдрость, която изнася тоягата, сир. Божественитѣ закони, и я повѣрѣва въ ржцѣтъ на това разумно същество да брани своята душа отъ заробване; и ако ножътъ прѣдставлява природнитѣ сили въ разрѣзъ на човѣшкия прогресъ; и ако ржката показва покваренята човѣшка воля, а лѣвиятъ кракъ — поквареното човѣшко сърце; — ние мислимъ, че, като се реагира върху тия сили въ дадена посока, можемъ да отстранимъ разрушителнитѣ дѣйствия.

Въ този именно смисълъ трѣбва да се разбиратъ думитѣ: „Който побѣди докрай, той спасенъ ще бжде“. Побѣдата е условие за придобиване на живота. И думитѣ Христови: „По-силниятъ, като влѣзе въ дома на силния и го върже, само тогава може да разграби неговия домъ“ подразбиратъ същата идея. Затова е необходимо онова знание, което може да ни запознае съ законитѣ на тоя процесъ за придобиване на живота. Жена, която иска да изтъче платъ, прѣди всичко трѣбва да знае да опере и изпреди вълната; да приготви своя станъ, своитѣ нищелки, бърдо, ватали и слѣдъ това да наснове основата и да я навие на кросното, да я опне и да почне тъкането споредъ опрѣдѣленитѣ

правила на това изкуство. Совалката постоянно трѣбва да се хвърля ту отъ лѣвата, ту отъ дѣсната страна, да носи жичкитѣ на вѣтъка, които, като се прѣплетатъ съ основата, образуватъ желанія платъ.

Художникъ, който иска да нарисува нѣкоя цѣнна картина, трѣбва да разбира законитѣ на това изкуство, да разбира съчетанието на боитѣ и да владѣе своята четка. Скулпторъ, който иска да извае нѣкоя велика статуя, трѣбва да владѣе своя чукъ. Който гради кѣща, трѣбва да знае какъ да я съгради, издигне и нареди. Лѣкарь, който иска да стане знатенъ и полезенъ, трѣбва да познава отблизо елементитѣ, които лѣкуватъ болнитѣ. Учителъ, който учи и възпитава, трѣбва основно да познава човѣшката душа, човѣшкия умъ и да постѣпва съобразно съ тѣхъ.

Сега и човѣкътъ християнинъ, който иска да придобие вѣчния животъ, трѣбва да познава основата на тоя животъ и да прилага законитѣ, по които той се добива. Животътъ може да се уподоби на платъ, който трѣбва първомъ да изтъчемъ и слѣдъ туй да облѣчемъ. Той е първата дреха, съ която трѣбва да се обвие човѣшкиятъ духъ. Когато изхабимъ тоя платъ, ние оголѣваме отвънъ. Това оголѣване го наричатъ морално падане.

Христосъ ясно казва: „Вѣченъ животъ е да познавате Бога“. „Да Го познавате“, ето тайната на придобиването вѣчния животъ. Но ще ме попитате: „Нима ние не познаваме Бога?“ Ако бихте Го познавали въ Христовия смисълъ, не бихте умирали. Но, ще ми възразите, кой не умира? Ами че това е то, което опровергава хорското твърдение, че познаватъ Бога.

Но, ще ми кажете, че и Христосъ умрѣ. Не, Той не умрѣ, а възкръсна и се показа на Своите любими. Когато вие умрете, ще възкръснете ли да се явите на своите? Ето важниятъ въпросъ за васъ.

Вие може да имате понятие за Бога на нѣкой философъ, на нѣкой папистъ, на нѣкой материалистъ, на нѣкой църковникъ, но то нѣма да внесе въ васъ вѣчния животъ — онова вѣчно начало, онова вѣчно благо, къмъ което се стремимъ, което съставлява нашата цѣль. Вънъ отъ това, вие ще бъдете въ положението на болникъ, който нощно време се пригича на луната и очаква тя да го стопли; или на гладенъ, който отдалечъ наблюдава хубавитѣ сомунѣ, или на жаденъ, който отдалечъ си въобразява, че пие бистра вода, и си казва: „Азъ я познавамъ“. Казвамъ ви: това не е познание, това е понятие за външната сѣнка на нѣщата. Когато придобиете истинското „познание за Бога“, вѣчниятъ животъ ще бжде осъществень въ вашата душа; тогава ще посрѣщате смъртъта като тоя младъ овчаръ. И надъ вашия гробъ нѣма да стои надписътъ: „Тукъ е заровень младъ и зеленъ, когото смъртъта покоси“.

Но да се повърна пакъ на прѣдмета и да поясня въпроса съ една малка аналогия. Всѣко живо същество иска срѣда и условия, при които да може да живѣе: за растенията е необходима почва, влага, свѣтлина; за рибитѣ е потрѣбна водата, извънъ която тѣ не могатъ да живѣятъ; за птицитѣ, млѣкопитающитѣ, човѣка, срѣдата за тѣхния животъ е въздухътъ. Тази аналогия е вѣрна и по отношение

на човѣшкитѣ външни чувства. Срѣдата за човѣшкото око е свѣтлината, за ухото — звукътъ, за носа — миризътъ, цвѣтата, които постоянно изпусчатъ ония етерни трептения, които съставятъ храната на това чувство. Срѣдата за вкуса е храната, всички онѣзи органически вещества, сокове, които постоянно се вливатъ и даватъ животъ. Ако сега се качимъ още повисоко по тая лѣтвица, ще забѣлѣжимъ какъ дѣйствува този великъ законъ. Срѣдата, въ която може да живѣе нашето сърце, това сж желанията; срѣдата, въ която човѣшкиятъ умъ може да живѣе и се развива, това сж мислитѣ: безъ мисли човѣшкиятъ умъ се атрофира, безъ желания човѣшкото сърце тѣй сжщо. Срѣда за човѣшката воля е силата, дѣятелността и енергията за работа: безъ работа волята се атрофира. По сжщия законъ на сравнението, срѣда за човѣшката душа е Богъ. Затова и Писанието казва: Въ Него живѣемъ, движимъ се и сжществуваме“, чрѣзъ Него душата може да добие своя първоначаленъ животъ — да се облѣче въ безсмъртието. Слѣдователно, Богъ е една вжтрѣшна срѣда, едно вжтрѣшно условие, една вжтрѣшна сила, отъ която постоянно трѣбва да черпимъ. Напримѣръ, както нашитѣ очи сж свързани съ свѣтлината, нашитѣ дробове — съ въздуха, както нашиятъ стомахъ е свързанъ съ устата, за да се храни, така и нашето сърце и нашиятъ умъ сж двѣ срѣдства, чрѣзъ които душата може да приема живота. Това сж подготвителни срѣди за Божествената срѣда — всемирното Божествено съзнание, въ което е потопена нашата душа. Вѣрно е, че всѣкога, когато едно сжщество губи връзката съ своята срѣда, то се излага на смъртъ,

сѣ едно да-ли то е растение, риба, птица, млѣко-питающе или човѣкъ — законътъ еднакво дѣйствува. Христосъ, Който дълбоко е разбиралъ тоя законъ, настоява, че е необходимо да познаваме Бога, или, казано на наученъ езикъ, че е необходимо да имаме връзка съ своята срѣда.

Но, ще кажете вие: „Ние ще Го познаемъ, когато отидемъ на онзи свѣтъ“. Онзи свѣтъ — това е Богъ. Хора, които мислятъ, че, като умратъ, ще отидатъ на онзи свѣтъ, приличатъ на онзи синъ прѣстѣпникъ, който, като го затварятъ, си казва: „Отивамъ да видя баща си“. Въ затвора ли ще видите вашия баща? Вие ще идете въ мѣстото на изправлението. Въ оня свѣтъ нѣма да отидете при Небесния вашъ Отецъ. За да отидете тамъ, трѣбва да побѣдите смъртта, да излѣзете изъ затвора, да сте свободни. Затуй Христосъ казва въ прочетената глава отъ Евангелието: „Азъ съмъ вратата“, и на друго мѣсто: „Онзи, който прѣзъ Мене влѣзе и излѣзе, и паша ще намѣри“.

Я ми кажете, вие влѣзвали ли сте прѣзъ тази врата и излизали ли сте навънъ прѣзъ нея и какъ сте направили това? Ако ви попитамъ за кжщата на нѣкой вашъ приятелъ, вие ще кажете: „Външната порта на неговата кжща се намира на западъ, а вътрѣшната — къмъ сѣверъ или югъ; ще опишете и колко е голѣма, каква боя има и какъ се затваря. Всички църковници казватъ: „Христосъ е врата“. Щомъ Христосъ е врата, я ни освѣтлете отъ какво е тя направена — отъ дърво ли или отъ желѣзо, отъ злато или отъ сребро; отъ скжпоцѣнни ли камъни или отъ нѣщо друго; съ какви брѣнки е закачена и на какви основи почива? „Ама, ще

кажете, то е въ прѣносенъ смисълъ“. Хубаво, направете прѣводъ на тази врата, какво е Христосъ, въ каквъ смисълъ Той е врата? Ще кажете: „Христосъ ни спаси“. Какъ ни спаси? „Той умрѣ за насъ“. Умрѣлъ може ли да спасява? „Ама възкрѣсна“. Какъ е възкрѣсналъ? „Чрѣзъ Божественния животъ“. Значи, Христосъ е билъ съединенъ съ Бога, познавалъ е Бога и чрѣзъ това познаване на Бога Той побѣди смъртта, възкрѣсна и дойде при нашитѣ души. Сега Той е при насъ. По-напрѣдъ 33 години Той бѣше затворенъ заедно съ насъ и Той ни научи какъ да излѣземъ отъ този затворъ, какъ да побѣдимъ смъртта и злото. Христосъ сега е отвънъ — въ оня свѣтъ при Отца на свѣтлината. Той иде да посѣти нашитѣ умове, нашитѣ сърца, и свѣтътъ ще Го види съ ония три удара: срѣщу ножа, въ ржката и въ крака. Той ще срути всички лъжливи учения. Кои сж тия лъжливи учения? Тѣ сж ония елементи, мисли, желанія, дѣйствия, които разрушаватъ човѣшкото щастие, човѣшкия умъ, човѣшкото сърце, човѣшката душа, човѣшкия духъ, които всѣватъ смъртъ, анархия и робство навсѣкждѣ и сковаватъ нашия животъ. А кое е учението на живота? То сж всички ония елементи, които даватъ щастие, благо, доброта, просвѣщение, които въздигатъ човѣшкия духъ, човѣшкото сърце и внасятъ въ него обичъ и любовъ къмъ всичко — това е живиятъ Христосъ. И затуй Той казва: „За да имате тия основни елементи, които да внесатъ въ васъ животъ вѣченъ, непрѣмѣнно трѣбва да познавате Бога“. Въ свѣта трѣбва да се воюва. Но съ кого? Съ смъртта. Обаче, трѣбва да се разбира правилно това изкуство. Другояче, постоянно ще ни

слѣдватъ трѣшките. Ще ви кажа какъ: Една майка, българка, праща сина си, мисля, въ Германия да се учи: била жена доста заможна, всѣки мѣсець пращала на сина си по 3—4—500 лева, но това било малко, паритѣ не му стигали: единъ день той пише на майка си да му изпрати 1000 лева; тя обаче му пише: „Нѣмамъ пари, ще гледашъ да намѣришъ нѣкоя малка работа“; но синътъ ѝ заявява: „Ако не ми пратишъ пари, ще се самоубия“; тогава тя, възмутена, му пише тѣй: „Самоубий се, азъ ще плюя на твоя гробъ: не искамъ синъ, който е страхливецъ, който не иска да работи — който се бои отъ работа въ борбата съ живота и иска да живѣе като баба“. Думитѣ не сж точни, но сж въ този смисълъ Синътъ се опомва. И тази телеграма е поставена днесъ въ рамки, и на въпроси той отговаря: „Тя ме спаси“. Значи, въ свѣта трѣбва да воювате съ елементи на смъртта. А какъ ще побѣдите? Само по единъ начинъ: като познаете Бога — началото на живота. Но вие ще ме попитате пакъ: „Какъ можемъ да се домогнемъ до това начало?“ То е най-лесното нѣщо. Да кажемъ задушавате се; какво правите? Отворите уста и дишате. Трѣбва чрѣзъ носа да поемете въздухъ. Тѣй, за да имаме животъ, трѣбва да имаме познание, а за да имаме познание, трѣбва да имаме свѣжъ умъ, който да възприема, да се движи. И когато постоянно възприемате съ ума си ония добри, възвишени мисли, както постоянно поемате чрѣзъ носа въздухъ, вие сте на пѣть къмъ този вѣченъ животъ, който търсите. Ако направите единъ малкъ опитъ всѣки день да калите вашата воля — като додате лоши мисли и желания, да ги

отпъждате и да възприемате само добритѣ мисли и желания, въ една подина отпорѣ вие можете да извършите надъ себе си чудеса: не ще има спънка която да се не подчини на туй усилие на вашата воля. Сега, разбира се, който иска да придобие безсмъртнето, трѣбва да има силна воля въ истинския смисълъ на думата. Ама казвате: „Не мога“. — „Който не може, ще отиде тамъ — въ затвора“. Тѣй е писано въ Божествената книга. Като кажешъ: „Не мога“, Богъ казва: „Затворете го, Азъ ще го науча да може“. Нѣма другъ изходенъ пжтъ. Това е нашата съдба. Ако искаме да се съединимъ съ Бога, да живѣемъ съ Него, да придобиемъ вѣченъ животъ, непременно трѣбва да слугуваме Нему — другоаче пакъ ще се слугува, но на кого? на дяволитѣ, на князетѣ на този свѣтъ, които ще ни впрѣгатъ по три пжти на день. Ще вземе дяволътъ камшикъ и ще каже „дикий“! Не искашъ ли да работишъ за Господа — плюуусъ! Най-сетнѣ кажешъ: „Нѣма какво да се прави — ще се работи“. Разбира се, защото има тояга, бѣй. Спрешъ ли се, хайде пакъ заплющи камшикъ. Това сж двата пжтя „Азъ не искамъ да слугувамъ на Господа“. — Щомъ не искашъ да слугувашъ на Господа, ще имашъ другъ господъ. — „Искамъ да бжда свободенъ“. — Лъжешъ се: нѣма свобода на този свѣтъ; свобода има само онзи, който е съединенъ съ Бога; който има съзнателенъ животъ, той е свободенъ. Нѣкой пжтъ казвате: „Азъ се разгнѣвихъ, наговорихъ му туй и туй“. Мислите, че сте постъпили много умно. Наддумали сте! Кой е наддумалъ? Кого ще наддумашъ? „Набихъ го“. Какво ти платиха за това? Нищо. Утрѣ пжкъ тебе ще набиятъ. Каква е тази

свобода: днесъ ти биешъ, утрѣ тебе биятъ; днесъ ти удушвашъ, утрѣ тебе удушватъ? Това не е свобода.

Христосъ казва: „Трѣбва да се запознаете съ основния принципъ на познанието“. Азъ искамъ да приложите това, което ще ви кажа. Вие идете въ черква, изправите се, скръстите ръцѣ, затворите очи, прѣнесете се и се молите Богу; излѣзете вънъ отъ черква — всичко това вие забравите. Хората отвънъ казватъ: „Този човѣкъ ходи въ черква, той е набоженъ, излѣзе вънъ, животътъ му другъ“. Значи, не сте намѣрили правия, истинския пътъ на спасението. Ама казватъ: „Христосъ дойде и ни спаси“. Христосъ спасява умнитѣ и добритѣ. Никога Той не спасява лошитѣ и глупавитѣ хора. Спасява умнитѣ и добритѣ, които послушатъ и изпълнятъ Неговото учение. На първо мѣсто Христосъ ни учи какъ трѣбва да работимъ за себе си. Той казва: „Азъ съмъ пътътъ, истината и животътъ“. Пътътъ — това е методъ, истината — това е вашиятъ умъ, чрѣзъ който вие трѣбва да се запознаете съ нѣщата, кои сж добри и кои лоши, животътъ — това е изкуство, съ което вече знаете какъ да направите плата да се облѣчете съ него. Направете съ васъ единъ малъкъ опитъ. Боленъ сте, нервенъ сте, неразположенъ сте, дѣцата ви не сж добри. Оставете дѣцата на мира, не се безпокойте за тѣхъ, помислете малко за себе си. Защо сте нервенъ, защо сте неразположенъ — за това има дълбоки причини. Ако ми кажете „жеденъ съмъ“, ще ви река „напийте се“, „гладенъ съмъ“ — „нахранете се“. — „Ама какъ ще пия, нѣма чаша“. — „Колѣннички при този планински изворъ, ето елементътъ, който

може да уталожѣ твоята жажда“. — „Не искамъ да колѣнича“. — „Ще колѣничишъ, инакъ, ще стоишъ жаденъ“. — „Ама моитѣ панталони, които сега съмъ купилъ, ще се окалятъ“ — „Ако искашъ да упатишъ твоитѣ нови панталони, ще останешъ жеденъ. По-хубаво е да колѣничишъ, да се окалишъ, за да усѣтишъ богатата на водата“. — „Гладенъ съмъ“. — „Ела съ мене“; завеждамъ го въ една стая — „Ето ти хлѣбецъ, ще седнешъ на земята и ще се нахранишъ“. — „Ама не съмъ наученъ по този начинъ да се храня, менѣ ми трѣбватъ вилушка, ножъ, паница“. — „Остави ти вилушката, ножа, паницата, ей на този хлѣбъ ще вземешъ, ще го разчупишъ съ ржѣцъ и ще се нахранишъ“. — „Ама ще ме видятъ хората. Срамота е“. — „Щомъ те е срамъ, ще останешъ гладенъ. Ако те е срамъ да ходишъ на училище съ букваръ, невѣжъ ще останешъ“. Та, когато единъ човѣкъ е повиканъ да слѣдва Христа, не трѣбва да казва „какво ще рекатъ хората“, а трѣбва да се приближи до Христа, да приложи Неговото учение и ще стане силенъ. Дяволътъ ни се заканва, защото сме слаби. Азъ не искамъ да сте слаби, а да се нахраните — какъ? — да нахраните вашия умъ, вашето сърце. Да придобиете животъ вѣченъ — това значи да знаете да нахраните не само своето тѣло, но и своето сърце, своя умъ, своята душа, своя духъ. То е методъ на хранене, споредъ дълбокото Христово учение. И тази сутринъ азъ бихъ турилъ туй заглавие на моята бесѣда: „Какъ да се научимъ да се хранимъ“. Вие сте се научили само да дѣвчите и много хубаво владѣете това изкуство. Сега започнете отъ тамъ нататкъ: турете блюдото и нахранете

вашето сърце, нахранете вашия умъ, нахранете и вашия духъ. И като се нахраните така, ще ви кажа, че сте много умни, че сте усвоили Христовото учение и че ще придобиете вѣченъ животъ, понеже знаете какъ да се съедините съ Бога.

Азъ поставямъ този въпросъ на опитна почва, говоря ви за нѣща, които разбирамъ, за нѣща, които самъ съмъ опиталъ. Единственото нѣщо, което ви спѣва, то е че се колебаете, философствувате: „Какъ стои тази работа“. Когато става дума за практическия животъ, философия нѣма. Повикали сте една жена да ви научи да предете и тъчете; „Ама не мога“. — „Ще можешъ“; най-напрѣдъ нѣма да стане туй както трѣбва, но постепенно, отъ день на день, слѣдъ седмица, слѣдъ мѣсець, вашата прежда ще стане по-тънка; слѣдъ туй ще се научите какъ да насновавате; подиръ това ще доде и самото тъкане. Не мислете, че всичко изеднѣжъ ще трѣгне по медъ и масло; ще имате спънки, но, ако постоянствувате, ще се научите. Първиятъ вашъ опитъ нека бжде слѣдното: постарайте се за една-два минути да държите вашия умъ свободенъ, да не мислите за обикновенитѣ изтъркани нѣща на ежедневиия животъ. Вие казвате: „Азъ спрѣхъ да мисля, не мисля за нищо“, ама прѣзъ ума ви минава баба ви, дѣцата ви, кокошки, волове, дърва, камъни, и вие мислите, че сте свободни. Въ вашия умъ съществува цѣлъ хаосъ — тамъ сж: баба ви, майка ви, дѣцата ви — всички. Кажете най-сетнѣ: „Азъ искамъ да бжда свободенъ, днесъ ще мисля за Господа — великата любовъ на живота, всички вѣнъ въ двора, вие тукъ ще играете и ще ме оставите свободенъ, понеже имамъ много

важна работа“. Опитайте се първия път само двѣ минути. Ама дѣцата ще додѣтъ, ще се биятъ, ще плачатъ; нека се биятъ, нека плачатъ; двѣ минути забравете ги и посветете туй малко врѣме да мислите само за Господа на любовъта. Ето изкуството — най-малкото. Ама, ще кажете, това е много лесна работа. Не е май лесна. Слѣдъ туй опитайте се петъ минути, десетъ минути. Та най-напрѣдъ Христосъ иска да изпждите изъ сърцето си воловетѣ, кокошкитѣ, конетѣ, вълцитѣ, лисицитѣ, които сж оцапали вашето светилище. Знаете ли кои сж тия вълци и лисици? У васъ има лисици и вълци; азъ ги виждамъ; хемъ съ дълги опашки, съ червена козина, съ голѣми зѣби и некти. Вашата умраза — това е вълкъ, вашето лицемѣрие — това е лисица. Защо ви е тази лисица, каква полза ще ви принесе тя? Никаква. Изпждете всичко навънъ и турете въ себе си редъ и порядкъ. Тогава ще повикате вашия свещеникъ: „Ела, служителю на Бога живаго, облѣчи се съ твоята одежда, вземи кадилницата си, съ която възнасяшъ своя темянъ къмъ Бога“. Ще повикашъ и владиката на твоя животъ. А кой е този владика? Твоятъ духъ. Ще повикашъ и пѣвцитѣ. Кой сж тѣ? Твоитѣ добри чувства и желания. Ще кажешъ: „Елате да запѣмъ, да служимъ на Господа въ този издигнатъ храмъ“, и тогава ще дойде Христосъ и, като намѣри това събрание свободно отъ онѣзи, които продаваха въ него гълѣби и тѣмъ подобни, изпждени навънъ отъ него, Той ще каже: „Миръ вамъ! доде деньтъ на вашето възкресение, днесъ ще бждете съ Мене въ рая“. Вие знаете ли дълбокия смисълъ на думитѣ на онзи разбойникъ, разпънатъ отъ дѣсната страна

на Иисуса: „Господи, помени ме въ Царството Твое!“ Той бѣше човѣкъ, който бѣ изпждилъ съ своя камшикъ навънъ всички гадове, и затова Иисусъ му рече: „Ти си човѣкъ, който ще бжде съ Мене днесъ въ рая“. Изпждете изъ себе си всички гадове, свини, лисици, вълци. А другиятъ отъ разбойниците, разпънатъ отъ лѣвата страна на Христа, какво каза? „Ако наистина си Синъ Божи, слѣзъ и ни освободи“. — Какъ ще го освободи, когато той не е изпждилъ изъ себе си всичкитѣ гадове, когато той е робъ на своя егонизъмъ?

Мисля, че ме разбирате: говоря ви много ясно. Искамъ да ви говоря тъй, както, може-би, никога не сж ви говорили. Първото нѣщо е да се научите да обичате Господа, и тази обичъ ще ви свърже съ Него. Имате хиляди случаи да се съедините съ Него и да направите живота си щастливъ. И когато се съедините съ Него и влѣзете въ вѣчния животъ, въ васъ всичко ще се прѣобрази и всичко ще доде на своето мѣсто. И тъй, турете си за задача първо за двѣ минути, послѣ за петъ минути да изпждите чуждитѣ мисли изъ себе си и, слѣдъ като останете самъ, почнете въ туй дълбоко съзърцание да размишлявате върху тази велика проблема: защо сте на земята, защо сте неразположени, защо нѣмате благородни мисли и сърдце, защо нѣмате воля да разрѣшите извѣстенъ въпросъ, и Христосъ ще ви отговори. Той ще отговори въ тази форма: „Азъ съмъ пжтътъ, истината и животътъ; значи, когато изпждите всичко навънъ и приемете въ себе си Мене, когато познаете за Богъ Моя Отецъ, Който живѣе въ Мене, Който е далъ животъ вѣченъ Менѣ, ще даде такъвъ и вамъ“. Трѣбва да прие-

мемъ Христа въ себе си, за да се свържемъ съ Бога. И Християнството само тогава има смисълъ, когато се научимъ да побъждаваме този животъ, за да придобиемъ оня, който е именно цѣненъ за насъ, защото донася знание, сила, благородство въ нашитѣ чувства, щастие, дава сила на духа да побъждаваме всичко. Да прѣстане страхътъ въ свѣта отъ бѣднотия. То е Христовото учение. Страхувате се отъ смъртта. Посрѣщнете я, като кажете: „Ще се боримъ съ нея“. Може да поискатъ да ви турятъ въ затвора; кажете въ себе си: „Ще се боримъ противъ оня, който носи смъртта, чрѣзъ силата на Онзи, Който живѣе вътрѣ въ насъ, — чрѣзъ Единаго Истинаго Бога“. Може да се опълчи противъ васъ цѣлиятъ свѣтъ; може да ви плашатъ; не се плашете. Човѣкъ, който се плаши, не може да стане гражданинъ на Царството Божие. Вие сега воювате въ свѣта и, когато отидете на Небето, ще ви дадатъ по единъ Георгиевски кръстъ, който ще бжде кръстъ живъ. Вие ще се върнете, и тогава Христосъ ще ви каже: „Ела ти, добри рабе, който си воювалъ на бойното поле“. Човѣкъ страда съ хиляди години, но той не е страдалъ за човѣчеството, за правдата; досега е страдалъ сѣ за себе си, за волове, коне и пр. Най-послѣ, трѣбва да страда за Христа. Въ това страдание вие ще намѣрите истинския животъ. И затова апостолъ Павелъ казва: „Ако се уподобимъ въ страданието съ Него, ще се уподобимъ и въ възкръсението“; понеже Богъ по сщия начинъ, както възкръси Христа, ще възкръси и насъ, като живѣемъ за Него. Да оставимъ да се всели Духътъ Христовъ въ насъ, да познаемъ Истиннаго Бога и да придобиемъ

вѣченъ животъ. Тогава ще излѣземъ да работимъ за нашитѣ по-малки братя и сестри, и тѣ да се научатъ на изкуството да придобиятъ богатството на тоя Божественъ животъ.

(Бесѣда, държана на 21. септемврий 1914 г. въ София).

Колко по-горѣ стои човѣкъ отъ овца!

„А колко е по-добъръ чловѣкъ
отъ овца! Затова е дозволено да пра-
ви нѣкой добро сѣботенъ день“.¹⁾

Трѣбва да благодаримъ на еврейскитѣ фарисеи, че сѣ прѣдизвикали Христа да каже такава велика истина; другояче Той не би я казалъ. Хора, крайно формалисти, които комаря прѣцѣждатъ, а камилата поглѣшатъ, хора специалисти, виртуози да откривать и изтъкватъ чуждитѣ грѣшки — фарисеитѣ не могли да си обяснятъ какъ тѣй да може да се нарушава сѣботата. Споредъ тѣхното схващане, споредъ закона Мойсеевъ, сѣботата трѣбваше да се прѣкарва въ почивка и бездѣйствие. Евреитѣ разбираха почивката своеобразно, както именно и българитѣ разбиратъ недѣлята. Българинътъ ще вкара воловетъ си въ хлѣва, ще остави ралото подъ хамбара, ще се облѣче добръ, ще си тури калпака и ще отиде въ кръчмата, дѣто още съ влизането си ще извика: „Дай самъ половинъ кило винце: днесъ е недѣля. Шестъ дни трѣбва да работимъ, а седмия день ще приемъ — ще се веселимъ“. Подобни схващания имаха и еврейтѣ за сѣботата. И Христосъ ги избличава, като прави едно сравнение: „Ако вашата овца, казва имъ Той, падне сѣботенъ день

¹⁾ Ев. Матей 12: 12.

въ нѣкоя яма, на-ли ще я извадите; и не, разбира се, отъ обичь къмъ овцата, а за да не пострада вашиятъ интересъ. Но, щомъ трѣбва да направите добро на човѣкъ, който се нуждае отъ помощъ, повдигате голѣмъ въпросъ, че въ сѣбота не трѣбвало да се възстанови неговата ржка“. Христосъ прибавя и нѣщо повече — „а колко е по-добъръ човѣкъ отъ овца“, сир. колко по-високо стои разумното сжщество отъ неразумното. Ако вие за вашия стомахъ готвите 4—5 часа на день, за да го нагостите, по-неже постоянно блѣе, и казвате: „Да не го измжчвамъ, да го понахраня“, защо, когато се касае до разумното сжщество, до човѣка, да се повдигне именно неговата мисль, неговото сърце, казвате: „Въ сѣбота това не става, има за него врѣме, нека чака“? Христосъ туря двѣ условия, като казва: „Както вие се грижите за вашата овца, по сжщия законъ трѣбва и Азъ да се грижа за разумното. Както вие изваждате вашата овца изъ ямата, така и Азъ съмъ дошълъ на земята да освободя тия разумни сжщества — да ги изведа изъ ямата“.

На онзи човѣкъ ржката била схваната. Знаете ли що значи да е схваната ржката? Неговата воля е била парализирана, и Христосъ казва: „Искамъ да възстановя неговата воля, да може той да дѣйствува свободно, да прилага своята мисль, своето чувство, защото на земята той е пратенъ да работи. Да-ли това ще бжде въ понеделникъ, вторникъ, срѣда или сѣбота, когато и да е, Азъ ще изпълня Своята мисия“. А такава работа, която не нарушава Божествения Законъ, може да извърши всѣки, защото почивката е прѣдначена само за тѣлото, а не и за духа. На земята почивать само мързе-

ливитѣ, и тѣ почиватъ всѣки день. А трудолюбивитѣ казватъ: „Когато се върне Христосъ при насъ, тогава ние ще си починаемъ“. Тѣй трѣбва да схваща работата истинскиятъ християнинъ.

Има единъ основенъ принципъ, който ние трѣбва да имаме прѣдъ видъ; има извѣстни закони, които трѣбва да разбираме. И не само да ги разбираме, но и да ги прилагаме въ живота си. Безъ това приложение, всѣко учение, всѣка религия, каквато и да бжде, е безплодна. Едно растение не е достатъчно само да изникне, да израсте, да се развие, да цъвне, да завърже плодъ, но този плодъ трѣбва и да узрѣе. Само когато плодътъ узрѣе, постигната е цѣльта на това растение. Слѣдователно, по сжщия законъ човѣкъ може да се роди, расте, развие и завърже, но, ако не узрѣе въ него плодътъ, неговиятъ животъ е безплоденъ. Христосъ развърза ржката на човѣка — възстанови неговата воля

Ако четете тази глава по-надолу, ще забѣлѣжите, че при Иисуса довели единъ бѣснуемъ, единъ слѣпъ и единъ нѣмъ и че Той и тѣхъ излѣкувалъ. Тия нѣща сж свързани. Кои сж: бѣснуетиятъ, слѣпиятъ и нѣмиятъ? Може да кажете, че тия работи сж били само въ врѣмето на Христа. Но има ги и въ наше врѣме. За малко ще се спра и приведа единъ примѣръ и съ него ще обясня смисъла, който Христосъ е вложилъ въ тия думи. Има единъ разказъ за царъ Соломона, въ който се говори, че Соломонъ повикалъ единъ вѣщъ принцъ на духоветѣ, за да му помага въ построяването на храма. Този принцъ, обаче, слѣдъ като го научилъ какъ да построи храма, поискалъ да се докопа и до неговия прѣ-

столъ. Когато Соломонъ узналъ това, хваналъ този духъ, затворилъ го въ една стомна, запечатилъ я съ своя печатъ и я хвърлилъ въ морето. Слѣдъ като поседѣлъ десетина години въ морето, този принцъ обѣщалъ на онзи, който отвори стомната, за да излѣзе, да му даде най-хубавата жена на свѣта. Никой не я отворилъ. Минали се сто години, той прави пакъ обѣщание: на онзи, който отвори стомната, ще му даде не само най-хубавата жена, но и най-добритъ дѣца. Пакъ никой не се явява. Минаватъ други 100, 200, 300 години — пакъ обѣщание: на онзи, който го извади, не само ще му даде най-хубавата жена и най-добритъ дѣца, но и ще го направи най-учения човѣкъ. И за този късметъ никой не се явява сега. Прави друго обѣщание: на онзи, който го избави, не само ще му даде всички обѣщани по-рано нѣща, но и ще го направи царъ на земята. Пакъ не се явява никой. Слѣдъ 500 години рекълъ: „Който отсега нататкъ ме избави, него ще убия“. Минава врѣме, единъ рибаръ отива да лови риба, хвърля своята мръжа, хваща стомната и я изважда. Помислилъ си, че въ нея трѣбва да има богато съкровище. Почва да я разпечатва и когато я отпушилъ, взело да излиза изъ нея черенъ димъ и по едно врѣме се явява фигурата на принца, който рекълъ: „Азъ съмъ обѣщалъ да убия оногова, който ме извади изъ стомната. По-напрѣдъ бѣхъ обѣщалъ това и това, никой не се яви; кой ти е кривъ сега? такава ти е сѣдбата“. Рибарътъ си помислилъ: „Що ми трѣбваше да отпечатвамъ тази стомна!“ но по едно врѣме рекълъ на принца: „Не вѣрвамъ, че ти си излѣзълъ изъ стомната. Ти трѣбва да ми докажешъ най-първо,

че си излѣзълъ изъ стомната, и тогава ме убий“. — „Въ стомната бѣхъ“. — „Не си билъ въ стомната“. — „Въ стомната бѣхъ“. — „Не си билъ. — „Бѣхъ“. — „Докажи“. Духътъ започналъ да влиза отново въ стомната и, когато влѣзълъ цѣлъ, рибарътъ веднага запушилъ стомната и рекълъ: „Ако обѣщаешъ първитѣ нѣща, ще те пусна“.

Такъвъ е животътъ. Дойдете на този свѣтъ; той е море, хвърлите своята мрѣжа, хванете риба и спечелвате. Когато имате тия благоприятни условия да наловите риба, васъ ви нѣма; когато додаты условия на страдания, бѣдствия, вие тогава хвърляте вашата мрѣжа и изваждате стомната съ лошия духъ. Въ тази приказка ще забѣлѣжите една противоположность. Макаръ и приказка, тя показва, че всѣки животъ има благоприятни и неблагоприятни условия. Трѣбва да разбираме законитѣ, за да използваме благоприятнитѣ условия. Ако попаднемъ, като рибаря, подъ неблагоприятни условия, ще пожънемъ смъртъ.

Да се повърна къмъ думитѣ на Христа, които Той е казалъ, когато довели при Него единъ бѣснуемъ, другъ слѣпъ и другъ нѣмъ. Бѣснуемиятъ, слѣпиятъ и нѣмиятъ — тѣ сж вжтрѣ въ васъ. Тукъ всички мязате на ангели, колко сте красиви, نابожни, но нѣкой бѣснуемъ влѣзе въ васъ и изъ день въ день почва плачъ и скърцане съ жбѣи; мжжътъ, дѣцата бѣгатъ — „майката побѣснѣла“. Вие разумнитѣ трѣбва да прострете ржка, за да изцѣрите бѣснуемия, като кажете: „Миръ вамъ!“; както отъ една дума на Христа бѣснуемиятъ излѣзълъ изъ човѣка, тъй и вие можете да кажете тѣзи думи и да изцѣлите болния. Когато почнете

да храните вашитѣ коне въ хлѣвоветѣ, тѣ почнатѣ да ритатѣ, безѣ да мислятѣ, че наоколо има дѣца; какво трѣбва да правите? Трѣбва да кажете, като българина „пш“! и да го дръпнете за юздата. Юздата — това е законъ. Всѣко неразумно сжщество трѣбва да има юзда. На разумното му се дава рѣчь да говори. Слѣдователно, трѣбва да излѣкувате въ себе си този бѣснуемъ. Тази овца е станала въртоглава, тя е бѣсна; трѣбва да я излѣкувате. Слѣпа е. Хората казватъ: „Ама ние не сме слѣпи“. Вѣрвамъ, може-би, вие не сте: но има много, които сж. Попитали една жена, която не знаяла да чете, и тя рекла: „Синко, слѣпа съмъ, слѣпа!“ Не можете ли на тази жена да отворите очитѣ? Отворете ги. Учителитѣ сж хора, които отварятъ очитѣ на слѣпитѣ; тѣ сж чудотворци; пратите сина си при тѣхъ, слѣдъ 10—15 години го връщатъ съ отворени очи. И на глухия и нему трѣбва да пробиете ушитѣ, да чуе и схваща. За човѣкъ това е лесно, възможно, защото има разумъ. Затуй Христосъ казва: „Колко по-горѣ стои човѣкъ отъ овца!“. Въ какво състои животътъ на овцата? Да пасе трѣва, за да си покрие гърба съ малко вълна и да даде млѣко и по нѣкой пжтъ да блѣе насрѣща ви. Ще кажете какво разумно нѣщо има въ това блѣение. Нѣкои съврѣменни хора сж като овцитѣ. Постоянно блѣятъ: братъ отъ брата се оплаква, слуги се оплакватъ отъ господари, и господари — отъ слуги; 365 дена прѣзъ годината сѣ една и сжща пѣсень пѣятъ. Такъвъ животъ не е ли постоянно блѣене? Христосъ казва: „Колко по-горѣ стои човѣкъ отъ овца“, защото човѣкъ може да мисли. Неговата ржка трѣбва да бжде развързана; бѣсниятъ вжтрѣ въ него трѣбва

да бжде излѣкуванъ; неговата слѣпота трѣбва да се отмахне, и слухътъ му да се възстанови. Туй иска да каже Христосъ съ тия думи. Той казва на фарисеитѣ: „Вие не разбирате основния Божественъ Законъ, и Азъ зная защо вие искате хора съ вързани ржцѣ; вашитѣ интереси диктуватъ да имате неджгави хора; вие казвате за слѣпия: „По-добръ да е слѣпъ, за да не вижда нашитѣ прѣстѣпления“; за глухия: „Въ нашъ интересъ е да бжде невѣжа“. И ако има хора които не обичатъ просвѣщение, това става по извѣстни практически съображения. Христосъ, обаче, твърди обратното: Той казва, че на сакатитѣ трѣбва да бждатъ развързани ржцѣтѣ; бѣснитѣ, слѣпитѣ и глухонѣмитѣ трѣбва да бждатъ излѣкувани. Той иска умни хора, които да разбиратъ и да вършатъ волята Божия. Българската дума „мжжъ“ има дълбоко съдържание: тя произлиза отъ санскритската дума „манасъ“, която означава сжщество, което мисли; затуй хората казватъ „бжди мжжъ“, сир. сжщество, което мисли, разсжждава, което има воля да върши това, което е добро. Това значи да бждешъ човѣкъ. И бждете увѣрени въ тоя законъ, че човѣкъ не може да има воля, ако не върши добро. Нѣкои казватъ: „Азъ имамъ воля“. Ако пусна едно колело отъ върхъ Витоша, ще се търкаля надолу, но то не може да върви нагорѣ къмъ върха. Отъ планинския върхъ рѣка съ устремъ слиза надолу, но тя не може да възлѣзе нагорѣ. По сжщия начинъ повечето хора се търкалятъ и вървятъ надолу. А само човѣкъ, който може да се качи на планината, само такъвъ човѣкъ има воля; той може да прѣмахне и побѣди извѣстни спънки и съпротивления. И Хри-

стосъ се обръща къмъ евреитѣ и казва: „Вие не трѣбва да бждете овци. не трѣбва да бждете като сжщества, които се търкалятъ само надолу, както рѣкитѣ и камънитѣ, но трѣбва да бждете хора, които се възкачватъ нагорѣ къмъ Бога, да изпълнявате, значи, Неговата воля“. Това е искалъ Той да имъ каже. Тѣ Го разбираха. И въ съврѣмения животъ хората постоянно слизатъ, търкалятъ се отъ Витоша надолу и се питатъ защо сж нещастни. Всѣки, който се търкаля надолу, е нещастенъ. Щастливъ е човѣкъ, когато почне да се възкачва. Докато човѣкъ не почне да мисли и разсжждава, той е нещастенъ; почне ли да мисли и разсжждава, става щастливъ, и невъзможнитѣ по-рано нѣща въ живота почватъ да ставатъ възможни.

Скритата мисль, която Христосъ влага въ тия думи, има за насъ велико значение. Когато Богъ е казалъ въ първата глава на Битието, че е направилъ човѣка по Неговия образъ и подобие, Той е искалъ човѣкъ да мисли и дѣйствува, както Богъ мисли и твори, да има воля; а подобие значи да уподобяваме нѣщата, сир. да правимъ разлика между доброто и злото, да произвеждаме хармония. Да мислимъ и дѣйствуваме — това е Божественъ принципъ, който Господъ е вложилъ въ насъ. И всѣки, който не мисли и дѣйствува, както Богъ му повелява, нѣма образа Божи, той е овца. Ние не казваме, че овцата е лоша, но казваме, че прѣдзначението на овцата е да пасе и да дава млѣко и вълна, когато пъкъ прѣдзначението на човѣка е съвсѣмъ друго; той е създаденъ, за да управлява всички сжщества, да регулира атмосферата, да регулира всички други елементи, да уреди земята. Той трѣбва да стане

единъ добъръ господарь, а може да стане такъвъ, само когато разбира туй, което Богъ е вложилъ въ него.

Сега, често запитватъ: „Ти християнинъ ли си? — Какво разбирашъ подъ тази дума? — Вървашъ ли въ Христа? — Вървамъ, че Христосъ е дошълъ. Тъй вървамъ, както вървамъ, че рускиятъ царь нѣкога е идвалъ въ България. — Що отъ това? Вървате ли, че вашиятъ ученикъ днесъ е ходилъ на училище? — Вървамъ“. Но тази върва трѣбва да отиде малко по-далечъ; азъ ще попитамъ ученика: „Ти слушалъ ли си днесъ учителя какво говори? — „Не съмъ“. Ще му кажа: „Азъ слушахъ неговата лекция и зная повече работи отъ тебе“. И тогава ще кажете: „Ти си схваналъ мисълта“. Хората казватъ: „Върваме, че Христосъ е дошълъ да спаси свѣта“. Хубаво, двѣ хиляди години сѣ това проповѣдвате; но какъ ще го спаси? — „Пролѣлъ кръвта си, за да откупи хората“. Е добръ, когато единъ български земледѣлецъ купи отъ пазара единъ чифтъ волове, какво прави съ тѣхъ? Туря имъ по единъ оглавникъ, слага имъ хомота на врата, взема ралото, остена и ходи на нивата. Вървашъ въ Христа, но, ако си въ положение на овца и не се впрегнешъ на работа, служишъ ли на Христа? Ти вървашъ, че е дошълъ; много добръ, но слушашъ ли Го? Не. Азъ те съвѣтвамъ да отидешъ и да слушашъ Христа, като говори въ Своео училище, да разберешъ Неговото учение и да го приложишъ въ живота си. Отъ хората не искамъ ни най-малко да изхвърлятъ туй, което иматъ. Туй, което сега имате, то е, че вие сте още въ ождѣленията; но вие 30—40 години сѣ букваря

учите, и този букварь е станалъ вече на парцали. Долу вашитѣ буквари, вземете читанкитѣ. Разбирамъ човѣкъ да държи букваря една, двѣ, три години, но 100 години да срича сѣ букваря, това не разбирамъ. „Читанкитѣ“, казва Христосъ, „вземете сега“. А на онѣзи, които сж свършили читанкитѣ, казва: „Долу читанкитѣ! вземете граматиката, аритметиката, физиката, химията, Законъ Божи и тръгнете напрѣдъ. Доста това блѣние“. — „Вѣрвашъ ли, че Христосъ е дошълъ“! Повече нѣщо се изисква отъ васъ. Слушайте какво говори Христосъ и научете туй, което Той е донесълъ. Тогава само ще научите дълбокия смисълъ на този животъ. И когато имате способността да мислите, да дѣйствувате и да създавате, вие имате прѣимущество скрито въ себе си, имате богатства, рудница, която трѣбва да разработите — вашия умъ, вашата воля. Питамъ ви сега: работили ли сте върху вашия умъ и върху вашата воля или досега само сте блѣли надъ вашия букварь? Ако Христосъ, Който иде, направи ревизия въ вашитѣ домове, ще провѣри напълно да-ли сте се занимавали. Азъ не подразбирамъ ония, обикновенитѣ кжщи, които сте направили, а ония, въ които сега живѣете, съ които сега сте дошли тукъ. Христосъ ще види да-ли въ тия килийки, въ тия стаи има разумна човѣшка мисль и дѣйствиe или има овчи извержения. И този послѣденъ торъ е хубавъ, но грѣхота е единъ човѣкъ, когато баща му го е пратилъ на училище, на когото е далъ всичкитѣ условия да стане разумно сжщество, да остане вънъ и да блѣе. И когато ангелитѣ слѣзатъ и пакъ се върнатъ на Небето да рапортиратъ за хората, какво ще кажатъ горѣ? — „Долу тѣ още

блѣятъ“. Туй блѣне кога-да-е ще се прѣвърне въ говоръ. И сега Христосъ, като иска да направи тази овца да бжде разумна, защото има условия да бжде такава, турга тия два принципа единъ до другъ и казва, че тази вълна на овцата трѣбва да се изпреде и отъ нея да се направи платъ. Овца всѣки може да стриже; но вълната ѝ трѣбва да се изработи. Па и вълната, ако не се остриже наврѣме, ще опада, както листата на дърветата. Та трѣбва вълната да се прибере, да се прѣработи и да се изтъче отъ нея платъ — нашитѣ мисли и желанія трѣбва да се прѣвърнатъ въ дѣйствия, и тогава ще могатъ да се облѣкатъ голитѣ хора. Кога именно човѣкъ оголѣ въ рая? Когато оглупѣ, когато стана овца и заблѣя; когато неговата ржка осакатѣ, когато неговата жена се поддаде и напусна цѣломждрения животъ за външния блѣсъкъ на нѣщата, а той самиятъ послѣдва този примѣръ, та и двамта се отдадоха на разпуснатъ животъ. Тогава оглупѣха, изгубиха своето зрѣние, своето правилно сжждение. Христосъ казва сега: „Азъ дойдохъ на земята именно за тоя човѣкъ, който е направенъ по образъ и подобие Божие; да развържа неговитѣ ржци, да може да изпълнява Божия Законъ. Вие, които досега сте пасли свинетѣ на тоя свѣтъ, като сж ви забранявали и рожковетѣ, какво очаквате още? — пѣсенята на пѣвцитѣ ли: „Господи, упокой душу раба твоего?“ Да упокои Господъ душата ви между свинетѣ ли, между рожковетѣ на тоя свѣтъ? Не, вземете тожката си, вземете торбата си и хайде на пжтъ къмъ бащиния си домъ, къмъ бащиното училище, което Господъ е приготвилъ за васъ“. Христосъ ви съвѣтва

да турите настрана букваря и читанката и да вземете граматиката; тя е полезна наука, тя учи какъ да говоримъ и четемъ правилно, кждѣ да поставимъ ѣ или е, я или а, ъ или ж. Отъ всички се иска правилна мисълъ, правилно сжждение, правилно чувствуване, правилно дѣйствиуване. Да бжде животътъ ни красивъ и добъръ и по форма и по съдържание и — както е казано прѣди двѣ хиляди години: „Бждете съвършени, както е съвършенъ Отецъ вашъ Небесни“ — ето лозунгътъ за новия животъ, къмъ който трѣбва да се стремимъ — то е Божественъ Законъ, но въ това отношение отъ насъ се изисква малко по-голѣмо усилие. И азъ похвалявамъ свѣтскитѣ хора въ едно отношение. Една дама, която се приготвува да отиде на нѣкоя вечеринка или на балъ или въ театъръ, гледайте колко трудъ полага въ стаята, въ която се облича: цѣлъ часъ тя се обръща насамъ-нататъкъ, огледва си лицето, носа си, ржцѣтъ си — всичко да е въ изправность. Азъ я похвалявамъ. Но вие, християнитѣ, колко пжти сте седѣли прѣдъ вашето огледало да огледате и изправите вашия характеръ? Казвате: „Безъ огледало мога“. Трѣбва ви огледало. Вземете примѣръ отъ тая свѣтска дама. Азъ подържамъ огледалото, но сърдечното и умствено огледало: като се огледате въ него, всичко да е въ изправность. Тогава само да се явите прѣдъ Господа. Да не мислите, че Господъ ще ви приеме на Небето тъй, както сте, не. Свѣтскитѣ хора разбиратъ това много по-добрѣ. И затуй Христосъ казва: „Синовеѣ на този вѣкъ сж по-умни“. И освѣнъ че не бива да ги осжждаме, но трѣбва да вземемъ отъ тѣхъ много добъръ урокъ. Въ всѣко отно-

шение прѣпоръчвамъ свѣтскитѣ хора, защото даватъ отлични примѣри и по схващане и по енергия и по приготвление. Ако бихме взели тѣхния примѣръ да го приложимъ въ духовния свѣтъ, щѣхме да стоимъ по-горѣ, отколкото сме сега. Казвате: „Тѣхнитѣ работи сж глупави, това намъ не трѣбва, онова не трѣбва“. Е, какво ви трѣбва — Небето ли? Но Небето не иска глупави хора. Ако не можете да съградите каменна кжща, какъ можете да съградите единъ характеръ, който иска много голѣми усилия? Нѣмашъ хилядо лева да съградишъ кжща, а искашъ да съградишъ великолѣпенъ характеръ! И когато казва Господь да не обръщате внимание на свѣтскитѣ работи, подразбира това: когато сте изградили една, двѣ, три кжщи, казва: „Доста вече, ти си специалистъ, сега искамъ отъ тебе да съградишъ своята сърдечна кжща. И като се научишъ какъ да съградишъ своята сърдечна кжща, съгради умствената си кжща“. Сжщиятъ законъ по аналогия трѣбва да върви отдолу нагорѣ. Затуй казва Христось: „Колко по-горѣ стои човѣкъ, който мисли, който може да развива своя характеръ, отъ една овца, която постоянно пасе и блѣе!“. Съврѣмениятъ свѣтъ иска: „Хлѣбъ, хлѣбъ!“ — този викъ се чува отъ всѣкъждѣ. И овци ни трѣбватъ, защото ни даватъ вълна; но, ако цѣлата земя би била изпълнена само съ овци, нѣмаше да има никаква хармония. Подразбирамъ, че въ насъ разумниятъ елементъ трѣбва да вземе върхъ надъ неразумния, животинското трѣбва да се замѣни съ човѣшкото. Навсѣкъждѣ се чува прѣрекание: „Той е животно“. Не е лошо да е човѣкъ животно; но има нѣщо по-високо отъ животнитѣ. За овцата да е животно

е въ реда на нѣщата, но не и за човѣка. И въ Писанието е казано: „жива душа“ и „животворящъ Духъ“, Който иска да научи, да облагороди, да спаси човѣчеството и ученицитѣ му, призвани на туй поприще, да съдѣйствуватъ на Христа: Той иска да Му помагатъ умни хора — човѣци, които знаятъ добръ да грядятъ споредъ всички правила на Божествената наука, хора, въ умоветѣ на които благого на „Царството Божие“ седи на пръвъ планъ. Сега трѣбватъ такива човѣци, които не се съблазняватъ, нито се заблуждаватъ отъ външната привидностъ на нѣщата. Допущамъ, че нѣкои свещеници не извършватъ своята длѣжностъ, както трѣбва, но азъ ги не осждамъ — това е тѣхното разбиране, а трѣбва да се завзема азъ да направя туй, което на мене се налага. Ако постоянно стоимъ на едно мѣсто и ги осждаме, а ние сами занемаримъ своитѣ длѣжности, каква полза може да има отъ това? Никаква. То ще бжде като онзи учитель, който не е прѣдалъ урока на ученицитѣ си, и затова иска да ги накаже. Нека прѣминемъ въ стадията на разумното живѣние, което има за цѣль подобрението на всичкитѣ народи, на цѣлото човѣчество. Трѣбва да имаме прѣдъ видъ човѣшката душа, дома, обществото, народа, човѣчеството — всички тия категории Христосъ ги включва; всичко туй съставя едно цѣло. Домътъ е по-голѣмъ индивидъ; обществото — по-голѣмо отъ дома; народътъ е още по-голѣмъ отъ обществото, а човѣчеството — още по-голѣмо отъ народа. Затова се стремимъ отъ малкитѣ нѣща къмъ по-голѣмитѣ, сир., отъ животинското къмъ разумното проявление. Христосъ, като туря тази мисль прѣдъ васъ, „колко човѣкъ

стои по-горѣ отъ овца“, смѣта, че човѣкъ е способенъ да гради и съгради своя животъ.

Първото нѣщо, като се върнете у дома, е да започнете да излѣкувате бѣснуемия; второто, което трѣбва да направите, е да отворите очитѣ на вашия слѣпъ; третото — да отпушите ушитѣ на вашия глухъ; четвъртото — да развържете ржката на този, на когото е вързана — да турите вашия умъ въ дѣйствиe. Тя е една сериозна задача; правила имате, ще направите рѣшението. Разбира се, може да минатъ день, два, три, но, ако постоянствувате, ще я рѣшите. И когато рѣшавате, резултатитѣ ще покажатъ какъ трѣбва да работите. Ако всѣкога учителътъ би рѣшавалъ задачата на ученика, послѣдниятъ никога не би се научилъ да смѣта. Учителътъ зададе една, двѣ, три, четири, петъ задачи и каже: „Слѣдующия пжтъ ще ми донесете тия задачи рѣшени“. И цѣлъ свѣтъ около насъ е сѣ задачи, които Господъ е прѣдоставилъ на насъ да рѣшимъ. Въ главата, която прочетохъ, Христосъ е турилъ много задачи. Азъ се спрѣхъ върху една, другитѣ сж много по-тежки — по сложното тройно правило. Азъ сега ви давамъ задачата само съ четиритѣхъ прости дѣйствия — събиране, изваждане, умножение и дѣление. Щомъ влѣзете въ сложното тройно правило, тамъ работата е малко по-трудна, но съ четиритѣхъ прости дѣйствия може да я рѣшите много добрѣ. Нѣкои отъ васъ казватъ: „Не знаемъ да събираме“. Ще се научите. Двѣ ябълки и още двѣ правятъ четири. Не знаете съ какви да се събирате — мжжътъ не знае съ каква жена да се събере. Послѣ иде изваждането: мжжътъ се оженва за

една жена. не я харесва, иска да я парясва — не знае какъ да изважда. Не е врѣме сега да се изважда. Намножатъ му се дѣца, иска да ги изпжди, защото не били умни. Трѣбва да ги научи. Какъвъ великъ законъ се крие въ тия четири правила : да знаешъ какъ да събирашъ, какъ да изваждашъ, и така нататъкъ! То е дълбока наука, която съ хиляди години седи прѣдъ хората. Ние сме научили само механическата страна на смѣтането. Когато почнемъ да се събираме съ светиитѣ, съ ангелитѣ, когато се съберемъ съ Бога, тогава ще научимъ истинското събиране. Единъ грошъ и още единъ грошъ правятъ два гроша; но, ако въ събирането има и минусъ и плюсъ? Нѣкои казва: „Мога да събирамъ“. Ама какъ — съ плюсъ или съ минусъ? „Имамъ“ казва, „минусъ двѣ хиляди лева“. Колко врѣме ти трѣбва да работишъ, за да ги изплатишъ? „Имамъ плюсъ двѣ хиляди лева“. А, ти си богатъ човѣкъ, може да располагашъ и да правишъ добро на други. Този е основниятъ законъ на Христа. Тази овца вие ще съберете и ще извадите; тя ще ви даде елементитѣ. Ако посѣтите единъ овчаръ, той ще ви научи основния законъ на събирането и изваждането: като подсири млѣкото, една часть ще събере, друга ще извади вѣнъ. Ако знае какъ да извади непотрѣбното, той ще спечели, ако не знае, ще изгуби. И вие, ако знаете какъ да подсирите вашето млѣко, какъ да събирате едното и какъ да изваждате другото, когато доде да балансирате вашата смѣтка, ще кажете: „Сега имаме печалба“. Имате ли загуба, това показва, че не сте употребили онзи разуменъ принципъ на Христа, а сте били овца, която е само пасла и блѣла прѣзъ

всичкото време. Овцата, като види вълка, тропа съ кракъ: иска да му каже: „Трѣбва да се махнешъ отъ тукъ; не знаешъ ли, че азъ паса?“ Но той се хвърля и я изядва. Толкозъ е тя умна! И вие, когато видите дявола, недѣйте му тропа съ кракъ: той не се плаши; той се плаши само отъ хора, които иматъ умъ и воля, ржцѣтъ на които сж развързани. Затуй Христосъ доде да развърже ржката на човѣка и да му даде сила да се бори съ вълка — съ дявола. И вълцитѣ иматъ право да ходятъ по свѣта, да упражняватъ своитѣ жби, но и ние имаме право да употрѣбимъ срѣщу тѣхъ своя умъ и своята воля. Тѣ иматъ право да ядатъ, но и ние имаме право да имъ извадимъ жбитѣ; тѣ иматъ право да упражняватъ своитѣ нокте, но и ние имаме право да имъ ги изрѣжемъ. Изкоренете жбитѣ на този дяволъ и изтрѣгнете неговитѣ нокте. И, като направите дявола овца, да ви дава вълна и млѣко, не бойте се, може въ слѣдующата стѣпка да го направите волъ, да му турите оглавникъ и да го накарате да оре. И казва Христосъ въ друга една задача, че духътъ, като излизалъ отъ човѣка, билъ много неспокоенъ и, ако се върне назадъ, той е седемъ пѣти по-лошъ отъ прѣди. Всички онѣзи глупави хора сжщо ставатъ седемъ пѣти по-лоши. И затуй Христосъ казва: „Азъ дойдохъ да спаса разумния човѣкъ“, не за животнитѣ, а за човѣка. Та именно туй спасение на дълбокото християнско учение трѣбва да приложимъ въ нашия животъ, да бждемъ образецъ съ своя умъ и съ своето сърце, домътъ ни да бже идеална градина — това е задачата на нашия животъ.

Затуй почнете да работите, и нека всѣки да

работи вжтрѣ въ себе си. Когато на българина доде нѣкой приятель на гости, той го взема и му показва какво има въ своето стопанство, какъ той е нареденъ, и приятельтъ му го похвалява и се радва; единъ день ще доде Господь отъ Небето, кждѣ ще Го разведете вие? Плѣвнята ви, хамбарътъ ви сж съборени, черквата и училището сжщо. Ако Той намѣри всѣко нѣщо тукъ въ редъ и порядкъ, ще каже: „Ето човѣкъ, който е работилъ разумно“. Това е мисълта, която Христосъ прѣдставя прѣдъ васъ тази сутринь — „колко по-горѣ стои човѣкъ отъ овца“.

(Бесѣда, държана на 28. септемврий 1914 г. въ София.)

Фарисей и Митарь.

„Двама чловѣци влѣзоха въ храма да се помолятъ: единиятъ фарисей, а другиятъ митарь.“¹⁾

Навѣрно, ще попитате какво чудно има, че двама души: единъ фарисей и другъ митарь, влѣзли въ храма! Дѣйствително, нѣма нищо чудно за онѣзи, които разбиратъ нѣщата, но за онѣзи, които не ги разбиратъ, всичко е чудно. За онѣзи, които разбиратъ, всичко има смисълъ, а за онѣзи, които не разбиратъ, всичко е безмислица.

Ще взема тѣзи двама души: фарисей и митарь, като прѣдметъ на моята днешна бесѣда. Тия двѣ лица сж видни прѣдставители на много стара култура. Нека съпоставимъ тѣхнитѣ отличителни черти паралелно, за да се освѣтлите върху тѣхния битъ и духовенъ характеръ.

Думата „фарисей“ произлиза отъ еврейската дума „парашъ“, която значи „да раздѣляшъ“. Има и една арабска дума, „фарси“, която произлиза отъ сжщия коренъ и значи нѣщо изрядно по форма; да знаешъ единъ езикъ „фарси“ подразбира да го знаешъ много добрѣ. Христосъ прѣдставя въ тази глава два отличителни типа. Единъ талантливъ художникъ, запознатъ съ науката за човѣка, би нарисувалъ тия два типа съ всичкитѣ

1) Ев. Лука 18: 10.

тѣхни отличителни черти; и тази изрядна картина би заслужвала да се намира въ всѣка кжца за образецъ. Какви сж очебийнитѣ черти на фарисея, и какви на митаря? Не е достатъчно да се каже: „той е фарисей“, или: „той е митарь“, а трѣбва да знаемъ външнитѣ бѣлѣзи на тѣхнитѣ лица, на тѣхнитѣ ржцѣ, на тѣхното тѣлосложение, устройството на тѣхната глава. Слѣдъ туй трѣбва да се доберемъ до особеноститѣ на тѣхния душевенъ складъ. Само така ще можемъ да си уяснимъ вложената за насъ въ текста идея и да се възползуваме отъ нея. Христосъ е билъ великъ художникъ, той е далъ двѣ отличителни черти на тия два характера, и по тѣхъ азъ ще опиша фарисея и митаря. Но ще кажете: „Вие какъ ще можете да опишете човѣкъ само по нѣколкото думи, които сж казани за него“? Това е наука. Може да се опише. Има учени хора, които сж се занимавали дълго време съ сравнителната анатомия, изучили сж устройството на животнитѣ тѣй добръ, че, ако имъ дадете най-малката частъ отъ нѣкое допотопно животно, могатъ да ви опишатъ рѣста му, да съпоставятъ всичкитѣ му кости, да турятъ мускулитѣ и жилитѣ му и по тоя начинъ да възстановятъ изчезналата форма. Ако падете на единъ вѣщъ ботаникъ само единъ листъ отъ нѣкое растение, той е въ състояние да ви опише цѣлото дърво. Върху сжщия законъ, горѣ-долу, ще се постарая да ви опиша фарисея и митаря, да ви покажа какви сж тѣ. Но ще ми кажете: „Какво общо има между тия двама, които сж живѣли прѣди двѣ хиляди години“? Въ свѣта живѣятъ два вида хора — митаря и фарисея; отъ тѣхъ сж произлѣзли много други, но тѣ си оставатъ

основнитѣ. Вие може да спадате или къмъ единия или къмъ другия видъ — безразлично да-ли сте свещеникъ или не, да-ли сте благородникъ или не, да-ли сте ученъ или не, да-ли сте философъ, мжжъ или жена. Тия два характера се прѣплитатъ и изпъкватъ въ живота на всички. Тѣ ще останатъ завинаги отличителнитѣ типове въ човѣшката история. Художеството на Христа състои именно въ това, че Той съ много малко думи е съумѣлъ да ги изрази и прѣдстави така нагледно.

Внѣшниятъ образъ на фарисея нагледъ е приличенъ. Той е човѣкъ благовиденъ, снаженъ, строенъ, високъ ръстъ: 175—180 сантиметра — по-горѣ отъ обикновения. Ржцѣ и прѣсти въздълги, палець дълъгъ, симетриченъ — признакъ на изработени възгледи, присѣствие на воля и интелигентность; показалець равенъ съ безименния — показва, че, щомъ се зароди въ него нѣкоя идея, той я прокарва до крайнитѣ ѣ прѣдѣли. Храносмилателната му система е исправна, въ ядене и пиене той е трѣзвенъ, нѣма слабоститѣ на чревоугодника и винопиеца, вкусътъ му е изтъненъ. Кръсть възтънъкъ. На възраст прѣминалъ е четиритѣ периода и е встѣпилъ въ петия, сир. навършилъ е 45 години. Рамена малко възкръгли, лице малко продълговато и крушообразно, съ развита нервна система. Долна челюсть правилно сформирована, съ брада продълговата и заострена — признакъ на човѣкъ съ умъ подвиженъ и схватливъ; уста срѣдни, бърни нито много дебели, нито много тънки; крайщата на устнитѣ жгли стоятъ малко издигнати; съ една усмивка на прѣзрѣние — „хората това сж тѣлпа“; но вътрѣшно своето прѣзрѣние никога не изказва. Очи сиво-

пепеляви; вѣжди джгообразни, малко наведени, като клонетѣ на старо дърво — човѣкъ, който живѣе дълго врѣме и който има опитностъ въ живота. Чело хубаво, възвисоко, въ основата си, надъ носа, издадено — признакъ на човѣкъ съ силна индивидуалностъ, съ наблюдателенъ и практиченъ умъ. Слѣпоочнитѣ области сръдно развити; уши правилни и близоприлѣпени при главата — бѣлѣгъ на материаленъ порядъкъ. Влакната на брадата малко възрѣдки и възчервени — бѣлѣгъ на импулсъ и упорство. Глава валчеста, общъ размѣръ околорѣстъ надъ ушитѣ 56—60 сантиметра; съ силно развита и издигната теменна областъ — бѣлѣгъ на човѣкъ съ голѣмо самообладание, самоуважение, гордостъ, възискателностъ и тщеславие; религиозно чувство притежава, но едностранчиво развито; милосѣрдие проявява, но само къмъ себе си и нему близкитѣ. Лице възблѣдобѣло, съ носъ отъ гръцко-римски типъ. Човѣкъ съ естетически вкусъ, но безъ поезия и обичъ къмъ природата, къмъ възвишеното и идеалното. Човѣкъ съ силна вѣра, но вѣра само въ своя умъ; съ голѣма надежда, но надежда само въ своята сила. Има религия, но въ тази религия почита, обожава само себе си. Ако влѣземъ въ неговия храмъ, ще намѣримъ на първо мѣсто не образа на Исуса Христа, а неговия собственъ портретъ, и на мѣстото на света Богородица, Йоанъ Кръстителъ и другитѣ светии — наредени неговитѣ дѣди и прадѣди, на които той кади темянъ и възнася молитви — „славенъ, великъ е нашиятъ родъ“. Човѣкъ интелигентенъ, който събира познания въ живота, запознатъ добръ съ еврейската кабала и съ принципитѣ на тогавашната цивилизация, и, ако би

живѣлъ въ наше врѣме, щѣше да минава за виденъ писателъ, философъ, художникъ, държавникъ и духовенъ глава.

Защо Христосъ изважда този типъ? Какво лошо има въ неговата молитва? У фарисея се забѣлѣзва една философия, която е отживѣла своя вѣкъ — човѣкъ, който живѣе само съ миналото, а изпуска настоящето и бждещето; човѣкъ, който се е влюбилъ, като мома или момъкъ, въ своя портретъ, който, кждѣто ходи, само него вижда. Чудно е, когато човѣкъ се влюби въ своя образъ! Еднѣжъ наблюдавахъ единъ български писателъ: бѣше седналъ на видно мѣсто, имаше до него огледало, запуши цигара, обърне се и се огледа въ огледалото, като-че си дума: „Красивъ съмъ, правя впечатлѣние на хората“. Пакъ ще запуши и позира прѣдъ огледалото. Ако единъ день това огледало се разруши, ще се разруши и неговото щастие. Фарисеятъ мяза на този типъ, влюбенъ въ себе си. И виждате, като се обръща къмъ Господа, колко сж интересни неговитѣ думи — „Боже, благодаря Ти, че не съмъ като другитѣ човѣци; азъ съмъ нѣщо повече“. Но философията му е именно тукъ погрѣшна, защото Богъ е създалъ всички човѣци. „Не съмъ като другитѣ хора“; ами какво си? Да си ангелъ, не си; отъ сжщата каша си направенъ, и въ твоитѣ жили тече сжщата кръвъ. Иска да лъже и себе си, и Господа. Ето първата лъжа, която той употребява. И Господъ му казва: „Не говоришъ истината“. Твърдението на фарисея е отрицателно: той не се сравнява съ по-възвишенитѣ отъ себе си, съ ангелитѣ, а съ долнитѣ типове, съ прѣстѣпницитѣ, че не билъ като тѣхъ.

Да допуснемъ, че азъ се сравнявамъ съ гадини и казвамъ: „Благодаря Ти, Господи, че не съмъ като тия волове, магарета, псета, гущери, змии“, какво сравнение мога да правя съ тѣхъ? Тази е една слаба черта, която се срѣща въ всички хора. Прѣди години имаше въ България извѣстно течение у гимназиститѣ и студентитѣ, като проучватъ живота на великитѣ писатели, напримѣръ, на Шекспира, да усвояватъ неговитѣ недостатѣци, понеже нѣматъ неговитѣ положителни страни: „Чакай да-ли ги имамъ и азъ“, и, като ги намѣрятъ въ себе си, кажатъ: „И азъ съмъ като Шекспиръ гениаленъ“. Проучватъ характера на Шилера и търсятъ нѣкоя негова ексцентрична страна и, като я намѣрятъ въ себе си: „И азъ съмъ като Шилеръ“. Като изучаватъ цѣлъ редъ писатели така, казватъ: „Ние сме велики хора“. Да, велики, но въ отрицателенъ смисълъ; велики, които иматъ минусъ единъ грошъ. Азъ прѣдпочитамъ човѣкъ, който има нула грошъ, защото нито има да взима, нито поне има да дава. И фарисеятъ прави сравнение и казва: „Благодаря Ти, Господи, че не съмъ като другия, грабителъ“. Казва му Господъ: „Ако бѣхъ те турилъ на негово мѣсто, какво щѣше да бждешъ?“ Нѣкога единъ ангелъ, като гледалъ отъ Небето какъ единъ човѣкъ грѣши, обърналъ се къмъ Господа и Му рекълъ: „Какъ търпишъ тази низка тварь? Азъ да бѣхъ на Твое мѣсто, бихъ очистилъ земята отъ нея“. Господъ пратилъ ангела на земята да се въплѣти и го оставилъ въ сѣщото положение, и ангелътъ направилъ два пѣти повече грѣхове отъ онзи човѣкъ, когото той осждалъ. Та човѣкъ не бива да осжда хората за дѣянията имъ отъ

онова мѣсто, на което е поставенъ, защото на тѣх-
но мѣсто и той би ги направилъ. Идвали сж при
мене мнозина и сж почвали тѣй: „Ние не сме
толкова лоши хора, ние сме възпитани, защото сме
отъ знатенъ родъ“. — „Не се съмнѣвамъ въ думитѣ ви,
азъ въ душата си дълбоко вѣрвамъ въ това, което
ми говорите; ние всички сме сѣ отъ знатенъ родъ,
азъ това подържамъ; но вашитѣ и моитѣ дѣди и прѣ-
дѣди не сж били тѣй благородни, както вие и азъ
ги мислимъ; мнозина отъ тѣхъ сж били голѣми
нехранимайковци, прѣстѣпници, злосторници и
послѣдни вагабонти; свидѣтелството, което Господь
е написалъ за тѣхъ, вие и азъ го носимъ отгорѣ си.
Нѣщата може отвѣнъ да иматъ извѣстна благо-
видностъ, но отвѣтрѣ тѣ нѣматъ съотвѣтно съдър-
жание. Че нашитѣ дѣди и прадѣди не сж били
такива чисти, както прѣдполагаме, това показватъ
ония лоши черти, които сме наслѣдили отъ тѣхъ,
които най-малко два пжти на день проявяваме. Ако
дѣдо ти и баба ти, баща ти и майка ти сж били
чисти и добри, като ангели, откъдѣ сж тия черти и
лоши проявления въ твоя животъ? Ако въ извѣстна
течностъ турите малко горчицина или отрова, тя
ще се забѣлѣжи и прояви; ще се познае, че въ
доброто има примѣсено нѣщо лошо“.

Та хора съ философията на този фарисей може
да ги наречемъ консервативни, отъ консерваторската
партия, хора, които иматъ високо мнѣние за себе
си. Не е лошо да има човѣкъ високо мнѣние за
себе си; стига то да е право и да нѣма нѣкакъвъ
примѣсъ отъ горчицина. Най-голѣмъ консерваторъ
и регулаторъ въ природата е азотътъ, който спира
всѣко горѣние, задушва всѣкакъвъ животъ. Азотътъ

е най-стариятъ, най-уравновѣсениятъ елементъ въ природата. Но, ако би останала природата само съ него, всичко щѣше да бжде мъртвило. При все това, органическиятъ свѣтъ има да му благодари много . . .

Фарисеятъ се обръща къмъ Бога, не да му помогне да изглади нѣкои грапавини отъ неговия характеръ — ни най-малко — той само благодари, че не билъ като другитѣ хора: хулитель, обирникъ, убийца, прѣлюбодѣецъ. Именно, като книжникъ и философъ, той трѣбваше да се спре върху причинитѣ, които пораждатъ хулителството, обирничеството, убийството, прѣлюбодѣйството. Когато срѣшнемъ нѣкои хора, които стоятъ, да кажемъ, по-долу отъ насъ, споредъ Христовото учение не бива да ги осждаме въ своята душа, а да извлѣчемъ урокъ, да намѣримъ причинитѣ, които сж ги довели до това низко положение, и, ако има нѣщо отъ тѣхъ въ насъ, да го изкоренимъ. Защото онзи, който е положилъ великитѣ закони въ живота, казва: „Не сждете, да не бждете сждени“. Въ тия думи има дълбокъ смисълъ, и, който ги е проумѣлъ, се е домогналъ до великия законъ на човѣшкото благо. Съврѣменнитѣ зоолози изучаватъ животнитѣ и сж дали на свѣта много цѣнни работи, но никой още не е проучилъ дълбокитѣ причини, които ги създаватъ; така : защо, напимѣръ, нѣкои иматъ рога, а други не ; защо нѣкои се влѣкатъ, а други ходятъ на четири крака ; защо нѣкои ядатъ месо, а други пасатъ трѣва ; защо сж лишени отъ човѣшката интелигентность. А за това има дълбоки и основни причини, то не е така произволно, както може нѣкой да помисли. Когато хората разбератъ тия

дълбоки причини, ще дойдатъ до тази разумна философия, върху която ще се съгради бждещиятъ строй на обществото — „зората на новата цивилизация“. Цѣлата съврѣменна цивилизация почива върху възгледитѣ на фарисея — тя е фарисейска цивилизация. Тази цивилизация, дѣто хората се отличаватъ по форма, по външностъ, по етикеция, се е родила въ далечното минало на Египетъ, Индия, Вавилонъ, Китай, Персия, Иудея, Гърция, Римъ. Тя е днесъ и въ Европа облѣчена въ красива християнска мантия. Не казвамъ, че тя въ своитѣ основи е нѣщо лошо, но казвамъ, че формата всѣкога трѣбва да има въ себе си извѣстно съдържание; вънъ отъ това формата си остава една проста черупка, въ която могатъ да живѣятъ само паразити. Казватъ: „Той има чудни очи“. Та що отъ това? „Красиви сж“. Въ какво състои тѣхната красота? „Ама блѣскави сж, приятни сж“. Въ какво именно сж приятни? Нѣкому носътъ билъ хубавъ, приличенъ. Въ какво състои тази хубостъ? Устата му били хубави, правилни. Въ какво отношение? Има у хората схващания за извѣстни нѣща, които не можемъ да изкажемъ, именно, че въ чернитѣ очи, или въ синитѣ, или въ сивопепелявитѣ, или въ зеленикавитѣ, или въ кестенявитѣ, има извѣстни скрити сили. Ако погледне човѣкъ съ черни очи, ще произведе извѣстна мисль; ако погледне съ кафяви, — извѣстно настроение и т. н. Хора съ сини очи сж хладни. Тѣ сж като небе чисто, но хладно, студено. Такива хора не сж за земята. Въ тѣхъ вѣра сжществува, но тѣ сж се родили прѣждеврѣменно. Може-би, тѣ сж хората, които тепърва ще дохаждатъ. Азъ говоря за ония сини очи, които

сж изразъ на небето. Прѣданието говори, че Христосъ ималъ такива очи. За нѣкого казватъ: „Устата му сж красиви като роза“. Какво сж устата? Тѣ сж изразители на човѣшкото сърце — да-ли е човѣкъ съ меко или кораво сърце; показватъ доколко човѣкъ е интензивенъ и откровенъ. У ония, които иматъ хубавъ апетитъ, ще забѣлѣжите, че бърнитѣ сж въздебелички. То е физиологически законъ. Повечко кръвъ приижда, затова сж и дебелички и червени. Като вкусятъ яденето, кажатъ: „Ха, това е приятно“, и по лицето имъ блѣсне деликатна, едва уловима усмивка; тя оповѣстява, че въ тѣхната душа има туй разположение. Ако вземемъ човѣкъ съ красивъ носъ, той е изразъ на човѣшката интелигентность и умъ; да-ли носътъ е правъ или закривенъ, да-ли е римски типъ или гръцки — това има дълбокъ смисълъ. Външниятъ обликъ на лицето не е безъ значение, при това, то е изразитель сжщо на външния животъ на човѣка. Ако вникнемъ въ едно човѣшко лице и видимъ, че то нѣма симетрия, че едната негова вѣжда не е като другата, едната по-развита, другата по-издадена, ако има извѣстна дисиметрия, това показва, че има въ него нѣщо неуравновѣсено. Като поставите една права линия, ще се увѣрите да-ли и вашиятъ носъ е на мѣстото си. Носътъ е барометъръ, топлотъръ, който показва въ какво състояние е вашиятъ умъ. Когато машиниститѣ каратъ една машина, има единъ уредъ, който показва атмосферното налѣгане въ котела, и споредъ това показване тургатъ повече вжглища за увеличаване на парата, или, ако тя е излишна, я изпусатъ. Вие спирали ли сте се нѣкой пжтъ да си дадете трудъ, като машиниститѣ, да видите въ

какво състояние е вашата пара — вашето сърце? Господь ви е поставилъ за това носа. Идете прѣдъ огледалото, попитайте ващия умъ, и той ще ви разправи въ какво състояние е сърцето. Като се огледатъ очитѣ ви, ще видите какво е състоянието на вашата душа. Единственото, което никога не лъже и не може да лицемѣри, сж очитѣ. Затуй, когато човѣкъ нѣкой пжтъ иска да излъже, замижва или туря ржка на очитѣ си. Дѣтето съзнава, че майката, като го погледне, ще познае, че лъже, и затуй си туря ржката на очитѣ.

Когато фарисеятъ се молѣше, Христосъ го гледаше и му казваше: „Твоята душа е размжтена, твоитѣ праотци не сж живѣли такъвъ чистъ животъ, както ти си въобразявашъ. Ти мислишъ, че не си като другитѣ хора, но въ миналото си билъ като тѣхъ, па и сега не си много далечъ отъ тѣхния уровень“. Както и да изтълкуваме този фактъ, да-ли споредъ учението на индускитѣ философи за прѣвъплѣтяването; или споредъ учението на египетскитѣ мждреци за трансмигрирането; или споредъ учението на кабалиститѣ и окултиститѣ за еманирането (изтичането) и усъвършенствуването на духа; или споредъ съврѣменното философско учение за наслѣдствеността — безразлично. Тия учения и теории сж само помагала за насъ, да си уяснимъ нѣкои нѣща подобрѣ, да ни станатъ явленията на човѣшкия животъ по-ясни и по-разбираеми. Обаче, основниятъ принципъ, лежащъ въ основата на всички нѣща, си остава всѣкога единъ и сжщъ, по който начинъ и да обясняваме и тълкуваме неговитѣ проявления. Великиятъ законъ на причинитѣ и слѣдствията, на дѣянията и възмездията, никога не казва лъжа

той всѣкога говори абсолютната истина. Ако си добъръ, пише въ книгата на живота, че си добъръ; ако си лошъ, пише, че си лошъ. Ако говоришъ истината, пише въ книгата на живота, че си говорилъ истината; ако лъжешъ, пише, че си лъгалъ. Ако помагашъ на ближнитъ си, самопожертвувашъ се за народа си, работишъ за благото на човѣчеството, служишъ на Бога отъ любовъ, пише това въ книгата на живота: ако изнасилвашъ ближнитъ си, прѣдателствуваешъ спрѣмо народа си, спѣвашъ развитието на човѣчеството, изневѣрвашъ на Бога— пише така въ сжщата тая книга. Той пише безпощадно своитѣ показания за човѣшкитѣ постѣпки: върху челото, върху носа, върху устата, върху лицето, върху главата, върху ржцѣтъ, върху прѣститѣ и върху всичкитѣ други части на човѣшкото тѣло — всѣка костъ е свидѣтелство за или противъ насъ. И тази история на човѣшкия животъ ние четемъ всѣки день. Въ нейнитѣ минали страници е отбѣлѣзанъ животътъ на всички наши праотци: за нѣкои отъ тѣхъ е писано, че сж били ужасни прѣстѣпници, крадци и разбойници. Като разгъваме нейнитѣ страници и прослѣдваме линията, по която сж дошли: Авраамъ, Исаакъ, Яковъ, Давидъ, Соломонъ и много други, намираме тамъ тѣхнитѣ постѣпки напълно отпечатани. За Авраама намираме, че е билъ човѣкъ правдивъ, много уменъ, човѣкъ съ широко сърце, съ голѣма вѣра, съ възвишенъ духъ, запознатъ съ дълбоката мждростъ на Божественитѣ наредби за великото бждеще на човѣчеството. За Якова намираме, че първоначално е билъ човѣкъ двуличенъ, хитъръ, егоистъ, който съ лъжа и измата сполучва да отнеме първородството на брата си, и едва къмъ

триесетъ и третата му година въ него става прѣвратъ, слѣдъ като слугувалъ на чича си Лаванъ четирнайсетъ години за двѣтъ му дъщери: тогава именно става въ него една промѣна за добро. За Давида знаемъ, че е билъ човѣкъ смѣлъ, рѣшителенъ, съ отличенъ природенъ и поетиченъ умъ; но е ималъ особена слабостъ къмъ красивитѣ жени. Съ измама взема жената на Урия, отъ който день започватъ вече неговитѣ изпитания. И смѣлиятъ пророкъ Натанъ не се е поколѣбалъ да го изобличи направо въ лицето и да му покаже лошитѣ послѣдствия, които тоя законъ ще напише за него въ своята книга за бждещето потомство. За Соломона е казано, че е ималъ отличенъ философски умъ, съ добро, но покварено сърце, съ извънмѣрно силни чувства и страсти, голѣмо тщеславие и слаба воля, първокласенъ епикуреецъ въ ядене и пиене и удоволствуване съ жени. Христосъ знае това. Знае какъ е живѣлъ и неговиятъ родъ, и, когато хората Му казватъ: „Учителю благи“, възразява имъ: „Защо Ме наричате благъ? — Благъ е само единъ Богъ“. Исква да каже: „Фамилията, отъ която Азъ съмъ роденъ, не е толкозъ благородна, както вие мислите. Защото Богъ има друго мѣрило, което вие изпущате. Той изисква пълна чистота въ всѣко отношение. Мнозина отъ тази фамилия не сж живѣли тъй, както е било угодно на истинския Богъ, Чиято воля Азъ изпълнявамъ“. Та затова се обръща къмъ фарисея и му казва: „Ти и себе си лъжешъ, и хората, и Бога: много отъ твоитѣ праотци сж вършили прѣстѣпления, и затова ти нѣмашъ право да казвашъ: „Азъ не съмъ като тия. И понеже нѣма смирение въ твоята душа,

твоята молитва не може да бжде приета, и ти не може да бждешъ оправданъ. Вие фарисеитѣ сте изопачили Божия Законъ, като сте турили лицемѣрието отгорѣ Му за покривало. Прѣстанете да се прѣдставяте за такива, каквито не сте, понеже Богъ не е човѣкъ, който може да се лъже отъ външния ви видъ; Той гледа на вашето сърце и споредъ него ви оцѣнява“.

Сега, да се обърна къмъ другия типъ — къмъ митаря. Имате човѣкъ съ срѣденъ ръстъ, въздебеличкъ; крака възкжси, ржцѣ дебели, прѣсти сжщо въздебели и заострени, лице валчесто; стомашна система прѣкрасно развита — обича да похапнува повечко и да попиюнува. „Прѣдстои ми дълъгъ пжтъ да извървя, азъ трѣбва да имамъ храна“ — така си философствува той, и затова става бирникъ; отъ тукъ ще изпроси, отъ тамъ ще вземе и пооткрадне, напълва си торбата. „Ти правишъ като мене, ще извинишъ, може да го смѣтнешъ за кражба, но трѣбва ми. Не искашъ да ми го дадешъ, ще си го взема насила или открадна“. Казахъ — митарьтъ има лице възвалчесто, вѣжди дебели, брада отдолу широка — каквото прѣдприеме, съ успѣхъ го свръшва. На възраст е между 40—45 години. Брада съ черни рошави влакна, мустаци сжщо — бѣлѣгъ на голѣма горещина; носъ развитъ, възкжсь, дебелъ, широкъ въ крилата си — признакъ на добра дихателна система; човѣкъ на чувствата, импулсивенъ, като дѣте, всѣкога може да изкаже своята радостъ; като му дръпне половинъ кило винце, може да скача и се радва; като изтрѣзниѣе, почва да плаче, че жена му била болна. Слѣпоочнитѣ области силно развити; уши възголѣми, почти като Тол-

стоевитѣ, като на човѣкъ, който краде, взема, но и дава — „башата и майката крадѣха, хайде азъ да дамъ, да облагодѣтествувамъ, дано Господь да ни прости грѣховетѣ“. Очи има кафяви или винени — бѣлѣгъ на естествена мекота и добродушие, които чакатъ само своето врѣме да се проявятъ. Глава правилно развита, като главата на Сократа. Има отлично развити домашни и обществени чувства, силно религиозно чувство, отзывчиво чувство на милосърдие, правилно разбиране на живота, отличенъ умъ, лишенъ отъ софистика, силно развита съвѣсть, която му показва грѣшкитѣ, и той не се свѣни да ги изповѣдва и прѣдъ Бога, и прѣдъ човѣцитѣ, и прѣдъ себе си. Нѣма прѣдвзети възгледи за своето благородство. Има религия, но въ нея той е поставилъ образа на Добрия Богъ, а не своя. Всѣкога вѣрва, че този Добъръ Господь ще го изведе на видѣло. Има повече вѣра въ Него, отколкото въ себе си. Има правилна философия: не се сравнява съ по-низкостоящитѣ отъ него крадци и вагабонти, а казва: „Господи, като гледамъ Тебе, ангелитѣ, светитѣ, какво съмъ азъ? трѣбва да се повдигна, трѣбва да бжда като Тебе. Грѣшникъ съмъ; дѣди, прадѣди и азъ човѣци не станаме; ямъ, пия, но съмъ станалъ като свиня; прости ми, че не мога да използвавамъ благата, които Си ми далъ“. И какво казва Христосъ? Този човѣкъ, който съзнава грѣшкитѣ си, има единъ възвишенъ идеалъ, единъ день той ще надмине фарисея. Какъ може да бжде това? Богатитѣ хора се уповаватъ само на своитѣ ренти или доходи, нищо не работятъ, а само бистрятъ политиката, обществения животъ. Други, които ставатъ сутринь рано, работятъ по 10 часа

на день, иматъ несполука слѣдъ несполука въ живота, но постоянствуватъ и слѣдъ години придобиватъ знания и ставатъ видни хора.

Сега, между васъ — ще извините — има и отъ двата типа. Но, понеже Христосъ дава двата противни полюса, азъ ви казвамъ, вземете доброто отъ единия и отъ другия и създайте благородния фарисейски и митарски характеръ едновременно; създайте третия типъ на християнина, на новия човѣкъ. Тази е моята мисль. Казвате: „Толкова грѣшенъ ли съмъ въ своя животъ, какъ мога азъ да бжда фарисей? обиждашъ ме“. Ще ви кажа една истина. Когато доде нещастие въ живота, казвате: „Защо, Господи, това нещастие? има други, които сж по-голѣми грѣшници отъ мене.“ Тогава не сте ли на мѣстото на фарисея — човѣкъ, който спори съ Господа? Господъ ще ви каже: „Ти си много праведенъ, но знаешъ ли колко безобразия сж извършили твоитѣ дѣди, съ които едно врѣме си билъ съдружникъ? Ей тукъ имашъ полица, подписана прѣди толкозъ години, трѣбва да я изплатишъ.“ — „Ама азъ не помня“. — Нищо не значи. Въ Моята книга е отбѣлѣзана. Тя не лъже“. Доде нещастие върху васъ, благодарите — „малко е то“, тогава вие сте на мѣстото на митаря. И Христосъ ще ви каже: „Вие ще отидете въ дома на Отца“. Вие осжждате нѣкой пжтъ фарисейтъ — „тѣ сж неискрени хора“, но знаете ли, че вие, които осжждате фарисейтъ, сте съврѣменнитѣ фарисеи? Извадете поука за себе си отъ характера на този фарисей, да нѣмате неговитѣ лоши черти, или, ако ги имате, да ги изкорените, да не вървите изъ пжтя на негативния животъ. Какво сж имали дѣдо ви, баба ви, баща ви, майка

ви, това нищо нѣма да ви ползува. Знаете приказката за гжскитѣ, които нѣкой каралъ къмъ града. Гжскитѣ рекли на пѣтника: „Какво безобразие отъ този господинъ! подкаралъ ни като ято, не знае, че нашитѣ прадѣди освободиха едно врѣме Римъ“. — „А вие какво направихте?“ казалъ пѣтникътъ. — „Нищо“. — „Тогава вие сте достойни, за да се варите въ гърне“. Дѣдо ви, баща ви, били такива високи, благородни хора, но вие какво сте? Нѣмашъ благороденъ характеръ — придобий го. Дѣдо ти, баща ти може да сж ти оставили извѣстенъ капиталъ, но ти можешъ да го опропастишъ, изгубишъ.

И въ религиозно отношение ако се спремъ, има религиозни фарисеи: „Азъ съмъ отъ православната црква“, „азъ съмъ отъ евангелската црква“, „азъ съмъ отъ католишката црква“, „азъ съмъ свободномислящъ“. — „Радвамъ се, че си православенъ, че си евангелистъ, че си католикъ, че си свободномислящъ; но имашъ ли благороднитѣ черти на Исуса?“ — „Нѣмамъ ги“. — „Не си православенъ, не си нито евангелистъ, не си никакъвъ. Придобий ги, за да бждешъ такъвъ“, — „Ама азъ съмъ свободномислящъ“. — „Имашъ ли благороднитѣ черти на честнитѣ свободномислящи хора? Подъ думата „свободномислящъ“ разбирамъ човѣкъ, който е приятелъ на истината. Не си ли такъвъ, ти си първокласенъ лъжець“. Често хората казватъ: „Ти си отличенъ човѣкъ“. Хората отъ съврѣменното общество се събиратъ трима-четирма на едно мѣсто и почнатъ да се хвалятъ съ благородство, съ отличия: „Твоето съчинение ние четохме и сме въ възторгъ“. Замине, почнатъ: „Той

е първокласенъ глупакъ“. Замине вториятъ, почнатъ и по неговъ адресъ сжщото. Замине третиятъ, и той билъ такъвъ и онакъвъ. Като остане единъ, той, разбира се, нѣма да каже нищо лошо за себе си. Не се лъжете отъ това, което казватъ хората, защото тѣ по вашъ адресъ могатъ да кажатъ много неприятни работи. Никой не казва истината. Ваши неприятели ще ви кажатъ: „Ти си вагабонтинъ, лъжець, калпазанинъ“ — тѣ говорятъ по-скоро истината, отколкото онзи, който ви ласкае: „Ти си благороденъ“. Може да си добъръ, но не толкозъ; да не мислишъ, че си отличенъ. Нѣкой пжтъ вървишъ изправенъ, махашъ си ржцѣ и бастунъ, като-че-ли си разрѣшилъ нѣкоя велика задача на Архимеда; мислишъ, че като тебе нѣма другъ човѣкъ; ако си митаръ, казвашъ си: „Азъ ще управлявамъ свѣта“. Христосъ казва: „Слушай, прѣди години твоитѣ дѣди и прадѣди управляваха, и азъ помня, че тамъ въ моя тевтеръ е написано, че тѣ сж извършили прѣстѣпления; може да влѣзешъ и ти въ тоя пжтъ, не се самонадѣвай“. Затуй, въ каквото положение и да се намираме, трѣбва да имаме за идеалъ само Господа Бога. Въ този свѣтъ ще срѣщнемъ много горчиви работи. Може да срѣщнемъ нашъ приятелъ, който ни обича и ще ни каже нѣкои нѣща, които сж вѣрни; не казвамъ, че трѣбва да подозираме, че всички сж лъжци, не; но, ако 100 души ви похвалятъ, между тѣхъ може да ви кажатъ истината само трима; другитѣ ще ви кажатъ истината или много грубо, или въ много ласкателна форма — двѣ крайности. Истината не е тамъ, а е въ онзи срѣденъ пжтъ — като вземете добритѣ черти на фарисея, неговия отличенъ умъ, схващането и

порядъка, а отъ митаря неговото милосърдие, дълбоката религиозност, вътрѣшното съзнание да познава погрѣшката си и да се стреми да изправи живота си. И въ сѣмействата тия митарь и фарисей ги има — мъжътъ фарисей, жената митарь. Мъжътъ отъ високо потекло, богатъ, строенъ, красивъ — благороденъ човѣкъ, както го наричатъ, а жената отъ просто сѣмейство, баща ѝ и дѣдо ѝ неучени хора — простащи; той, като я погледне, казва: „Знаешъ ли отъ какво положение съмъ те извадилъ?“ и тя се посгуши. Нѣма какво да прави, ще се сгуши и сготви: всѣко помръдване съ прѣстъ отъ фарисея, че не е сготвила хубаво — „такава проста, невъзпитана жена азъ не ща“ — я заставя да плаче и да слуша. „Такъвъ митарь не искамъ въ къщата си“. На друго мѣсто жената е фарисей, а мъжътъ митарь; тя излиза отъ богата фамилия, баща ѝ издигналъ мъжа ѝ, който билъ чиракъ при него — „не знаешъ ли съ какво благоволение съмъ те взела; не знаешъ какъ да се облачашъ, какъ да си туришъ връзката, не знаешъ какъ да се изсекнешъ“. Ужасни формалисти сж тия фарисеи, когато започнатъ да изреждатъ. Сега, и двамата, както единиятъ, така и другиятъ, иматъ нужда да изправятъ живота си. Христосъ, като казва, че митарьтъ е по-оправданъ отъ фарисея, иска да каже, че и митарьтъ не е напълно правъ, но че въ неговитѣ мисли за живота, за Божествения редъ, има по-добро схващане, откоякото у фарисея. Той иска да каже, че единъ день този митарь ще седи много по-високо отъ фарисея. Ако не искате вие да се смирите, Господъ ще ви смири, защото Той гордѣливитѣ смирява, а смиренитѣ въздига. Гор-

достъта и смирението сж синоними на тия двама хора — фарисеятъ и митарьтъ. Вие не знаете какво може да се случи съ васъ въ бждещето; всичкитѣ ваши благородни черти и всички ваши дѣди и пра-дѣди не могатъ да ви спасятъ. Прѣди години въ Англия, мисля, въ Лондонъ, единъ отъ най-богатитѣ и виднитѣ англичани влѣзълъ въ своитѣ подземия да разгледа съкровищата си и по една случайностъ затваря вратата подиръ себе си, като оставя ключа отвънъ. Като изходилъ цѣлото свое богатство и му се порадвалъ, поискалъ да излѣзе, но се видѣлъ затворенъ. Седѣлъ день, два, три, наоколо му злато, богатство огромно, но не могълъ да излѣзе, нито да се обади. Най-сетнѣ билъ принуденъ да прѣдаде душа въ туй мѣсто, като оставилъ такава бѣлѣжка: „Ако имаше нѣкой да ми даде само едно парче хлѣбъ, бихъ му далъ половината отъ богатството си“. Ако единъ день нѣкакъ се случи да бждете затворени, като този богаташъ, въ подземията на вашитѣ благородни дѣди и пра-дѣди, едно кжсче хлѣбъ може да ви спаси. Затова Христосъ казва: „Хлѣбътъ може да ви спаси, а не тия нѣща, за които се борите“. И знаете ли, че много хора умира-тъ така, затворени въ себе си? Хора отчаяни се самоубиватъ. И кой се самоубива? Не се самоуби-ватъ митари, а сѣ фарисеи. Поети, художници и държавници казватъ: „Насъ свѣтътъ не можа да оцѣни, не можа да оцѣни съчиненията ни — произ-веденията, картинитѣ“, и се самоубиватъ. Сѣ тия фарисеи, тия благородно мислящи, съ правилни лица и червени бради, изобщо се самоубиватъ. Фарисеитѣ въ България не сж съ червени бради; азъ ви говоря за еврейскитѣ фарисеи, тѣхъ описвамъ;

нашитѣ щѣхъ да опиша другояче. И българскитѣ мязатъ на тѣхъ, само че въ нѣщо се различаватъ. Но, понеже думата ми е не за българскитѣ, а за еврейскитѣ фарисей, то правете заключение за българскитѣ и търсете тия типове. Какъ ще ги търсите? Моята бесѣда е да приложите това практически въ живота си.

Съврѣменнитѣ хора проповѣдватъ, че човѣкъ, за да успѣе, трѣбва да има воля. Въ волята има трояко проявление — волята може да бжде: 1) своеволие; 2) воля, която има прѣдъ видъ само нашитѣ интереси, само интереситѣ на нашия народъ, и 3) воля, която има прѣдъ видъ интереситѣ и на нашето общество и народъ, и на човѣка, и на Бога. Последната воля, която обема въ себе си всички задължения, които имаме къмъ този свѣтъ, воля такава, че нѣма никоя сила, която може да ни отклони отъ нашия дългъ, — тя е воля добра. Воля да работишъ за славата Божия и човѣчеството, за народа си, за дома си и за повдигането на своя характеръ — това е воля. Нѣкои казватъ: „Ти трѣбва да имашъ благороденъ умъ“. Умъ, който схваща своето отношение къмъ Бога, умъ, който е заетъ да приложи въ живота възвишенитѣ мисли — това е благороденъ умъ. Имате всичкитѣ зародиши за това. „Ама носѣтъ ми не е такъвъ, какъвто искамъ“. Ще се развие. Погледнете онѣзи малки пиленца въ гнѣздата, които нѣматъ още пера, какъ чакатъ майка си, и, щомъ тя се зададе, тѣ отварятъ уста, рекатъ: „чърррк!“ и хопъ! майка имъ втикне въ устата имъ червейче. И двайсетъ пѣти на день: „чърррк!“ и пакъ отварятъ устата. Колкото повече тия пиленца се молятъ: „чърррк!“ толкова повече чер-

вейчетата падатъ въ устата имъ. И почнатъ сега и крилица да растатъ, и най-послѣ тѣ хвъркватъ. По сжщия законъ трѣбва и вие да вървите, да си отваряте устата — да се молите. Ако не ги отваряте, вие сте фарисеи, и Христосъ ще ви каже: „Свѣтътъ не е за васъ, Царството Божие не е за васъ, бждещето не е за васъ“. Туй иска да каже Христосъ. Има хора, които не обичатъ да отварятъ устата си, само мълчатъ. Разбирамъ да мълчишъ, но кога? Когато си гнѣвенъ, когато искашъ да обидишъ човѣка, когато завиждашъ; но, когато си радостенъ, когато трѣбва да се каже утѣшителна дума, отвори устата си и я кажи. Отваряте ли си устата, когато ще възпитавате дѣцата? Ето въпросътъ, който се слага прѣдъ васъ. Вие възпитавате дѣцата си като фарисеитѣ; да не баратъ сждинитѣ, да се не оцапатъ, дори да не си наквасятъ ржцѣтъ — майката ще ги измие; да имъ купи бащата нови обувки, часовници, кордончета. Бащата трѣбва да стане робъ на този фарисей. Като доде вечеръ бащата, намусатъ му се: „Скоро, искаме това, искаме онова“, и той се сгуши. Защо е казалъ Христосъ: „Горко вамъ, книжници и фарисеи“? И въ домоветѣ, при дѣцата си, и въ черквитѣ, всѣкждѣ проявяваме тия черти на фарисеитѣ и се чудимъ защо царството Божие не идва. И отгорѣ на това укори: „Калпавъ свѣтъ, калпаво общество, свещеници такива, онакива, учители лоши, управници лоши“, а той? — светия! И ти си такъвъ, като ония, които укорявашъ. Спри и остави тия нѣща, защото майка ти е при тебе; щомъ кажешъ „чърррк!“! хопъ! ще получишъ храна. Тия нѣща може да ви се виждатъ смѣшни, но тѣ сж велики истини; тѣ сж дребни работи, но трѣбва да вземемъ поука отъ примѣра. Въ сравне-

ние съ небесния животъ, ние сме голаци, и Господь постоянно ни праща майката съ тия червеи; по-здрави майка си, защото ти носи храна. Колко мѣсто е обиколила тя, докато намѣри единъ червей! Какъ да благодаримъ на Бога, Който всѣки день мисли за насъ и ни доставя храна? Всѣка сутринъ да казваме и ние „чърррк“!—да Му се молимъ. Знаете ли какво значи то? То има дълбокъ смисълъ. Какво съдържа това „чърррк“!? Ако бѣхте го знаели, щѣхте да знаете думитѣ, съ които говори Небето. Много кжса дума, но съдържателна. И сега вие сте въ храма; Христосъ се обръща къмъ васъ и ви пита: „Какъ се молите — да-ли като този фарисей, или като митаря? Какъ ще излѣзете въ свѣта и ще започнете работа, като фарисея или като митаря? И вие сте отъ сжщата калъ“. Но Христосъ иска да каже да не бждемъ фарисеи. Менѣ ми е гръмнала главата отъ тия фарисеи. Ако има нѣщо въ свѣта, което да безпокои, то сж тия фарисеи. „Ама едикой-си ималъ такива черти“. Зная; какво да правя? Чакай да очистя себе си, че тогазъ хората. Чакай да очистя своитѣ въшки, че тогазъ на другитѣ. Защото, инакъ, ако отида при него, онзи, който има по-малко, ще хване отъ мене. „Ама трѣбва да го възпитаеме“. Чакай първо себе си да възпитамя. „Ама трѣбва да проповѣдвате“. Ако взема прѣждеврѣменно да проповѣдвамъ, ще заблудя хората. „Излѣзъ и кажи това и това“. Какво ще кажа? Да лъжа хората ли? Когато излазяшъ, трѣбва да кажешъ великата истина и съ думи и съ живота си. Туй подразбира Христосъ. Когато почнемъ да учимъ, трѣбва да работимъ сжщеврѣменно съ думи и съ живота си. Азъ много

харесвамъ онѣзи съврѣменни учители, които, кога прѣподаватъ нѣкой прѣдметъ, физика или химия, веднага започватъ съ опити: кислородъ тѣй се добива, онова тѣй става. Влѣзешъ въ дърводѣлницата, учителтъ разправя и теория и практика. Влѣзешъ въ шивачницата — сжищо. Христосъ казва на християнитѣ: „Влѣзте и вземете вашия аршинъ и ножицитѣ“. Нѣкои трѣбва да захванатъ съ игла, че послѣ съ ножици. Кои сж тия ножици? То е вашиятъ языкъ. Когато почнете да кроите и шиете, по-хубави ножици отъ вашия езикъ нѣма. Когато започнете да рѣжете налѣво и надѣсно, безъ да мислите, вашитѣ ножици не сж на мѣстото. „Не трѣбва ли да говоримъ“? Трѣбва, но на мѣстото. Защото, ако говорите не на мѣсто, рѣжете, безъ да мислите — ще се изхаби платъгъ.

Не говоря всичко това за обезсърчение. Не искамъ да ви кажа, че вие сте роденъ фарисей, но че имате разположението на фарисея. Всички го иматъ. И хубаво е да го имате до извѣстна степенъ. Но, когато почнете да казвате: „Господи, благодаря Ти, че не съмъ като другитѣ“, фарисеятъ е живъ въ васъ, и мжно можете да се освободите отъ него. Той живѣе въ тила, въ темето, въ ушитѣ въ главата, въ носа, въ вжтрѣшната страна на очитѣ. Този фарисей кждѣ ще го намѣрите? Въ всички ваши черти и проявления.

И тѣй, сега Христосъ ни пита: „Кой е най-правиятъ начинъ, по който можемъ да принесемъ молитвата си прѣдъ Бога?“ Тази молитва Той подразбира въ обширния смисълъ — въ полза на обществения животъ. Нѣкои разбиратъ, че истинска молитва може да се внесе само въ черква. Вижете,

тази молитва, която ще принесете въ черква, има ли известна връзка съ съмейния животъ; може ли да ви помогне? И тази черква трѣбва да я намѣрите, дѣ е тя? Учителътъ най-първо прѣподава на ученицитѣ за известни елементи и ги оставя сами да разрѣшаватъ задачата, да намѣрятъ отношенията на известень законъ. Казва се на едно мѣсто въ Посланията: „Вие сте храмъ Божи“. Ако ние сме храмове Божи, като влѣземъ въ тайната ни стайца прѣдъ Бога, какъ трѣбва да влѣземъ? Ако влѣземъ като фарисея, Христосъ ще ни каже: „Не сте постигнали цѣльта си“. Ако влѣземъ като митаря и признаемъ погрѣшкитѣ си, обѣщаемъ, че ще ги изправимъ, ние ще сполучимъ и ще чуемъ Христовия отговоръ: „Ти си оправданъ, имашъ бждеще“. Може-би учителътъ да намѣри въ тетрадката много погрѣшки, ученикътъ не трѣбва да каже: „Колко е дребнавъ — само три погрѣшки!“ Той може да я зацапа, може да задраска 4—5 думи, и ученикътъ да каже: „Развали ми тетрадката“. Да, ама ако искашъ да бждешъ съвършенъ, ти трѣбва да му се благодаришъ, че ти е обѣрналъ вниманието и на тия погрѣшки, защото тритѣ погрѣшки може да станатъ повече. Изправи ги, не ги оставяй. Зашто погрѣшката е като въшката: ако я оставишъ, едната въ седмицата може да навѣди хиляди. Доста е една погрѣшка да изпрати човѣка на позорния стълпъ. Доста е, по сжщия законъ, една добродѣтель да ви издигне въ Небето и да ви постави между ангелитѣ. Дайте условията, и, ако една постѣпка е погрѣшна, ще ви снее, ако е добродѣтелна, ще ви въздигне. Слѣдователно, обръщайте внимание, както върху една добродѣтель,

тъй и върху една погрѣшка. Ако у единъ човѣкъ, който е водилъ пороченъ животъ, е останала само една добродѣтель, то е онова вжженце, пуснато въ бурното море на живота, за което ако се хване, може да излѣзне на сушата. Слѣдователно, послѣдната погрѣшка, която може да остане, е много лоша, за да погуби човѣка, както послѣдната добродѣтель е много силна, за да спаси човѣка. Тѣ сж, които могатъ да измѣнятъ нашия животъ. То е законъ. И затова Христось казва: „Не бивайте немарливи“. У фарисея имаше по-благородни черти, отколкото у митаря; той седѣше въ много отношения по-високо, но имаше една послѣдна грѣшка — гордостъта, която можа да го смъкне въ ада. Митарьтъ бѣше голѣмъ грѣшникъ, но бѣше му останала най-послѣдната добродѣтель—смирението, и той каза: „Азъ ще работя за спасението си“, и затова Богъ даде благословение нему, защото той имаше надеждата, че ще се поправи въ бждеще. Питамъ ви тази сутринъ: Вие дѣ сте — въ послѣдната ваша погрѣшка, или въ послѣдната ваша добродѣтель? Ако сте въ послѣдната погрѣшка, азъ ви съжалявамъ: пазете се, вие сте на опасно мѣсто въ живота. Ако сте въ послѣдната ваша добродѣтель, вие сте на сигурно мѣсто, и азъ ви ублажавамъ: вие сте на сигурна канара, дръжете се за тази послѣдна добродѣтель, и Христось ще върви съ васъ.

(Бесѣда, държана на 5. октомврий 1914 г. въ София).

Страхътъ.

„И да се не бонте отъ онѣзи, които убивать тѣлото, а душата не могатъ да убиятъ; но да се бонте повече отъ оногозъ, който може и душа и тѣло да погуби**).

Страхътъ е едно тягостно чувство на душата, което съществува не само въ хората, но и въ животнитѣ; чувство, вложено въ живия организъмъ да извърши извѣстна мисия. Страхътъ разбира, че въ срѣдата, въ която живѣемъ, или въ условията, при които съществуваме, има извѣстни елементи противни или зловрѣдни на нашия животъ. Това чувство служи просто да ни прѣдпази отъ всичко, което може да ни поврѣди. Кога, въ кое врѣме се е появилъ страхътъ у хората? Споредъ общоприетото схващане, той се е зародилъ съ грѣхопадането. По-напрѣдъ човѣкъ не е знааялъ какво нѣщо е страхъ. И дѣйствително, страхътъ има двойко проявление: външно и вжтрѣшно. Когато едно дѣте направи пръвъ пжтъ погрѣшка, веднага чувството на страхъ възниква въ неговата душа. Кому душата е тиха и мирна, като направи малко съгрѣшение? Веднага изпъква въ нея това чувство на страхъ. Значи, въ душата влизать извѣстни елементи, които я заплашватъ. Допущамъ, че имате кжца, подѣтъ на която е направенъ отъ чамъ; веднага

*) Ев. Матея 10: 28.

се заражда у васъ страхъ, че може да се запали и изгори. Има, значи, извѣстенъ елементъ, който е туренъ въ вашия подъ, вещества, които могатъ да горятъ и пламнятъ, може да възприематъ тия свойства, и цѣлата ви кжща да изгори. Като е работило въ органическия свѣтъ съ хиляди години, това нувство е направило хората и животнитѣ роби на страха. Обаче, страхътъ има и добра страна: благодарение на него се е образувала бдителността. На много животни краката сж станали дълги вслѣдствие на страха. Животно, което има дълги крака, всѣкога е страхливо. Това можете да го вземете като фактъ. Заднитѣ крака на заяка сж много дълги, а прѣднитѣ кжси; ако и прѣднитѣ крака бѣха дълги, щѣха много повече да му благоприятствувать въ бѣгането.

Сега, нѣма да се впускамъ да разправямъ каква роль е игралъ страхътъ въ историята на еволюцията. Съврѣменнитѣ учени хора казватъ, че религията е произлѣзла отъ страха. Това схващане е криво, защото религията е сжществувала и прѣди появяването на страха. Христосъ се обръща къмъ Своитѣ ученици, понеже знае, че тѣ се намиратъ въ тази категория, че се боятъ за своята кжща, за своето тѣло, и имъ казва: „Не се бойте отъ онѣзи, които могатъ да убиятъ тѣлото, а душата не могатъ да поврѣдятъ“. Защо? Ако имате извѣстенъ капиталъ, вложенъ въ банката, и нѣкой човѣкъ ви запали кжщата, нѣма да се безпокоите, защото ще направите нова и по-хубава кжща. Значи, докато имате капитала на вашата душа вложенъ въ друго мѣсто, нѣма защо да се боите.

Сега, нека взема втората часть отъ стиха — отъ кого да се боите. Бойте се отъ онзи, който

може да погуби и тѣлото, и душата. Върху втората частъ на стиха е имало дълги спорове — кой е този втори, отъ когото трѣбва да се боимъ. Нѣкои казватъ, че онзи, отъ когото трѣбва да се боимъ, е дяволътъ. Азъ ще ви кажа, че онзи, отъ когото трѣбва да се боимъ, е Богъ, и то въ смисълъ да се пазимъ да не Го огорчаваме, а това значи да бъдемъ благочестиви. Ако бихъ тълкувалъ Божествения Законъ на живота, нѣма да ви кажа отъ кого да се боите или да се не боите, а ще ви кажа какъ да изпълнявате Божия Законъ. Това е отрицателната форма на страха. А положителната форма настѣпва, когато сме съгрѣшили: който изпълнява волята Божия, нѣма защо да се бои; но онзи, който не я изпълнява, всѣкога ще има страхъ въ своето сърце и никога нѣма да бжде спокоенъ и свободенъ. Въ прочетената отъ мене глава Христосъ иска да увѣри Своитѣ ученици, че въ свѣта има извѣстни закони, които регулиратъ човѣшкия животъ: „Даже вашитѣ косми на главата“ казва той на ученицитѣ Си, „сж прѣброени“. Нито единъ косъмъ не може да падне туку-така. Ако изпълнявамъ Закона Божи, ще бъда подъ покровителството на Бога, както птичкитѣ. У съврѣменнитѣ християни има едно криво схващане на нашитѣ отношения къмъ Бога, къмъ религията, и вслѣдствие на това се раждатъ и много страдания въ човѣшката душа. Нѣкои, напимѣръ, считатъ религия да идатъ безъ друго въ черква, да запалятъ една свѣщъ, да се прѣкръстятъ, и мислятъ, че, като направятъ тия нѣща, иматъ религия. Обаче, религията е нѣщо много по-дълбоко. Най-дълбокото съдържание на религията е да имаме любовь къмъ

спода, искаме да видимъ Иисуса Христа“. Всѣки день Го виждате. Щомъ се зароди въ васъ това чувство на любовъ, на обичъ, Той е тамъ, и вие Го чувствувате; само трѣбва да разтворите вашитѣ духовни очи, за да Го видите; вие виждате сега външната страна на нѣщата, но сжществената не виждате. Всѣки день всѣки отъ васъ е въ съприкосновение съ Господа, когато страдате и обичате. Когато човѣкъ страда и е въ положението на болникъ, Господъ го лѣкува и, като му прѣвръзва ранитѣ, причинява извѣстни болки, и болникътъ се оплаква. Господъ обяснява причинитѣ на тия страдания: „Понеже не изпълни Моитѣ закони, страдашъ, но бжди търпѣливъ, ще те излѣкувамъ“. — „Ама тия болки сж непоносими“. — „Да, ама когато ти казвахъ да не прѣстѣпвашъ закона, ти не слушаше“. — „Ама трѣбва дълго врѣме“. — „Ще се научишъ“. Отсега нататъкъ трѣбва да правите опитъ — това сж го правили старитѣ християни — да можете да излизате извънъ тѣлото си. Вашиятъ умъ говори: „То ще бжде славно да излѣза“. Славно, но трѣбва да имашъ знания. Първо, трѣбва да се освободишъ отъ всички слабости на тия духове, които те заобикалятъ, и, като излѣзешъ, ще имъ кажешъ: „Никой нѣма да се приближава до моето тѣло, защото, иначе, ще има камшикъ“. Но, ако духоветѣ знаятъ, че имашъ слабости, щомъ заминешъ и оставишъ тѣлото си, тѣ ще го задигнатъ. Затуй свърѣменнитѣ хора сж яко свързани отъ Господа за своето физическо тѣло, понеже, ако излѣзатъ изъ тѣлото, ще бжде още по-лошо за тѣхъ — ще се спре тѣхната еволюция. Христосъ се обръща къмъ Своитѣ ученици, които искатъ да Го

слѣдватъ, да разбератъ тия тайни на Царството Божие. И мисля, че методътъ за дълъгъ животъ седи тукъ. Сега ще ви наведе единъ фактъ. Вземете хора, които страдатъ и които се ядосватъ, които прѣминаватъ живота си прѣзъ много бури. Тѣхниятъ животъ е кратковрѣмененъ; ония пъкъ, които сж спокойни, както казватъ, хора „разложени“, и не се ядосватъ, не се терзаятъ, тѣ иматъ дълъгъ животъ. И затуй Хербертъ Спенсеръ казва на едно мѣсто: „Когато вѣншнитѣ сили на природата се уравновѣсятъ съ вѣтрѣшнитѣ процеси на човѣшкия организъмъ, ние ще имаме вѣченъ животъ въ физическия свѣтъ“. Кои сж тия вѣншни сили? Тѣ сж тия врѣдни елементи. Когато се уравновѣсимъ, когато дойдемъ да разбираме какво желаемъ, какво искаме, и знаемъ какъ да реагираме срѣщу врѣднитѣ елементи и да ги подчинимъ, ще можемъ да живѣемъ на земята, колкото врѣме искаме — 100, 500, 1000 години, и ще можемъ да заминемъ пакъ, когато искаме — отъ насъ ще зависи. Слѣдъ като живѣемъ нѣколко хиляди години, ще кажемъ: „Наживѣхме се и сега искаме да заминемъ на дълга разходка за другия свѣтъ“. Тогава ще ни придружатъ нашитѣ роднини и приятели, както ни изпращатъ сега при трѣгване на трена. Това ще бжде отиване. Ние ще бждемъ свободни, ще си извадимъ билетъ и ще трѣгнемъ, и нѣма нашитѣ приятели да вървятъ подиръ насъ и да казватъ: „Горкиятъ човѣкъ смъртъта го покоси“. — „Не“, ще кажемъ, „азъ отивамъ да направя разходка, отивамъ да посѣтя бащиния ми домъ, единъ день пакъ може да се върна“. И тѣ ще ни пожелаатъ добъръ пътъ. Християнството е такава наука, която трѣбва да подготви това пѣтуване,

около васъ. И ако бихте били ясновидци, бихте видѣли, че въ вашитѣ кжщи има цѣли орди отъ тѣхъ, които само ядатъ и пиятъ. Ако мразите, всичкитѣ духове на умразата ядатъ и пиятъ на ваши разноси. Ето защо умиратъ хората. Като дойдатъ и, поседятъ день-два у васъ, вие почнете, разбира се да се оплаквате: „Тукъ ме боли главата, болятъ ме очитѣ, болятъ ме ржцѣтъ, краката, стомахътъ, сърцето, дробоветѣ“. Какъ не ще ви болятъ? Тия зли духове черпятъ сокове отъ васъ, и почнатъ да замръжаватъ очитѣ ви, почнете да ослѣпявате, да оглушавате, краката и ржцѣтъ ви почнатъ сжщо да боледуватъ, и единъ день ви грабватъ и ви занасятъ въ гроба. И като отидете при Господа съ съдрани дрехи, Той ще ви попита: „Е, синко, изпояде ли всичко, което ти дадохъ?“ — „Татко, прости, ядохме, пихме, блудствувахме; нѣма да правимъ това нѣщо занаяпрѣдъ“. И понеже Богъ е благъ, казва: „Стига да научите урока, пакъ ще ви кредитирамъ наново“. И затуй Христосъ казва: „Ще ви кажа отъ кого да се боите“. Тази боязнь, този страхъ е благоразумието. Когато у човѣка се съединятъ отрицателното чувство съ положителното, чувството на прѣдпазливостъ и способността за разсждаване, тогава у него се опражда благоразумието. Страхътъ е отрицателниятъ елементъ на благоразумието. Слѣдователно, Христосъ иска да каже: „Не раздѣляйте тия два елемента единъ отъ другъ, защото, щомъ ги раздѣлите, сир., щомъ раздѣлите вашия разсждѣкъ отъ чувството на страха, да се не контролиратъ, безъ друго ще изгубите и тѣлото, и душата си“. Пъкълътъ какво означава? Ще видите, че той състои въ

ония ограничени условия на развитие, дѣто ще прѣкарате животъ на страдания, и въ васъ ще остане само едно голо съзнание. И знаете ли какво е положението на единъ човѣкъ, който е умрѣлъ? Единъ день ще изпитате малко по-осезателно туй чувство. Когато умрѣлиятъ стане само на кости, неговата душа обикаля тия кости и казва: „Колко красиви бѣха тѣ!“ и плаче: „Туй богатство ми остана; отиде мазилката“. Тухлитѣ и плочитѣ сж тамъ, и слѣдъ врѣме тия кости пакъ ще възстановятъ своя първоначаленъ храмъ, и затова Господъ пита пророка: „Сине човѣчески, тия кости могатъ ли да оживѣятъ?“ Пророкътъ отговаря: „Ти знаешъ, Господи!“ Господъ казва: „Проречи тогава за Духа да дойде и да ги оживи“¹⁾. Еднѣжъ Едисонъ направилъ една малка смѣшка съ нѣкои свои приятели: направилъ два скелета да се движатъ автоматично, свързалъ краката и ржцѣтъ имъ съ телъ, турилъ грамофони на ржцѣтъ и електрически лампички въ очитѣ, и тогава тия два автомата почнали да говорятъ: „Ние бѣхме едно врѣме като васъ — ядѣхме и пиехме; вижте какви сме сега!“ Всички се изпоплашили и хукнали да бѣгатъ. Дълго врѣме Едисонъ трѣбвало да ги убѣждава, че това е само една смѣшка, направена отъ него. При сегашното анормално живѣне всѣки човѣкъ ще се намѣри въ единъ скелетъ, неспособенъ за работа, за мислене, за дѣйствие. И затова Христосъ се обръща къмъ Своитѣ ученици и имъ казва: „Не бойте се“. За да можемъ да регулираме туй чувство — страхътъ, трѣбва напълно да се обосноваемъ на Божествения Законъ, на съзнанието въ насъ, че сме свързани съ Бога. Въ насъ нѣкой пжтъ се заражда мисль: „Искаме да видимъ Го-

¹⁾ Езекииль 39.

Бога. Щомъ имаме този основенъ законъ въ себе си, ще бждемъ готови да направимъ хиляди други нѣща заради Господа. Но какъ можемъ да проявимъ любовъ къмъ Господа, когато не Го виждаме? Христосъ казва: „Отецъ вашъ е на Небето“. Обръщамъ очи и виждамъ, че Го нѣма и си казвамъ: като излѣза отъ тѣлото, ще отида на това мѣсто. Христосъ се обръща къмъ Своитѣ ученици и имъ казва: „Не бойте се отъ ония, които сж на земята и убиватъ“. Кои сж онѣзи, които убиватъ? Ако прочетете първия стихъ, ще видите, че е падена властъ на нечестивитѣ духове да убиватъ, но тази властъ не се простира надъ добритѣ хора, а надъ злитѣ. Съврѣмениятъ християнинъ казва: „Азъ искамъ да властвувамъ надъ своитѣ братя“. Виждате, че на Апостолитѣ Христосъ не имъ даде властъ да властвуватъ надъ хората, а надъ лошитѣ духове. Всѣки отъ насъ трѣбва да властвува надъ тѣхъ. Който не разбира този Божественъ Законъ, всѣкога ще прави погрѣшки, ще има засади отъ тия духове, отъ тукъ или отъ тамъ. Хората иматъ разни методи за заканване срѣщу духоветѣ; но духоветѣ отъ това не ги е страхъ; тѣхъ не ги е страхъ отъ тояги, нито отъ думи. За да имашъ властъ надъ единъ нечестивъ духъ, не трѣбва да имашъ неговитѣ слабости. Имашъ ли ги, може да си ученъ, философъ, министъръ, ти ще бждешъ гѣхенъ робъ — тѣ интриги ще правятъ, царе ще цетрониратъ, всичко могатъ да направятъ. Нѣмашъ ли тѣхнитѣ слабости, ти си тѣхенъ господарь. Загова именно Христосъ е заповѣдвалъ на духоветѣ. Той бѣше чистъ и, като имъ каже: „Излѣзте!“, тѣ сж отговаряли: „Слушаме“. Онѣзи, които докар-

вать и които лѣкуватъ болеститѣ, сж пакъ лошитѣ духове. Ще кажете „чудно“, на-ли? Законътъ е такъвъ. Ако вземете пари отъ нѣкой човѣкъ, на-ли трѣбва да ги върнете? Ако нараните нѣкой човѣкъ, на-ли трѣбва да платите за неговото лѣкуване? Дяволътъ направи пакоститѣ, а викате Господа да ви оправи работитѣ. Господъ хваща дявола и му казва: „Ти си развалилъ на този човѣкъ кжщата, иди и я оправи“, и дяволътъ се мжчи да я оправи. И послѣ пакъ му казва: „Ако обичашъ, пакъ събори кжщата“. Сега, защо Господъ не отговаря на молитвитѣ ви. Ще кажа. Понеже сте грѣшници, като дойдатъ тия работници, вие не можете да ги контролирате, и тѣ бѣгатъ. Трѣбва, като ги прати Господъ, да имате властъ, да имъ заповѣдвате — съ камшикъ да стоите надъ тѣхъ; защото, шомъ ги пуснете, всички ще избѣгатъ, и вашата кжща ще остане несъградена. Никога не трѣбва да имате слабоститѣ, които тия духове иматъ. Нѣкои казватъ: „Не можемъ безъ слабости“. Шомъ не можете, ще ви умрътвяватъ, ще ви взематъ тѣлото, паритѣ, ще ви затворятъ — нѣма другъ изходень пжтъ. Сега, Христосъ дохожда и казва: „Ще ви кажа отъ кого да се боите“. Той казва: „Не прѣстѣпвайте Божия Законъ“. Втората частъ отъ туй тълкувание подразбира изпълнението на Божия Законъ, за да бждатъ вашитѣ тѣла и души свободни.

Всѣки отъ насъ трѣбва да направи малко ревизия въ сърцето и ума си, да види какви слабости има въ тѣхъ. Ако обичате да полъгвате, всички духове на лъжата сж наоколо васъ, тѣ сж на гости у васъ, вие ги привличате. Ако обичате да злорадствувате, всички духове, които злорадствуватъ, сж тѣй сжшо

въ което има да извървите дълъгъ пътъ. Да не мислите, че мѣстото, където отивате, е много близо; то е много близо, но и много далечъ. „Близо“ и „далечъ“ сж нѣща относителни. Ако вие се движите съ срѣдна бързина, ще ви трѣбватъ 250 години, за да отидете до слънцето; но, ако се движите съ скоростта на слънчевата свѣтлина, ще отидете въ 8—9 минути. За 9 минути не може да отидете отъ тукъ до „Борисовата“ градина. Менѣ ми трѣбватъ отъ тукъ до „Борисовата“ градина 20 минути врѣме, а слънчевата свѣтлина прѣминава въ 9 минути 92 до 93 милиона милии. Когато говоримъ за пространство, подразбираме го по отношение на скоростта, съ която се движимъ. Ако бихме тръгнали за най-близката звѣзда, Alpha Centauris, знаете ли колко години ще ни трѣбватъ? 34 милиона години съ тренъ, а съ бързината на свѣтлината — три години. Пъкъ, ако речете да стигнете съ скоростта на свѣтлината до най-близката вселена, която е свързана съ нашата вселена, трѣбватъ 90 милиона години. Тѣй щото, ще зависи къдѣ отивате. Ако отивате на слънцето и се движите съ бързината на единъ тренъ, и ви попитатъ вашитѣ приятели слѣдъ колко години ще се завърнете, и кажете: „250 години за отиване и 250 години за връщане — 500 години и 250 години тамъ да поживѣемъ, значи, слѣдъ 750 години ще се върнемъ пакъ наново“. Ако попитате едного, който отива на Alpha Centauris, слѣдъ колко години ще се върне, ще ви каже: „34 милиона години отиване, 34 милиона години връщане и толкова години седене тамъ, значи, ще се върна слѣдъ 100 милиона година“.

Това сж отвлѣчени философски мисли, достойни само за ангелски умове; вие не можете да схванете какво е това пространство — 34 милиона години; трѣбва ви единъ ангелски умъ, за да схванете величието на Бога въ тази мисль. И Христось, като се обръща къмъ Своитѣ ученици, казва: „Не бойте се“; отправя очи нагорѣ и добавя: „Не бойте се за тия малки кжщи, които имате, не се терзайте за тия дребни работи, защото вашиятъ Баща ви е опрѣдѣлилъ велики работи“. Гледайте да запазите душата си чиста и свѣтла; имате ли я за капиталъ, можете да пжтувате прѣзъ тия пространства. Единъ день, когато тръгнете за Небето, нѣма да вземете тѣлото си — ще тръгнете съ душата си; тѣлото ще оставите на земята, защото то отъ тукъ е взето. То е каруца, направена приврѣменно отъ елементи на земята, и, докато сте въ царството на тия четири елемента на земята, ще бждете въ тази каруца; като додете до планинско мѣсто, дѣто ще трѣбва да вървите по козя пжтека, ще оставите каруцата и ще тръгнете пѣшъ. Затуй казва Христось: „Не бойте се; когато доде планинската пжтека, да не изгубите вашата душа и спрете вашата еволюция“.

Вие искате да станете господари; не ставайте господари на вашитѣ братя. Най-голѣмото прѣстжпление на съврѣменнитѣ хора е, че искать да властвувать единъ надъ други. Не бива да заповѣдвате на хората; на лошитѣ духове можете и трѣбва да заповѣдвате. Лошъ духъ искамъ да го управлявате, да го учите, но на хора не искамъ да заповѣдвате. Това казва Христось. Вие нѣкой пжтъ искате да знаете кой билъ по-голѣмъ, и кой по-

малъкъ, кой билъ по-старъ и кой по-младъ. Но че си по-голѣмъ или по-малъкъ, по-старъ или по-младъ, какво отъ това? Може Господь да те е пратилъ по-рано или по-късно. Човѣкъ билъ на опашката или на главата, какво отъ това? Единъ день Господь ще те тури на опашката, другъ пжтъ на главата, единъ день на гръбнака, другъ пжтъ на краката — безразлично; тия нѣща не сж сжществени. Силата е тамъ, да се чувствувашъ господарь на лошитѣ духове, да имъ кажешъ да те слушатъ, това или онова да направятъ. „Искамъ да уплаша моята жена, като я набия“. Хубаво, днесъ биешъ, утрѣ биешъ, но тя ще избѣга, и ти ще отидешъ да ѝ се молишъ. Силата на човѣка е вжтрѣ въ него, тамъ той трѣбва да обърне своето внимание. Всѣки отъ васъ трѣбва да се завземе да контролира тия духове. Зная, че мнозина се измжчватъ отъ лоши духове; мнозина отиватъ при Христа да имъ помогне. Какъ ще имъ помогне? Той ги връзва, а тѣ ги развръзватъ. На такива хора не може да се помогне. Христосъ съ васъ ли, съ вашитѣ лисици и вълци ли ще се занимава? Турете ги на работа. Тази мисль е, може-би, малко въ алегорична форма, но азъ ви я давамъ като едно правило. Не можете да станете господарь на своя животъ, докогато не се научите управлявате тия духове.

Седемъ стѣпки има, по които трѣбва да вървите, прѣди да можете да властвувате надъ лошитѣ духове. Нечестивитѣ духове ги е страхъ отъ свѣтлината. Първото нѣщо, което трѣбва да направите, е — да се обърнете къмъ Бога. Шо е обръщане? Вие сега сте обърнати къмъ Бога съ

гърба; въ вашия свѣтъ има тъмнота; направете „кржгомъ“, и се обърнете съ лицето си къмъ Господа. Безъ обръщане къмъ Него не може. Когато искате да изгърсите дреха отъ праха, какъ я обръщате? Слѣдователно, ще вземете вашето сърце и вашия умъ да ги обърнете и ще изгърсите праха имъ извжтрѣ. Обръщането има двоякъ смисълъ — обръщане къмъ слънцето и обръщане дрехата откъмъ вжтрѣшността, за да се изгърси прахътъ.

Второто необходимо нѣщо е покаянието — прѣглеждане, ликвидиране на смѣтката. Туришъ обявление надъ фирмата: „Азъ спирамъ всички платки, нито давамъ, нито вземамъ — годишна равностѣтка правя“. Правишъ балансъ, смѣташъ: толкова имашъ да вземашъ, толкова имашъ да давашъ, най-послѣ оставатъ десетъ хиляди дългъ; не остава, освѣнъ да отидешъ при своитѣ кредитори и да имъ се молишъ — то е покаяние. Изваждашъ тевтеритъ: „Приятели, азъ съмъ честенъ човѣкъ, не зная какъ, ама изгубихъ десетъ хиляди лева, ще простите, ще извините, ще ме кредитирате малко още“. Ако не се молишъ, ще те затворятъ. Щомъ ти прѣгледатъ смѣтката и се убѣдятъ, че си честенъ, ще кажатъ: „Ние сме имали вземане-даване съ тебе, ще ти простимъ, ще те кредитириме наново“.

Прощение и спасение сж двѣ нѣща свързани. Туй, което наричаме спасение въ Християнството, настѣпва, слѣдъ като сме минали двата периода на обръщане и покаяние къмъ Христа. Той казва: „Давамъ ти новъ кредитъ и те пращамъ пакъ въ свѣта да работишъ“. Пакъ отворишъ фирмата:

Еди-кой пакъ започва да функционира, дава и „взема“.

Четвъртата стъпка е възраждане. Възраждането ще обясня съ другъ процесъ изъ земледѣлието. Единъ земледѣлецъ има една градина, разваля я и наново я посажда; когато започнатъ да изникватъ новитѣ ябълки, то е възраждане; въ него има надежда, че новата градина пакъ ще му даде плодъ. И въ Християнството, слѣдъ като мине този процесъ, става у насъ възраждане — новото е почнало да никне нагорѣ. Възраждането е процесъ на цѣлѣне и врѣзване. Има покаяние, прощение, спасение, възраждане и ново раждане — петото. Въ новото раждане човѣкъ се освобождава отъ кармичния законъ на причинитѣ и послѣдствията: вие сте тогава свободни граждани, господари, никой не може да властува надъ васъ. Само въ тази пета стъпка може да господарувате надъ лошитѣ духове; само когато сте на мѣстото на Христа, можете да заповѣдвате на тия духове. Тогава ще бждете ученикъ Христовъ. А то е високо нѣщо. Той даде на Своитѣ ученици властъ надъ лошитѣ духове и ги изпрати да изцѣрвяватъ и възкрѣсаватъ хората. Какъ може да се даде тази властъ, когато човѣкъ едва се е обърналъ и още не си е прѣгледалъ смѣтката? Още не сж го простили, още не се е възродилъ, и той иска да управлява свѣта! Не може. Искате да заповѣдвате на лошитѣ духове. Не може. Трѣбва да минете прѣзъ тия четири стъпки и тогава ще бждете пълни господари на своето положение. Сега вие седите и размишлявате, но пакъ се страхувате въ себе си да-ли имате тази добродѣтель

или не. Има двѣ крайности въ Християнството : нѣкои се показватъ повече смирени, отколкото сж въ дѣйствителность, а нѣкои пъкъ се чувствуватъ повече грѣшни, отколкото сж въ сжщность. И едното е крайность, и другото. Кажете си правото : „Азъ имамъ въ касата десетъ хиляди лева“, а не, като имашъ десетъ хиляди, да казвашъ петъ хиляди — лъжешъ. Имашъ десетъ хиляди, а казвашъ 15 хиляди — лъжешъ. Имашъ ли десетъ хиляди лева, тури ги въ смѣтката десетъ хиляди — ни по-горѣ, ни по-долу. Трѣбва да говоримъ всѣкога истината, както си я знаемъ въ себе си. Трѣбва да говоримъ ясно, категорично, положително, тогава нашитѣ външни отношения къмъ хората ще бждатъ добри. Защо? Понеже тия духове, които ви ръководятъ, живѣятъ на Небето; когато си уреждате смѣткитѣ съ своя духъ, той ще ги уреди съ другитѣ духове и тѣ не могатъ да ви мразятъ. Тѣ могатъ да казватъ : „Азъ ще те убия“ ; ще имъ отговорите спокойно : „Не можешъ, защото ти си вързанъ“. Нѣкой казва : „Ще направя това“. — „Не можешъ, я се опитай“. Единъ день менѣ ми каза единъ : „Ако извадя револвера, ще видишъ“. — „Я го извади. Ами ако остане въ въздуха така слѣпенъ въ ръката ти“? — „Ама ще извадя ножъ“. — „Я го извади : изваждалъ ли си ножъ да видишъ какво нѣщо е? не се вади тъй“. Трѣбва да има за това разрѣшение отгорѣ. Ако отгорѣ искатъ да изпитатъ да-ли си твърдъ, да-ли имашъ търпѣние и самоотричане, може да те подложатъ на разни изпитания, и ти трѣбва да ги изтърпишъ; обаче, ако нѣма отгорѣ разрѣшение, цѣлъ свѣтъ може да стане, но само ще обикаля наоколо ти. Единъ англичанинъ се хваща на басъ за четири

хиляди лири съ другъ, който ималъ 40 кучета отъ породата „булдогъ“ и който казвалъ: „Отъ моитѣ кучета по-ужасни нѣма, не можешъ да се доближишъ до тѣхъ“. Първиятъ англичанинъ се хваща на басъ и тегли единъ кржгъ около себе си, а другиятъ пусналъ кучетата върху него, но тѣ обикаляли около кржга и не могли да минатъ. Най-послѣ оня англичанинъ изсвирилъ по единъ особенъ начинъ, и кучетата хукнали да бѣгатъ прѣзъ хората. Съ какво ги е изпоплашилъ? Ималъ е извѣстна сила въ себе си. Съ пушка не ги е гонилъ; съ тояга сжщо не. Той е ималъ извѣстна сила, която употребилъ, затова тѣ избѣгали. Питамъ, вашата сила дѣ е? Нѣкой день може нѣкой лошъ духъ да каже: „Като пусна моитѣ кучета“. — „Пусни ги; ще направя единъ кржгъ и, щомъ изсвирия, като димъ ще изчезнатъ“. Силата е въ тази Божествена свирка, и, който я има, той всѣкога е свободенъ и властенъ.

Та имате сега метода какъ да властвувате надъ лошитѣ духове, да нѣмате тѣхнитѣ слабости. Ако се сграхувате, всички духове на страха ще бждатъ около васъ. Затуй изхвърлете всички тия слабости изъ себе си. „Ама“, казвате, „туй нѣшо нѣма да правя, нѣма да пуша тютюнъ“, и пакъ, на слѣдующия день, го запущвате. Направете го, безъ да го кажете. „Рѣшилъ съмъ да посаждамъ“, ама, нищо не си посадилъ още. Посади и тогава повикай своитѣ приятели и имъ кажи: „Елате, приятели, да видите какво съмъ направилъ“. Тѣ ще се радватъ. Казвате: „Азъ съмъ рѣшилъ да бжда добъръ, елате да видите какъвъ ще бжде моятъ планъ, туй ще направя, онуй ще направя“. Нищо нѣма да

направишъ. Азъ съмъ видѣлъ милиони планове — цѣлиятъ пѣкъль сѣ съ планове е пѣленъ. Мислите да правите нѣщо, не говорете нищо; само кажете: „Господи, ела ми на помощъ“. И когато вашата градина израсте и даде плодове, викайте всички ваши приятели и имъ кажете: „Яжте, пийте и веселете се“. Тогава Господъ ще ви благослови. Това е то Християнството. И когато Христосъ ви казва: „Не бойте се отъ онѣзи, които убиватъ тѣлото, а отъ онѣзи, които убиватъ духа“, Той иска да каже, че това, което тѣ взематъ, може да се вземе, както казва пословицата, и на Великденъ. Срокътъ единъ день ще изтече, и ще ви се вземе. Ти си кираджия, ще ти се вземе каруцата, и ще кажешъ: „Изпждиха ме отъ кжщата“. Защо да не те изпждятъ? Благодари, че сж имали добрината да те чакатъ толкова години. Духоветѣ сж господари на тия елементи, които имате въ земята; тѣ сж тѣхни. Затуй казва Писанието, че въ този свѣтъ сме „пришелци“, че тази земя, въ която живѣемъ, не е наша. Господъ ни е пратилъ да я завладѣемъ на сила. И вие искате да я завладѣете, да бждете господари, но чакайте по-напрѣдъ да завладѣете духоветѣ, че тогава външнитѣ елементи, защото всѣки елементъ има своя господарь. Вие не можете да бждете господари на водата, ако не завладѣете духоветѣ на водата; не можете да бждете господари на въздуха, докато не завладѣете духоветѣ на въздуха; нито пѣкъ можете да сте господари на огъня, докато не завладѣете духоветѣ на огъня, и т. н.. Слѣдователно, Христосъ ни дава единъ законъ, по който трѣбва да дѣйствуваме: първото нѣщо е да бждемъ чисти и тогава да се обърнемъ

къмъ Него. Сега, понеже Христосъ иде въ този свѣтъ, какъ ще ви намѣри? Разбира се, нѣкои ще намѣри богати, а други бѣдни. Казано е: „И на тази основа отгорѣ ако зиде нѣкой злато, сребро, драгоцѣнни камъни, дръвья, сѣно, слама, всѣкому работата ще стане явна; защото деньтъ ще я покаже; понеже съ огънь се открива, и огъньтъ ще изпита всѣкому каква е работата: на когото работата, която е зидалъ, устои, той ще вземе заплата; а на когото работата изгори, ще се отщети, а самъ той ще се избави, но тѣй, както изъ огънь“. И всѣки, който не спазва цѣломъждрието и нѣма въ себе си страха Господень, „такъвъ чловѣкъ да го прѣдадемъ на Сатана за погубване на плътта, за да се спаси духтъ въ деня на Господа Исуса“. Ако вие сте добили опитность отъ толкова хиляди години, страдали сте, държали сте високо знамето на Истината, не сте се плашили отъ ония, които убиватъ тѣлото, и сте се жертвували за възтържествуването на правдата, за тържеството на Царството Божие, Господъ ще ви въздигне наново, Той ще ви възкрѣси. И затуй казва Христосъ: „Не бойте се отъ онѣзи, които убиватъ тѣлото“: ако убиятъ вашето тѣло, душата ви ще остане свободна, а това е цѣнното въ живота. Всѣки други пжтъ, който ви отклонява отъ Истината, е пагубенъ и за тѣлото ви, и за душата ви. Защото страхливитѣ, малодушнитѣ, нѣма да наслѣдятъ Царството Божие. Въ правото дѣло на Господа, въ правото дѣло на човѣчеството, въ правото дѣло на народа, въ правото дѣло на обществото, въ правото дѣло на дома, въ правото дѣло на индивидуалната душа, не бива да има ни страхъ, ни боязнь, ни колѣбание, ни малоду-

шие; ни отстѣпление отъ великото начало на живота. Правото е право всѣкога. Любовь и страхъ сж нѣща несъвмѣстими въ човѣшкия духъ, въ духа на истинския човѣкъ. Тамъ, дѣто е любовьта, страха го нѣма; и тамъ, дѣто е страхътъ, любовьта я нѣма. Любовьта е признакъ на пълнота, на единство въ всички сили, чувства и способности на човѣшкия духъ; а страхътъ е признакъ на отсъствие, разединение на тая вжтрѣшна хармония на душевния миръ.

Съ тия послѣдни думи азъ подразбирамъ високото, благородното, доброто у човѣка. Не подразбирамъ онова нахалство, оная грубость, онова жестокосърдечие, оная безчувственостъ, които често минаватъ за храбрость и безстрашие. Идеалътъ на геройството седи въ това — когато те турятъ на позорния стълпъ за правото дѣло, да можешъ съ великодушие да понесешъ всички страдания, всички позоръ, всички хули и всички злорадства и обвинения на окръжаващите, па било то и на цѣлия свѣтъ, и да кажешъ на Майка си: „За Тебе, Която Си ме родила въ тоя Божии свѣтъ, азъ жертвувамъ всичко. Въ любовьта Ти азъ намирамъ своята послѣдна опора на моята душа. Страхътъ отъ свѣта, отъ онѣзи, които убиватъ моето тѣло, е отживѣлъ своя вѣкъ. Азъ не се боя, защото Те познавамъ. Да-ли ще ми дадешъ смъртъ или животъ, еднакво съ благодарностъ ще ги приема. Съ Тебе и въ смъртъта има смисълъ; безъ Тебе и въ живота нѣма цѣлъ. Въ смъртъта или въ живота, бжди Ти всѣкога свѣтлиятъ Вѣнецъ за моя духъ“.

(Бесѣда, държана на 19. октомврий 1914 г.).

Условията на вѣчния животъ.

„А вѣченъ животъ е това — да познаватъ Тебе Единаго Истиннаго Бога и пратения отъ Тебе Исуса Христа“¹⁾

Когато младиятъ български момъкъ, чистъ като росата, срѣща за пръвъ пжтъ своя идеалъ въ свѣта, той се спира и си казва: „Намѣрихъ я, тя е. Сега мога, като Архимеда, да опрѣдѣля относителното тегло на тѣлата, да посоча колко сребро, колко мѣдъ, колко злато има въ тая царска корона. Сега мога, като Нютона, да кажа защо ябълките узрѣватъ и падатъ, защо скалитѣ се търкалятъ отъ високо, защо изворитѣ планински се спускатъ надолу, подскачатъ, шумятъ и съ бързина текатъ, защо небеснитѣ тѣла въ пространството се движатъ и се въртятъ около своитѣ централни огнища. Сега моятъ умъ, моето сърце ми разкриватъ тая велика тайна на движението въ живота; азъ мога да ви кажа въ какво седи вѣчниятъ животъ; мога да ви опрѣдѣля неговитѣ свойства, качества, условия и елементи. Азъ ги намѣрихъ, намѣрихъ философския камъкъ, придобихъ цѣнния еликсиръ на живота. Азъ мога да бжда смѣлъ като лъва, търпѣливъ като вола, летящъ като орела, разуменъ като човѣка. И право е казано: „Открилъ Си го на младенцитѣ“. — Този младъ момъкъ не е далечъ отъ истината. Той е проумѣлъ първообразния езикъ,

¹⁾ Ев. Иоанъ 17: 3.

на който Господь е говорилъ. Неговитѣ изводи и схващания показватъ, че той разбира оригинала, отъ който черпи вдъхновението си. Той говори, мисли, чувствува, дѣйствува правилно: и граматически, и и логически, и философски. Въ неговата душа има миръ и съгласие, нѣма споръ за думата „вѣченъ“ — да-ли тя трѣбва да бжде поставена прѣдъ или слѣдъ думата „животъ“. „Това е външната черупка на нѣщата“, казва той. „За мене е важно, тя да бжде въ моя умъ, въ моето сърце, да е проникнала дълбоко въ моята душа и да, крѣпи моя духъ съ своя Божественъ огънь“.

Вѣренъ е неговиятъ отговоръ. Прѣди години правило бѣше, кочияшътъ да седи отпрѣдъ каляската, а господарътъ — назадъ; въ по-ново врѣме правилото се видоизмѣни: господарътъ стои на прѣдъ, а кочияшътъ — назадъ. Напрѣдъ или назадъ, то е сѣ едно, стига юздитѣ да се намиратъ въ вѣщи ржцѣ, конетѣ да сж силни, каляската здрава, кочияшътъ досѣтливъ, господарътъ уменъ и добъръ — цѣльта се постига. Но, ще попита нѣкой: „Какво искате да кажете съ това?“ — Нищо повече. Просто и ясно, че господарътъ и кочияшътъ трѣбва да бждатъ на своитѣ мѣста. — „А повече?“ — Можете ли да кажете като тоя младѣ момъкъ: „Намѣрихъ я и намѣрихъ го!“ Ето важниятъ въпросъ за васъ. Когато отговорите на него, свѣтътъ и животътъ ще взематъ другъ видъ. Но на прѣдмета. Когато Христосъ е изказалъ тия думи за „вѣчния животъ“ въ присѣдствието на Своитѣ ученици, той имъ е разкрилъ единъ „великъ законъ“ на живота, чрѣзъ който законъ се разграничаватъ и опрѣдѣлятъ два сжществени негови елемента,

които влизатъ въ врѣмения и вѣчния, въ съзнателния и свръхчувствения животъ. Сега, хора, които не разбиратъ дълбокия смисълъ на първообразния езикъ, могатъ да направятъ единъ или другъ прѣводъ, да размѣстятъ думитѣ, но има извѣстни закони, които регулиратъ човѣшката мисль и които не допускатъ едно своеобразно размѣстване. Докато човѣкъ не се научи да мисли правилно, той ще прави грѣшки и ще ги изкупва съ редъ страдания. Писанитѣ нѣща, въ великата книга на живота, сж за разумнитѣ хора; тѣ не сж за по-низшитѣ сжщества, които не разбиратъ тия закони. Сега, ако нѣкой чете: „вѣченъ животъ“, или „животъ вѣченъ“, ще попита какво можемъ да разберемъ подъ думата „вѣченъ“. Тази дума има външенъ и вътрѣшенъ смисълъ. Подъ „вѣченъ животъ“ у насъ разбиратъ: дълъгъ, безграниченъ, непрѣкъснатъ животъ. На английски стои „eternal“, но коренътъ на тази дума е отъ санскритски произходъ и означава земя, а „земя“ на санскритски значи сжщество, което зачева и ражда. Често се смѣсва „вѣченъ“ животъ съ сжществуването на човѣка; обаче, човѣкъ може да сжществува, безъ да живѣе. Метафизицитѣ спорятъ върху тоя прѣдметъ, но, когато влѣземъ въ областта на опитната философия, да провѣрряваме Божественитѣ закони, изводитѣ ни трѣбва да бждатъ основани на истината, и резултатитѣ да бждатъ правилни.

Въ човѣшкия животъ има три основни елемента, които никога не се мѣняватъ; три главни принципа, върху които се гради неговиятъ настоящъ животъ. Тѣ сж прокарани въ граматиката, логиката и математиката. Напримѣръ, първо, когато у-

чатъ дѣцата изреченията, казватъ, че изреченията иматъ: подлогъ, сказуемо и връзка. Може да има и опрѣдѣления, допълнения и т. н., но основата е въ тия три думи, които даватъ мисль. Ако бихъ запиталъ васъ що е „подлогъ“, вие щѣхте да кажете: „Думата, която означава прѣдмета, за който се говори въ изречението“. „А сказуемо?“ — „Думата, която показва какво се разправя за прѣдмета“. Добрѣ. Ако единъ учителъ бѣше ви далъ да разчлените граматически прочетения стихъ, да покажете кои сж най-важнитѣ думи въ него, всички щѣха да се спратъ върху думитѣ: „Богъ“ и „Иисусъ Христосъ“. Но тукъ основната мисль е „вѣченъ животъ“, а „Иисусъ Христосъ“ е допълнение на тази мисль. Богъ и Иисусъ Христосъ сж двѣтѣ начала, отъ които произтича вѣчниятъ животъ, или: двѣтѣ опори, двата стълпа, върху които се той крѣпи. Логически казано: „Богъ“ е голѣмата прѣдсилка, „Иисусъ Христосъ“ — малката прѣдсилка, а „вѣченъ животъ“ — заключението. Да направимъ тази мисль още по-ясна: Думитѣ „вѣченъ животъ“ подразбиратъ разумното движение на душитѣ; думата „Богъ“ — зародишитѣ на духа, условията, силитѣ, законитѣ въ природата, върху които се гради и крѣпи този величественъ редъ на нѣщата, а „Иисусъ Христосъ“ — разумното начало, което излиза отъ Единия Богъ и което насочва и съхранява всички живи същества. Сега, може да помислите, че, като кажете „вѣченъ животъ“, разбирате, знаете какво е въ сжщностъ вѣченъ животъ. Но кой е основниятъ елементъ на познанието? Ние познаваме само ония нѣща, които можемъ да опитаме, да направимъ. Всѣко нѣщо, което не можемъ

да опитаме и направимъ, не го познаваме. За такива нѣща, отъ каквото естество и да сж тѣ, ние нѣмаме нищо друго освѣнъ една прѣдстава и можемъ само да се догаждаме. Ако ви дадатъ платъ, ще кажете: „Азъ зная какъ е той станалъ“, но, когато ви накарать да го направите — да изпредете вжтъка, да турите основата — ще кажете: „Не знамъ“.

Науката казва, че всѣко живо сжщество, за да може да живѣе, изисква срѣда и условия. Напримѣръ, срѣдата на рибата е водата. Какво трѣбва да разбираме подъ думата „срѣда“? „Срѣда“, „основа“, „почва“ сж нѣща, които иматъ много допирни точки. На български и други езици нѣма дума, която да показва сжществена разлика между тия три думи. Първиятъ елементъ на „вѣчния животъ“ е онзи елементъ, въ който душата е потопена тѣй, както рибата, — този елементъ наричаме срѣда. Когато започваме да градимъ една кжща, тази срѣда наричаме основа — върху основата издигаме стѣни и туряме покривъ. Когато посаждаме растение, тази срѣда наричаме почва — въ почвата посаждаме разнитѣ стѣмена. Най-първо въ всѣко нѣщо трѣбва да намѣримъ срѣдата. Въ „вѣчния животъ“ кое е „срѣда“? Богъ. Но има и други два прѣходни елемента, или условия. Нѣкои смѣсватъ „условия“, съ „срѣда“. Има разлика. Една желѣзница, за да отиде отъ София до Варна, трѣбва да има извѣстни условия; тѣ сж: релси, вжглища и вода. А когато се обърнемъ къмъ човѣка, кои сж условията на неговия животъ? „Срѣдата“, въ която човѣкъ живѣе, е въздухътъ. Човѣкъ е потопенъ въ него. Но въздухътъ не е единствениятъ елементъ, необходимъ за сжществуването на човѣка, рибитѣ и птицитѣ;

има втори елементъ — храната; обаче, ние не сме потопени въ храната : този елементъ е прѣходенъ, иде отвънъ, влиза въ насъ и излиза изъ насъ и оставя своитѣ послѣдствия. Третиятъ елементъ за човѣка, туй, въ което рибата е потопена — водата — е срѣда за рибата, а за човѣка е само едно условие. Ако потопимъ човѣка въ туй, въ което е потопена рибата, той ще умре. Слѣдователно, за човѣка водата е условие за сществуване. Да вземемъ въздуха, който е срѣда за човѣка — ако го лишимъ отъ въздухъ, човѣкъ умира — за рибата въздухътъ е едно условие. Туй условие се намира въ самата вода и, когато тя минава прѣзъ хрилѣтъ на извѣстна риба, този въздухъ прѣминава въ нейната дихателна система и прѣчиства кръвта. Срѣда за рибата е водата. Срѣда за човѣка е въздухътъ.

Но срѣдата е само една трета отъ истината. Дѣ се раждатъ лъжливитѣ понятия? Когато употребимъ аналогично единъ примѣръ, трѣбва да знаемъ каква доза истина има въ него. Трѣбва всѣкога да бждемъ искрени, и не само нашитѣ заключения трѣбва да бждатъ вѣрни, но сщеврѣменно и малката и голѣмата прѣдсилки трѣбва да бждатъ вѣрни. Може едната прѣдсилка да е вѣрна, но, ако другата не е вѣрна, вашето заключение ще бжде невѣрно. И когато математицитѣ и инженеритѣ правятъ извѣстни изчисления и постройките, взематъ въ съображение точно всички обстоятелства, за да избѣгнатъ възможнитѣ погрѣшки. По сщия законъ трѣбва да градите нѣщата въ себе си, когато искате да изградите вашия характеръ — вашия умъ и вашето сърце. Трѣбва да знаете какъ да го градите — да знаете кое е срѣда, кое — условие, кое — елементъ. За-

щото има и елементи. Елементитѣ се отнасятъ до поддържането на живота, а условията — до съществуването на живота. Напр., нивитѣ, градинитѣ, лозята и т. н. т. съставятъ условия за живота, отъ които пъкъ произтичатъ елементитѣ на живота: житото, плодоветѣ и т. н. т. Свѣтлината е елементъ необходимъ за живота, но тя е четвъртиятъ елементъ — въздухътъ, храната и водата сж първитѣ три елемента. Ако рибата кажеше: „За мене доста е водата“, защото тя въ нея намира всичката своя храна, и ако човѣкъ би поискалъ да живѣе сжщо въ водата, той би се намѣрилъ въ противорѣчие съ основнитѣ закони, които регулиратъ неговия животъ, защото не може да влѣзе въ водата и да живѣе въ нея, като рибата. Именно отъ тия криви схващания произтичатъ погрѣшкитѣ въ всичкитѣ съврѣменни философии и религии. Въ тѣхъ има много догматични въпроси наполовина вѣрни.

Да се повърнемъ на думата „вѣченъ“. Тя се отнася за духовния свѣтъ, подразбира въ себе си материали, отъ които може да се съгради безсмъртниятъ животъ. Думата „животъ“ подразбира органическия животъ въ материята, който расте и се развива и не може да бжде непрѣкъснатъ, вѣченъ: неговата форма може да се измѣни, и туй измѣнение наричаме смъртъ. Прѣдставитѣ, обаче, за „смъртта“ сж различни. Да умре човѣкъ не значи ни най-малко, че той губи своето съзнание, но че може да изгуби онѣзи условия, при които се проявява животътъ. Съзнанието може да остане тѣй, както, когато човѣкъ умре, оставатъ неговитѣ кости. Съзнанието — то е духов-

ниятъ грѣбнакъ на човѣка. Значи, върху този грѣбнакъ, както върху човѣшкия грѣбнакъ, е основана цѣлата нервна система и удоветѣ, които функциониратъ заедно съ другитѣ чувства и способности. Когато дойдемъ до Бога, Той е върховната сила или необходимата срѣда, въ която човѣкъ е потопенъ духовно. Да обяснимъ тази аналогия. Когато кажемъ, че свѣтлината е необходима за човѣшкото око, това значи, че клѣткитѣ на окото сж потопени въ свѣтлината, и че тя е необходима за тѣхното поддържане. Човѣшката душа трѣбва да бжде сжщо потопена. Не сте я потопили, значи, вие сте извънъ вашата срѣда, ще живѣете като зародишъ, както много житни зърна сж прѣстояли въ египетскитѣ пирамиди и гробници по 5—6 хиляди години, на сухо мѣсто, и сж чакали условия да бждатъ посѣти, за да поникнатъ. Такива житни зърна сж били напоследъкъ извадени и посѣти, и тѣ сж дали отличенъ резултатъ. И човѣшката душа, като зрънце, стояще въ Божествената житница, чака тия три необходими елемента, които се съдържатъ въ условията, силитѣ и законитѣ, за да може тя да почне наново своя животъ. Въ християнски смисълъ казано, ние трѣбва да намѣримъ условията, при които да можемъ да се потопимъ и да живѣемъ въ Бога. Въ този смисълъ трѣбва да е насочено усилието на всѣки съзнателенъ човѣкъ, за да може той да постигне това положение. Вие живѣете, вие сжществувате, но това живѣене и сжществуване е просто вегетиране. Сжществуването ви състои само отъ единъ елементъ и се ограничава отъ Божествената Сжщина, Която ви е създала като житни зрънца и плодни сѣменца. Вие

не можете да избѣгнете вашето съществуване, не можете да се самоунищожите: вашето битие е извънъ врѣмето и пространството. Човѣшката душа въ това състояние е просъществувала съ милиарди години въ нѣдрата на Божественото Съзнание, но тогавашниятъ нейнъ животъ е билъ отъ друго естество: тя не е била индивидуализирана, не е познавала отдѣлния животъ на индивидуалния духъ; тя е живѣла въ съзърцанието на Божествения блистъ (блаженство) — въ дрѣмъще състояние. Но сега, съ своето пробуждане, тя дохажда на земята да научи вжтрѣшния смисълъ и на тоя животъ — на индивидуалния животъ, да придобие сама свой собственъ безсмъртенъ животъ и да стане гражданка на Небето съ опрѣдѣлени права и задължения. Този вжтрѣшенъ стремежъ е условие, наложено ней отъ Бога. Сега, нѣкои искатъ да се възплътятъ и същеврѣменно да живѣятъ като Бога. Обаче, да живѣешъ като Бога — то е противорѣчие, защото, за да живѣешъ като Бога, нѣма защо да излизашъ отъ Него. Каква нужда има туй Божествено Съзнание да се отдѣля, да търси нѣкакъвъ другъ животъ? Туй показва, че човѣшката душа всѣкога е съществувала въ Бога, и нейнъ вѣченъ стремежъ е да Го търси въ всичкитѣ Негови проявления и да Го подражава.

Но да се повърна къмъ научната страна на прѣдмета — владѣнието на тия три основни нѣща; срѣда, условия и елементи за съществуване. Въ църквата тази идея е изразена подъ „Троеличностъ“ на Бога. Какво означава тази дума? Три същества различни, които иматъ една мисълъ, една воля — Отецъ, Синъ и Духъ Свети. То сж въ граматиката:

подлогъ, казуемо и свързка; въ логиката: голѣма прѣдсилка, малка прѣдсилка и заключение. Срѣдата за всички сжщества и за нашата душа е Богъ; елементътъ, който носи живота въ себе си, е Христосъ, а условията, които спомагатъ за проявяването на живота, седятъ въ Духъ Свети. Когато вие измѣняте реда на нѣщата, трѣбва да измѣните сжсвѣрѣменно и законитѣ, които регулиратъ формитѣ на нѣщата. Вие можете да се потопите въ водата, но, за да живѣете въ нея, трѣбва да измѣните и своята човѣшка форма въ рибешка. Туй би било деградиране на живота, защото правите условието — въ случая водата — срѣда. А повдигане на живота има, когато правите срѣдата условие. И въ единия и въ другия случай формата на сжществото трѣбва по необходимостъ да се измѣни. Ние можемъ да измѣнимъ формата на една риба, само когато измѣнимъ нейната срѣда. Ако постепенно я изваждаме изъ водата и я въвеждаме въ въздуха, непрѣмѣнно ще се прѣустрои и цѣлиятъ нейнъ организъмъ, тя ще стане птица, ще се приспособи къмъ въздуха. Тогава водата ще стане условие за нейното сжсуществоване, както сж за нея условия храната и свѣтлината. Когато Христосъ казва: „Това е животъ вѣченъ, да познаватъ Тебе Единаго Истиннаго Бога“, какво Той е искалъ да каже подъ думитѣ „Единаго Истиннаго Бога?“ Онази Върховна Сила, Която постоянно се движи въ насъ, Която носи живота въ Себе Си, създава условията, чрѣзъ които можемъ да Я познаемъ. Сжщество, което е потопено въ извѣстна срѣда, не може да познае тази срѣда; наприкладъ, рибата не може да познае водата, въ която е потопена. Нѣкои искатъ да познаятъ

Бога; ако сте потопени въ Бога, нѣма да Го познаете, защото сте вжтрѣ въ Него; вие тогава само живѣте въ Него, безъ да Го познавате. А трѣбва да излѣзете извънъ Него и да Го направите условие за вашето сжществуване, ако искате да Го познаете. Да допуснемъ, че говорите на една клѣтка, която живѣе въ васъ. Човѣшкитѣ клѣтки сж разумни сжщества, тѣ иматъ извѣстна своего рода интелигентность. Тѣ сж като птицитѣ и рибитѣ. Това може да ви се вижда чудно, но тъй е. Може да направите опитъ да говорите, и тия клѣтки да ви разбиратъ. И като имъ говорите на тѣхния езикъ, тѣ ще извършатъ прѣкрасно своята длѣжность. Па може и да ги сплашите; тѣ ще се сгушатъ. Ако сега една клѣтка каже тъй: „Азъ искамъ да зная какво нѣщо е човѣкъ“, ще бжде сжщото, както когато човѣкъ каже: „Азъ искамъ да видя какво нѣщо е Богъ“; тогава Богъ не трѣбва да бжде срѣда, човѣкъ трѣбва да излѣзе изъ Него. „Ама може ли?“ Може. Само трѣбва да измѣнишъ своята форма. „Ама не мога!“ Чакай тогава, когато я измѣнишъ. Тамъ е философията на въпроса. И клѣтката, за да може да познае какво нѣщо е човѣкъ, трѣбва да пропжтува прѣзъ милиарди условия, прѣзъ всички тъкани, да бжде въ стомаха, въ сърцето, въ дробоветѣ, въ мозъка и т. н. т. и тогава само ще може да се спре и да каже: „Образувахъ своето мнѣние за човѣка, знамъ вече какво нѣщо е човѣкъ“. И сега ние философитѣ на този свѣтъ, като сме ходили навсѣкждѣ, спираме се и казваме: „Ела да ти кажа какъвъ е Богъ; Той е всесиленъ; разбра ли сега?“ — „Разбрахъ“. Нищо не си разбралъ. Само когато излѣзешъ извънъ тази срѣда, като минешъ

прѣзъ вратата, която се нарича „смъртъ“, когато „умрешъ“, само тогава ще познаешъ какво нѣщо е Богъ. Затуй именно „умиратъ“ хората. И когато въ една душа се зароди желание да познае Бога, тя трѣбва да „умре“, като си каже: „Азъ трѣбва да умра, за да позная Бога“ — това е най-правилното опрѣдѣление на Богопознанието. Ония, които сж писали Евангелието, сж били хора много мждри. Нѣкои мислятъ, че Евангелиститѣ сж били, като рибари, прости, неучени, и че и Иисусъ Христосъ билъ простъ, неученъ. Обаче, това съвсѣмъ не е тъй: Христосъ се е училъ въ небесното училище; той нѣмаше нужда да се учи на земята. Азъ се чудя на туй именно поврѣхностно заключение, че човѣкъ, който никакъ не се е училъ, е можалъ да обърне свѣта и да заведе хората при Бога. Материалиститѣ, пантеиститѣ казватъ: „Вие християнитѣ сте много голѣми глупци, вие нѣмате логика; на единъ човѣкъ, който е билъ простъ, неученъ, вие се упоавате Той да ви заведе при Бога. Ние, когато разсждаваме — добавятъ тѣ — вземаме въ съображение всички нѣща“. Нѣкой, като проповѣдвалъ еднажъ въ черква, че Христосъ съ петъ хлѣба и двѣ риби нахранилъ петъ хиляди хора, — за да направи това чудо възможно за схващане на слушателитѣ, казалъ: „Да не мислите, че тия хлѣбове сж били обикновени, не — тѣ сж били голѣми като могили“. Единъ овчаръ, като чулъ това, посвирналъ си по овчарски и му рекълъ: „Защо говоришъ така? Менѣ не ми е чудно, че хлѣбоветѣ сж били толкова голѣми, ами азъ се чудя какви сж били устата на оная фурна, въ която сж били опечени тия сѣмуни“. Ето нашата нелогичность, нашето поврѣхностно

разсждаване. Първото нѣщо, което единъ християнинъ трѣбва да направи, е да се освободи отъ всички лъжливи заключения, лъжливи мисли, лъжливи желанія. И той може да направи това. Единъ логикъ може да се освободи веднага отъ тѣхъ. А единъ ученикъ може да провѣри доколко е правилно, напр., това прѣдложение: „Човѣкъ е сжщество съ два крака; всѣко сжщество съ два крака е човѣкъ; слѣдователно, и кокошката, която има два крака, е човѣкъ“. Заключението е много правилно; но именно двата крака не сж онѣзи нѣща, които характеризиратъ човѣка — той може да ходи и на четири крака; а туй, което може да характеризира човѣка, то сж: неговиятъ умъ, неговото сърце, неговата душа. Това сж три елемента. Краката или ржцѣтъ сж само единъ изводъ или единъ външенъ физически продуктъ за човѣшката дѣятелность. Когато човѣкъ трѣбва да прояви дѣятелность, трѣбва да има ржцѣ и крака. Условията ще ги създадатъ. Ще попитате какви ще бждатъ. Тѣ ще съотвѣтствуватъ на срѣдата. Ние казваме, че извѣстни органи е невъзможно да се измѣнятъ, докато сжществото живѣе въ една и сжща срѣда. Ако вземемъ рибата, ще кажемъ, че перкитѣ, съ които тя плува, сж необходими за нея въ водата, и че тѣ не може да се измѣнятъ; обаче, ако рибата излѣзе изъ водата, ако може да направи това и рече да стане човѣкъ, нейнитѣ перки трѣбва да се прѣвѣрнатъ въ ржцѣ и крака. Ние, които искаме да минемъ въ духовния свѣтъ, сме като рибитѣ, потопени въ една срѣда. Ако искаме да се запознаемъ съ ония условия, въ които живѣятъ ангелитѣ, послѣднитѣ ще ни кажатъ тѣй, както ние ще кажемъ на рибата, ако тя иска да

излѣзе изъ водата и да влѣзе въ нашата срѣда, да мисли и дѣйствува: „Ти трѣбва най-първо да измѣнишъ своитѣ хрилѣ, да образувашъ дробове и да се научишъ да дишашъ“. Тази риба, която научи друга да си направи дробове, ще бжде най-учената риба. Сега и азъ ви прѣпорѣчвамъ това учение — да си направите дробове за онзи свѣтъ, защото, ако ги нѣмате, нѣма да влѣзете въ него. Трѣбва да бждете приготвени, щото вашиятъ животъ да се продължи непрѣкъснато нагорѣ слѣдъ напушането на земята.

Сега да се обърнемъ къмъ думата „познание“. Въ нашата писмена рѣчь думитѣ сж съставени отъ извѣстни знакове — буквитѣ, съ които тѣ се пишатъ. За примѣръ, да вземемъ българската дума „познаване“. Първо имаме двѣ черти спуснати отгорѣ надолу, като имъ турите отгорѣ още една чертица, става буквата П. Искаме да направимъ О, пишемъ кржгъ и го туряме до П-то, става ПО. За буквата З вземаме двѣтъ половини на буквата О и ги туряме едната отгорѣ, другата отдолу. За буквата Н вземаме сжщо отвѣснитѣ черти на П-то и поставяме горната чертица въ срѣдата имъ. Трѣбва да напишемъ А; вземаме двѣ линии допрѣни горѣ, а прѣзъ срѣдата съединени сжщо съ чертица. За буквата В вземаме права линия и до нея залѣпваме знака на З-то, и т. н. т. Но онзи, който е образувалъ тия знаци, е ималъ извѣстна мисль вжтрѣ въ себе си. Азъ разсждавамъ по аналогия за растенията, цвѣтята по слѣдния начинъ. Цвѣтето, когато расте, стои като чаша отворено нагорѣ, докогато възприеме зародиша; щомъ го възприеме, почва да се обръща надолу и най-сетнѣ увисва — образува

буквата П. И азъ казвамъ: въ познанието чашата е обърната къмъ Бога да ѝ налѣе нѣщо и, като го възприеме, иска да опита въ себе си какво е — създава опита, или пъкъ, въ органически смисълъ подразбираме, че този цвѣтъ е вече завързалъ и че плодътъ трѣбва да узрѣе. Значи, не може да имате познание, докато не зачнете. Инакъ, вие ще бъдете празна душа, обърната нагорѣ. Когато душата се обърне надолу, ще кажемъ, че Господъ е турилъ нѣщо въ васъ. Може този плодъ да падне прѣждеврѣменно, но тогава той пакъ трѣбва да повтори процеса на развитието и узрѣването, защото безъ мжка нѣма сполука. О-то, нулата, казватъ, е нищо; но въ математиката тя има сила да увеличава и да намалява по десетъ пжти, ако я туримъ прѣдъ или задъ една цифра. Ако, напр., подиръ 1 туримъ нула, получаваме число 10 пжти по-голѣмо, а ако я туримъ прѣдъ 1—10 пжти по-малко. Значи, и нищото е нѣщо. Какъ може сега туй, което нѣма нищо въ себе си, да увеличава и намалява нѣщата? Въ моитѣ схващания, въ нищото съществува врѣмето и пространството, като два елемента за нашето органическо развитие; въ пространството дѣйствува свѣтлината и топлината. Значи, когато туримъ нула задъ П-то, това показва, че цвѣтътъ има условие да се развива. Но слизае въ туй дърво, което има двоякъ животъ — нагорѣ въ ствола и клоноветѣ и надолу въ коренитѣ. Казваме, че рибата е потопена въ водата, а човѣкъ — въ въздуха. То е наполовина вѣрно. Има и други елементи, съ отстранението на които прѣстава и животътъ. Плоднитѣ растения иматъ двѣ срѣди — почвата за коренитѣ, и атмосферата за клонищата и цвѣто-

ветѣ. Тогава, „познанието“ подразбира познаването на почвата, като срѣда, за клонищата, а за коренитѣ — като условие за придобиване храна за клонищата, листата и цвѣтоветѣ. Вие сте, да кажемъ, долу въ коренитѣ; като пжтувате по това дърво — дървото на живота — тамъ има двоякъ животъ, материаленъ въ коренитѣ и духовенъ въ клонищата. Тѣ сж като подлогъ и казуемо. Свѣтътъ на духоветѣ, на ангелитѣ, който нѣкои наричатъ астраленъ свѣтъ, е свръзката между човѣшкия свѣтъ (физическия, материалния) и чисто духовния, или Божествения свѣтъ. Онзи, който говори, е Богъ — Той прѣдставлява казуемото, изворъ на знание, сила и животъ; човѣкътъ е подлогътъ, почвата, която приготвява соковетѣ на живота, а спомагателниятъ глаголъ „е“ — това сж духоветѣ, ангелитѣ, които свръзватъ физическия свѣтъ съ духовния и които прилагатъ законитѣ за хармоничното дѣйствуване на тия два свѣта. Вие може да имате подлогъ, може да имате казуемо, но, ако нѣмате тази свръзка, нѣмате изречение. Ангелитѣ именно внасятъ въ насъ познанието за Бога, безъ което не можемъ да имаме никакъвъ животъ въ себе си. Ще ви приведа едно сравнение. Допуснете, че вие излизате нощемъ зимно врѣме, треперите и се припичате на мѣсечината. Пита ви нѣкой: „Защо седите тукъ?“ — „Припичамъ се“. — „Ама нѣма слънце“. — „Ти си слѣпъ човѣкъ, ти се лъжешъ; това слънце полека-лека ще ме стопли“. Когато нѣмате прѣдстава за Бога, това показва, че между Бога и васъ има извѣстна празнина, извѣстна прѣграда, която прѣсича връзката

на вашия животъ съ Божествения. Сега, азъ забѣлѣзвамъ, че въ този говоръ има, може-би, нѣщо смѣтно за вашия умъ. Знаете ли защо? Като прѣминавамъ отъ този свѣтъ да ви обясня нѣщата на онзи свѣтъ, има една междина. Ако ви разправа за музиката, ще кажа, че човѣкъ може да схване съ своето ухо въ една секунда най-много отъ 32 до 46 хиляди трептения на звуковитѣ вълни. Когато дойдемъ до свѣтлината, тя се появява веднага като червенъ лжчъ, който се произвежда въ нашето око отъ 428 билиона трептения въ една секунда. Като се качваме нагорѣ по тази лѣствица, между червенитѣ и виолетовитѣ лжчи има 739 билиона трептения въ секундата. Рѣчта ни може да бжде само тогава логична, когато се ограничимъ въ тѣсния кржгъ на нѣщата, които можемъ да схванемъ, сир., които можемъ да опитаме и разберемъ. Щомъ минаваме рѣзко отъ звука къмъ свѣтлината, не всѣкога можемъ да бждемъ логични, защото между звука и свѣтлината има извѣстни трептения, които не сме взели прѣдъ видъ. Минаваме отъ звука къмъ свѣтлината, но сме пропуснали извѣстни области, за които нѣмаме понятие. Тръгваме за онзи свѣтъ отъ 32 хиляди трептения и дохождаме до 46 хиляди трептения въ секундата — до свѣта достъпенъ за нашето ухо, и казваме: „Знаемъ до тукъ“; но, като продължимъ отъ тукъ нататъкъ, ние сме въ тъмнота и казваме: „Това не познаваме“. Като дойдемъ до червенитѣ лжчи, казваме: „Слава Богу, изминахме тази пустиня“. А тази пустиня обема едно невъобразимо грамадно пространство между двѣ граници отъ 46 хиляди и 428 билиона трептения въ секундата. Всички онѣзи нѣща, които хората не

разбиратъ, сж за тѣхъ пустиня, въ която нищо не расте, нищо нѣма. Когато Христосъ е говорилъ за „вѣчния животъ“, Той е билъ много внимателенъ. Той е попълнилъ всички междини, съединилъ е свѣтоветъ въ едно цѣло: „духовния“ — съ свѣта на ангелитъ, „Божествения“ — съ свѣта на Тройцата, „физическия“ — съ свѣта на човѣцитъ — душитъ. Затова Той казва: „Азъ съмъ пжтътъ отъ Истината за живота; Азъ свързвамъ тия два свѣта и вода еднакво и къмъ свѣта на ангелитъ, и къмъ свѣта на Бога, на Истината. Слѣдователно, онзи, който Ме послѣдва и тръгне по тоя пжтъ, който Азъ ще му посоча, ще намѣри онова необходимо благо за своята душа — Божествения миръ“. Затова Той още казва: „Миръ ви давамъ, Моя миръ ви оставямъ“. А мирътъ е чадото на Небето. Той е отгледанъ въ жилището на Бога. Отъ горното заключаваме слѣдното: Пжтътъ — това е движението на Духа въ разумното приложение на законитъ въ природата; животътъ — това е хармоничното организиране на елементитъ и развитието на силитъ въ Божествената душа; Истината — това е проявлението на Единия Богъ, Който създава условията, при които човѣшкиятъ духъ и човѣшката душа могатъ да се стремятъ къмъ нѣщо по-добро и по-свѣтло въ тоя обширенъ свѣтъ.

Да вземемъ „вѣчния животъ“, като изворъ, който изтича изъ нѣкой планински върхъ на Божеството, подъ нѣкой скала: водата е елементътъ, който носи живота, течението на рѣката — пжтътъ на туй слизание къмъ по-долна посока, къмъ понижшъ свѣтъ. Затова Христосъ казва: „Азъ излѣзохъ отъ Истината — отъ Бога и слѣзохъ въ мате-

риалния свѣтъ, за да помогна на хората, да ги напоя съ тази жива вода“. Затова Той казва пакъ на друго мѣсто: „Азъ съмъ жива вода“. Тия три нѣща, за които ви говоря: вѣченъ животъ, Богъ, Исусъ Христосъ; пжтъ, Истина и животъ сж свързани помежду си. Ако водата не извира изъ планинския върхъ, и ако не потече по този пжтъ, по коритото на рѣката, за което Христосъ говори, не може да принесе очакванитѣ блага. И отъ чисто християнско гледище трѣбва да се намираме близо до този изворъ. Живиятъ Христосъ е Изворътъ, само трѣбва човѣктъ да знае какъ да пие отъ водата на тоя Изворъ. Не казвамъ, че вие не знаете да пиете, но пиете на 500 или 1000 километра далечъ отъ Извора, и тогава казвате, че знаете какъвъ е Христосъ. А пъкъ не знаете колко други елементи сж влѣзли въ тази вода, размжтили сж я, та сж заблудили вашия вкусъ. Трѣбва да тръгнете нагорѣ по течението на рѣката; пжтътъ е малко дълъгъ, по краката ще излѣзатъ пришки, ама, като додете до Извора, ще кажете: „Това разбирамъ вода“. А онѣзи, които не могатъ да отидатъ до Извора, ще пиятъ мжтна вода; мжтна, защото пъкъ безъ вода е още по-лошо. Азъ ви казвамъ, макаръ и да ви излѣзатъ пришки по краката, идете при Извора и пийте отъ Неговата чиста вода. Като се върнете, ще имате бистъръ и свѣжъ умъ, добро сърце и широкъ погледъ. Трѣбва много трудъ, много работа надъ себе си, за да може човѣкъ да приложи Христовото учение, да добие ония благоприятни резултати, които единъ день ще го повдигнатъ да бжде съгражданинъ на Небето, да живѣе между светиитѣ и ангелитѣ.

Сега да се повърна на въпроса. Когато говоримъ за вѣченъ животъ въ смисълъ на безсмъртие, всѣки ще каже, че такъвъ животъ не е възможенъ тукъ на земята. И наистина, като умре човѣкъ, може ли да добие животъ? Заключението е правилно, обаче, не всички правилни заключения сж вѣрни, защото отъ дѣ знаемъ, че човѣкъ свършено умира? Когато човѣкъ не е работилъ прѣзъ пролѣтѣта, лѣтото, есеньта и казва: „Азъ ще работя прѣзъ зимата“, ще му кажа: Нѣмашъ условия за работа; ако не си забогатѣлъ прѣзъ пролѣтѣта, лѣтото и есеньта, какъ ще забогатѣшъ прѣзъ зимата? Ако не си работилъ когато е било врѣме, какъ ще придобиешъ вѣченъ животъ? Вѣченъ животъ можешъ да добиешъ сега, днесъ. Стига да имашъ смѣлостѣта на онзи българинъ овчаръ, правилно да носишъ своята тояга и да знаешъ какъ да боравишъ съ нея, какъ да удряшъ. Удрянето, прѣведено въ научна форма, означава условията, при които можете да реагирате, когато се прѣдстави прѣдъ васъ нѣкоя мжнотия въ живота. Вие често казвате: „Както е рекълъ Господъ“. Но Господъ казва, че на такъвъ страхливецъ ще му взематъ овцитѣ, той ще бжде робъ, ще седи, като евреитѣ въ Египетъ, да прави тухли. И наистина, ние правимъ само тухли и кжши. Градимъ, градимъ, направимъ кжща, дойде Господъ, изпжди ни навънъ. Пакъ започваме: петъ, десетъ, петнайсетъ, дваьсетъ години пестимъ, слѣдъ нѣколко години ето пакъ ни я вземе. Защо е този безполезенъ трудъ? Не искамъ да кажа, че не трѣбва да работимъ; но трѣбва да работимъ разумно, да спечелимъ нѣщо, което да е

наше. Когато азъ проповѣдвамъ така, ще каже нѣкой: „Ама ти учишъ да не работимъ“. Азъ уча, че трѣбва да работите. Онзи, който е дошълъ, бирникътъ, задига ви имота и сърцето и ги продава, но той никога ума на човѣка не е продалъ. Колко сърца, колко души сж заложени и продадени! И хората казватъ, че сж собственици. Виждаме мнозина, които не знаятъ да мислятъ, да дѣйствуватъ. Да мразятъ могатъ, но да любятъ — не могатъ. Всички тия хора съ своитѣ развалени умове и сърца образуватъ карма, и вижъ въ бждеще цѣлото население тегли и плаче отъ законитѣ, които неговитѣ избраници сж издали. Я попитайте вашитѣ депутати, я попитайте вашата камара какви закони правятъ? Нѣкоя камара каже: „Правя такива закони, че въ бждеще Законъ Божи нѣма да се учи въ училищата“, друга — „Богъ ще се изхвърли: то е нѣщо отживѣло; въ черква нѣма да се ходи, ще се почитатъ новитѣ идеи, и, който не изпълнява този законъ, ще се глобява съ толкова и толкова лева“. Вие казвате: „Нѣма какво да правимъ; такива депутати сме пратили да правятъ закони — ще се подчиняваме“. Но вие ще кажете още: „Този законъ, който е прокаранъ, не е справедливъ“. Ще трѣбва да докарате други ваши депутати, които, като докажатъ вашата правота, ще създадатъ другъ законъ. Туй, което става въ свѣта, става и вътрѣ въ насъ. Христосъ казва, че, за да добие вѣченъ животъ, човѣкъ трѣбва да се научи първо да мисли и дѣйствува правилно. Вие сега си казвате: „Ние знаемъ, като се върнемъ въ кжщи, ще почнемъ да прилагаме закона правилно“. Какво ще прилагате? Пакъ стария законъ. Една малка неприятностъ ще ви

извади изъ релситъ, и ще забравите вѣчния животъ. Слугинята прѣгорила ястието, вие почнете да викате и се разправяте, изгубвате въ това ядене всичкия умъ и сърцето си. Знаете ли на какво мязате? Много пжти умнитъ хора сж съставяли приказки за извѣстни случаи. Напримѣръ, едно куче минавало прѣзъ единъ мостъ и, като видѣло въ водата, че друго куче носи кокалъ, пуснало своя и се хвърлило въ рѣката да грабне другия кокалъ — изгубило своя кокалъ. Често и ние, по отражение, оставяме питомното, за да гонимъ дивото. Нека слугинята прѣгори вашето ястие — това да не ви смуцава: когато готвите вѣченъ животъ за васъ, имайте търпѣнието и самообладанието на онзи философъ, който, като работилъ двацѣтѣ години върху извѣстни математически въпроси, които отбѣлѣзвалъ върху листчета, не се разгнѣвилъ на слугинята, когато се върналъ въ кжщи и видѣлъ, че тя, при разтрѣбването на стаята, хвърлила въ огъня всичкитъ му листчета, а трѣбва да вардите вашитъ листчета. Сега вие често вземате, събирате всичкитъ тия листчета, които Господъ е написалъ, и казвате: „Какви сж тия парцали“, и ги хвърляте въ огъня. Когато Господъ дойде и попита: „Дѣ ви сж книжкитъ?“ какво ще отговорите? — „Очистихме стаята“. — „Другъ пжтъ туй нѣщо не бива да се повтаря“. По този начинъ не трѣбва да чистите вашата Божественна стая. Тия книжки сж разнитъ центрове въ човѣка, въ които Господъ е написалъ много и твърдѣ цѣнни за васъ нѣща. Всичко трѣбва да се тури въ редъ. Има много нѣща разхвърлени около зданието, което Господъ гради: има разхвърлени тухли, пѣськъ, камъни; всички тия

материали ще влѣзатъ въ строежа на вашето ново жилище. Вие сами трѣбва да пригответе този материалъ. Затова казва Христосъ: „Когато вие познаете вжтрѣ въ васъ Единаго Истиннаго Бога, Който гради, Който е срѣда, условие, елементъ за васъ, ще придобиете вѣчния животъ“. И сега искамъ да ви оставя три нѣща, върху които вие трѣбва да мислите — срѣда, условия и елементи. Които не могатъ да мислятъ върху това, нека мислятъ за онова, за което могатъ. Но ония, които мислятъ, нека видятъ потопени ли сж въ оная срѣда, която се нарича Богъ; иматъ ли условията и елементитѣ; въздухътъ имъ чистъ ли е; прозорцитѣ имъ отворени ли сж; очитѣ, езикътъ на мѣстото ли сж. Езикътъ не е толкова малкъ, колкото се вижда — езичето; това езиче, което твори и събаря въ свѣта, много малко се показва, то е невидимо, но какъвъ юнакъ е — кости чупи; хората единъ върху другъ ги повдига на бой. Ако езикътъ не е на мѣстото си, трѣбва да му постегнете видитѣ, да не е разгласенъ; защото, когато Господъ дойде, ще види да-ли всички види на вашия езикъ сж на мѣстото или да-ли езикътъ функционира тъй, както го е направилъ нѣкога. Нѣкждѣ сж развалени винтоветѣ — бѣбре; скоро винтоветѣ дайте тукъ! Колко винтове изгубени зная азъ! Изгубенитѣ винтове, халкитѣ, всички части на вашия езикъ, на вашия умъ, на вашето сърце ще ги донесете: всичко туй трѣбва да се тури на мѣсто. Затуй идва Христосъ сега. Вие сте изхвърлили колелцето — не е трѣбвало. Какъ така? Ученитѣ казватъ, че слѣпото черво не е потрѣбно и трѣбва да се извади, за да се отгърве човѣкъ отъ него, когато го заболи. Какъ можете да кажете,

че то не е на мѣсто? Ще дойде врѣме, когато то ще почне да функционира. Лѣкаритѣ казватъ: „Има възпаление въ слѣпото черво, дайте да го отрѣжемъ“. По-добрѣ да умра, отколкото да се лиша отъ него; защото болестъта ще се появи на друго мѣсто. Не бива никакви удове да се рѣжатъ, защото колко милиони години е отнело туй слѣпо черво на Господа да го направи, и сега единъ глупавъ лѣкаръ намѣрилъ, че не било потрѣбно и крръць! вѣнъ, да освободимъ човѣка отъ него. Много пѣти слѣпото черво почне да се бунтува и да казва: „Месо не трѣбва да се яде, животнитѣ не бива да се колятъ“. Бобъ, леща, фасулъ и други такива нѣща нѣма да причинятъ болки. Ние — „навѣнъ слѣпото черво; пакъ ще ядемъ месо“. Но слѣпото черво има другари въ сърцето и ума; ако го отрѣжете долу, ще умре заедно съ него и другарѣтъ му вжтрѣ въ сърцето и горѣ въ ума. Затова казва Христось: „Тия три елемента на живота: условия, сили и закони трѣбва да ги турите на мѣсто“. Това подразбира Християнството, и тукъ е дълбоката наука за живота. Азъ не искамъ да ви дамъ празна философия, а искамъ да провѣрите и опитате въ живота това, което ви казвамъ. Какъ ще се поправи свѣтътъ? Ще се поправи, когато всички види се поставятъ на мѣсто, и животътъ почне да функционира като часовникъ. Ще ви дамъ единъ примѣръ. Единъ човѣкъ си купилъ единъ часовникъ, който скоро, скоро спрѣлъ: „Толкова пари дадохъ, седмица не съмъ го носилъ, и той спрѣ“, си думалъ; отива при часовникаря и иска отъ него да направи часовника да трѣгне: „Колко пари искашъ?“ Часовникарѣтъ погледналъ часовника и казалъ: „Де-

сеть гроша“. — „Добрѣ“. Часовникарьтъ духва въ механзѣма на часовника, изкача една задрѣстена вѣшка, и часовникѣтъ трѣгва. „Нима само за едно духване ще ми вземешъ десетъ гроша“? — „Толкова“. И Господь ще доде, ще духне, и всичко ще трѣгне. Колко лесно! Тия животинки сж за друго мѣсто, не бива да стоятъ вжтрѣ въ часовника. Християнството е оная философия, която иска да освободи човѣшката душа отъ всѣкакви паразити, да се намѣстятъ видитѣ на езика, на ума и на сърцето — тамъ е спасението. И когато се поставятъ на мѣстото всички види и винтове, когато умѣтъ и сърцето бждатъ на мѣсто и въ редъ, ще настѣпятъ условията на вѣчния животъ. Тогава възкресението ще бжде дѣло осжществимо и възможно. Азъ зная, че това поставяне винтоветѣ на мѣстото е мжчна и тежка работа, но, когато тя се свѣрши успѣшно, човѣчеството ще празнува своя юбилей на земята: Дѣца — синове и дѣщери ще пѣятъ новата пѣсень на живота, че тѣхнитѣ родители сж намѣрили и намѣстили винтоветѣ и че за самитѣ тѣхъ настава свѣтло бждеще; народитѣ ще ликуватъ, хвалятъ и славятъ Добрия Господь, че тѣхнитѣ духовни глави, свещеници, проповѣдници, учители, царе и министри сж намѣрили и намѣстили своитѣ винтове, и че и за тѣхния животъ на земята настѣпва свѣтло бждеще. Ще пѣятъ всички една пѣсень, но велика пѣсень на живота, която ще трогва издѣно тѣхнитѣ сърца и души. Въ тази пѣсень ще се оповѣстява всичкото минало, ще се влива всичкото бждеще, ще се изразява духѣтъ на новия животъ. Но, ще каже нѣкой, що за винтове? какво могатъ тѣ да сторятъ? Въ тия винтове е

начертанъ пътътъ, по който трѣбва да се върви. Тѣ съединяватъ, тѣ затѣгатъ разединенитѣ части на живота. И онзи, който се вгледва въ тѣхнитѣ витлообразни нарѣзи и въ ржката, която ги завинтва, ще разбере дълбокия смисълъ на великитѣ закони, които движатъ всичко къмъ опредѣлена цѣль. Това сж Божествени сили, които споредъ Божиата воля скоро ще се явятъ въ живота и ще намѣстятъ и турятъ на своитѣ мѣста разгласенитѣ елементи, ще насочатъ Божественитѣ сокове къмъ човѣшката душа, ще поставятъ душата въ нейната истинска срѣда, ще ѝ създадатъ най-сгодни условия за нейното развитие, ще ѝ внесатъ истинскитѣ елементи на живота. Тогава нашата душа ще бозае, тъй както дѣте бозае отъ гърдитѣ на майка си, здраво, чисто и непримѣсено млѣко. Тогава въ нашето подсъзнание ще се явятъ коренитѣ на Божественото Съзнание, и върху него ще се издигне стволътъ, ще израснатъ клонищата, ще се развиятъ листата на нашето самосъзнание, а въ вѣйкитѣ на това послѣдното ще се появятъ пъпкитѣ и цвѣтоветѣ на свръхсъзнанието — на ангелитѣ,

Когато това стане, то ще бже признакъ на духовната пролѣтъ, човѣшката душа ще се намѣри въ областта на безсмъртието, извънъ ноктетѣ на смъртта, грѣха и прѣстѣпността. И ние съ положителна вѣра, съ положително знание, можемъ да очакваме неощѣнимото богатство — плода отъ дървото на вѣчния животъ, листата на което служатъ за изцѣление на човѣшкитѣ недъзи, а самиятъ плодъ — за поддържанieto на безсмъртието на човѣшката душа и единението ѝ съ Бога. А това велико събитие е на прага на днешния животъ.

(Бесѣда, държана въ София на 12. октомврий 1914 г.)

Петър Константинов Дънов

СИЛА И ЖИВОТ

Първа серия

Първо фототипно издание - 1999 г.

16.3.1914 - 12.10.1914

Координатор за издаване Словото на
Учителя Петър Дънов е Вергилий Кръстев

© Издателска къща „Жануа 98“ тел. 893 - 897
ISBN 954 - 9589 -47 - 1